

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI**

ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARA KARŞI MALİ MESULİYET SİGORTASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEYZA İLİK

BURSA - 2023

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI**

ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARA KARŞI MALİ MESULİYET SİGORTASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEYZA İLİK

Danışman:

DR. OĞUZ CANER

BURSA - 2023

T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Özel Hukuk, Anabilim Dalı, Ticaret Hukuku Bilim Dalı'nda 702081023 numaralı Beyza İLİK hazırladığı “Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası” başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili savunma sınavı, .../...../20.... günü - saatleri arasında yapılmıştır. Alınan cevaplar sonunda adayın (başarılı / başarısız) olduğuna (oybirliği / oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu
Başkanı)
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

..../..../ 20....

Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

10.05.2023

Adı Soyadı: Beyza İLİK

Öğrenci No: 702081023

Anabilim Dalı: Özel Hukuk

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Tezin Türü: ☐ Yüksek Lisans / ☐ Doktora / ☐ Sanatta

Yeterlilik

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 10/05/2023

Tez Başlığı / Konusu: Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 189 sayfalık kısmına ilişkin, 10/05/2023 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 16 'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

10.05.2023

Adı Soyadı:	BEYZA İLİK
Öğrenci No:	702081023
Anabilim Dalı:	HUKUK
Programı:	ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS
Statüsü:	☒ Y.Lisans ☐ Doktora

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Oğuz CANER
10.05.2023

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Beyza İLİK
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim/Anasanat Dalı : Hukuk
Bilim/Sanat Dalı : Özel Hukuk
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : x+173
Mezuniyet Tarihi :/...../20....
Tez Danışman(lar)ı : Dr. Oğuz CANER

ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARA KARŞI MALİ MESULİYET SİGORTASI

Bu tez çalışmasının konusunu üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası oluşturmaktadır. Bu sigorta türü isteğe bağlı bir sigorta olup Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları kapsamında akdedilmektedir. Çalışmamızda öncelikle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen sigorta genel hükümleri ve sorumluluk sigortaları düzenlemeleri genel hatlarıyla incelenerek konuyla bağlantı sağlanmıştır. Devamında Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. İnceleme yapılırken genel şartlar bağlamında sigorta himayesinin kapsamına, riziko istisnalarına ve tarafların karşılıklı yükümlülüklerine değinilmiş ve gereken yerlerde Yargıtay kararlarına yer verilmiştir. TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nın uyumlu olan ve birbirine zıt olan düzenlemeleri incelenmiştir.

Tezin yazımında, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nu, ilgili diğer kanunlar ve yönetmelikler, genel şartlar, ilgili bilimsel eserler ve yüksek lisans ile doktora tezleri, güvenilirliği teyit edilmiş internet kaynakları ve bilimsel makaleler incelenerek analiz edilmiştir.

Çalışmanın amacı, üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortasını ayrıntılı olarak incelemek, sigorta türüyle sağlanan himaye kapsamını belirlemek ve genel şartların Türk Ticaret Kanunu'na uygun olan ve olmayan düzenlemelerini saptayarak görüş ve çözüm önerileri sunmaktır.

Anahtar Sözcükler: Üçüncü Şahıs, Sorumluluk Sigortası, Mali Mesuliyet, Hukuk.

ABSTRACT

Name and Surname : Beyza İLİK
University : Bursa Uludag University
Institution : Social Science Institution
Field : Law
Branch : Private Law
Degree Awarded : Master
Page Number : x+173
Degree Date :/...../20....
Supervisor/s : Assistant Professor Oğuz CANER

FINANCIAL LIABILITY INSURANCE AGAINST THIRD PERSON

The subject of this thesis is financial liability insurance against third parties. This type of insurance is an optional insurance and is concluded within the scope of the General Conditions of Financial Liability Insurance Against Third Parties. In our study, first of all, insurance general provisions and liability insurance regulations regulated in the Turkish Commercial Code No. 6102 were examined in general terms and a connection was made with the subject. Afterwards, the General Conditions of Financial Liability Insurance Against Third Parties are examined in detail. During the examination, the scope of insurance protection, risk exceptions and mutual obligations of the parties were mentioned in the context of general conditions, and the decisions of the Supreme Court were included where necessary. The compatible and contradictory arrangements of the Turkish Commercial Code and the General Conditions of Liability Insurance Against Third Parties have been examined.

In the writing of the thesis, the Turkish Commercial Code No. 6102, other relevant laws and regulations, general conditions, relevant scientific works and master's and doctoral theses, internet sources and scientific articles whose reliability has been confirmed have been analyzed.

The aim of the study is to examine the liability insurance against third parties in detail, to determine the scope of protection provided by the type of insurance, and to provide opinions and solutions by determining the regulations of the general conditions in accordance with the Turkish Commercial Code.

Key Words: Third Person, Liability Insurance, Financial Liability, Law.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1
I. GENEL OLARAK TÜRK SİGORTA HUKUKU VE ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARA KARŞI MALİ MESULİYET SİGORTASI	
A. Genel Olarak Türk Sigorta Hukuku	3
1. Sigorta Kavramı	3
2. Zorunlu Sorumluluk Sigortası ve İsteğe Bağlı Sigorta Kavramları.....	5
3. Sorumluluk Sigortası	6
a. Genel Olarak Türk Hukukunda Sorumluluk Sigortası	6
b. Sorumluluk Sigortasının Sigorta Türleri İçerisinde Sınıflandırılması	9
4. Sigortacının, Sigorta Ettireni Aydınlatma Yükümlülüğü	11
a. Aydınlatma Yükümlülüğü Kavramı	11
b. Aydınlatma Yükümlülüğü, Kapsamı, Şekli ve İçeriği	12
c. Aydınlatma Yükümlülüğüne Aykırı Davranılması, İtiraz ve Tazminat ..	17
5. İlgili Mevzuat.....	19
B. Sigorta Sözleşmesi, Doğrudan Talep Hakkı, Genel Şartlar ve Genel İşlem Şartları.....	21
1. Sigorta Sözleşmesi	21
a. Sigorta Sözleşmesinin Kurulması.....	21
b. Sigorta Bedeli, Sigorta Değeri ve Sigorta Tazminatı Kavramları.....	24
c. Sigorta Sözleşmesinin Tanımı	25
d. Sigorta Sözleşmelerinde Menfaat Unsuru.....	26
e. Sigorta Sözleşmelerinde Zamanaşımı	28
(1). Genel Olarak	28
(2). Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasının Zamanaşımı Açısından Değerlendirilmesi	31
2. Doğrudan Talep Hakkı.....	33
3. Genel Şartlar ve Özel Şartlar	34
4. Sigorta Genel Şartlarının Aksine Düzenleme Yapılıp Yapılamayacağı Sorunu	36
5. Sigorta Genel Şartlarının ve Özel Şartların Niteliğine İlişkin Sorun.....	38
a. Genel Olarak Genel İşlem Koşulları	38

b. Sigorta Genel Şartlarının Genel İşlem Koşulu Olarak Kabul Edilip Edilemeyeceği Konusu.....	39
c. Sigorta Genel Şartlarının İdari Düzenleyici İşlem Olarak Kabul Edilip Edilemeyeceği Konusu.....	41
d. Sigorta Özel Şartlarının Genel İşlem Koşulu Olup Olmadığı Konusu ...	41
6. Sigorta Genel Şartları ile TTK Hükümlerinin Birbirinden Farklı Olması Durumuna İlişkin Değerlendirmeler	42
C. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Hakkında Temel Bilgiler	43
1. Genel Olarak Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası.....	43
2. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Sözleşmesinin Tarafları ..	44
3. Üçüncü Şahıs Kavramı	45
4. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Kapsamında Sigortacıdan Talepte Bulunabilecek Kişiler	47
II. ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARA KARŞI MALİ MESULİYET SİGORTASINDA RİZİKO, TEMİNAT VE İSTİSNALAR	
A. Sorumluluk Sigortalarında ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasında Riziko	49
1. Sorumluluk Sigortalarında Riziko	49
2. Riziko Sınırlandırmaları	52
3. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasında Riziko ve Rizikonun Gerçekleşme Anının Belirlenmesi	53
4. Geçmişe Etkili Sigorta Kavramı	55
5. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasının Geçmişe Etkili Olarak Yapılabilmesi	56
B. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Teminatının Kapsamı....	56
1. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasında Genel Olarak Teminatın Kapsamı	56
2. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasının Sigortalıyı Haksız Taleplere Karşı Koruması	60
3. Sigortalının Tüzel Kişilik Olması Hâlinde Sigortacının Haksız Taleplere Karşı Koruma Yükümlülüğü	60
4. Culpa İn Contrahendo Sorumluluğunun Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Açısından İncelenmesi.....	62
5. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasının Diğer Sigorta Genel Şartları ile Birlikte Yapılması	63

6. Malik Değişmesinin TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Açısından İncelenmesi.....	65
a. Malik Değişmesinin TTK m. 1408 ve TTK m. 1470 Hükümleri Açısından İncelenmesi	65
b. Malik Değişmesinin Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları m. 5 Açısından İncelenmesi.....	66
C. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasında Zarar ve Türleri	68
1. Genel Olarak Zarar ve Sigorta Hukuku	68
2. Şahıs Zararı, Eşya Zararı ve Malvarlığı Zararı	69
3. Doğrudan Zarar, Dolaylı Zarar ve Yansıma Zararın Sigorta Hukuku İlişkisi.....	70
4. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nın Zarar Türleri Bakımından Kapsamı.....	72
5. TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları Açısından Zarar Gören Üçüncü Kişilere Ödenecek Miktarın İncelenmesi	75
a. Genel Olarak Sigorta Hukuku ve TTK Kapsamında İnceleme	75
b. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Kapsamında İnceleme	76
D. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nda Teminat İstisnaları	77
1. Genel Olarak Teminat Dışında Kalan Konular ve Manevi Tazminat	77
2. Kasten Verilen ya da Bilerek Sebep Olunan Zararlar.....	79
3. Sözleşmenin İfasına ya da Anlaşmaya Dayanan ve Sigortalının Hukuki Sorumluluğunun Ölçüsünü Aşan Talepler.....	82
4. Sigortalı ile Belirli Derecede Bağlı Olan Kimseler	83
5. Motorlu Nakil Araçları, Römorklar, Motorlu Bisikletler, Her Çeşit Hava Nakil Araçları ve Bunların Kondüktörleri, Zilyetleri ya da Maliklerine Karşı Öne Sürülen Talepler	85
6. Bazı Müsabakalara ve Antrenmanlara İştirakten Doğan Talepler.....	87
7. Savaş, İhtilal, İsyan, Ayaklanma, İğtişas, Grev ve Bunların Bastırılmasından ya da El Koyma Hallerinden Doğan Zarar ve Ziyanlarla İlgili Bulunan Talepler	87
8. Çürüme ya da Tedricî Şekilde Rutubet Alma Nedeniyle Oluşan Zarar ve Ziyandan Doğan Talepler	88
9. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları m. 3/A-8-a-b-c Gereği Sigortanın Kapsamı Dışında Kalan Haller.....	89
a. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a Zilyetlik ve Faaliyet İstisnaları.....	89
b. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-b İmalat ve Teslim İstisnaları.....	92

c. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-c Çalışılan Bina veya Araziye Verilen Zarar İstisnası.....	94
10. Terör Eylemleri ve Bu Eylemlerden İleri Gelen Sabotaj ile Bunları Önlemek ve Etkilerini Azaltmak Amacıyla Yetkili Organlar Tarafından Gerçekleştirilen Müdahaleler Sonucunda Meydana Gelen Zararlar	95
E. Ek Sözleşme ile Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasının Kapsamına Alınabilecek Hususlar.....	96
1. Asansör ya da Yük Asansörü Nedeniyle Üçüncü Şahısların Uğrayacağı Zarar ve Ziyandan Doğan Talepler.....	96
2. Yolcuların Getirdiği Hayvan ve Eşyalar ile Tevdi Edilmiş Bulunulan Taşıtlar Hakkında İlgili TBK Maddeleri Nedeniyle Otelcilere ve Emaneten Bırakılan Taşıtlar Nedeniyle Garajcılara Yönelecek Mali Sorumluluk	97
3. Deprem, Seylap, Su Baskını, Çığ, Heyelan, Yanardağ Püskürmesi, İnfilak, Yangın, Duman, Sis, Buhar ve Su Nedeniyle Oluşan Zarar ve Ziyandan Kaynaklı Mali Sorumluluk	98
III. TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ, SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ İLE HALEFİYET VE RÜCU	
A. Sigorta Ettirenin Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyetin Sigortalımasından Doğan Yükümlülükleri.....	100
1. Genel Olarak	100
2. TTK Düzenlemesine Göre Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu	101
3. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nda Prim Borcu ve TTK Hükümleri ile Kıyaslama.....	104
a. ÜŞKMMSGŞ m. 6/1 Düzenlemesi ve TTK Hükümleri ile Kıyaslama.....	104
b. ÜŞKMMSGŞ m. 6/2 Düzenlemesi ve TTK Hükümleri ile Kıyaslama	106
c. ÜŞKMMSGŞ m. 6/3-4 Düzenlemeleri ve TTK Hükümleri ile Kıyaslama	107
4. Genel Olarak TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları Kapsamında Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülükleri.....	108
5. TTK'ye Göre Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğü.....	109
6. TTK'ye Göre Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılığın Sonuçları	112
a. TTK m. 1439/1 Gereği Sigorta Ettirenin Sigorta Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırı Davranışının Sigortacı Tarafından Riziko Gerçekleşmeden Önce Öğrenilmesi ve Cayma Hakkı	112
b. TTK m. 1439/2 Gereği Sigorta Ettirenin Sigorta Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırı Davranışının Sigortacı Tarafından Riziko Gerçekleştikten Sonra Öğrenilmesi.....	114

7. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'na Göre Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğü ve Sigorta Ettirenin İhlalinin Sonuçları.....	116
8. TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nda Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğe Aykırılığın Yaptırımlarına İlişkin Hükümlerinin Karşılaştırılması ve Görüşlerimiz.....	117
a. Genel Olarak.....	117
b. TTK m. 1439/1 ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları m. 4/A Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi.....	118
(1). TTK m. 1439/1 ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-a'nın Değerlendirilmesi	118
(2). TTK m. 1439/1 ve ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-b'nin Değerlendirilmesi	120
c. TTK m. 1439/2 ve ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-Son Düzemelerinin Değerlendirilmesi	121
9. TTK'ye ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'na Göre Sözleşme Süresi İçindeki Beyan Yükümlülüğü ve Kıyaslanması.....	122
a. TTK'ye Göre Sözleşme Süresi İçindeki Beyan Yükümlülüğü	122
b. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'na Göre Sözleşme Süresi İçindeki Beyan Yükümlülüğü	126
c. TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nda Sözleşme Süresi İçindeki Beyan Yükümlülüğünün Kıyaslanması	127
10. TTK'ye ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'na Göre Sözleşme Süresi İçindeki Beyan Yükümlülüğüne Aykırılığın Yaptırımı ve Kıyaslanması	128
a. TTK Hükümlerine Göre Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçindeki Beyan Yükümlülüğüne Aykırı Davranışının Riziko Gerçekleşmeden Önce Öğrenilmesi, Yaptırımlar ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları ile Kıyaslanması.....	128
b. TTK Hükümlerine Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçindeki Beyan Yükümlülüğüne Aykırı Davranışının Riziko Gerçekleştikten Sonra Öğrenilmesi, Yaptırımlar ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları ile Kıyaslanması.....	132
11. TTK m. 1446 ve 1475 ile Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'na Göre Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülükleri ve Yaptırımları	134
a. Beyan Yükümlülükleri	134

b. Beyan Yükümlülüklerinin İhlaline Uygulanacak Yaptırımlar	138
B. Sigortacının, Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyetin Sigortalanmasından Doğan Yükümlülükleri	140
1. Sigortacının Riziko Taşıma Yükümlülüğü	140
2. TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları Kapsamında Hukuki Koruma ve Sigortacının Yardımları.....	140
a. Genel Olarak TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları Kapsamında Hukuki Koruma ve Sigortacının Yardımları.	140
b. Sigorta Ettirenin Zarar Gören ile Sulh Olup Olamayacağı Konusu	144
c. Faizin Sigortacı Tarafından Karşılanıp Karşılanmayacağı Konusu	144
d. Ceza Yargılamasında Sigortacının Durumu.....	146
3. Sigorta Tazminatını Ödeme Yükümlülüğü	147
4. Kısmi Hasar Hâline İlişkin TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları Düzenlemeleri ve Kıyaslanması.....	147
5. Sigortacının TTK m. 1426'dan Doğan Gider Ödeme Yükümlülüğü	148
6. Sigortacının TTK m. 1427/3 Gereği Avans Ödeme Yükümlülüğü	149
C. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nda Yer Alan Çeşitli Hükümler ve İlgili Mevzuat Kapsamında Değerlendirilmesi	149
1. Sigortacıya Yapılacak İhbarlar	149
2. Kanuni İkametgâh.....	149
3. Yetkili Mahkeme	150
4. Zamanaşımı.....	150
D. Sigorta Sözleşmesinin Sona Ermesi	151
1. Genel Olarak	151
2. Sözleşme Süresinin Sona Ermesi.....	151
3. Sigorta Konusunun/Menfaatin Ortadan Kalkması.....	151
4. Rizikonun Gerçekleşmesi	151
5. Tarafların Anlaşarak Sigorta Sözleşmesini Sona Erdirmesi.....	152
6. Fesih veya Cayma Haklarının Kullanılması	152
7. İflas	154
8. Geri Alma	154
9. Menfaat Sahibinin Değişmesi	154
E. Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Halefîyeti ve Rücu.....	155
SONUÇ	160
KAYNAKÇA.....	165

YARARLANILAN İNTERNET KAYNAKLARI.....	172
--	------------

KISALTMALAR

BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Dergisi
Bilgilendirme Yönetmeliği	: 14.02.2020 T ve 31039 sayılı RG’de yayınlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik
Bkz	: Bakınız
c.	: Cilt
dn	: Dipnot
E	: Esas
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İKÜHFD	: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K	: Karar
KTk	: Karayolları Trafik Kanunu
m.	: Madde
Mülga Bilgilendirme Yönetmeliği	: 28.10.2007 T ve 26684 sayılı RG’de yayınlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik
mTBK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
mTTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
RG	: Resmî Gazete
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SK	: 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu
SEDDK	: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
T	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKHK	: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
ÜŞKMMSGŞ	: Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları
vb	: Ve benzeri
vd	: Ve diğerleri
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları, 1959 yılında yürürlüğe girmiştir ve hukukumuzda, genel şartları düzenlenen ilk sorumluluk sigortalarındandır. Yıllarca, münhasır genel şartları olmayan sorumluluk sigortaları için Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları kullanılmıştır. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nın iki binli yıllarla birlikte Yargıtay kararlarına da konu olduğu görülmektedir. Ticari hayatın gelişmesiyle beraber farklı tarihlerde sorumluluk sigortalarına ilişkin yeni genel şartlar düzenlenmiştir. Bununla beraber bazı sigortalarda, Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları ek kloz olarak kullanılmaktadır. Açıklanan sebeplerle konunun ayrıntılı olarak incelenmesi gerektiğini düşündüğümüzden Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları tez konusu olarak seçmiştir.

Üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortasının kapsamını belirleyen sigortanın mevzuu ve şümulü başlıklı m. 1, oldukça geniş bir alanı kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları m. 3/A ile birtakım durumlar sigorta himayesinin kapsamının dışına çıkarılmıştır. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları m. 3/B'de ise sigorta sözleşmesine eklenecek maddelerle sigorta himayesinin kapsamına alınabilecek olan konular belirlenmiştir. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları ile sigortalının beyan yükümlülüğü, sigorta priminin ödenmesi ve sigorta ettirenin temerrüdü, sigorta himayesinin başlaması, hasar hâlinde tarafların durumu ve zamanaşımı başta olmak üzere ayrıntılı düzenlemeler getirilmiştir. Ancak unutmamak gerekir ki 6102 sayılı TTK, 2012 yılında yürürlüğe girmiştir. TTK'de düzenlenen ve sorumluluk sigortalarına da uygulanacak olan genel hükümler, sorumluluk sigortalarına ilişkin düzenlemeler, sigorta hukukunun tüketici niteliğinin bulunması konuları çalışmamızı etkilediğinden bu konulara da çalışmamızda değinmemiz gerekmiştir. Üstelik Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nın bazı maddeleri ya da cümleleri TTK ile uyuşmamaktadır. Bu nedenle yer yer TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları maddeleri birlikte değerlendirilmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde; üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortasının sorumluluk sigortalarının bir türü olması nedeniyle TTK'nin sigorta hukuku genel hükümleri ile sorumluluk sigortalarına ilişkin düzenlemeleri ve sigorta hukuku ile Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nın temel kavramları incelenmiştir. Bu bölümdeki konulara, çalışmamızın anlaşılması açısından önemli olduğunu düşündüğümüz için yer verilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde; üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası kapsamında riziko, sigorta himayesinin kapsamı, sigorta himayesinin istisnaları ve ek sözleşme ile sigorta koruması kapsamına alınabilecek hususlara yer verilmiştir. Bu bölümde önce öğretilerdeki görüşler ve saptamalar incelenmiştir. Daha sonrasında ise konunun güncellikle bağlantısının sağlanabilmesi açısından ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ile Yargıtay dairelerinin, Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nın kapsamını ne şekilde yorumladığı ve sınırlandırdığı uygulama açısından son derece önemli olduğundan yeri geldikçe Yargıtay kararlarına değinilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde tarafların, TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'ndan kaynaklanan yükümlülüklerine değinilmiştir. Bu bölümün kolaylıkla anlaşılabilmesi açısından öncelikle tarafların sahip olduğu yükümlülükler TTK açısından incelenmiştir. Devamında tarafların yükümlülükleri Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları kapsamında incelenmiş ve öğreti ile görüşlerimize yer verilmiştir.

I. GENEL OLARAK TÜRK SİGORTA HUKUKU VE ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARA KARŞI MALİ MESULİYET SİGORTASI

A. Genel Olarak Türk Sigorta Hukuku

1. Sigorta Kavramı

Sigortanın¹ temelinde kendine yardım düşüncesi vardır. Yardım, belirli tehlikelere karşı toplumun bir araya gelmesi ve tehlikenin oluşturacağı zarara karşı parasal bir önlem alma şeklinde meydana gelir². Sigorta, insanlara ve kuruluşlara hem sosyal hem ekonomik hayatlarında güvence teşkil eder³.

Tehlike⁴ ile karşılaşması muhtemel olan risk taşıyıcıları, prim ödeyerek sigorta organizasyonuna dahil olurlar⁵. Benzer tehlikelerle karşılaşabilecek olan kişilerden toplanan primler yoluyla kişiler bir araya getirilir ve tehlikeye katılmaları sağlanır⁶. Böylelikle tehlikenin gerçekleşmesi sonucunda oluşan olumsuz ekonomik sonuçlar sigorta ettirenler arasında paylaştırılır⁷. Bir diğer deyişle sigorta sayesinde riziko

¹ Sigorta kelimesinin İtalyanca “*sicurtia*” kelimesinden geldiği ifade edilir. Bkz Haydar Arseven, *Sigorta Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınevi, 1991), 3; İnsanlığın geçmişindeki sigortaya ilişkin ilk düzenlemelerin ise Hammurabi Kanunlarında kervan soygunlarına karşı getirilen düzenlemeler olduğu ifade edilmektedir. Bkz Işıl Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2012), 6.

² Ulaş, 5.

³ Rayegan Kender, *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 7.

⁴ TTK m. 1401’de sigorta sözleşmeleri tanımlanırken tehlikenin ve rizikonun aynı anlama gelecek şekilde kullanıldığı görülmektedir. Öğretide de tehlike ve riziko ifadelerini aynı anlama gelecek şekilde kullanan yazarlar bulunmaktadır. Bozer’in eserinde tehlike ve rizikoyu aynı kavram olarak kullandığı görülmektedir. Bkz Ali Bozer, *Sigorta Hukuku* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1981), 46. Arseven ise eserinde, bir olayın zarara sebep olma ihtimalini tehlike ve riziko olarak adlandırarak tehlike ve riziko ifadelerini aynı kavram olarak kullanmıştır. Bkz Arseven, 5; Tehlike, risk ve riziko kavramlarının aynı anlama gelecek şekilde kullanıldığı da görülmektedir. Bkz Mertol Can, *Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı) C. 1* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 5; Tehlike ile rizikonun ayrı kavramlar olarak değerlendirildiği yönünde bkz İnci Kaner, “Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Tehlike ile İlgili Görevleri,” *İÜHFM* 1-4, c. 54 (1994): 304.

⁵ Can, 13.

⁶ Samim Ünan, *İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko* (İstanbul: Beta Yayınevi, 1998), 7; Benzer yönde bkz Rayegan Kender, “Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri,” *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri Bildiriler Tartışmalar*, (Ankara: Sigorta Hukuk Türk Derneği, 1977), 7.

⁷ Bozer, 5.

topluluğa paylaştırılır⁸. Sigorta hukukunun temel kavramlarından biri olan riziko⁹, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsiz olan ya da gerçekleşeceği zamanın belli olmadığı olay olarak tanımlanmaktadır¹⁰. Öğretideki bir diğer tanıma göre riziko, gerçekleşme ihtimali nedeniyle tehlikeyi meydana getiren olaydır¹¹. Bununla beraber öğretide bir görüşe göre, sigortacının ödeme yükümlülüğünü içeren olay her zaman tehlike içermediğinden riziko kavramı yerine tüm sigorta türlerinde kullanılmak üzere “*sigortalanan olay*” kavramına yer verilmesi daha uygun olacaktır¹².

Ticari faaliyet yürütenler açısından bakıldığında karşılaşılabilecekleri rizikonun sigortalanması yatırım faaliyetlerini destekler¹³. Sigortanın yararları; emniyet sağlamak, tasarruf aracı olmak, kredi sağlamayı kolaylaştırmak ve sermayenin birikmesine aracı olmak şeklinde ifade edilebilir¹⁴.

Sigorta hukuku temelde sosyal sigortalar ve özel sigortalar olarak iki kola ayrılmaktadır¹⁵. TTK’nin altıncı kitabında sigorta türleri, zarar sigortaları ve can sigortaları olarak düzenlenmiştir. Zarar sigortaları ise mal sigortaları ve sorumluluk sigortalarından oluşmaktadır. Çalışmamızın konusunu oluşturan üçüncü şahıslara karşı mali¹⁶ mesuliyet sigortası, zarar sigortaları içindeki sorumluluk sigortalarının bir türüdür. Öğretide sanayide ve teknikte yaşanan ilerlemelerin beraberinde sorumluluk sigortalarını geliştirdiği ifade edilmektedir¹⁷.

⁸ Kender, *Sigorta*, 5; Mehmet Bahtiyar, “Sigorta Poliçesi Genel Koşulları,” *BATİDER* 2, c. XIX (Aralık 2017): 89.

⁹ Riziko kelimesinin İtalyanca “*risico*” kelimesinden geldiği ifade edilmektedir. Bkz Arseven, 5.

¹⁰ İrem Aral Eldeleklioğlu, “Yönetici Sorumluluk Sigortası Teminatı,” *İKÜHFD* 2, c. 16 (Temmuz 2017): 175; Bozer, 46; Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 27; Arseven, 5; Benzer yönde bkz Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar, *Sigorta Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023), 127.

¹¹ Kaner, 305.

¹² Nurdan Orbay Ortaç, “Sigortalanan Olaya Kusur ile Sebebiyet Verilmesinin Sigorta Teminatına Etkisi,” *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2, c. XVI (2021): 88.

¹³ Mehmet Özdamar, *Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2009), 48.

¹⁴ Bozer, 5.

¹⁵ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 7; Bozer, 11; Ulaş, 5.

¹⁶ Sorumluluk sigortalarında, sigortacının tazmin yükümlülüğünü kısmen ya da tamamen karşılaması sonucunda sigortalıyı mali yükten kurtarması nedeniyle sigortacılık uygulamasında sorumluluk sigortaları isminin başına “*mali*” ifadesinin eklendiği ve “*mali sorumluluk sigortası*” şeklinde adlandırıldığı yönünde bkz Can, 140.

¹⁷ Yaşar Karayalçın, *Mesuliyet ve Sigorta Hukuku Bakımından Başlıca İşletme Kazaları* (Ankara: Güzel İstanbul Matbaası, 1960), 40.

2. Zorunlu Sorumluluk Sigortası ve İsteğe Bağlı Sigorta Kavramları

Hukukumuzda sorumluluk sigortaları, zorunlu ve isteğe bağlı sorumluluk sigortaları olarak ikiye ayrılmaktadır. Kural olarak özel sigortalar isteğe bağlıdır¹⁸. İsteğe bağlı sorumluluk sigortası yaptıracak olan kişi, sözleşme yapıp yapmama konusunda serbesttir. İsteğe bağlı sigortalarda sigorta poliçesinin içeriği, sigorta hukuku dahilinde istenilen şekilde belirlenebilir ve sigortalının menfaati esastır¹⁹. Zorunlu sigortalar ile ilgili mevzuatımızda bir tanımlama yapılmamıştır. Zorunlu sigortalar, kanun veya Cumhurbaşkanlığı Kararı ile zorunlu olduğu belirtilen ve ilgili yükümlülerin de sigortacının da yapması zorunlu olan sigorta türü olarak tanımlanabilir²⁰. Zorunlu sigortalarda zarar gören şahıs ve toplumsal amaç ön plandadır²¹.

Sigortacılık Kanunu m. 13/1 gereği zorunlu sigortalarda sigortacı, faaliyet alanında bulunan sigorta sözleşmesini yaptırmaktan kaçınamaz. TTK m. 1483/1’de de sigortacıların faaliyet alanlarında kalan zorunlu sigortaları yapma zorunluluğu düzenlenmiştir.

Hizmet sağlamaktan kaçınılamayacağına ilişkin TKHK’de de hüküm bulunmaktadır. TKHK m. 6 gereği aksini gösteren haklı bir neden yoksa hizmet sağlamaktan kaçınılamaz. Bu nedenle tüketicinin sözleşme önerisinde bulunması hâlinde sigortacı, kural olarak sözleşmeyi yapmakla yükümlüdür²². Bir diğer deyişle ticari ve mesleki amaçlarla hareket eden kişiler ile tüketiciler arasında kurulacak olan sigorta sözleşmelerinde haklı bir sebep olmadıkça sigortacı, sözleşme yapmaktan kaçınamayacaktır²³.

¹⁸ Bozer, 12; Can, 19; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 10.

¹⁹ Karayalçın, 51.

²⁰ M. Barış Günay, *Sigorta Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 232.

²¹ Karayalçın, 51.

²² Samim Ünan, *Sigorta Tüketici Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016), 42.

²³ Oğuz Caner, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Özel Sigorta Sözleşmelerine Etkileri,” *Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2014), 2517; Elit Meviza Demirkol, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Sigorta Sözleşmelerine Etkisi” (Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul, 2020), 68.

Sigortacıların faaliyet gösterdikleri alandaki zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamayacağına ilişkin düzenlemenin hem SK m. 13 hem TTK m. 1483/1’de yer almasını eleştiren görüşe göre, konu hakkında sigorta şirketlerinin denetimi niteliğinde olan SK’de düzenleme yapılması yeterlidir. Bu nedenle TTK’de ayrıca bir düzenleme yapılması gereksizdir ve SK m. 13 esas alınmalıdır²⁴. Bir diğer görüşe göre de SK m. 13’te zorunlu sigorta tüm sigorta türleri için düzenlenmişken ayrıca TTK m. 1483 ile sorumluluk sigortalarında hükmün tekrar edilmesi gereksizdir. Bu yönde bir düzenleme yapılmak isteniyorsa bile düzenleme, sorumluluk sigortaları kısmında değil TTK’nin sigorta sözleşmelerine ilişkin genel hükümleri düzenleyen bölümünde yer almalıdır²⁵.

Çalışmamızın ana konusunu oluşturan üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası, zorunlu ve isteğe bağlı sigorta ayrımına göre isteğe bağlı sigorta türleri arasında yer almaktadır²⁶.

3. Sorumluluk Sigortası

a. Genel Olarak Türk Hukukunda Sorumluluk Sigortası

Sorumluluk sigortalarının ilk örneği deniz sigortalarında görülmüştür. Sorumluluk sigortalarına dair ilk hükmün 1681 tarihli “*Ordonnance de la Marine*” de yer aldığı ifade edilmektedir²⁷. Sorumluluk sigortalarının gelişme göstermesinin nedenleri; sorumluluk hukukunun gelişme göstermesi, tazminat bedellerinin artması ve çeşitli hukuki düzenlemeler ile sorumluluğun ağırlaştırılmasıdır²⁸. Sorumluluk sigortalarının Türk hukukuna girmesi kanunların zorunlu sigortaları ihdas etmesiyle olmuştur²⁹.

Sorumluluk sigortaları, sigortalının ya da sigortalının eylemlerinden sorumlu olduğu

²⁴ Kender, *Sigorta*, 224.

²⁵ Can, 22.

²⁶ Ünán, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 5.

²⁷ Karayalçın, 55.

²⁸ Karayalçın, 55; Benzer yönde bkz Bozer, 176; Eren eserinde, sorumluluk sigortası ve sorumluluk hukuku arasında sıkı bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Bkz Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 579.

²⁹ Erdoğan Sergici, “Mesuliyet Sigortası Türleri,” *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri Bildiriler Tartışmalar*, (Ankara: Sigorta Hukuk Türk Derneği, 1977), 66.

kişilerin davranışları nedeniyle oluşan zarar sonucunda ortaya çıkan tazminat yükümlülüğünün kısmen ya da tamamen tazmin edilmesi için teminat sağlar³⁰. Sorumluluk sigortaları ile sigortalının, sigortalı sıfatı ile üçüncü kişiye verdiği zarardan doğan tazminat taleplerinden kurtarılması ve bu taleplerle sigortacının muhatap olması sağlanır³¹. Sigortalının üçüncü kişilere karşı sorumluluğu sigortacı tarafından tazmin edilir³². Bununla beraber mali sorumluluk sigortalarında teminat altına alınan üçüncü kişilerin zararı değildir³³. Mali sorumluluk sigortaları ile sigortalının, üçüncü kişilere karşı ödemek zorunda kalacağı tazminat nedeniyle malvarlığında oluşan eksilme teminat altına alınır³⁴. Sorumluluk sigortası ile malvarlığı, sorumluluk talep ve davalarının ekonomik sonuçlarına karşı korunmuş olur³⁵. Zarar gören kişinin talepleri karşılandığından sorumluluk sigortalarının toplumsal açıdan yararı bulunmaktadır³⁶.

Sorumluluk sigortalarının üçüncü kişi yararına sözleşme veya başkası lehine sigorta olup olmadığı konuları öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre zarar gören kişiye, sigortacıya doğrudan başvuru hakkının tanınması kanundan kaynaklanmaktadır ve sigorta sözleşmesi yapılırken üçüncü kişilerin menfaati sigortalanmadığından sorumluluk sigortası sözleşmeleri üçüncü kişi lehine sözleşme değildir³⁷. Bir diğer görüşe göre, sigortalı maruz kalacağı tazminat taleplerinden kendini korumak için sigorta sözleşmesi yapmaktadır. Bu nedenle üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası, üçüncü kişi lehine sözleşme değildir³⁸. Bir görüşe göre TBK m. 129'da yer

³⁰ Can, 142; Bir görüşe göre sorumluluk sigortalarının esas amacı, sigorta ettirenin icra yoluyla zarar görmesini engellemektir. Bkz Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 12.

³¹ Kender, "Mesuliyet Sigortası," 3.

³² Bozer, 14; Kender, *Sigorta*, 243.

³³ Mustafa Baltacı, Feyyaz Tekand ve Bülent Ünaltuna, "Türkiye'de Mesuliyet Sigortalarında Uygulama," *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri Bildiriler Tartışmalar*, (Ankara: Sigorta Hukuk Türk Derneği, 1977), 41; Sami Karahan, "Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı," *Prof. Dr. Halil Cin'e Selçuk Üniversitesinde 10. Hizmet Yılı Armağanı*, (Konya: Konya Selçuk Üniversitesi Basımevi, 1995), 371.

³⁴ Baltacı, Tekand ve Ünaltuna, 41; Benzer yönde bkz Karahan, 371; Aral Eldeleklioğlu, "Yönetici Sigortası," 170-171.

³⁵ Karayalçın, 50; YHGK, 31.01.1996 T, 1995/11-980 E, 1996/18 K sayılı kararında mali sorumluluk sigortalarının lehine yapıldığını ve sigortalının üçüncü kişilere karşı tazminat ödemek mecburiyetinde kalması hâlinde malvarlığında oluşacak azalmayı güvence altına alma amacının bulunduğunu vurgulamıştır. LegalBank, (Erişim Tarihi 27.04.2023).

³⁶ Kender, "Mesuliyet Sigortası," 5.

³⁷ Rauf Karasu, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi," *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı*, c. 2 (2015): 687; Benzer yönde bkz Bozer, 174.

³⁸ Karahan, 371.

alan üçüncü kişi yararına sözleşme ve TTK m. 1454'te yer alan başkası lehine sigorta birbirinden farklıdır³⁹. Bu görüşe göre TTK m. 1473 hükmü nedeniyle sorumluluk sigortaları, TBK m. 129 anlamında üçüncü kişi yararına sözleşmedir ancak TTK m. 1454 anlamında başkası lehine sigorta değildir⁴⁰.

Sigortacının sigorta sözleşmesi nedeniyle ödeme yapacağı zarar gören kişi, sözleşmeye taraf olmaz⁴¹. Sorumluluk sigortasında zarar gören kişi, lehtar ya da sigortalı olarak kabul edilemez⁴². Bununla beraber zarara uğrayan TTK m. 1478 gereği zararını tazmin etmesi için doğrudan sigortacıya başvurabilir.

TTK m. 1459, mal sigortalarına ilişkin hükümler altında düzenlenmiştir. Bu maddeye göre sigortacı, sigortalının uğradığı gerçek zararı tazmin eder⁴³. Bu husus zarar sigortaları açısından son derece önemli olan zenginleşme yasağını yansıtmaktadır⁴⁴. Zenginleşme yasağı, tazminat ilkesi olarak da adlandırılır⁴⁵. Buna ek olarak sigortacının sorumluluğunun üst sınırı, sigorta poliçesinde belirtilen sigorta bedeli kadardır. Bir diğer deyişle zarar görenin zararı sigorta bedelinden fazla dahi olsa sigortacı, sigorta bedelini öder⁴⁶. Konuya ilişkin olarak ÜŞKMMSGŞ m. 1/1'de sigortalının, poliçede tespit edilmiş olan meblağa kadar temin edileceği düzenlenmiştir.

TTK m. 1474 gereği sigortalı aleyhine istem ileri sürülürse isteme dair olan makul giderler sigortacı tarafından karşılanır. Bu makul giderlere dava masrafı ya da icra takibi nedeniyle yapılan masraflar dahildir⁴⁷. Aynı madde gereği makul giderlerin sigorta

³⁹ Ecehan Yeşilova Aras, *Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478)* (İstanbul: Yetkin Yayınları, 2013), 74.

⁴⁰ Yeşilova Aras, 71.

⁴¹ Karasu, 686; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 289.

⁴² Kender, *Sigorta*, 241.

⁴³ Karayalçın, 54; Kerim Atamer, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş,” *BATİDER* 1, c. XXVII (2011): 47.

⁴⁴ Can, 40; Zenginleşme yasağı, meblağ/can sigortalarında bulunmaz. Zira meblağ sigortalarında insan hayatı ya da beden bütünlüğü üzerindeki menfaat sigortalanmaktadır. İnsan hayatı ya da vücut bütünlüğü için ise ekonomik değer düşünülemez. Bkz. Birgül Sopacı Öztuna, *Yönetici Sorumluluk Sigortası* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015), 60; Meblağ sigortalarında önceden belirlenmiş olan meblağ ödenir. Bkz. Karayalçın, 54.

⁴⁵ Sopacı Öztuna, *Yönetici*, 59; Can, 40.

⁴⁶ Kender, “Mesuliyet Sigortası,” 9; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 294.

⁴⁷ Karasu, 694.

bedelini aşan kısmının ödenmesi için sözleşmede hüküm bulunmalıdır. ÜŞKMMSGŞ m. 9/2’de dava masrafına ilişkin düzenleme yer almaktadır⁴⁸.

TTK m. 1480 ile takas yasağı sorumluluk sigortaları için ayrıca düzenlenmiştir. TTK m. 1480’in gerekçesinde, takas yasağının zarar görenin doğrudan sigortacıdan tazminat alacağı durumlar için geçerli olduğu ve sigortalının zarar görene ödeme yapması nedeniyle kendi sigortacısına başvurarak ödediği bedeli talep ettiği durumlarda sigortacının, sigorta ettirenden olan alacağı ile takas yapabileceği ifade edilmektedir⁴⁹.

b. Sorumluluk Sigortasının Sigorta Türleri İçerisinde Sınıflandırılması

TTK’de zarar sigortaları, mal sigortaları ve sorumluluk sigortaları olarak ikiye ayrılmaktadır. Sorumluluk sigortaları TTK’de zarar sigortası kapsamındadır. Bununla beraber zarar sigortaları başlığı altında düzenlenen hükümlerin tamamı eksiksiz şekilde sorumluluk sigortalarına uygulanmaz⁵⁰. Bir diğer deyişle zarar sigortalarının diğer bir türü olan mal sigortaları için yapılan düzenlemelerin bazıları, sorumluluk sigortalarına uygulanabilmektedir⁵¹. Zira mal sigortalarında maddi ya da gayri maddi olan belirli bir mal sigorta ettirilir ve malın menfaati bellidir ya da belirlenebilir niteliktedir. Sorumluluk sigortalarında ise sigorta olayı, bütün malvarlığını etkiler⁵².

Zarar sigortaları kendi içinde aktif sigortalar ve pasif sigortalar olarak ikiye ayrılır⁵³. Pasif sigortalar, malvarlığında ortaya çıkacak yeni pasiflere karşı himaye sağlar⁵⁴. Sorumluluk sigortaları pasif sigortasıdır⁵⁵. Sorumluluk sigortalarında, sorumluluğu nedeniyle sigortalıya yöneltilecek tazminat taleplerinin sigortalının malvarlığında

⁴⁸ Bkz III-B-2-a.

⁴⁹ Gerekçe için bkz <https://www.lexpera.com.tr/>.

⁵⁰ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 295.

⁵¹ Karasu, 693.

⁵² Karayalçın, 54.

⁵³ Can, 38; Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 13.

⁵⁴ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 287; Benzer yönde bkz Özdamar, *Sözleşme Öncesi Aydınlatma*, 52.

⁵⁵ Sergici, 67; Kender, “Mesuliyet Sigortası,” 9; Kemal Şenocak, *Mesleki Sorumluluk Sigortası* (Ankara: Turhan Yayınevi, 2000), 65; Atamer, 48.

meydana getireceği pasif artışı teminat altına alınır⁵⁶. Sorumluluk sigortalarında, üçüncü kişi zarar görmektedir. Zarara uğrayan üçüncü kişinin zararını tazmin etmesi gereken kişi sigortalı olduğundan sigortalının malvarlığındaki pasif değerler artmaktadır⁵⁷. Pasif sigorta, malvarlığındaki pasif artışına karşı koruma sağladığı gibi zorunlu masraflara karşı da koruma sağlar⁵⁸.

Sorumluluk sigortaları belirlenmiş bir mal için yapılmaz. Sorumluluk sigortalarında riziko, kişinin malvarlığının bütününe tehdit etmektedir⁵⁹. Bir diğer deyişle sorumluluk sigortasının konusu sigorta ettirenin tüm malvarlığı değeridir⁶⁰. Sorumluluk sigortaları sigorta konusuna göre malvarlığı sigortasıdır⁶¹. Malvarlığı sigortası ile sigortalının malvarlığı, giderlere ya da gelir kayıplarına karşı bütün olarak korunur⁶². Malvarlığı sigortaları, rizikonun malvarlığının aktifinde yarattığı azalmanın ya da pasifinde yarattığı artışın sigortalı tarafından hissedilmemesi ya da daha az hissedilmesini amaçlar⁶³. Malvarlığı sigortaları, tamir ve tamirhaneye çekilme gibi masrafları da karşılar⁶⁴. Örneğin uzuv kaybı gerçekleşmiş ise hastane masrafları ya da kazanç eksikliği tazminatın belirlemede dikkate alınır⁶⁵.

TTK'nin altıncı bölümünde sorumluluk sigortaları, genel hükümler ve zorunlu sigortalar olarak ikiye ayrılarak düzenlenmiştir. Hukukumuzda sorumluluk sigortaları bünyesinde zorunlu sigortalar bulunmaktadır ancak yukarıda değinildiği üzere özel sigortalar, kural olarak isteğe bağlıdır.

⁵⁶ Sopacı Öztuna, *Yönetici*, 69; Ulaş, 10.

⁵⁷ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 65; Kemal Şenocak, "Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, c. 58 (2009): 191; Medeni hukuk kapsamında da borçların artması pasifin artması olarak ifade edilmektedir. Bkz O. Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 2* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 140.

⁵⁸ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 13.

⁵⁹ Kender, "Mesuliyet Sigortası," 3; Karayalçın, 52.

⁶⁰ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 19.

⁶¹ Kender, *Sigorta*, 245; Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 13; Arseven, 47; Abdülhamid Oğuzhan Hacıömeroğlu, *Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022), 8; Mal sigortası ve malvarlığı sigortası arasındaki farklar ve kavramlar hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 43 vd.

⁶² Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 46; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 297.

⁶³ Can, 26.

⁶⁴ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 297; Benzer yönde bkz Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 45.

⁶⁵ Sergici, 69.

4. Sigortacının, Sigorta Ettireni Aydınlatma Yükümlülüğü

a. Aydınlatma Yükümlülüğü Kavramı

Tüm sözleşmelerde iyi niyet önemli yer tutar. Bununla beraber niteliği gereği sigorta sözleşmelerinde iyi niyet diğer sözleşmelere göre çok daha önemlidir⁶⁶. Sigorta sözleşmelerinde prim, riziko ve sigortanın teminatı arasında denge kurulmuş olmalıdır⁶⁷. Dengenin kurulabilmesi ve sürdürülebilmesi için taraflar, her aşamada iyi niyetli bir şekilde birbirlerini eksiksiz olarak bilgilendirmelidir⁶⁸. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü ile amaçlanan sözleşmenin kapsamı hakkında sigorta ettirenin bilgilendirilmesidir⁶⁹.

TTK m. 1423 ile sigortacının, sigorta sözleşmesi yapılmadan önce sigorta ettirene gerekli bilgileri vererek sigorta ettireni aydınlatması gerektiği hükme bağlanmıştır. Konuya ilişkin kanuni düzenleme yapılmadan önce de öğretide sigortacının müstakbel sigorta ettirenine, sigortacılık işleminin özellikleri, borçları ve riskleri hakkında ayrıntılı bilgi vermesi gerektiği ifade edilmiştir⁷⁰. Açıklama, bilinmesi gerekli olan konuların anlaşılacak şekilde açıklanarak aktarılmasıdır⁷¹. TTK m. 1423/2’de ki aydınlatma açıklamasını vermeme kavramına karşı tarafın hiç aydınlatılmaması, aydınlatmanın eksik yapılması ya da aydınlatmanın zamanında yapılmaması durumları da dahildir⁷².

SK m. 11/3’te bilgilendirme yükümlülüğü belirtilmiş ve bu konuda yönetmelik çıkarılacağı ifade edilmiştir. SK m. 11/3 gereği, 31039 sayılı RG’de 14 Şubat 2020 günü Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan Sigorta Sözleşmelerinde

⁶⁶ Bozer, 23.

⁶⁷ İrem Aral Eldeleklioğlu, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü,” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 1, c. 18 (2012): 383.

⁶⁸ Aral Eldeleklioğlu, “Aydınlatma Yükümlülüğü,” 383.

⁶⁹ Zehra Şeker Ögüz, *Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2010), 150.

⁷⁰ Merih Kemal Omağ, “Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri,” *Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan*, ed. Murat Yusuf Akın, Oğuz Caner (İstanbul: Beta Yayınevi, 2003), 25.

⁷¹ Emine Yazıcıoğlu, “Sigortacının Bilgilendirme (Aydınlatma) Yükümlülüğü,” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), 391.

⁷² Kübra Yetiş Şamlı, “Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükümüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler,” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 3, c. 22 (2016): 2991.

Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik⁷³ çıkarılmıştır. Belirtmek gerekir ki TTK’de aydınlatma yükümlülüğü, Bilgilendirme Yönetmeliğinde ise bilgilendirme olarak ifade edilen terimler farklı yükümlülükler içermemektedir⁷⁴. Bir diğer deyişle aynı konu, farklı terimler kullanılarak ifade edilmiştir.

b. Aydınlatma Yükümlülüğü, Kapsamı, Şekli ve İçeriği

Sözleşme öncesinde sigortacının sigorta ettireni aydınlatması yükümlülüktür⁷⁵. Belirtmek gerekir ki yükümlülük ve görev⁷⁶ kavramları birbirinden farklıdır⁷⁷. Göreve aykırılık dava hakkı vermez⁷⁸. Görev ihlalinin sonucu kişinin kısmen ya da tamamen kendi hakkını yitirmesidir⁷⁹. Aynı şekilde sigorta hukukunda da sigorta ettirenin üzerine düşen görevleri yerine getirmemesinin sonucu, sigorta ettirenin sigorta teminatı hakkını kaybetmesi ya da teminattan kısmen yoksun kalmasıdır⁸⁰.

Sigortacı, aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranmasının sonucunda tazminat ödemekle sorumlu olabilir. Bilgilendirme Yönetmeliği m. 7 gereği sigortacı, aydınlatma yükümlülüğünü olması gerektiği gibi yerine getirmemiş, sigortacı hakkında yanıltıcı bilgi vermiş ya da bilgilendirme metninde gerçek olmayan bilgiler vermişse ve bu durum, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini yapmasında etkili olmuşsa sigorta ettiren, sigorta sözleşmesini feshedebilir veya uğradığı bir zarar varsa zararın tazminini isteyebilir. Sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini feshedip tazminat talebinde bulunabilmesi için aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranılmasının sigorta

⁷³ Bu yönetmelik ile 26684 sayılı RG’de yayınlanmış olan 28.10.2007 tarihli Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik kaldırılmıştır.

⁷⁴ Yazıcıoğlu, “Aydınlatma Yükümlülüğü,” 394. TTK’de “*aydınlatma*” ifadesi kullanıldığından çalışmamızda “*aydınlatma*” kelimesinin kullanılması tercih edilmiştir.

⁷⁵ Özdamar, *Sözleşme Öncesi Aydınlatma*, 120.

⁷⁶ “*Görev*” yerine “*külfet*” kavramının da kullanıldığı görülmektedir. Bkz Özge Erbek Odabaşı, “Borç İlişkisinden Doğan Yan Yükümlerinin Edim Yükümleriyle Karşılaştırılması,” *İzmir Barosu Dergisi* 3, c. 85 (Eylül 2020): 67; O. Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 67; Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 217; Ünan eserinde, “*görev*” ile “*külfet*” kavramlarını aynı anlamda kullanmıştır. Bkz Samim Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt: I* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016), 408. Çalışmamızda, Türkçe olması nedeniyle “*görev*” ifadesi tercih edilmiştir.

⁷⁷ Can, 152; Açıklamalar için bkz Özdamar, *Sözleşme Öncesi Aydınlatma*, 114 vd.

⁷⁸ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 175; Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 217; Can, 152.

⁷⁹ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 175; Şeker Ögüz, *Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*, 48; Erbek Odabaşı, 68.

⁸⁰ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 408.

sözleşmesinin yapılmasında etkili olduğunu ve bu nedenle zarar oluştuğunu ispatlaması gerekmektedir⁸¹.

TTK m. 1423/1 gereği sigortacı ve sigortacının acentesi sigorta sözleşmesi kurulmadan önce sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının sahip olduğu hakları, sigortalının dikkat etmesi gerekli olan düzenlemeleri ve bildirim yükümlülüklerini sigorta ettirene bildirir. Bildirim yazılı olarak yapılır. Buna ek olarak sigortacı, sigorta sözleşmesi süresinde sigorta sözleşmesi için önemli olarak değerlendirilebilecek gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklar. TTK m. 1423/2 gereği sigortacı tarafından aydınlatma açıklaması verilmemiş ise sigorta ettiren, sigorta sözleşmesinin yapılmasına on dört gün içinde itiraz edebilir. Sigorta ettiren on dört gün içinde itiraz etmemiş ise sigorta sözleşmesi, sigorta poliçesinde yazılı şartlarda yapılmış sayılır. Ayrıca SK m. 11/3 gereği yayınlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik m. 1’de yönetmeliğin amacının, sigorta ilişkisine dahil olmak isteyen kişilerin hem sigorta sözleşmesi kurulmasından önce hem de sigorta sözleşmesi kurulması esnasında sigortanın konusu, teminatı ve ilgili diğer hususlarda aydınlatılması olduğu belirtilmiştir. Buna ek olarak yönetmeliğin amacı, sigorta sözleşmesinin devamı esnasında meydana gelen ve sigorta ettireni, lehtar, sigortalıyı etkileyebilecek değişikliklerden ve gelişmelerden ilgililerin haberdar edilmesini sağlamak amacıyla, sigortacının yerine getirmesi gerekli olan görev ve yükümlülüklerin düzenlenmesi olarak ifade edilmiştir.

ÜŞKMSGŞ m. 2 gereği sigorta ettiren gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir. Bu nedenle sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kimlere karşı olduğu konusunun saptanması gerekmektedir. TTK m. 1423 düzenlemesinde tüzel kişi, gerçek kişi ayrımı yapılmamıştır. Bilgilendirme Yönetmeliği’nde de sigorta ettiren bakımından gerçek kişi, tüzel kişi ya da sigorta türü ayrımı yapılmadığı görülmektedir. Sigorta sözleşmelerinin karmaşık yapısı nedeniyle sigorta ettirenin tacir olması durumunda da sigortacının aydınlatma yükümlülüğü bulunduğu mTTK döneminde öğretide ileri sürülmüştür⁸². SEDDK tarafından yayınlanan 29.04.2022 tarihli Sigorta

⁸¹ Yazıcıoğlu, “Aydınlatma Yükümlülüğü,” 409.

⁸² Özdamar, *Sözleşme Öncesi Aydınlatma*, 196.

Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Genelge (2022/14), “*bilgilendirmenin yapılacağı kişiler*” başlıklı m. 4 ile bilgilendirme yükümlülüğünün gerçek kişi ve tüzel kişiye karşı yerine getirileceği belirlenmiştir. Ayrıca sigorta sözleşmesine taraf olan kişinin tüzel kişi tacir olması durumunda da sigortacının aydınlatma yükümlülüğü olduğu ifade edilmiştir. Gerek TTK m. 1423 ile gerçek kişi, tüzel kişi ayrımı yapılmaması gerek 2022/14 sayılı Genelge m. 4 gereği, sigorta ettirenin tüzel kişi olması ya da tacir olması durumunda da sigortacının aydınlatma yükümlülüğü bulunmaktadır.

Bilgilendirme Yönetmeliği m. 5/4 gereği sigortacı, dürüstlük kuralına uygun şekilde sigorta ettirene sigortanın teknik yönlerinde yardımcı olmak, sigorta işleminin özellikleri ve sigorta teminatının kapsamı ile sigortanın işleyişiyle ilgili bilgi vermek ve sigorta ettireni yanıltacak davranışlardan kaçınmakla yükümlüdür. Bir görüşe göre somut olayın özelliğine göre aydınlatma yükümlülüğünün kapsamına sigortacının sigorta ettireni yönlendirmesi dahildir⁸³. Örneğin müşterinin ihtiyacına göre müşteriye uygun düşen sigorta sözleşmesi konusunda tavsiye verilebilir⁸⁴. Bir görüşe göre ise aydınlatma yükümlülüğü danışmanlık yapılmasını içermez⁸⁵. Görüşümüze göre burada aydınlatma yükümlülüğünün danışmanlık ya da tavsiye içerip içermediği olay özelinde değerlendirilmeli ve sigorta ettirenin bilgi birikimine göre karara varılmalıdır çünkü aydınlatma yükümlülüğünün genel olarak kapsamı belirlenirken sigorta ettirenin bilgi birikimi ve deneyimi önemlidir⁸⁶.

Bilgilendirme Yönetmeliği m. 4/b gereği sözleşmenin kurulmasından önceki aşamada sigortacının, sigorta ettirene ve talepte bulunması durumunda sigortadan yaralanacak

⁸³ Özdamar, *Sözleşme Öncesi Aydınlatma*, 242.

⁸⁴ Aral Eldeleklioğlu, “Aydınlatma Yükümlülüğü,” 390; Özdamar, *Sözleşme Öncesi Aydınlatma*, 242.

⁸⁵ Yazıcıoğlu, “Aydınlatma Yükümlülüğü,” 391.

⁸⁶ Yargıtay’ın 2014 tarihli kararına konu olan olayda yabancı ülke vatandaşlığı bulunan ve sürekli yurt dışına çıktığını belirten sigorta ettiren, sigortacının kasko poliçesinin yurt dışında geçerli olmadığı hususunda kendisini aydınlatmadığını ileri sürmüştür. Sigorta ettiren ayrıca sigorta sözleşmesini yaparken sigortanın yurt dışında da geçerli olduğu zannına kapılarak sözleşmeyi akdettiğini belirtmiştir. Yargıtay, sürekli yurt dışına giden ve sözleşme yapılırken yurt dışı klozu teklifi yaptığını iddia eden sigorta ettirenin, yurt dışı klozunun sözleşmede yer almadığını, tecrübesine binaen yurt dışı klozu hakkında asgari seviyede bilgisi olmadığını ileri sürmesini TMK m. 2’ye karşılık korunabilecek bir talep olmadığı şeklinde belirleme yapmıştır. Bkz Yargıtay 17. HD, 18.12.2014 T, 2014/11108 E, 2014/19045 K, Lexpera, (Erişim Tarihi 07.05.2023).

olan kişilere bilgilendirme metni⁸⁷ vermesi gerekmektedir. Mülga Bilgilendirme Yönetmeliği döneminde bilgilendirme formunun, aydınlatma yükümlülüğünün gerçekleştirilmesi bakımından ispat için gerekli olduğu ve sözleşmenin sıhhatini etkilemeyeceği ileri sürülmüştür⁸⁸.

TTK m. 1423/1-son cümle gereği sigortacı, sigorta süresince önemli olarak değerlendirilebilecek olan gelişmeleri ve olayları sigorta ettirene yazılı şekilde açıklamalıdır. Bilgilendirme Yönetmeliği m. 10 gereği sigortacı; iflas, tasfiye, ruhsat iptali, mevzuattaki değişiklikler ve sigorta ettirenin ya da sigortadan faydalananların hak ve yükümlülüklerini etkileyebilecek olan değişimleri en fazla on iş günü içinde sigorta ettirene ya da sigortadan faydalanan kimseye bildirmekle yükümlüdür. Bu düzenlemenin TTK m. 1423/1-son cümlede belirtilmiş olan önemli sayılabilecek olay ve gelişmeler ibaresinin yorumlanmasında kullanılabileceği ifade edilmektedir⁸⁹. TTK m. 1423/1 ile bildirim yükümlülüğünün süresi belirlenmemiştir. Bu nedenle Bilgilendirme Yönetmeliği m. 10 ile belirlenmiş olan on günlük süre uygulanmalıdır⁹⁰. Mülga Bilgilendirme Yönetmeliği'nde benzer düzenleme yer almaktaydı. Mülga Bilgilendirme Yönetmeliği döneminde ileri sürülen bir görüşe göre, on günlük sürenin ne zaman başladığı belirtilmemişse de bildirim durumunun ortaya çıktığı günün ertesi iş günü işlemeye başlayacağı kabul edilmelidir⁹¹.

Öğretide mTTK döneminde ileri sürülen bir görüşe göre aydınlatma yükümlülüğünün sözleşmenin karşı tarafına yapılması şart değildir. Onun temsilcilerinin aydınlatılması hâli de aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmek için yeterlidir⁹². Görüşümüze göre TTK m. 1423'ün açık hükmü gereğince sigortacı ya da acentesinin sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmiş olması için sigorta ettirene bilgi vermiş olması gerekmektedir.

⁸⁷ Bilgilendirme metni içeriği için bkz 31039 sayılı RG'de 14 Şubat 2020 günü Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik m. 8.

⁸⁸ Özdamar, *Sözleşme Öncesi Aydınlatma*, 240; Aral Eldeleklioğlu, "Aydınlatma Yükümlülüğü," 393.

⁸⁹ Yetiş Şamlı, "Aydınlatma Yükümlülüğü Değerlendirme," 2988.

⁹⁰ Yetiş Şamlı, "Aydınlatma Yükümlülüğü Değerlendirme," 2988.

⁹¹ Emine Yazıcıoğlu, *Sigorta Aracıları Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010), 194.

⁹² Özdamar, *Sözleşme Öncesi Aydınlatma*, 130; Yazıcıoğlu, *Sigorta Aracıları*, 189.

Öğretide mTTK döneminde ileri sürülen bir görüşe göre sigortacının yazılı şekilde bilgi vermesi mümkün değilse sigortacı sözlü olarak bilgi vermelidir. Bu durumlarda bilgilendirme formu sigorta poliçesi ile sigortacıya verilmelidir. Sigortacı bilgilendirme formunu sonradan verdiği durumlarda da dürüstlük kuralına uygun davranmalı ve mevcut durumu kendi lehine çevirmemelidir⁹³. Görüşümüze göre TTK m. 1423'ün açık hükmü gereğince sigortacı ya da acentesinin sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmiş olması için sigorta ettirene yazılı olarak bilgi vermiş olması gerekmektedir⁹⁴. Belirtmek gerekir ki Bilgilendirme Yönetmeliği m. 5/3 ile sigortacı tarafından telefonla ya da çağrı merkeziyle yapılan aydınlatmanın dijital ya da manyetik olarak kaydedilerek yapılmış olması durumunda sözlü olarak yapılabileceği ifade edilmiştir. Üstelik 16.06.2021 tarihli ve 31513 sayılı RG'de yayınlanan Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetler ve Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik m. 9/2 ile Bilgilendirme Yönetmeliği hükümlerinin mesafeli akdedilen sigorta sözleşmeleri hakkında da uygulanacağı belirtilmiştir. Aynı Yönetmelik m. 9/3 ise mesafeli olarak yapılan sigorta sözleşmelerinde poliçe verme yükümlülüğünün mevcut olduğunu, poliçenin kalıcı veri saklayıcısı ile verilebileceğini düzenlemiştir. Görüşümüze göre Bilgilendirme Yönetmeliği m. 5/3'te düzenlenen sigortacının telefon yahut çağrı merkezi ile yapacağı aydınlatmanın, görüşmenin kaydedilmesi şartı ile sözlü olarak yapılabileceğine ilişkin düzenlemesi uygulanmamalıdır⁹⁵. TTK m. 1423 ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yazılı olarak yerine getirmesi gerektiği açıkça ifade edilmiştir. Bu nedenle telefon görüşmesinin kayıt altına alınmak suretiyle aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmiş sayılması TTK m. 1423'e aykırılık oluşturur⁹⁶. Sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğü en geç sözleşme kurulana kadar yapılmalıdır. Sigorta sözleşmesi devam ettiği sürece aydınlatma yükümlülüğü devam eder⁹⁷.

⁹³ Özdamar, *Sözleşme Öncesi Aydınlatma*, 251.

⁹⁴ Yazılı bilgi verilmesi gerektiği yönünde benzer görüş için bkz Yetiş Şamlı, "Aydınlatma Yükümlülüğü Değerlendirme," 2990.

⁹⁵ Şartlar gerçekleştiğinde yazılı bilgilendirme zorunluluğu aranmayacağına ilişkin Bilgilendirme Yönetmeliği düzenlemesinin, TTK m. 1423 karşısında geçerliliğinin tartışmalı olduğu ve yazılı bilgilendirme dışındaki yollarla yapılan bilgilendirmenin ispatının genel hükümlere tabi olduğu yönünde bkz Fatma Dilek Kabukçuoğlu Özer, 6102 sayılı *Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu ile Karşılaştırmalı ve Gerekçeli 6327 sayılı Kanunla Değişik Sigortacılık Kanunu Şerhi* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2012), 159.

⁹⁶ Yetiş Şamlı, "Aydınlatma Yükümlülüğü Değerlendirme," 2991.

⁹⁷ Aral Eldeleklioğlu, "Aydınlatma Yükümlülüğü," 392.

c. Aydınlatma Yükümlülüğüne Aykırı Davranılması, İtiraz ve Tazminat

Aydınlatma yükümlülüğünün TTK’de yer almadığı dönemde öğretide, sigortacının bilgilendirme yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda karşı tarafın *culpa in contrahendo* sorumluluğuna başvurabileceği ifade edilmiştir⁹⁸. TTK m. 1423/2 ve Bilgilendirme Yönetmeliği ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranmasının sonucu düzenlenmiştir. TTK m. 1423/2’ye göre sigortacının aydınlatma açıklamasını vermemesine rağmen sigorta ettiren, on dört gün içinde sözleşmenin akdedilmesine itirazda bulunmazsa sigorta sözleşmesi poliçede yer alan şartlarla yapılmış sayılır⁹⁹. Aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirdiğinin ispatı sigortacı tarafından yapılır.

Sigorta ettirenin yapacağı itiraz şekle tabi değildir. Bununla beraber ileride sigorta ettirenin itiraz ettiğini ispatlaması gerekebileceğinden itirazın yazılı olarak ya da ispatlanabilecek şekilde uzaktan erişim araçları yoluyla yapılması uygun olur¹⁰⁰. On dört günlük itiraz süresinin başlayacağı tarih TTK ile belirlenmemiştir. Bir görüşe göre sigorta sözleşmesi yazılı olarak akdedilmişse itiraz hakkı yazılı sözleşme ile başlayabilir. Buna karşılık sigorta sözleşmesinin yazılı olarak yapılmadığı durumlarda sigorta ettirene poliçenin verilmesi ile itiraz süresi başlamalıdır¹⁰¹. Bir görüşe göre ise sigorta ettirenin poliçenin kendisine ulaşması ile sözleşme maddelerini okuyup değerlendirebilmesi mümkündür. Bu nedenle on dört günlük sürenin başlangıcının poliçenin verildiği tarih olması gerektiği ifade edilmektedir¹⁰².

Sigorta ettirenin on dört gün içerisinde itiraz etmesi durumunda uygulanacak olan yaptırımın ne olduğu TTK m. 1423/2’de belirtilmemiştir. Bir görüşe göre on dört gün

⁹⁸ Omağ, “Sigorta Sözleşmesi Hükümler,” 28.

⁹⁹ Sigorta ettirenin aynı zamanda tüketici olması durumunda TTK m. 1423/2 ile tüketicinin bağlı olduğu klotların haksız şart oluşturabileceği, haksız şartın diğer unsurlarının da var olması hâlinde sigorta ettiren, on dört günlük itiraz süresini kaçırsa dahi TKHK m. 5/2 gereği haksız şart oluşturan sözleşme koşulunun kesin hükümsüz sayılabileceği yönünde görüş için bkz Demirkol, 64.

¹⁰⁰ Yazıcıoğlu, “Aydınlatma Yükümlülüğü,” 412; Mehmet Özdamar, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlâl Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu,” *İÜHF* 2, c. LXXI (2013): 355.

¹⁰¹ Tekin Memiş, *Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016), 146.

¹⁰² Yazıcıoğlu, “Aydınlatma Yükümlülüğü,” 412.

içinde sigorta ettirenin itiraz etmesi durumunda sigorta ettirene sonucu belirleme hakkı tanınmalıdır. Böylelikle sigorta ettiren dilerse sigorta sözleşmesini feshederek ileriye etkili olarak ortadan kaldırabilir dilerse sigorta sözleşmesini talep edeceği şartlar ile sürdürebilir¹⁰³. Diğer bir görüşe göre de itirazın içeriğine göre karar verilmelidir. İtirazın içeriğine göre fesih ya da cayma hakkının kullanıldığı sonucuna varılabilir. Sigorta ettirenin itirazı sonucunda sigorta ettiren ile sigortacı aralarında anlaşarak sözleşmede değişikliğe gidebilirler. Bilgilendirilmemiş olma durumu sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi yapmasında etkili olmuş ise Bilgilendirme Yönetmeliği m. 7 gereği sigorta ettiren sözleşmeyi feshedebilir, sigorta ettiren zarara uğramış ise tazminat talep edebilir¹⁰⁴.

Bilgilendirme Yönetmeliği m. 7’de tazminat talep edilebileceği düzenlenmiş ise de TTK m. 1423/2’de sigorta ettirenin tazminat talep edebileceğine yönelik belirleme bulunmamaktadır. Bir görüşe göre bu durumda sigorta ettirenin tazminat talep edebilme hakkı bulunmalıdır. Her ne kadar TTK m. 1423/2’de tazminat talebinden bahsedilmemiş ise de TMK m. 2 ve *culpa in contrahendo* sorumluluğu çerçevesinde sigorta ettiren tazminat talep edebilecektir¹⁰⁵. Bu görüşe biz de katılmaktayız. Bilindiği üzere TTK m. 1451 hükmü gereği sigorta sözleşmelerine ilişkin TTK’de hüküm bulunmayan hallerde TBK hükümleri uygulanmalıdır. Her ne kadar TTK m. 1423 ile sigorta ettirenin tazminat talep etme hakkı olduğuna ilişkin belirleme yapılmamış ise de Bilgilendirme Yönetmeliği m. 7, TBK m. 2 ve *culpa in contrahendo* sorumluluğu ile değerlendirilmeli ve sigorta ettirene tazminat talep etme hakkı tanınmalıdır.

Belirtmek gerekir ki bir görüşe göre TTK m. 1423/2 ile düzenlenen, sigortacının sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünün ihlaline bağlanan sonuçtur. TTK m. 1423/2 hükmü ile sigorta sözleşmesi devam ederken aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranılması hâline ilişkin düzenleme getirilmemesi eleştirilmektedir¹⁰⁶.

¹⁰³ Özdamar, “Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu,” 356.

¹⁰⁴ Yazıcıoğlu, “Aydınlatma Yükümlülüğü,” 413.

¹⁰⁵ Özdamar, “Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu,” 357.

¹⁰⁶ Yazıcıoğlu, “Aydınlatma Yükümlülüğü,” 409-410.

5. İlgili Mevzuat

Özel sigorta hukukuna ilişkin temel kanuni düzenlemeler TTK ve SK ile yapılmıştır. Bununla beraber TKHK, TBK ve KTK başta olmak üzere sigorta hukukunu ilgilendiren düzenlemeler çeşitli kanunlarda yer almaktadır. Önemle belirtmek gerekir ki Sigortacılık Kanunu m. 11 gereği Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu onayından geçen genel şartlar uygulamada kullanılmaktadır¹⁰⁷.

TTK'nin altıncı kitabında yer alan sigorta düzenlemelerine bakıldığında TTK m. 1401-1452 arasında sigorta hukukuna ilişkin genel hükümlerin bulunduğu görülür. TTK m. 1453-1486 arasında zarar sigortaları düzenlenmiş olup bu bölümde TTK m. 1453-1472 arasında mal sigortaları, TTK m. 1473-1486 arasında sorumluluk sigortaları düzenlenmiştir.

TTK m. 1485 ile sorumluluk sigortalarına, sigorta genel hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. TTK m. 1485'in devamında genel hükümlere ek olarak, TTK'nin mal sigortalarına ilişkin düzenlemeler içeren m. 1454, 1458, 1466/1 ve 1471'in sorumluluk sigortalarına uygulanacağı açıkça ifade edilmiştir.

TTK m. 1451 gereği, sigortaya ilişkin düzenlemelerde TTK'de düzenleme yoksa genel hükümlere gidilecek ve TBK'ye bakılacaktır¹⁰⁸. TTK m. 1451'in TTK m. 1 ile

¹⁰⁷ SK m. 11'de genel şartların Hazine Müsteşarlığı tarafından onaylanacağı düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi bir kararında Hazine Müsteşarlığının, 10.07.2018 tarihli 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde teşkilatlandırıldığı bu nedenle genel şartların Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından onaylanması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak 18.10.2019 tarihli 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile SEDDK kurulmuştur. 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m. 4 ile sigortacılık ve özel emekliliğe ilişkin mevzuatı hazırlama, uygulama ve uygulanmasını takip etme görevleri SEDDK'ye verilmiştir. 04.12.2021 tarihli ve 31679 sayılı RG'de SEDDK tarafından yayınlanan tebliğde, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Genel Şartlar yayınlanmıştır. 23.09.2022 tarihli Ticari Alacak Sigortası Genel Şartları, SEDDK kaşesi ile kendisine ait olan internet sitesinde yayınlanmıştır. Ticari Alacak Sigortası Genel Şartları m. 2, SK m. 11'e dayanılarak hazırlanıldığını ifade etmektedir. Bkz Anayasa Mahkemesi 17.07.2020 T, 2019/40 E, 2020/40 K, 7; <https://www.seddk.gov.tr/>.

¹⁰⁸ Öğretide mTTK m. 1264 hükmünde “*bu kitapta hüküm bulunmadıkça...*” ifadesi yer aldığından sigorta kitabında yer almayan hususlarda öncelikle Borçlar Kanunu hükümlerinin mi yoksa ticari hükümler ile ticari örf ve âdet hükümlerinin mi uygulanması gerektiği hususunda tartışmalar yaşandığı ifade edilmektedir. Tartışmalara ilişkin bilgi için bkz Bozer, 65 vd; Serdar Demirci, “Ürün Sorumluluk Sigortası” (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2011), 27 vd.

uyumlaştırıldığı ifade edilmektedir¹⁰⁹. Sonuç olarak üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortasından doğan uyuşmazlıklara; emredici hükümler, sigorta sözleşmesi, sigorta sözleşmelerinin atıfta bulunduğu genel ve özel şartlar, TTK'nin sigorta hukukuna ilişkin hükümleri, ticari örf ve âdetler ile TBK hükümleri uygulanır¹¹⁰. Açıklanan nedenlerle çalışmamızda TTK'nin sigorta hukuku genel hükümleri ve sorumluluk sigortalarına ilişkin düzenlemelerine genel hatlarıyla değinilmiştir.

Konumuz açısından TKHK hükümlerinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. TKHK m. 3, sigorta sözleşmelerinin tüketici işlemi niteliğinde olduğunu düzenlemiştir. TKHK m. 3/k gereği, sigorta ettiren, ticari yahut mesleki amaçlar ile hareket etmiyorsa tüketici sıfatını haizdir bu nedenle TKHK' m. 3 gereği ticari yahut mesleki faaliyeti nedeniyle sigorta ettiren tarafından akdedilen sigorta sözleşmeleri tüketici niteliği taşımayacaktır.

Sigorta ettirenin tüketici olup olmadığı uyuşmazlıkların çözümü açısından önem arz etmektedir. Öğretide bir görüşe göre sigorta tüketicisi hem sigorta hukukundaki hem tüketici hukukundaki düzenlemelerden faydalanabilecektir¹¹¹. Sigorta ve tüketici hukukunun aynı konuda düzenleme getirmesi durumunda ise tüketicinin lehine olan düzenlemeler kullanılmalıdır¹¹².

TTK m. 1452'de koruyucu hükümler başlığı altında düzenleme yapılmıştır. TTK m. 1452/1 ile sigorta kitabının genel hükümlerinde düzenlenen bazı maddelere aykırı olan sözleşmelerin geçersiz olduğu düzenlenmiştir. TTK m. 1452/2'de bazı TTK hükümlerine aykırı olan sözleşme şartlarının geçersiz olduğu düzenlenmiştir. TTK m. 1452/3 hükmü ile bazı TTK maddelerinin sigorta ettiren, sigortalı ya da lehtar aleyhine değiştirilemeyeceği, değiştirilirse TTK hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir. Benzer şekilde TTK m. 1486'da koruyucu hükümler başlığı altında düzenleme yapılmıştır. Ayrıca TTK m. 1485'te genel hükümlerle birlikte, zarar sigortaları arasında

¹⁰⁹ Kender, *Sigorta*, 28.

¹¹⁰ Ürün Sorumluluk Sigortalarından doğan uyuşmazlıklara uygulanacak hükümler için aynı yönde bkz Göktuğ Burucuoğlu, "Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Çerçevesinde Teminatın Kapsamı," *Yaşar Hukuk Dergisi* 1, c. 2 (Ocak 2020): 99-100.

¹¹¹ Ünan, *Tüketici*, 4; İki kanun hükümlerinin uyumlu olmaması nedeniyle uygulamada zorluk çıkacağı ifade edilmiştir. Bkz Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 100.

¹¹² Ünan, *Tüketici*, 4.

yer alan mal sigortalarına ilişkin bazı hükümlerin sorumluluk sigortalarına uygulanacağını belirlemiştir. Bu nedenle sorumluluk sigortaları sözleşmeleri yapılırken veya sözleşmeler hakkında değerlendirme yapılırken TTK m. 1452, TTK m. 1485 ve TTK m. 1486 hükümleri göz önünde bulundurulmalıdır.

B. Sigorta Sözleşmesi, Doğrudan Talep Hakkı, Genel Şartlar ve Genel İşlem Şartları

1. Sigorta Sözleşmesi

a. Sigorta Sözleşmesinin Kurulması

TBK m. 26 ile hukukumuzda sözleşme serbestisi düzenlenmiştir. Bu serbestinin sınırları TBK m. 27 ile belirlenmiştir. TBK m. 27 gereği Kanun'un emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı olmayan sözleşmeler, konusu imkânsız olmamak kaydıyla tarafların serbest iradeleri ile yapılabilir. Sözleşme serbestisi sigorta sözleşmeleri için de geçerli olmakla beraber diğer sözleşmelere nazaran sınırlanmıştır¹¹³.

Özel sigortalarda, sigorta himayesinin gerçekleşmesi için sigorta sözleşmesinin yapılması gerekmektedir¹¹⁴. Sigorta sözleşmesi sayesinde sigortalı, sigortacıya karşı talepte bulunabilir¹¹⁵. Sigorta sözleşmesi, borçlar hukuku anlamında sözleşmedir¹¹⁶. İrade beyanlarının karşılıklı olarak uyuşması¹¹⁷ ve sözleşme önerisinin sözleşmenin esaslı şartlarını içermesi durumunda sigorta sözleşmesi kurulur¹¹⁸. TTK m. 1405 gereği sigorta sözleşmesi yapmaya yönelik talepte bulunan kişinin teklifnamesi, teklifname

¹¹³ Bahtiyar, "Police Genel Koşullar," 100; Memiş, *Yargısal Denetim*, 5-6.

¹¹⁴ Can, 18; Kender, *Sigorta*, 183.

¹¹⁵ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 7.

¹¹⁶ Bahtiyar, "Police Genel Koşullar," 89; YHGK, 02.04.2019 T, 2018/26 E, 2019/396 K:" Sigorta sözleşmeleri, sözleşme hukukuna tabi olmakla uyumsuzlukların çözümünde TTK'nın 1452. (6762 sayılı TTK'nın 1264 vd) maddesinde belirlenen emredici hükümlere aykırı olmayan sözleşme hükümleri yani sigorta poliçesindeki özel ve genel şartlar dikkate alınacaktır. Nitekim SK'nın konuya ilişkin 11/1. maddesinde de bu konuya değinilmiştir. Bu hükümlerde boşluk bulunması durumunda TTK hükümleri uygulanacak ve bu Kanun'da da hüküm bulunmayan hâllerde TTK'nın 1451. (6762 sayılı TTK'nın 1264/1.) maddesi hükmü uyarınca Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanması gerekecektir.", HukukTürk, (Erişim Tarihi 29.04.2023).

¹¹⁷ Özdamar, "Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu," 347; Bozer, 21; Kender, *Sigorta*, 193.

¹¹⁸ Kender, *Sigorta*, 193; Memiş, *Yargısal Denetim*, 5; Ünan, *Tüketici*, 34.

tarihinden itibaren otuz gün içerisinde sigortacı tarafından reddedilmemiş ise sigorta sözleşmesi kurulmuş olur. Belirtmek gerekir ki sigorta sözleşmesinin kurulması ile sigorta himayesinin başlangıç anı farklı olabilir. Sigorta sözleşmesinin kurulma anı, sigorta sözleşmesinin şekli başlangıç tarihini ifade eder. Sigortacının riziko taşıma yükümlülüğünün başlaması ise sigortanın maddi başlangıç tarihi olarak ifade edilmektedir¹¹⁹. TTK m. 1421 nedeniyle prim ödemesi yapılması – ya da prim ilk taksitinin ödenmesi- ile sigortacının sorumluluğu başlar. Sigortacının sigorta sözleşmesi ile ilgili sorumluluğu geciktirici şarta bağlanmıştır. Geciktirici şart ise sigorta ettirenin prim ödemesidir¹²⁰.

TBK m. 12/2 gereği kural olarak kanunda sözleşmeler için öngörülmüş olan şekil, geçerlilik şartıdır. Sigorta sözleşmesinin yapılması hususunda kanunda herhangi bir şekil şartı belirtilmediğinden sigorta sözleşmelerinde şekil şartı aranmaz¹²¹. Bununla beraber sigorta tüketici sözleşmeleri için TKHK hükümlerine de bakmak gerekir.

TKHK m. 4 hükmünde, yazılı şekil şartının TKHK’de yazılı olarak akdedilmesi gereken sözleşmeler için gerekli olduğu ifade edilmiştir. Bir görüşe göre TKHK’de yazılı olarak yapılması gerektiği belirtilen taksitle satış sözleşmeleri ve işyeri dışında kurulan sözleşmeler, sigorta sözleşmelerini de etkilemelidir. Bu görüşe göre sigorta ettiren tüketici ise ve sigorta sözleşmesi taksitle satış sözleşmesi ya da işyeri dışında kurulan sözleşmeler içerisinde ise sigorta sözleşmesinin yazılı olarak yapılması gerekmektedir¹²². Bir görüşe göre iş yeri dışında yapılan sözleşmeler için de TKHK’de yazılı şekil şartı bulunmaktadır ancak 14.01.2015 tarihli ve 29236 sayılı RG’de yayınlanan İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler Yönetmeliği m. 2/a ile finansal hizmetlere ilişkin tüketici sözleşmeleri kapsam dışında bırakılmıştır. Bu nedenle iş yeri dışında yapılan sigorta sözleşmeleri için TKHK ve söz konusu Yönetmelik hükmü uygulanamamalıdır¹²³. TKHK m. 21 ve m. 84’e dayanılarak hazırlandığı belirtilen

¹¹⁹ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 77.

¹²⁰ Özdamar, *Sözleşme Öncesi Aydınlatma*, 74.

¹²¹ Bozer, 52; Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 74; Kender, *Sigorta*, 191; Yargıtay 17. HD, 23.09.2019 T, 2016/10259 E, 2019/8392 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 29.04.2023).

¹²² Demirkol, 37; Caner eserinde, uygulamada sigorta sözleşmeleri yazılı olarak akdedildiğinden taksitle satış sözleşmeleri konusunda uyumsuzluk çıkmayacağını düşünüldüğünü belirtmiştir. Bkz Caner, 2511.

¹²³ Ünan, *Tüketici*, 19.

14.01.2015 tarihli ve 29236 sayılı RG’de yayınlanan Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik düzenlemelerinin incelenmesi gerekmektedir. Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik m. 2/4 gereği kredi kartı ile yapılan işlemlerde Yönetmelik uygulanamayacaktır. Bir görüşe göre TKHK m. 21/2’de yer alan, diğer konuların yönetmelikle düzenleneceğine ilişkin belirleme nedeniyle, kredi kartı ile ödeme yapılan sigorta sözleşmeleri için TKHK’nin taksitle satışa ilişkin m. 17-21 hükümleri uygulanmamalıdır. Bu görüşe göre de söz konusu düzenleme eleştirilmektedir¹²⁴.

TKHK ve sigorta ilişkisinde değinilmesi gereken diğer bir konu, TKHK m. 18/1’de tüketiciye gerekçe göstermeksizin yedi gün içinde cayma hakkı tanınmış olmasıdır. TKHK m. 18/3, cayma hakkı süresi bitmeden önce tüketicinin onayı ile hizmet ifasına başlanmış olan hizmet sözleşmelerinde tüketicinin cayma hakkını kullanamayacağı düzenlenmiştir. Öğretide TKHK m. 18/3 nedeniyle sigortacının, sigorta sözleşmesindeki asli borcu olan sigorta himayesinin başlamış olması durumunda tüketicinin TKHK m. 18/1’den kaynaklanan cayma hakkını kullanamayacağı ifade edilmektedir¹²⁵.

TTK m. 1424 ile sigorta poliçesi verme yükümlülüğü düzenlenmiştir. TTK m. 1424 gereği poliçe, tarafların hak ile borçlarını gösterir ve sigortacı tarafından imzalanarak sigorta ettirene verilir. Poliçe, sigorta sözleşmesi için geçerlilik şartı değildir, ispat aracıdır¹²⁶.

TKHK m. 4/1, TKHK’de yazılı olarak düzenleneceği öngörülen sözleşmelerde bilgilendirmelerin en az on iki punto büyüklüğünde ve anlaşılır dilde, açık, sade, okunabilir olarak düzenlenmesi gerektiğini, bunların kalıcı verici saklayıcısı ile ya da nüsha olarak tüketiciye verileceğini düzenlemiştir. Madde devamında şarta uyulmamasının sözleşmenin geçerliliğini etkilemeyeceği yer almaktadır. Öğretide

¹²⁴ Ünan, *Tüketici*, 54.

¹²⁵ Caner, 2512.

¹²⁶ Kender, *Sigorta*, 211; Ünan, *Tüketici*, 20; Bozer, 52; Yetiş Şamlı, “Aydınlatma Yükümlülüğü Değerlendirme,” 2997.

tüketici hukukuna tabi olan sigorta sözleşmelerinde TKHK m. 4 düzenlemesinin de dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir¹²⁷.

Poliçenin kıymetli evrak olup olmadığı hususu öğretide tartışılmıştır¹²⁸. Öğretide mTTK döneminde ileri sürülen bir görüşe göre, mTTK'nin gerekçesinde poliçenin hem kıymetli evrak hem de ispat senedi vasfını içerebileceğine yönelik belirleme yapıldığı için poliçe hem ispat senedidir hem de kıymetli evraktır¹²⁹. Bir diğer görüşe göre ise sigorta poliçesini elinde bulunduran kimse, riziko ile ilgisi olmayan birisi ise sigorta himayesine sahip olamayacağından sigorta poliçesi kıymetli evrak değildir. Üstelik kıymetli evrak vasfını hükümet gerekçesi kazandıramaz, kıymetli evrak vasfı kanunda madde olması durumunda kazanılabilir¹³⁰. Bir görüşe göre mTTK döneminde m. 1265/2'de poliçenin nama, emre ya da hamiline düzenlenebileceği belirtilmişti. 6102 sayılı TTK'de ise bu yönde bir düzenleme olmadığından poliçe artık kıymetli evrak değildir¹³¹. TTK m. 1425 ile sigorta poliçesinin içeriği düzenlenmiştir.

b. Sigorta Bedeli, Sigorta Değeri ve Sigorta Tazminatı Kavramları

Sigorta hukukunda önemli bir kavram olan “sigorta bedeli”, “sigorta değeri” ve “sigorta tazminatı” ifadelerine değinmekte yarar görüyoruz. Sigorta bedeli ile ifade edilmek istenilen sigortacının, sigorta sözleşmesi nedeni ile ödeyeceği en yüksek tazminat miktarıdır¹³². Sigorta bedeli, sigorta ettiren tarafından ödenecek olan primin miktarının belirlenmesinde de rol oynar¹³³. Sigorta değeri ise sigorta bedelinden farklı bir kavramdır. Sigorta değeri, sigorta ettirilen menfaatin değeridir¹³⁴ ve aktif

¹²⁷ Caner, 2508.

¹²⁸ Tartışmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz Burak Doğan, “Özel Sigortalarda Sigorta Himayesinin Başlayacağı ve Sona Ereceği Anı Tayin Eden Esaslar” (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2011), 23-26.

¹²⁹ Bozer, 55.

¹³⁰ Kender, *Sigorta*, 210; Poliçeye eklenecek özel şartlar ile poliçenin kıymetli evrak vasfını kazanıp kazanamayacağına ilişkin tartışmalar için bkz Kender, *Sigorta*, 211.

¹³¹ Reha Poroy ve Ünal Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2021), 7; Benzer yönde bkz Ali Bozer ve Celal Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2021), 11.

¹³² Bozer, 93; Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 37; Atamer, 97.

¹³³ Bozer, 93; Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 37; Kender, *Sigorta*, 354.

¹³⁴ Ulaş, 54; Kender, *Sigorta*, 355.

sigortalarında sigortacının edimini etkilemektedir¹³⁵. Sorumluluk sigortalarında, zarar görenin zararı tazmin edildiğinden sigortacının yaptığı ödemeye sigorta tazminatı denir¹³⁶.

Sigorta bedelinin sigorta sözleşmesinde gösterilmesinin zorunlu olup olmadığı yönünde öğretide çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre sigorta bedelinin sigorta sözleşmesinde gösterilmesi şarttır¹³⁷. Öğretide mTTK döneminde savunulan bir görüşe göre sigorta bedeli belirlenmemişse sigortacı, zarar görenin uğradığı tüm zararı ödemelidir¹³⁸. Görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ açısından sigorta bedelinin gösterilmesi zorunludur çünkü ÜŞKMMSGŞ m. 1/1’de “*işbu poliçede tesbit olunan meblağlara kadar temin eder*” ifadesi yer almaktadır. Sigorta hukuku kavramları düşünüldüğünde söz konusu maddede geçen meblağ, sigorta bedeli olmalıdır¹³⁹. Sigorta bedeli, poliçede belirlenirken eşya zararı için ayrı, bedeni zarar için ayrı, saf malvarlığı için ayrı belirlenmişse her zarar kalemi için belirlenen miktara kadar ödeme yapılır. Sigorta bedeli zarar türlerine göre ayrılmadan maktu bir rakam olarak belirlenebilir¹⁴⁰.

c. Sigorta Sözleşmesinin Tanımı

TTK m. 1401’de sigorta sözleşmesinin tanımı yapılmıştır. TTK m. 1401 gereği sigorta sözleşmesi yapılabilmesi için para ile tespit edilebilen bir menfaat bulunmalıdır. TTK m. 1401’e göre menfaati zarara uğratan tehlike gerçekleşirse sigortacı, zararı tazmin eder. Ayrıca sigortacı, kişi ya da kişilerin hayat süreleri nedeniyle ya da hayatlarında karşılaştıkları birtakım olaylar nedeniyle para ödemeyi ya da diğer edimleri üstlenebilir. Öğretide mTTK döneminde ileri sürülen bir görüşe göre mTTK tanımı dikkate alındığında sigorta sözleşmesinin unsurları; sigortacı, sigorta ettiren, riziko,

¹³⁵ Kender, *Sigorta*, 355. İstisnai durumlar dışında sorumluluk sigortalarında sigorta değeri olmadığı yönünde bkz Can, 151.

¹³⁶ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 134; Benzer yönde bkz Can, 33.

¹³⁷ Kender, *Sigorta*, 353-354.

¹³⁸ Karayalçın, 53; Benzer yönde, sınırsız sigorta himayesi sağlayan sigorta sözleşmelerinin geçerli olduğu ve sigorta bedeli gösterilmeden sigorta sözleşmesi yapılabileceği hakkında görüş için bkz Hacıömeroğlu, *Sigorta Himayesi*, 167.

¹³⁹ ÜŞKMMSGŞ m. 1’de yer alan “*poliçede tespit olunan meblağ*” ifadesinin sigorta bedeli olduğu ve genel şartlar gereği sorumluluk sigortası sözleşmelerinde, tarafların sigorta bedelini belirlemeleri gerektiği yönündeki benzer görüş için bkz Hacıömeroğlu, *Sigorta Himayesi*, 166.

¹⁴⁰ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 173.

menfaat değeri, sigorta tazminatı ve primdir¹⁴¹.

Sigorta sözleşmeleri tam iki tarafa borç yükler¹⁴² ve süreklilik arz eden borç ilişkisi doğurur¹⁴³. Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, esaslı unsurlar karşılıklılık ilişkisi içindedir¹⁴⁴. Bir diğer deyişle taraflardan birinin borcu diğerinin alacağına karşılık gelmektedir¹⁴⁵. Tarafların birbirine karşı olan yükümlülükleri ve görevleri ÜŞKMSGŞ kapsamında aşağıda ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Tekrara düşülmemesi amacıyla burada tekrar değinilmeyecektir¹⁴⁶.

Öğretideki bir görüşe göre TTK m. 1401’de ki sigorta sözleşmesi tanımında yanlış kullanımlar vardır. Bu görüşe göre menfaat, zarar sigortalarının aktif sigorta kısmında mevcuttur. Pasif sorumluluk sigortası ve meblağ sigortasında menfaat kavramı söz konusu değildir. Bununla beraber sorumluluk sigortaları zarar sigortası olduğundan ve malvarlığını ilgilendirdiği için menfaat unsuru düşünülebilir. Üstelik TTK m. 1401’de sadece rizikonun gerçekleşmesinden bahsedilmiştir. Oysaki rizikonun sonucunda meydana gelen zararın tazmini söz konusudur¹⁴⁷. TTK m. 1401’in hatalı olduğunu savunan bu görüşe göre, sigorta sözleşmesi; sigorta ettirenin prim ödemesi borcuna karşılık sigortacının sigorta himayesi sağladığı, karşılıklı taahhütler bulunduran ve borç doğuran bir sözleşme olarak tanımlanabilir¹⁴⁸. Menfaat unsuru sigorta sözleşmeleri açısından önemli olduğu için aşağıda ayrıca incelenmiştir.

d. Sigorta Sözleşmelerinde Menfaat Unsuru

¹⁴¹ Bozer, 37.

¹⁴² Bozer, 21; Omağ, “Sigorta Sözleşmesi Hükümler,” 25; Sigorta sözleşmelerinin tam iki tarafa borç yükleme niteliğinin tartışıldığı yönünde ve tartışmalar için bkz Özdamar, *Sözleşme Öncesi Aydınlatma*, 64 vd; YHGK, 30.06.2020 T, 2017/2701 E, 2020/494 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 30.04.2023).

¹⁴³ Bozer, 22. Bozer, eserinde süreklilik içeren borç ilişkisine sigorta ettirenin riskin gerçekleşmesi ihtimalini arttıracak eylemlerde bulunmaması ve tarafların karşılıklı olarak birbirine yardım etmesi gerekliliğini örnek olarak göstermektedir; Şaban Kayıhan, *Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2004), 36.

¹⁴⁴ Antalya, C. I, 61.

¹⁴⁵ Omağ, “Sigorta Sözleşmesi Hükümler,” 25.

¹⁴⁶ Bkz III.

¹⁴⁷ Kender, *Sigorta*, 184-185.

¹⁴⁸ Kender, *Sigorta*, 189.

Menfaat unsuru, “*sigorta konusu mal*” ifadesinin dar yorumlanması sebebiyle ortaya atılmış bir ifadedir. Zira “*mal*” ifadesi dar yorumlanırsa sorumluluk sigortaları yapılamayacaktır. Oysaki sigortanın konusu mal değil menfaat olarak benimsenirse sorumluluk sigortalarının yapılması mümkündür¹⁴⁹. Rizikonun gerçekleşmesi durumunda zarara uğrayacak olan kişinin menfaatinin bulunduğu kabul edilir¹⁵⁰. TTK m. 1408’de sigorta sözleşmesinin yapılması anında menfaatin bulunması gerektiği ve sözleşme süresince menfaat ortadan kalkarsa sigorta sözleşmesinin kendiliğinden geçersiz olacağı belirlenmiştir.

Menfaat unsuru, sigorta sözleşmesinin esaslı unsurlarındandır¹⁵¹. Bizim de katıldığımız bir görüşe göre sigorta hukukunda, menfaatin somut ve kesin bir şekilde ölçülebilir olması aranmamalıdır. Varlığının ya da parasal değerinin muhtemel olduğu durumlarda da menfaatin varlığı kabul edilmelidir¹⁵². Sorumluluk sigortaları bağlamında menfaat, sigortalının malvarlığında¹⁵³ azalma olmasının engellenmesidir¹⁵⁴.

Menfaatin bulunmaması durumunda geçersizlik yaptırımının uygulanacağı TTK m. 1408’de belirtilmiştir ancak buradaki geçersizliğin türünün ne olduğu açıklanmamıştır¹⁵⁵. Bir görüşe göre menfaat yokluğunun sonradan oluşması durumu için TTK ile geçersizlik yaptırımı belirlenmiş olsa dahi oluşan durum sonraki imkânsızlığın sigorta hukukundaki görünümüdür. İmkânsızlığın sonuçları açısından sigorta ettirenin kusurunun bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir¹⁵⁶. Belirtmek gerekir ki TTK m. 1408’in gerekçesinde menfaat yokluğu hâlindeki geçersizliğin yokluk olduğuna ilişkin belirlenme yapılmıştır. Bir görüşe göre TTK m. 1408’in

¹⁴⁹ Bozer, 45.

¹⁵⁰ Birgül Sopacı Öztuna, “Sigorta Konusu Menfaatin Yokluğunun ve Menfaat Sahibi Değişikliğinin Sözleşmeye Etkisi,” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), 109.

¹⁵¹ Sopacı Öztuna, “Sigorta Konusu Menfaat,” 112; 6102 sayılı TTK’de de mTTK’de olduğu gibi menfaat teorisinin kabul edildiği yönünde bkz Can, 28; Benzer yönde bkz Hacıömeroğlu, *Sigorta Himayesi*, 45.

¹⁵² Can, 29.

¹⁵³ Malvarlığı, kişinin hak, alacak ve borçlarının tümüdür. Bkz Arseven, 46; Malvarlığı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz Murat Topuz, *İsviçre ve Türk Borçlar Kanunu ile karşılaştırmalı olarak Roma Borçlar Hukukunda Maddi Zarar Ve Bu Zararın Belirlenmesi* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 47 vd.

¹⁵⁴ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 19; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 291.

¹⁵⁵ Melda Taşkın, “Zarar Sigortalarında Menfaat Eksikliği,” *BATİDER* 1, c. XXXIII (Mart 2017): 269; Sopacı Öztuna, “Sigorta Konusu Menfaat,” 113.

¹⁵⁶ Taşkın, 274.

gerekçesindeki belirleme nedeniyle TBK hükümlerine başvurulamaz¹⁵⁷. Bu görüşe göre menfaatin sonradan ortadan kalkması hâli sözleşmeyi sona erdiren neden olarak kabul edilmeli ve sözleşme, menfaat ortadan kalktığı an sona ermiş sayılmalıdır. Sözleşmenin menfaatin ortadan kalktığı anda sona erdiği kabul edilirse menfaatin ortadan kalktığı ana kadar olan primlerin sigortacı tarafından ödenmesine gerek kalmayacaktır. İşlememiş günlere ait primler ise sigortacı tarafından geri ödenebilecektir¹⁵⁸.

Sigorta sözleşmesi akdedilirken var olmayan ancak ileride doğacağı düşünülen menfaat için sigorta yaptırılabilir mi? Bir görüşe göre sözleşme yapılırken menfaat olmamasına rağmen sözleşme sırasında ve riziko gerçekleşmeden önce menfaat koşulu sağlanırsa sözleşmenin geçerlilik kazanması uygun olur¹⁵⁹. Diğer bir görüşe göre, TTK düzenlemesi, gelecekte gerçekleşecek menfaatin sigortalanmasına engel oluşturmaktadır. Bununla beraber gelecekteki menfaatin sigortalanmasının mümkün olması gerektiği de ifade edilmektedir¹⁶⁰.

e. Sigorta Sözleşmelerinde Zamanaşımı

(1). Genel Olarak

Sigorta sözleşmelerinin genel hükümlerinden olan TTK m. 1420 ile zamanaşımı süresi belirlenmiştir. TTK m. 1420/1 gereği sigorta sözleşmelerinden doğacak olan talepler, alacak muaccel olduktan sonra iki yıllık zamanaşımına tabidir. TTK m. 1482 saklı olmak üzere sigorta tazminatı yahut bedeline yönelik talepler, rizikonun meydana gelmesinden başlayarak altı yıl sonunda zamanaşımına uğrar.

TTK m. 1420/1’de saklı olduğu hükme bağlanan TTK m. 1482, sorumluluk sigortasını düzenleyen hükümlerdendir. TTK m. 1482’de sigortacıdan talep edilecek olan tazminatlar için zamanaşımı süresinin sigortaya konu olan olaydan itibaren on yıl

¹⁵⁷ Sopacı Öztuna, “Sigorta Konusu Menfaat,” 117-118.

¹⁵⁸ Sopacı Öztuna, “Sigorta Konusu Menfaat,” 124.

¹⁵⁹ Ulaş, 43.

¹⁶⁰ Sopacı Öztuna, “Sigorta Konusu Menfaat,” 114.

olduğu hükme bağlanmıştır¹⁶¹. TTK m. 1482 ile sorumluluk sigortaları için belirlenen ve zamanaşımının on yıl olarak belirlendiği alan sadece tazminat taleplerini kapsar. Tazminat talebi dışındaki talepler için TTK m. 1420’de düzenlenen iki yıllık zamanaşımı süresi geçerlidir¹⁶². Örneğin prim için TTK m. 1420’de ki iki yıllık zamanaşımı süresi uygulanır¹⁶³.

TTK m. 1420’nin uygulanacağı iki yıllık zamanaşımı süresinin başlangıcı alacağın muaccel olduğu andır. Sigorta tazminatının muacceliyet kazanacağı an TTK m. 1427’de düzenlenmiştir. TTK m. 1427/2 gereği rizikonun gerçekleşmesini takiben ve sigortacıya riziko ile ilgili belgelerin verilmesinden sonra sigortacı, edimine ilişkin araştırma yapacaktır. Sigortacının söz konusu araştırmaları bitince sigorta tazminatı muacceliyet kazanır. Sigorta tazminatı, sigortacıya TTK m. 1446’ya göre ihbar yapıldıktan kırk beş gün sonra her durumda muacceliyet kazanır.

TTK m. 1482’nin düzenlemesi gereği on yıllık zamanaşımının başlangıcı ise olay tarihidir. TTK m. 1482’de yer olan “*olay*” ifadesinin “*zararın sebebi*” anlamına geldiği¹⁶⁴ ve on yıllık zamanaşımı süresinin sorumluluğa neden olan fiilin işlendiği tarihten itibaren başlayacağı ifade edilmektedir¹⁶⁵. Belirtmek gerekir ki on yıllık zamanaşımı süresinin olay tarihinden itibaren başlaması öğretide eleştirilmektedir çünkü sigortalının sorumlu tutulduğu zarara sebep olan olay, zarardan çok daha eski bir tarihte gerçekleşmiş olabilir¹⁶⁶.

TTK m. 1420/2’de diğer kanunlardaki zamanaşımına ilişkin hükümlerin saklı olduğu

¹⁶¹ TTK m. 1420’nin eleştirisi için bkz Tekin Memiş, “Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımına İlişkin Eleştiriler ve Değerlendirmeler,” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 3, c. 22 (2016): 1931 vd.

¹⁶² Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 310

¹⁶³ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 310; Ulaş, 792; Memiş, “Zamanaşımı,” 1932.

¹⁶⁴ Samim Ünan, “Sorumluluk Sigortalarında Zamanaşımı ile İlgili Bazı Sorunlar”, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu*, ed. Ufuk Tekin, Gökhan Aydoğan, İbrahim Bektaş, Yasin Barış Özcelci, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2020), 160.

¹⁶⁵ Zehra Şeker Ögüz, “Sorumluluk Sigortalarında Zamanaşımı,” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), 146.

¹⁶⁶ Samim Ünan, “Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Hukuksal Koruma Edimi,” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), 375.

belirlenmiştir. Örneğin KTK m. 109’da zamanaşımına ilişkin ayrıca belirleme yapılmıştır. Zamanaşımının kesilmesi ve durmasına ilişkin TBK hükümleri sigorta sözleşmelerine de uygulanır¹⁶⁷.

Öğretideki bir görüşe göre TTK m. 1482’de yer alan on yıllık zamanaşımı süresi tavan süredir ve asıl zamanaşımı süresi ise sorumluluk sigortaları da dahil bütün sigortalarda muacceliyet anından itibaren iki yıldır¹⁶⁸. Öğretide TTK m. 1420’de TTK m. 1482’nin saklı tutulması düzenlemesinde saklı tutulmanın ne olduğuna ilişkin iki ihtimal olabileceği de ifade edilmiştir. Bu ifadeye göre ilk ihtimal, TTK m. 1420 ile TTK m. 1482 birlikte düşünüldüğünde zamanaşımının her durumda iki yıl olduğu ve muacceliyetten itibaren başlayacağı, saklı tutulmanın ise diğer sigortalarda altı yıl olan mutlak süre olduğu ve diğer sigortalarda altı yıl olan sürenin sorumluluk sigortalarında on yıl olduğudur. İkinci ihtimale göre ise zamanaşımı sorumluluk sigortalarında her durumda on yıldır, iki yıllık süre söz konusu değildir¹⁶⁹. Bu ihtimalleri ifade eden görüşe göre, sorumluluk sigortalarında iki yıllık zamanaşımı mevcuttur bununla beraber her durumda on yıllık uzun zamanaşımı süresi içerisinde talep ileri sürülmelidir. Üstelik bu yorum KTK m. 109 ile de uyumludur¹⁷⁰. Görüşümüze göre ikinci ihtimal TTK m. 1420 ile TTK m. 1482 düzenlemeleri açısından daha uygundur. Kanun koyucu sorumluluk sigortaları açısından muacceliyetten itibaren iki yıl ve her halde on yıllık bir zamanaşımı süresi öngörmüş olsaydı bu durumu açıkça TTK m. 1482’de belirtebilirdi. Üstelik bu yönde bir belirleme trafik sigortaları açısından KTK m. 109’da yer almaktadır. Sorumluluk sigortaları açısından KTK m. 109’da yer alan belirlemeye benzer bir düzenleme yer almamaktadır. Buna karşılık TTK m. 1420 düzenlemesinde TTK m. 1482’nin tamamı saklı tutulmuştur. Üstelik TTK m. 1482’nin gerekçesinde saklı tutulan sürenin hangi süre olduğuna yönelik belirleme yer almamaktadır. Tüm bu açıklamalardan sonra görüşümüze göre, TTK m. 1420’nin lafzi yorumundan sigorta tazminatına ilişkin taleplerin zamanaşımı sorumluluk sigortaları açısından TTK m. 1482’ye göre belirlenmelidir. TTK m. 1482’ye göre sorumluluk sigortaları açısından

¹⁶⁷ Şeker Ögüz, “Zamanaşımı,” 147; Benzer yönde bkz Günay, 154; İcra takibi yapılmasının zamanaşımı keseceğine yönelik karar için bkz Yargıtay 11. HD, 10.03.2014 T, 2013/16576 E, 2014/4551 K Lexpera, (Erişim Tarihi 30.04.2023).

¹⁶⁸ Ünan, “Zamanaşımı,” 159.

¹⁶⁹ Memiş, “Zamanaşımı,” 1941.

¹⁷⁰ Memiş, “Zamanaşımı,” 1941.

zamanaşımı belirlemesi yapıldığında tazminat taleplerinin on yılda zamanaşımına uğrayacağı kabul edilmelidir, iki yıllık herhangi bir zamanaşımı süresi sorumluluk sigortaları açısından mevcut değildir.

Öğretideki bir görüşe göre TTK m. 1482’de yer alan süre, sigorta ettiren veya sigortalı talepleri için geçerlidir. Zarar görenin doğrudan sigortacıya başvurması durumunda ise uygulanacak zamanaşımı süresi TTK m. 1478’de ayrıca düzenlenmiştir¹⁷¹. Bu görüşe göre TTK m. 1478’de geçen “*sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi*” TTK m. 1420’de ve TTK m. 1482’de belirtilen süreler değildir¹⁷². Zarar gören üçüncü kişinin sigortacıya doğrudan dava açabileceğini belirleyen TTK m. 1478’deki “*sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi*” hâkim tarafından doldurulması gereken bir boşluk içermektedir. Bu durumda en basit çözüm, zarar gören üçüncü kişinin sigortalıya yönelteceği talebin zamanaşımı süresinin sigortacı için de uygulanmasıdır¹⁷³. Bir diğer görüşe göre Kanun’un açık hükmü nedeniyle farklı bir sonuca ulaşılamaz. Doğrudan dava hakkının zamanaşımı süresi, sorumluluğa neden olan olaya göre değil, sigorta sözleşmesinin bağlı olduğu zamanaşımı süresi dahilinde sigortacıdan talep edilebilir¹⁷⁴. ÜŞKMMSGŞ’de zamanaşımına ilişkin düzenleme yer aldığından konu aşağıda ayrıca başlık olarak incelenmiştir.

(2). Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasının Zamanaşımı Açısından Değerlendirilmesi

Zamanaşımına ilişkin ÜŞKMMSGŞ’de hüküm bulunmaktadır. ÜŞKMMSGŞ m. 15, müruru zaman başlığı altında sigorta sözleşmelerinden doğan bütün taleplerin¹⁷⁵ zamanaşımını iki yıl olarak belirlemiştir. ÜŞKMMSGŞ’de yer alan bu hükmün geçerli

¹⁷¹ Ünan, “Zamanaşımı,” 161.

¹⁷² Ünan, “Zamanaşımı,” 165.

¹⁷³ Ünan, “Zamanaşımı,” 167; Benzer yönde bkz Birgül Sopacı Öztuna, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü,” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 2, c. 18 (2012): 709; Benzer yönde görüş belirten Yeşilova Aras eserinde, zarar gören kişinin, sigortalıya karşı açabileceği tazminat davasının zamanaşımı süresinin, sigorta sözleşmesinde öngörülen zamanaşımından uzun veya kısa olmasına göre belirleme yapmıştır. Bkz Yeşilova Aras, 96.

¹⁷⁴ Şeker Ögüz, “Zamanaşımı,” 141.

¹⁷⁵ ÜŞKMMSGŞ m. 15 bu hususu “*mütalebeler*” şeklinde belirtmiştir.

olup olmadığı değerlendirilmelidir. Yukarıda değinildiği üzere TTK m. 1420’de genel olarak zamanaşımı süresi düzenlenmiştir ve sigorta sözleşmelerinden doğacak olan bütün istemler için alacak muaccel olduktan sonra iki yıllık zamanaşımı öngörülmüştür. Buna karşılık TTK m. 1482’de sorumluluk sigortalarındaki zamanaşımına ilişkin süre belirlenmiştir. TTK m. 1452/2 gereği TTK m. 1420 hükmüne aykırı sözleşme şartları geçersizdir. Ayrıca TTK m. 1486/2 gereği, TTK m. 1482 hükmüne aykırı olan sözleşme şartları geçersizdir. Görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ m. 15 düzenlemesi TTK m. 1486/2 ve TTK m. 6 nedeniyle geçersizdir. Yukarıda belirttiğimiz görüşümüze uygun olarak sorumluluk sigortalarında zamanaşımı TTK m. 1482’ye göre belirlenmelidir. TTK m. 1482 belirlemesine göre, tazminat taleplerinin sigorta konusu olan olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğrayacağı kabul edilmelidir. İki yıllık herhangi bir zamanaşımı süresi sorumluluk sigortaları açısından mevcut değildir.

Zamanaşımı açısından değinilmesi gereken bir diğer konu, zarar gören üçüncü kişinin, sigortacıya doğrudan dava açması durumunda uygulanacak olan zamanaşımı süresidir. Yukarıda değinildiği üzere TTK m. 1478’de bu konuda özel düzenleme bulunmaktadır ve TTK m. 1478 için herhangi bir koruyucu hüküm bulunmamaktadır. Zarar görenin TTK m. 1478’den doğan doğrudan dava açma hakkını sigortacıya karşı kullanması durumunda ÜŞKMMSGŞ m. 15’in geçersiz olduğu göz önünde tutulmalı ve TTK m. 1478’in yorumlanmasına uygun olarak sonuca gidilmelidir. Görüşümüze göre sigorta ettirenin, zarar görene ödeme yapmış olması nedeniyle sigortacısından sigorta tazminatını talep etmesi durumunda zamanaşımı, TTK m. 1482’ye göre sigorta konusu olan olaydan itibaren on yıldır ve iki yıllık herhangi bir zamanaşımı süresi söz konusu değildir.

Görüldüğü üzere gerek ÜŞKMMSGŞ’nin TTK ile uyumlu olmaması gerek TTK hükümlerinin kendi içerisindeki karmaşık düzenlemeleri nedeniyle zamanaşımına ilişkin farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Söz konusu karışıklığın giderilmesi için gerek ÜŞKMMSGŞ’nin gerek TTK’nin zamanaşımına ilişkin düzenlemelerinin değiştirilmesi gerekmektedir.

2. Doğrudan Talep Hakkı

TTK m. 1478, sorumluluk sigortalarının genel hükümlerinden olup doğrudan dava başlığını taşımaktadır. TTK m. 1478 ile zarar görene, zararının sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesinin zamanaşımı süresiyle sınırlı olarak doğrudan sigortacıdan isteyebilme hakkı verilmiştir. TTK m. 1478'in başlığı "*doğrudan dava hakkı*" şeklindedir. Bununla beraber hükümde "*isteyebilir*" ifadesinin kullanılması nedeniyle bu hakkın sadece dava yoluna özgü olmadığı ifade edilmektedir¹⁷⁶.

TTK m. 1478, sorumluluk sigortalarına ilişkin genel hükümlerden birisidir. Doğrudan dava hakkı hem isteğe bağlı sigortalara hem zorunlu sigortalara uygulanır¹⁷⁷. Bununla beraber doğrudan talep hakkı açısından zorunlu sorumluluk sigortası ile ihtiyari sorumluluk sigortası arasında fark bulunmaktadır. Zira TTK m. 1484 ile sigortacının, zorunlu sorumluluk sigortalarında sigortalıya karşı olan ifa yükümlülüğünden kurtulduğu durumlarda bile tazmin yükümlülüğünün zorunlu sigorta bedeline¹⁷⁸ kadar zarar gören kişiye karşı devam ettiği düzenlenmiştir. Bu durumun bir örneği sigortacının haklı nedenle sözleşmeyi feshetmesi durumunda ortaya çıkar. Bu durumda sigortacının, sigortalısına karşı yükümlülüğü sona erer ancak üçüncü kişiye karşı tazminat ödeme zorunluluğu devam eder¹⁷⁹. TTK m. 1484/2 gereği sigortacının sigortalısına karşı ifa yükümlülüğü sona ermesine rağmen zarar gören üçüncü kişiye karşı devam eden ifa yükümlülüğünden kurtulabilmesi için sigortacının, yetkili mercilere sigorta sözleşmesinin sona erdiğini bildirmesi ve üzerinden bir ay geçmiş olması gerekmektedir. Sigortacının sorumluluğu sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta bedeli ile sınırlıdır. Doğrudan başvuru hakkı, sigortacıyı sigorta bedeline kadar borçlu kılar¹⁸⁰.

¹⁷⁶ Yeşilova Aras, 27.

¹⁷⁷ Sopacı Öztuna, "Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü," 700.

¹⁷⁸ SK m. 12/1 gereği Bakanlık tarafından zorunlu sigorta teminat tutarları belirlenir ve RG'de yayınlanır.

¹⁷⁹ Karasu, 695.

¹⁸⁰ Atamer, 85.

3. Genel Şartlar ve Özel Şartlar

Çalışmamız ana konusunu oluşturan ÜŞKMMSGŞ aşağıda ikinci ve üçüncü bölümlerde incelenmiştir. Konunun rahatlıkla anlaşılabilmesi için bu bölümde sigorta genel şartları ve genel şartlara eklenen özel şartlar incelenmiştir. Zira SK m. 11 hükmü nedeniyle genel şartı mevcut olan sigortaların sözleşmeleri genel şartlarına göre hazırlanmalıdır. Genel şartların kanunlarda tanımı bulunmamaktadır¹⁸¹. Sigorta genel şartları, sigorta poliçelerinde yer alan¹⁸² ve sigorta dalları için ayrı ayrı belirlenmiş şartlar olarak ifade edilebilir¹⁸³. Sigorta genel şartları, o sigorta dalında yapılan tüm sözleşmelerde yer alır¹⁸⁴. Genel şartlar emredici hükümlere aykırı olamaz ancak genel şartlar ile kanunun tamamlayıcı hükümleri değiştirilebilir¹⁸⁵.

Sigorta genel şartlarının amacı tarafların hak ve yükümlülüklerini açıklığa kavuşturmadır¹⁸⁶. Belirtmek gerekir ki sigorta genel şartları SEDDK denetiminden geçerek onaylanır¹⁸⁷. Üstelik SK, genel şartların onaylanmasından bahsetmişse de uygulamada sigorta genel şartları kamu tarafından düzenlenmektedir¹⁸⁸. Genel şartların denetimden geçerek onaylanması ile güdülen amaç sigortalıları korumaktır¹⁸⁹.

¹⁸¹ Samim Ünan, “Sigorta Genel Şartları ile İlgili Olarak Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar,” *Prof. Dr. Rayegan Kender’e Saygı Günü*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020), 177.

¹⁸² Kender, *Sigorta*, 36; Bahtiyar, “Poliçe Genel Koşullar,” 101; Ünan, “Sigorta Genel Şartları,” 177.

¹⁸³ Bahtiyar, “Poliçe Genel Koşullar,” 93; Vasvi Gündoğdu, “Sigorta Poliçesi Genel Şartları” (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2011), 8; Karasu, 688, dn 11.

¹⁸⁴ Kender, *Sigorta*, 36.

¹⁸⁵ Bahtiyar, “Poliçe Genel Koşullar,” 96.

¹⁸⁶ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 63-64.

¹⁸⁷ SK m. 11’de sigorta genel şartlarının içeriğinin Hazine Müsteşarlığı tarafından onaylanacağı ifade edilmektedir. Buna rağmen ilgili mevzuat gereği uygulamada genel şartların SEDDK tarafından yayımlandığı görülmektedir. Açıklamalar için bkz I, A, 5.

¹⁸⁸ Ünan, “Sigorta Genel Şartları,” 178; Aslıhan Sevinç Kuyucu, “Sigorta Genel Şartlarının Hukuki Niteliği ve Uygulanacak Hükümlerin Belirlenmesine İlişkin Esaslar,” *Prof. Dr. Rayegan Kender’e Saygı Günü*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020), 4, dn 8.

¹⁸⁹ Sevinç Kuyucu, 3; Tuğba Abacı, “Sigortacının Yurtiçinde Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları Kapsamında Karayolu ile Eşya Taşımada Doğan Sorumluluğu” (Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep, 2020), 79; SK m. 11 gerekçesinde bu durum belirtilmiştir. Madde gerekçesine göre sigorta hukuku teknik ve ayrıntılı bilgiler içerdiğinden sigortalıların, sigorta kapsamı hakkında doğru ve yeterli bilgiye sahip olarak sözleşme yapması sigortalının korunması açısından önemlidir. Gerekçe için bkz Kabukçuoğlu Özer, 149.

Sigorta genel şartları, sözleşme hükmü niteliğindedir¹⁹⁰. Genel şartlar, sigorta sözleşmesi yapıldıktan sonra değiştirilmiş ise ne olacaktır? TTK m. 1425 gereği Kanun'da aksine düzenleme bulunmuyorsa genel şartlardaki sigorta ettiren, lehtar ya da sigortalı lehine olan değişiklikler doğrudan uygulanır. Değişiklik nedeniyle sigortacının ek prim alması gerekiyor ise sigortacı ek prim isteyebilir. Sigorta ettiren sekiz gün içinde ek primi kabul etmezse sözleşme eski genel şartlar ile devam eder. TTK m. 1425'te yer alan bu hüküm, sözleşme hukukunun temel hükmüne aykırı olduğu gerekçesiyle öğretide eleştirilmiştir. Bu görüşe göre genel şartlarda değişiklik yapılmış ise sigortacı kendiliğinden değişiklikleri uygulayamamalı, değişikliklerin uygulanabilmesi için sigorta ettirenin kabulü aranmalıdır¹⁹¹.

TTK m. 1425/1 gereği sigorta poliçesinde genel şartlar, temerrüde ilişkin hükümler, tarafların hakları ve varsa özel şartlar¹⁹² gösterilmelidir. Özel şartlar sözleşmesel niteliktedir¹⁹³. Özel şartların belirlenmesi yapılırken tarafların iradesi esas alınmalıdır. Sadece sigorta poliçesinde başlık olarak özel şart yazıyor olması içeriğindeki maddeleri özel şart hâline getirmeyecektir. Bu nedenle sigortacının kullandığı ve sigorta ettirenin katkısı bulunmayan özel şartlar, genel işlem koşuludur¹⁹⁴.

Sigorta himayesi belirlenirken sigorta genel şartları ve varsa sigorta sözleşmesindeki özel şartlar incelenmelidir¹⁹⁵. Zira bir sorumluluk sigortası ile tüm risklere karşı sigortalama yapılamaz¹⁹⁶. Bu nedenle sigortanın koruma kapsamı sınırlandırılmaktadır¹⁹⁷.

¹⁹⁰ Bahtiyar, "Poliçe Genel Koşullar," 101; Gündoğdu, 63; Ünan, "Sigorta Genel Şartları," 177.

¹⁹¹ Kender, *Sigorta*, 206.

¹⁹² Ayrıntılı açıklama için bkz Mehmet Bahtiyar, "Sigorta Poliçesi Özel Koşulları, Genel Koşullardan Ayırdedilmesi ve Bazı Sorunlar," *Makaleler I*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2008), 195 vd.

¹⁹³ Bahtiyar, "Poliçe Özel Koşullar," 196.

¹⁹⁴ Tekin Memiş, "Sigorta Sözleşmelerinde Kullanılan Genel Şartların Yargısal Denetimi," *Türkiyede Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu*, (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005), 126.

¹⁹⁵ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 68; Karahan, 371; Sigorta poliçesinde belirlenmiş olan özel ve genel şartlarının sözleşme hükmü olduğu yönünde bkz YHGK, 02.04.2019 T, 2018/26 E, 2019/396 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 30.04.2023).

¹⁹⁶ Karayalçın, 59; Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 65.

¹⁹⁷ Karayalçın, 59; Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 65; Kübra Yetiş Şamlı, "Zarar Sigortalarında Teminat Kapsamındaki Rizikoların Belirlenmesine İlişkin Bazı Sorunlar," *Prof. Dr. Rayegan Kender'e Saygı Günü*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020), 91.

Sigortanın koruma kapsamı belirlenirken TTK m. 1409 göz önünde bulundurulmalıdır. TTK m. 1409 gereği sigortacı, sigorta sözleşmesi ile belirlenen rizikonun gerçekleşmesi durumunda doğacak olan zarar ya da bedelden sorumludur ve sözleşmede belirlenmiş olan rizikolardan birisinin teminat dışında olduğunun ispatı sigortacı tarafından yapılacaktır. Ayrıca sigorta genel şartlarının açık ve kolaylıkla anlaşılır olmaması durumunda sigorta ettiren lehine yorumlanması gerektiği ifade edilmektedir¹⁹⁸.

SK m. 11/4, TTK m. 1409 ile çelişen bir düzenlemeye yer vermiştir. SK m. 11/4 gereği, sigorta sözleşmelerinde kapsam dahiline alınan riskler dışında, kapsam dışı bırakılan riskler de belirtilir. Belirtilmeyen riskler ise sigorta koruması kapsamında sayılır. Belirtmek gerekir ki SK, mTTK döneminde çıkarılmıştır. Umumiyet prensibi mTTK’de benimsemişken bu prensip TTK ile terk edilmiştir¹⁹⁹. SK, özel kanun niteliğinde olsa da TTK, sonraki tarihli kanundur. Bu durumda sonraki tarihli kanuna üstünlük tanınmalıdır ve sigortacı, sözleşme ile teminat altına alınan rizikoların gerçekleşmesinden sorumlu olmalıdır²⁰⁰. Bununla beraber sigorta genel şartlarında kapsam dışında bırakılan hallerin düzenlendiği görülmektedir. Örneğin mTTK döneminde çıkarılan ve konumuzu oluşturan ÜŞKMMSGŞ’de m. 3 ile teminat dışı kalan haller ve ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek haller düzenlenmiştir.

4. Sigorta Genel Şartlarının Aksine Düzenleme Yapılıp Yapılamayacağı Sorunu

Sigorta genel şartlarında yer alan düzenlemelerin aksine düzenleme yapılıp yapılamayacağı konusunda öğretide farklı görüşler ileri sürülmüştür. Öğretideki bir görüşe göre, sigorta genel şartları sözleşme niteliğinde olduğundan emredici hükümlere aykırı olmamak kaydıyla sigorta genel şartlarının aksine düzenleme yapılabilir, genel şartlarda yer alan düzenlemenin tam tersi dahi öngörülebilir. Genel şartlarda, genel şarta aykırı özel şart düzenlenemeyeceği yönünde belirleme olsa bile taraflar genel şart ile bağdaşmayan özel şartlar üzerinde anlaşabilir. Bu görüşe göre genel şartların aksine

¹⁹⁸ Sevinç Kuyucu, 29; Benzer yönde bkz Samim Ünan, *Hayat Sigortası Sözleşmesi* (İstanbul: Beta Yayınevi, 1998), 75.

¹⁹⁹ Can, 51.

²⁰⁰ Orbay Ortaç, 90; TTK m. 1409’a göre belirleme yapılması gerektiği yönündeki görüş için bkz Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 211.

düzenleme yapılamayacağını kabul edilmesi, genel şartları emredici kanun düzenlemeleri seviyesine çıkarır. Genel şartların emredici kanun maddesi seviyesinde kabul edilmesi için yasama organı tarafından kabul edilmesi gerekirdi. Genel şartlar, yasama organı tarafından kabul edilmediğine göre tarafların genel şartların aksine düzenleme yapmasının önünde hukuki engel bulunmamaktadır²⁰¹. Öğretide mTTK döneminde savunulan bir görüşe göre genel şartlar, kanunun emredici hükümlerinden sonra fakat yorumlayıcı hükümlerinden önce gelir. Genel şartların aksine sözleşme yapılamaz ve genel şartları değiştiren özel şartlar sözleşmeye eklenemez²⁰². Bir görüşe göre sigorta genel şartları emredicidir. Bu durum bazı sigorta genel şartlarında da belirtilmektedir. Öyle ki SK m. 11 ile tarafların sigorta genel şartlarına uymak zorunda olduğu açıkça hükme bağlanmıştır. Böylece genel şartlarla kurulan dengenin, sigorta ettiren aleyhine bozulması engellenmek istenmiştir²⁰³. Bu görüşe göre özel şartlar, genel şartlara aykırı olamaz²⁰⁴. Belirtmek gerekir ki aynı eserde, özel şartlar ile genel şartlar arasında çelişki bulunan durumlarda, durumun sigorta ettiren lehine yorumlanması gerektiği ifade edilmektedir²⁰⁵.

Özel şart ve sigorta genel şartlarının birlikte bulunduğu sigorta sözleşmelerine dair Yargıtay tarafından verilen birtakım kararlar bulunmaktadır. Görüşümüze yer vermeden önce bu kararlara değinmekte yarar görüyoruz. Yargıtay mTTK döneminde verdiği bir kararda sigorta poliçesinin taraflar arasında sözleşme belgesi olduğuna, kanunda sigortalı aleyhine değiştirilemeyeceği emredici olarak belirtilen düzenlemeler dışında sözleşme hükümlerinin geçerli olduğuna ve tarafları bağladığına değinmiştir²⁰⁶.

Yargıtay 11. HD, mTTK döneminde bir kararında ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararı bozmuştur. İlk derece mahkemesi, poliçe genel şartlarıyla sigortalı lehine düzenlenen teminatın kapsamının özel şartlarla sigortalı aleyhine değiştirilemeyeceğini,

²⁰¹ Ünan, *Hayat Sigortası*, 78; Ünan bir başka çalışmada, sigortacıların kendi sigorta genel şartlarını oluşturmasının serbest bırakılması gerektiğini ifade etmiştir. Sigortacıların kendilerinin oluşturacağı genel şartlar, TTK'nin emredici hükümleri ve TBK'nin genel işlem koşulları ile denetlenmelidir. Bkz Ünan, "Sigorta Genel Şartları," 179.

²⁰² Arseven, 32-33.

²⁰³ Memiş, *Yargısal Denetim*, 34.

²⁰⁴ Memiş, *Yargısal Denetim*, 39.

²⁰⁵ Memiş, *Yargısal Denetim*, 175.

²⁰⁶ Yargıtay 11. HD, 27.06.2002 T, 2002/3965 E, 2002/6627 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 02.05.2023)

değiştirilirse özel şartın geçersiz olacağına karar vermiştir. Yargıtay bozma kararında, poliçe özel şartlarının taraflarca sözleşme serbestisi kapsamında özgürce kararlaştırabileceğini, tacir olan tarafların poliçe özel koşullarını sözleşme hükmü hâline getirdiğini ve ilk derece mahkemesi kararının aksine emredici nitelikte olmayan sigorta genel şartlarına aykırı özel şartlara yer verilebileceğini belirtmiştir²⁰⁷. Görüşümüze göre ilk derece mahkemesi kararı isabetlidir. Öncelikle belirtmek gerekir ki SK m. 11 gereği işin özelliğine uygun olarak özel şartlar sigorta poliçesine eklenebilir. Sigortacılık Kanunu m. 11'in gerekçesine göre sigorta genel şartları, sözleşmenin ana muhtevasıdır. Böylece taraflar kanunun emredici hükümlerine, ahlaka ve adaba aykırı olmamak ve sigortalı aleyhine olmamak üzere genel şartları değiştirici nitelikte olsa dahi özel şart kararlaştırabilir²⁰⁸. SK m. 11 gerekçesi ve sigorta genel şartlarının genel niteliğinin sigortalıyı korumak olduğu düşünüldüğünde, sigorta sözleşmeleri yapılırken sigortalı aleyhine olmayacak şekilde genel şartlarda değişiklik yapılabilmelidir. Zira sigorta genel şartlarının değiştirilemeyeceği yönünde bir düzenleme bulunmadığı gibi sigorta genel şartları kanun şeklinde çıkarılmamaktadır.

Sigorta sözleşmelerinde yer alan şartlar idari ve yargısal denetime tabidir²⁰⁹. Dava açılması durumunda hâkim genel ve özel şartlarının kanunun emredici hükümlerine uygunluğunu denetlemelidir²¹⁰. Bu denetime ek olarak sigorta sözleşmesi tarafların menfaatleri göz önünde tutularak mahkeme tarafından yorumlanmalıdır²¹¹.

5. Sigorta Genel Şartlarının ve Özel Şartların Niteliğine İlişkin Sorun

a. Genel Olarak Genel İşlem Koşulları

Sözleşme hukuku, tarafların eşitliği prensibine dayanır. Gelişen ekonomilerin karmaşıklığı ve güçlü aktörler nedeniyle bireyler sözleşmede zayıf kalınca tarafların

²⁰⁷ Yargıtay 11. HD, 28.09.2009 T, 2008/5160 E, 2009/9680 K, Lexpera, (Erişim Tarihi 02.05.2023)

²⁰⁸ Kanun maddesinin gerekçesi için bkz Kabukçuoğlu Özer, 150.

²⁰⁹ Memiş, *Yargısal Denetim*, 55.

²¹⁰ Bahtiyar, "Poliçe Genel Koşullar," 99.

²¹¹ Memiş, "Genel Şartlar," 130.

eşitliği varsayımı zayıflamıştır²¹². Bu nedenle özel düzenlemelere gidilmiş ve TBK m. 20-25 ile genel işlem koşulları düzenlenmiştir²¹³. Genel işlem koşulları ile standart sözleşmelerin içeriği oluşturulmaktadır²¹⁴. Genel işlem koşullu sözleşmelerde taraflardan biri daha üstün konumdadır ve sözleşmenin içeriğini belirlemektedir²¹⁵. Genel işlem koşulları nedeniyle sözleşme özgürlüğü sözleşmenin karşı tarafı için sınırlanmaktadır²¹⁶.

TBK m. 20-25 düzenlemesinin dışında TKHK ile tüketiciler için özel düzenlemeler yapılmıştır. TKHK m. 5/2 ile haksız şartların kesin hükümsüz olduğu belirlenmiştir. TKHK’de yer alan ve tüketicinin lehine olan düzenlemelerle taraflar arasında bozulan denge tekrar sağlanmaya çalışılmıştır²¹⁷. TKHK, TBK’ye göre özel hüküm oluşturduğundan tüketici sözleşmeleri için öncelikle TKHK hükümleri uygulanmalıdır²¹⁸. Bu noktada sigorta genel şartlarının, TKHK anlamında haksız şart oluşturabileceği²¹⁹ ve sigorta genel şartlarının haksız şart denetimine tabi olması gerektiği ifade edilmektedir²²⁰.

b. Sigorta Genel Şartlarının Genel İşlem Koşulu Olarak Kabul Edilip Edilemeyeceği Konusu

Sigorta genel şartlarının, genel işlem koşulu olup olmamasına ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre sigorta genel şartları, genel işlem koşullarının özel bir uygulamasıdır²²¹. Bu nedenle TBK’de yer alan genel işlem koşullarına ilişkin denetim

²¹² M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 1* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2022), 166.

²¹³ Bkz TBK m. 20 gerekçesi.

²¹⁴ Mehmet Bahtiyar, “Genel İşlem Koşullarına Karşı Tüketicinin Korunması,” *Makaleler I*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2008), 101.

²¹⁵ Bahtiyar, “Genel İşlem Koşulları,” 102.

²¹⁶ Bahtiyar, “Genel İşlem Koşulları,” 120.

²¹⁷ Ünan, *Tüketici*, 29.

²¹⁸ Oğuzman ve Öz, *C. 1*, 167; Aynı şekilde TTK m. 55 ile ticari sözleşmeler açısından düzenleme yapılmış olup öncelikle TTK hükümlerine başvurulmalıdır. Bkz Oğuzman ve Öz, *C. 1*, 168.

²¹⁹ Ünan, *Tüketici*, 34.

²²⁰ Caner, 2515; Ünan, *Tüketici*, 31.

²²¹ Bahtiyar, “Poliçe Genel Koşullar,” 89; Genel işlem koşullarının sigorta hukukunda sigorta poliçesi genel şartları olarak ifade edildiği görüşü için bkz Gündoğdu, 9; Yargıtay 11. HD, 14.04.1995 T, 1995/1993 E, 1995/3369 K: “Ayrıca, tamamlayıcı hukuk kurallarının düzenleme fonksiyonu, hakkaniyete

kuralları sigorta genel şartlarına da uygulanmalıdır²²². Sigorta genel şartlarını genel işlem koşulu olarak kabul eden bir diğer görüşe göre, TBK ve TTK aynı anda yürürlüğe girdiğinden özel kanun, genel kanun ayrımı yapılmalıdır. TTK özel kanun olduğundan TBK hükümleri uygulama alanı bulamayacaktır²²³. Bir görüşe göre sigorta genel şartları, genel işlem koşulu değildir. Bu nedenle TBK'nin genel işlem koşullarına ilişkin hükümleri sigorta genel şartlarına uygulanamaz²²⁴. Sigorta genel şartlarının, genel işlem koşulu sayılmamasına gerekçe olarak her iki tarafın da sigorta genel şartlarına uyma zorunluluğu bulunması gösterilmektedir²²⁵. TTK'de yer alan koruyucu hükümler ve diğer emredici düzenlemeler kapsamında genel şartlar denetlenebilir²²⁶. Başka bir görüşe göre ise sigorta genel şartlarını sigortacının düzenlememesi nedeniyle genel işlem koşulunu düzenleyen TBK m. 23, sigorta genel şartlarına uygulanmamalıdır²²⁷.

Yargıtay dairesi, trafik sigortasına bağlı olarak önüne gelen bir uyuşmazlıkta kararının gerekçesinde zorunlu sigorta genel şartlarının, genel işlem koşulu oluşturmayaacağına değinmiştir. Söz konusu kararda, TBK m. 20 gereği genel işlem koşulu oluşması için taraflardan birinin önceden tek başına hazırladığı sözleşme hükümlerini karşı tarafa sunması gerektiği belirtilmiş ve davaya konu olan sigorta genel şartlarının, sigorta sözleşmesine taraf olmayan Hazine Müsteşarlığı tarafından kanun maddesi dayanak alınarak hazırlanması nedeniyle sigorta genel şartlarının genel işlem koşulu olmadığı belirtilmiştir. Üstelik Yargıtay'a göre Hazine Müsteşarlığı sigorta hizmeti veren bir kurum olmadığından ve hizmet alan taraf ile arasında herhangi bir sözleşmesel ilişki bulunmadığından TBK m. 20'nin son fıkrasından kaynaklanan bir genel işlem koşulu da söz konusu değildir. Karar, Bölge Adliye Mahkemesi'nin direnmesi üzerine 2021

uygunluk gibi esaslar gözönünde tutularak, genel işlem şartları içinde vasıflandırabileceğimiz sigorta genel şartlarında yer alan bazı kuralların da geçersiz sayılacağı kabul edilebilecektir.” LegalBank, (Erişim Tarihi 02.05.2023).

²²² Sevinç Kuyucu, 21.

²²³ Kabukçuoğlu Özer, 154; Bu görüş öğretilde Memiş tarafından eleştirilmiştir. Memiş'e göre genel kanun ve özel kanun ayrımından hareket edilmesi isabetli değildir. Buna ek olarak TTK ve TBK arasında genel hüküm ve özel hüküm açısından değerlendirme yapılmasını gerektirecek düzenlemeler bulunmamaktadır. Bkz Memiş, *Yargısal Denetim*, 31, dn 63.

²²⁴ Memiş, *Yargısal Denetim*, 39.

²²⁵ Memiş, *Yargısal Denetim*, 34.

²²⁶ Memiş, *Yargısal Denetim*, 43.

²²⁷ Yetiş Şamlı, “Zarar Sigortalarında Rizikonun Belirlenmesi,” 107.

yılında YHGK'nin önüne gitmiştir. YHGK, Yargıtay dairesi kararını onamıştır²²⁸.

c. Sigorta Genel Şartlarının İdari Düzenleyici İşlem Olarak Kabul Edilip Edilemeyeceği Konusu

Öğretide sigorta genel şartlarının idari düzenleyici işlem olup olmadığına ilişkin farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre, genel şartların kullanılmasına yönelik icrailik yetkisi sadece sigortacı açısından bulunmaktadır. Sigorta ettirenlerin iradesi sonucunda genel şartlar sözleşme niteliği kazanırlar ve sigorta ettirenler açısından icrailik niteliği sağlanamamaktadır. Bu görüş açıklanan nedenlerle genel şartların idari düzenleyici işlem sınıfında olmadığını ifade etmektedir²²⁹. Sigorta genel şartlarının genel işlem koşulu olmadığını kabul eden ve gerekçe olarak sigorta genel şartlarına, sigorta sözleşmesinin iki tarafının da uyma zorunluluğu bulunduğunu ifade eden görüşe göre genel şartlar, idari düzenleyici işlemdir²³⁰.

Anayasa Mahkemesi 2020 tarihli kararında, zorunlu trafik mali sorumluluk sigortası genel şartlarının idari düzenleyici işlem niteliğinde olduğuna ve genel şartların kanunlar yanında ikincil nitelikte kaldığına değinmiştir²³¹. Örneğin genel şartlarda TKHK'ye göre belirlenen haksız şartlar mevcutsa hukuki yollara başvurulabilir²³².

d. Sigorta Özel Şartlarının Genel İşlem Koşulu Olup Olmadığı Konusu

Tarafların müzakere ederek sözleşmeye eklediği özel şartlar, genel işlem koşulu

²²⁸ YHGK, 20.04.2021 T, 2021/86 E, 2021/516 K, LegalBank, (Erişim Tarihi 07.05.2023); Benzer yönde, sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan bir kurum tarafından hazırlandığı için zorunlu sorumluluk sigortalarına ilişkin genel şartların, genel işlem koşulu sayılamayacağına ilişkin karar için bkz Yargıtay 17. HD, 26.10.2020 T, 2019/3642 E, 2020/6159 K, Lexpera, (Erişim Tarihi 02.05.2023).

²²⁹ Sevinç Kuyucu, 13-14.

²³⁰ Memiş, *Yargısal Denetim*, 42.

²³¹ Anayasa Mahkemesi, 17.07.2020 T, 2019/40 E, 2020/40 K, 7, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi 02.05.2023).

²³² Kender, *Sigorta*, 200; TKHK'ye göre haksız şart belirlemesi yapılırken TKHK m. 5/7 gereği, sözleşme maddelerinin açık olması şartıyla tarafların edimleri haksız şart olarak değerlendirilemeyecektir. Bkz Ünün, *Tüketici*, 39.

denetimine dahil değildir²³³. Bununla beraber önceden hazırlanan ve taraflarca müzakere edilmeden sigorta sözleşmelerine eklenen özel şartlar, genel işlem koşuludur²³⁴.

6. Sigorta Genel Şartları ile TTK Hükümlerinin Birbirinden Farklı Olması Durumuna İlişkin Değerlendirmeler

ÜŞKMMSGŞ, mTTK döneminde çıkarıldığından bazı düzenlemelerinin TTK ile uyumlu olmadığı görülmektedir. Bu durumda yorumlama nasıl yapılmalıdır? ÜŞKMMSGŞ ile TTK arasında uyumsuzluk olması durumunda TTK hükmünün niteliğine bakılmalıdır. TTK hükmü emredici nitelikte değilse ve genel şart hükümleri sigorta ettiren lehine ise sigorta ettirenin lehine olan genel şart hükümleri uygulanmalıdır. Buna karşın ÜŞKMMSGŞ hükmü TTK'nin emredici hükümlerine aykırı ise TTK hükümleri uygulanmalıdır²³⁵.

TTK'nin emredici olmayan hükümleri ile düzenlenen bir konu, genel şartlar ile sigortalı aleyhine düzenlenmiş ise ne olacaktır? Sigorta genel şartlarının genel işlem koşulu olduğunu ifade eden görüşe göre, sigorta genel şartları TTK'nin emredici hükümlerine aykırı olmasa bile yedek hükümler ya da yedek hükümlerle dahi düzenlenmemiş konularda dürüstlük kuralına aykırı olacak şekilde sigorta ettiren aleyhine düzenleme getiriyor ise TBK m. 25 gereği denetimden geçirilmelidir²³⁶. Bu görüşe göre TTK'nin genel düzenlemelerinin sigorta ettireni koruma amacı bulunduğundan sigorta ettirene yönelik ve sigorta ettirenin bazı haklarının kullanımını güçleştiren yükümlülükler TBK m. 25 ile belirlenen içerik denetimini geçemeyecektir²³⁷. Ancak yukarıda da değinildiği üzere YHGK, 20.04.2021 T, 2021/86 E, 2021/516 K sayılı kararı ile zorunlu sigortalar açısından sigorta genel şartlarının genel işlem koşulu niteliği olmadığını gerekçesinde belirten özel daire kararına uyulması gerektiği yönünde hüküm kurmuştur. Ayrıca

²³³ Memiş, “Genel Şartlar,” 127.

²³⁴ Memiş, *Yargısal Denetim*, 30; Benzer yönde bkz Ünan, *Tüketici*, 34; Sigorta sözleşmelerinin genel işlem koşulları açısından denetimi konusunda ayrıntılı açıklamalar için bkz Memiş, *Yargısal Denetim*, 115 vd.

²³⁵ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 175.

²³⁶ Sevinç Kuyucu, 30.

²³⁷ Sevinç Kuyucu, 31.

YHGK, kararının gerekçesinde 58. paragrafta sigorta genel şartlarının genel işlem koşulu olmadığına yönelik görüşe atıf yapmıştır.

C. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Hakkında Temel Bilgiler

1. Genel Olarak Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası

Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları, 1959 yılında uygulamaya girmiştir. Türk hukukunda hala uygulanan genel şartlar arasında en eski tarihli olanlarından birisidir²³⁸. ÜŞKMMSGŞ, 1959 tarihli olduğundan dil bakımından oldukça eskidir ve mTTK döneminde yürürlüğe girmiştir.

Münhasır genel şartları olmayan isteğe bağlı sorumluluk sigortaları, ÜŞKMMSGŞ çerçevesinde yapılmaktadır²³⁹. Uygulamada ÜŞKMMSGŞ'nin tek başına sigorta sözleşmesine konu olduğu gibi diğer sigorta genel şartlarıyla birlikte yapıldığı da görülmektedir. Örneğin İnşaat Sigortası Genel Şartları (Bütün Riskler), ek sözleşme ile sigorta himayesine dahil edilebilecek halleri düzenleyen madde A.3-d'de üçüncü şahısların maruz kalabileceği zararlar nedeniyle sigortalıya düşen sorumluluk yer almaktadır. Bu kapsamda inşaat sigortalarına ek teminat ile eklenen ÜŞKMMSGŞ'nin sigorta koruması sağladığı ifade edilmektedir²⁴⁰. Uygulamada İşyeri Paket Poliçesi ve

²³⁸ Sigorta genel şartları için bkz <https://www.seddk.gov.tr/tr/mevzuat/sigortacilik/genel-sartlar> ; Şenocak eserinde, karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortası, tehlikeli maddeler ve tüpgaz mali sorumluluk sigortaları ve üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortasını en önemli genel şart düzenlemeleri olarak belirtmiştir. Bkz Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 17.

²³⁹ Emrullah Kervankıran, "Sermaye Şirketlerinde Yöneticilerin ve Müdürlerin Sorumluluk Sigortası," *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, c. 7 (Haziran 2018): 265; Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 5; Sopacı Öztuna, *Yönetici*, 102; Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları özel olarak düzenlenmeden önce, mesleki sorumluluk sigortaları için ÜŞKMMSGŞ'nin uygulandığı yönünde bkz Aral Eldeleklioğlu, "Yönetici Sigortası," 167; 2014 yılında Ürün Sorumluluğu Sigortası Genel Şartları yürürlüğe girmeden önce ÜŞKMMSGŞ'ye göre hazırlanan sigorta sözleşmeleriyle ya da ÜŞKMMSGŞ'ye göre yapılan sigorta sözleşmesinde ek teminatlara yer verilerek ürün sorumluluk sigortalarının kullanıldığı yönünde bkz Demirci, 31-32; Ayşe Özlenen Çığ, *Ürün Sorumluluğu Sigortasında Teminatın Kapsamı* (İstanbul: Andıç Yayınları, 2015), 54; İşveren Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları 2005 yılında yayınlanmıştır. İşveren mali sorumluluk sigortasının kısaca, işverenin İş Kanunu kapsamındaki işçilerine karşı hukuki sorumluluğunu temin ettiği ve münhasır genel şartı yayınlanmadan önce, işveren sorumluluk sigortaları için uygulamada ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-3'de yer alan "Sigortalıya bir hizmet veya vekalet münasebeti ile bağlı kimseler..." düzenlemesi çıkartılarak uygulandığı yönünde bkz Baltacı, Tekand ve Ünaltuna, 38; Münhasır genel şartı düzenlenmeden önce uygulamada çevre sorumluluk sigortalarının ÜŞKMMSGŞ'nin eki olarak düzenlendiğine yönelik bkz Aynur Yongalık, *Çevre Sorumluluk Sigortası* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1998), 132.

²⁴⁰ Ali Ayli, *İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2012), 178, dn 202.

benzeri adlar altında pazarlanan sigortalarda, başkaca teminatlara ek olarak üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet teminatının verildiği ifade edilmektedir²⁴¹.

2. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Sözleşmesinin Tarafları

Sigorta şirketleri, SK m. 3 gereği anonim şirket ya da kooperatif olarak kurulurlar. Sigorta şirketleri, SK m. 5 gereği faaliyet gösterecekleri alanlar için önceden ruhsat alırlar. Sigorta şirketlerinin ruhsatı Ticaret Sicil Gazetesi'nde ilan edilir. Sigortacılar, sigorta himayesini sağlamayı üstlenirler²⁴².

Sigorta ettiren, prim ödeme karşılığı kendisinin ya da üçüncü bir kişinin menfaatinin zarara uğratabilecek olan rizikonun gerçekleşmesi durumunda, zararın sigortacı tarafından tazmin edilmesi için sigortacı ile sözleşme yapan gerçek ya da tüzel kişidir²⁴³. Sigorta sözleşmesinin akdedilmesi için özel ehliyet şartı getirilmediğinden medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olan kimseler sigorta sözleşmesi yapabilir²⁴⁴.

Sigortalı, malvarlığının aktifindeki azalmaya ya da pasifindeki artışa karşı güvence verilen kişidir²⁴⁵. Sigorta ettiren ile sigortalı farklı kişiler olabilir²⁴⁶. Bir diğer deyişle sigorta ettiren ile sigorta himayesinden faydalanan kişi farklı olabilir²⁴⁷. Üçüncü kişinin menfaatinin sigortalanması durumunda üçüncü kişi sigortalı sıfatını kazanır²⁴⁸. Sorumluluk sigortalarında sigortalı, malvarlığının pasif kısmında artış rizikosunu bulanan kimse olarak ifade edilmektedir²⁴⁹. Sigorta ettirenin kendi menfaatinin sigortalatması durumunda sigortalı, sigorta ettiren olmaktadır²⁵⁰.

²⁴¹ Ünan, "Sigorta Genel Şartları," 190.

²⁴² Aral Eldeleklioğlu, "Yönetici Sigortası," 173; Doğan, 12.

²⁴³ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 123-124; Benzer yönde bkz Bozer, 43-44; Günay, 69.

²⁴⁴ Bozer, 43; Ulaş, 40.

²⁴⁵ Atamer, 38; Aral Eldeleklioğlu, "Yönetici Sigortası," 174.

²⁴⁶ Bozer, 43.

²⁴⁷ Can, 33; Günay, 69.

²⁴⁸ Orbay Ortaç, 95.

²⁴⁹ Atamer, 53.

²⁵⁰ Orbay Ortaç, 91.

Yargıtay kararına da konu olan bir olayda, bir dernek kendi üyeleri için üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası yapmıştır. Yargıtay kararında derneğin sigorta ettiren, mensubunun ise sigortalı olduğu ifade edilmektedir²⁵¹. Bu noktada TTK m. 1473/2 düzenlemesi önemlidir. TTK m. 1473/2 gereği sigorta, sigortalının işletmesinden doğabilecek sorumluluğu için yapılmışsa ve sigorta sözleşmesinde aksine hüküm yoksa sigortalının temsilcisi, işletmenin ya da işletmenin bir kısmının yönetiminde yahut denetiminde çalışan kimseler ile işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğu da sigorta kapsamındadır. Sigorta sözleşmesi TTK hükmü gereği bu kişilerin lehine yapılmış sayılır.

3. Üçüncü Şahıs Kavramı

Üçüncü şahıs, borçlar hukukuna ait bir kavramdır. Bu nedenle çalışmamızda üçüncü şahıs kavramının ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesi yapılmayacak olup ÜŞKMMSGŞ’de belirtilen üçüncü şahıs kavramının kapsama alanına değinilecektir.

Sözleşmeden doğan sorumlulukta üçüncü şahıs, taraf sıfatının tersi olarak belirlenmiştir²⁵². Bununla beraber borçlar hukuku anlamında sözleşmenin yapılışı sırasında yardımından faydalanan veya temsilci sıfatı bulunan acente, ticari temsilci gibi kişiler üçüncü kişi olarak kabul edilmemektedir²⁵³.

Üçüncü kişinin kapsamı ÜŞKMMSGŞ kapsamında ayrıca incelenmelidir çünkü ÜŞKMMSGŞ’de belirtilen üçüncü kişi, Türk hukukunda sözleşme dışında kalan kişinin üçüncü kişi olduğu yönündeki kabulden daha farklıdır²⁵⁴. ÜŞKMMSGŞ’de belirlenen üçüncü kişi hem sözleşmeden doğan sorumluluk hem de haksız fiilden doğan

²⁵¹ Yargıtay 11. HD, 28.05.2001 T, 2001/2652 E, 2001/4823 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 02.05.2023).

²⁵² Haluk Tandoğan, *Mukayeseli Hukuk Hususiyle Türk-İsviçre ve Alman Hukuku Bakımından Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini* (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1963), 24; Benzer yönde üçüncü kişiyi, irade beyanlarının karşılıklı olarak zorunlu olması gerekenler dışındaki herkes olarak tanımlayan görüş için bkz Derya Ateş, “Sözleşme İlişkilerinin Kurulmasında ve Borç İlişkilerinde Üçüncü Kişi,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 151, (2020): 330.

²⁵³ Ateş, 330.

²⁵⁴ Baltacı, Tekand ve Ünaltuna, 36.

sorumluluktaki üçüncü kişiye nazaran dar bir kapsama sahiptir²⁵⁵. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-3, sigortanın himayesinden yararlanabilecek olan üçüncü şahısların kapsamının belirlenebilmesi için önemlidir. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-3'e göre sigortalının ailesinden olan kişiler ve sigortalıya hizmet ya da vekalet ilişkisi nedeniyle bağlı olan kişiler tarafından ileri sürülen talepler sigorta himayesinden faydalanamayacaktır. Aynı maddeye göre, sigortalının eşi, sigortalının evlat edindiği kimseler ile sigortalıyı evlat edinenler dahil olmak üzere sigortalının üst soyu ve alt soyu sigortalının ailesinden sayılır ve sigorta himayesinden faydalanamaz. Ayrıca sigortalı ile oturmaları hâlinde sigortalının kardeşleri, damatları, gelinleri ve sigortalı tarafından bakılan diğer akrabaları ile sigortalının eşinin üst ve alt soyu ile kardeşleri de sigorta himayesinin kapsamı dışındadır. Görüşümüze göre “birlikte oturmaları” ibaresinden ikametgâhı aynı adreste olan kimseler anlaşılmalıdır²⁵⁶. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-3'te sigortalının ailesinden sayılan kişilere ilişkin yapılan belirleme sınırlıdır²⁵⁷.

Görüşümüze göre sigortalıya vekalet ve hizmet sözleşmeleriyle bağlı olan kişiler, TBK ve İş Kanunu hükümlerine göre belirlenmelidir. Ayrıca bu konuda TTK m. 1473/2'nin de incelenmesi gerekmektedir. TTK m. 1473/2 gereği sigorta, sigortalının işletmesinden doğabilecek sorumluluğu için yapılmışsa ve sigorta sözleşmesinde aksine hüküm yoksa sigortalının temsilcisi, işletmenin ya da işletmenin bir kısmının yönetiminde yahut denetiminde çalışan kimseler ile işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğu da sigorta kapsamındadır. Sigorta sözleşmesi bu kişilerin lehine yapılmış sayılır. Belirtmek gerekir ki ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-3 ile TTK m. 1473/2 hükümlerinin düzenledikleri alanlar birbirinden farklıdır. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-3'te, maddede sayılan kişiler tarafından ileri sürülen taleplerin sigorta kapsamı dışında olduğu belirtilmiştir²⁵⁸. TTK m. 1473/2'de ise sigorta, sigortalının işletme faaliyetlerinden doğacak olan sorumluluğu için yaptırıldıysa

²⁵⁵ Karahan, 372.

²⁵⁶ Aynı yönde bkz Sigorta Tahkim Komisyonu 18.12.2017 T., 2018/28523 K. sayılı Hakem Kararı, *Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi* 34, (Nisan-Haziran 2018): 32, <http://www.sigortatahkim.org>, (Erişim Tarihi 02.05.2023).

²⁵⁷ Karahan, 373.

²⁵⁸ Üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası ile gerçek ya da tüzel kişilerin kendilerinin ya da çalışanlarının üçüncü kişilere verecekleri bedeni ve maddi zarar nedeniyle kendilerine yönlendirilecek olan tazminat taleplerinin teminat altına alındığını, iş kazası sonucunda çalıştırılan işçilerde oluşacak bedeni zararın sigorta kapsamı dışında olduğuna hükmeden ilk derece mahkemesi kararı Yargıtay tarafından onanmıştır. Bkz Yargıtay 11. HD, 02.12.2019 T, 2019/945 E, 2019/7696 K, Lexpera, (Erişim Tarihi 06.05.2023).

ve sözleşmede aksine düzenleme bulunmuyorsa, maddede belirtilen kişilerin başkalarına verdiği zarar nedeniyle sorumluluğunun sigorta himayesi kapsamında olduğu belirtilmiştir. Üstelik bu durumda sigorta, TTK m. 1473/2’de sayılan kişilerin lehine yapılmış sayılır.

TTK m. 1473/2 uygulanırken işletmenin yönetici ve çalışanlarına yönlendirilen taleplerin işletme sorumluluğu ile doğrudan ilgisinin bulunup bulunmadığının önemli olduğu ifade edilmektedir. Zira işletme sorumluluğu teminatı, tazminat talebinin işletme sorumluluğuna dayandığı hallerde koruma sağlayacaktır. Örneğin işletme çalışanının haksız fiilinden kaynaklanan tazminat talepleri ile işletme sorumluluğu arasında bağ bulunmamaktaysa sigorta korumasından faydalanılamayacaktır²⁵⁹.

4. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Kapsamında Sigortacıdan Talepte Bulunabilecek Kişiler

TTK m. 1473/1 gereği sorumluluk sigortalarında sigortacı, sigorta sözleşmesinde belirlenen miktara kadar zarar görene ödeme yapar. Bu durumun sigortalıya alacaklı sıfatını kaybettirmeyeceği ancak zarar gören tatmin edilmediği sürece sigortalının, sigortacıdan sigorta tazminatını talep edemeyeceği ifade edilmektedir²⁶⁰. Bir diğer deyişle sigortacı, doğrudan dava hakkını kullanan zarar görene ödeme yapmalıdır. Zarar gören sigortacıya değil, sigortalıya başvurmuş olsa dahi sigortacı ödemeyi zarar görene yapmalıdır²⁶¹. TTK m. 1473/1 ve TTK m. 1478 birbirini tamamlayan iki hükümdür²⁶². TTK m. 1473 zarar görene talep hakkı vermiştir. TTK m. 1478 ise tazminat ödemesini vasıtasız şekilde sorumluluk sigortacısından talep hakkı vermiştir²⁶³. Zarar gören üçüncü kişinin zararını bizzat karşılayan sigortalı, sigortacıdan sigorta tazminatını talep edebilir²⁶⁴.

²⁵⁹ Samim Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt: II* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016), 300.

²⁶⁰ Yeşilova Aras, 31.

²⁶¹ Can, 156.

²⁶² Yeşilova Aras, 33; Günay, 212.

²⁶³ Yeşilova Aras, 33-34.

²⁶⁴ Can, 156; Ünan, “Zamanaşımı,” 161.

Sigorta ettirenin başkası lehine sigorta akdettiği durumlarda talep hakkı kime ait olmalıdır? Mal sigortasına ilişkin hükümlerden olan TTK m. 1454, başkası lehine sigortayı düzenlemektedir. TTK m. 1485 atfı nedeniyle başkası lehine sigorta hükmü, sorumluluk sigortalarına da uygulanacaktır. TTK m. 1454'e göre sigorta ettiren, bir başkasının menfaatini o kişinin adını belirterek ya da belirtmeyerek sigorta ettirebilir. TTK m. 1454 anlamında başkası lehine sigorta yapılması için sigorta sözleşmesini yapan kişinin kendi sorumluluğunu değil başka bir kişinin sorumluluğunu sigorta ettirmesi gerekmektedir²⁶⁵. TTK m. 1454 gereği, sigorta sözleşmesinden doğan haklar sigortalıya ait olur, aksine sözleşme bulunmuyorsa sigortalı, sigortacının sigorta tazminatını ödemesini isteyebilir ve bunun için sigortacıyı dava da edebilir.

²⁶⁵ Yeşilova Aras, 75.

II. ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARA KARŞI MALİ MESULİYET SİGORTASINDA RİZİKO, TEMİNAT VE İSTİSNALAR

A. Sorumluluk Sigortalarında ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasında Riziko

1. Sorumluluk Sigortalarında Riziko

Riziko, sigortacının ediminin içeriğinin belirlenebilmesi açısından önemli olup sigorta hukukunun temel kavramlarından birisini oluşturmaktadır²⁶⁶. Sigortalanan rizikonun niteliğinin ve içeriğinin belirli olması gerekmektedir²⁶⁷. Zira sigortacının edim kapsamı belirlenirken rizikonun tespit edilmesi en önemli unsurdur²⁶⁸.

Sorumluluk sigortalarında riziko, sigorta ettirenin malvarlığı değerinin kötüleşmesi ya da kötüleşme tehlikesinin bulunmasıdır²⁶⁹. Sorumluluk sigortalarındaki rizikonun bir diğer özelliği ise sigortalının sorumluluğu nedeniyle oluşan kötüleşmenin teminat kapsamında bulunmasıdır. Kötüleşme, sigortalının sorumluluğunun olmadığı bir nedenle oluşmuşsa sigorta kapsamına girmeyecektir²⁷⁰. TTK m. 1409 ve TTK m. 1473 gereği sigortacının yükümlülüğü, sözleşmede belirlenmiş rizikonun gerçekleşmesi sonucu meydana gelen zarara ilişkindir. Zira 6102 sayılı TTK, mTTK döneminde benimsenen umumilik prensibini kaldırmıştır²⁷¹.

TTK ve sigorta genel şartlarına bakıldığında rizikonun gerçekleşmesine bağlı olarak birtakım sonuçlar meydana gelmektedir²⁷². Hem sigorta himayesinin kapsamı açısından hem de rizikonun gerçekleşmesine bağlanan sonuçlar açısından rizikonun ve rizikonun

²⁶⁶ Kaner, 303.

²⁶⁷ Kender, *Sigorta*, 195.

²⁶⁸ Kender, *Sigorta*, 336.

²⁶⁹ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 27; Benzer yönde bkz Bozer, 174.

²⁷⁰ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 27; Bozer, 186.

²⁷¹ Can, 144.

²⁷² Örneğin TTK m. 1446 gereği sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrendiğinde durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirmelidir. TTK m. 1475/1 gereği sigortalı, sorumluluğunu gerektirecek bir olayın meydana gelmesi hâlini ise on gün içinde sigortacıya bildirmek zorundadır.

gerçekleştiği anın belirlenmesi gerekir²⁷³. Zira riziko, poliçede belirlenen yer ve zaman içerisinde gerçekleşir ise sigorta kapsamındadır²⁷⁴. Rizikonun gerçekleştiği an, sorumluluk sigortalarının en çok tartışılan konularından biridir²⁷⁵. Rizikonun gerçekleştiği anın²⁷⁶ belirlenmesi amacıyla çeşitli görüşler ileri atılmıştır. Bu görüşler arasında öne çıkanlar; sebep olayı²⁷⁷, talep olayı, zarar olayı, kombinasyon, yaygın sigorta olayı ve talebin kesinleşmesi görüşleridir²⁷⁸.

TTK m. 1473/1 gereği sorumluluk sigortalarında, sigorta sözleşmesinde aksi düzenlenmemişse sigorta sözleşmesinde öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile sigorta süresi esnasında meydana gelen olaylardan doğan sorumluluk nedeniyle sigortacı tarafından tazminat ödenir. Tazminat, sigorta sözleşmesinde belirlenen miktara kadar, sigortacı tarafından zarar görene ödenir. Bir diğer deyişle sebep olayı esasını kabul eden sigortalarda sigortacı, olay sigorta sözleşmesi süresi içerisinde meydana gelmişse himaye sağlar²⁷⁹ ve zarar sonradan doğmuş olsa bile sigortacı, tazminat öder²⁸⁰. TTK m. 1473/1 ifadesi ile aksine düzenleme olmayan durumlarda sebep olayı esasının benimsendiği ifade edilmektedir²⁸¹.

Talep esasına dayalı olan sigortalarda riziko, talep edilme anında gerçekleşmiş sayılmaktadır. Talep esasına dayalı sigortalarda, sigorta süresi içerisinde sigorta ettirene

²⁷³ Emine Yazıcıoğlu, “Sorumluluk Sigortalarında Riziko,” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), 424.

²⁷⁴ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 28; Sigortacının teminat ediminin doğması için rizikonun sözleşmede belirlenen teminat süresi içerisinde gerçekleşmesi şartı bulunduğuna yönelik bkz Yazıcıoğlu, “Riziko,” 432-433.

²⁷⁵ Karayalçın, 60.

²⁷⁶ Ülkemizde genel olarak “olay”, “zarar” ya da “talep” esası görüşlerinin uygulamada kullanıldığı ifade edilmektedir. Bkz Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 2*, 290.

²⁷⁷ Ünan’ın eserinde “sorumluluğa yol açan davranış” olarak ifade edilmiştir. Başka terimlerin öğretide kullanıldığı görülmektedir. “Sorumluluğa yol açan davranış” ifadesi için bkz Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 28; “sebep olayı esas” ile aynı anlama gelecek şekilde “olay esas” ifadesi için bkz Yazıcıoğlu, “Riziko,” 430; “sebep olayı” şeklinde isimlendirme için bkz Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 79; Çalışmamızda yeknesaklık sağlanması açısından “sebep olayı esas” ifadesi tercih edilmiştir.

²⁷⁸ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 28; Rizikonun gerçekleştiği ana ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz Yazıcıoğlu, “Riziko,” 425-429; Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 78 vd.

²⁷⁹ Günay, 210.

²⁸⁰ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 80.

²⁸¹ Yazıcıoğlu, “Riziko,” 450; Burucuoğlu, 102.

karşı talepte bulunulması gerekmektedir. Bu nedenle sigorta sözleşmesi tarihinden önce gerçekleşen fiiller nedeniyle sigortacının ödeme yapması gerekebilecektir²⁸².

Zarar olayı esası, zararın sigorta süresi içerisinde meydana gelmesi hâlinde sigorta teminatı sağlar²⁸³. Bir diğer deyişle zarar, sigorta süresi içerisinde gerçekleşmiş ise talep, sigorta süresi bittikten sonra ileri sürülse dahi sigorta himayesinden faydalanılacaktır²⁸⁴. Zarar olayı kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda tartışma olduğu, “zararın vukuu”, “zararın gerçekleşmeye başlaması” veya “fiili ihlal durumunun vukuu” olarak nitelendirme yapıldığı ifade edilmektedir. Bu değerlendirmelerin zararın; zarar olayıyla beraber mi yoksa zarar olayını takip eden sonuç olarak mı doğduğunun belirlenmesine yönelik olduğu belirtilmektedir²⁸⁵.

Zarar olayının ne zaman meydana geldiğine ilişkin Türk öğretisinde görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre zarar olayı esasında; sigorta olayı, zararın gerçekleşmesidir. Bir diğer deyişle gerçek ihlal durumunun ortaya çıkmasıdır. Burada sigortalıya karşı sorumluluk talebinde bulunulmasına neden olabilecek bir zarar gerçekleşmektedir²⁸⁶. Bir görüşe göre zararlar sonuçlanan sürecin başlangıcında yer alan hukuka aykırı fiil değil, zarara doğrudan sebep olan son aşamadaki olgu belirleyici olmalıdır²⁸⁷. Zarar verici durumun geri dönüş olmayacak şekilde zarar görecektir olan kişi ya da eşya üzerinde etkili olduğu an, riziko gerçekleşmiş sayılacaktır²⁸⁸. Örneğin Lunaparkta yer alan bir oyuncağın koltuğunun montajının doğru yapılmaması nedeniyle koltuğun kopması ve oyuncaktan düşen kişinin yaralanması durumunda rizikonun gerçekleştiği an, zarara sebep olan hukuka aykırı fiilin bir diğer deyişle montajın yanlış yapıldığı an değildir. Bu durumda rizikonun, zarara doğrudan neden olan olgunun gerçekleştiği anda bir diğer deyişle koltuğun koptuğu anda gerçekleştiği ifade edilmektedir²⁸⁹.

²⁸² Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 31.

²⁸³ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 59; Günay, 210.

²⁸⁴ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 59.

²⁸⁵ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 89; Alman hukukundaki tartışmalar ve ayrıntılı bilgi için bkz Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 88-91.

²⁸⁶ Yongalık, 191.

²⁸⁷ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 2*, 290.

²⁸⁸ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 2*, 290-291; Yazıcıoğlu, “Riziko,” 447.

²⁸⁹ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 2*, 290-291.

2. Riziko Sınırlandırmaları

Sigortacının hangi olaylar ya da olguların meydana gelmesi sonucunda sorumlu tutulacağını belirlenmesiyle riziko sınırlandırılır²⁹⁰. Sorumluluk sigortaları birtakım faaliyet, davranış ya da sıfatından kaynaklanan zararlara karşı sigortalıya koruma sağlar²⁹¹. Bu sınırlamaya ek olarak korumanın geçerli olduğu yer ve zaman için belirlene yapılabilir. Bu kısıtlamalara birinci riziko sınırlaması denilir²⁹². Birinci riziko istisnalarına şu konular örnek olarak gösterilmektedir: hukuki sorumluluğun sadece özel hukuk kaynaklı olarak sınırlandırılması, rizikonun zarar türleri bakımından sınırlandırılması, rizikonun kişiler bakımından sınırlandırılması, rizikonun zaman bakımından sınırlandırılması, rizikonun yer bakımından sınırlandırılması, rizikonun miktar bakımından sınırlandırılması²⁹³.

İkinci riziko sınırlamaları ile birinci riziko sınırlaması kapsamında olan hususlardan bazıları koruma dışında bırakılır²⁹⁴. İkinci riziko sınırlamaları genel şartlardaki istisnalar ile belirlenmektedir²⁹⁵. Örneğin, Yangın Sigortası Genel Şartları m. A/1 ile yangın, yıldırım, infilak yahut yangın ve infilak sonucu oluşan duman, hararet, buhardan kaynaklanan ve sigortalanan mallar üzerinde doğrudan meydana gelen maddi zarar sigorta kapsamına alınmıştır. Teminat kapsamında bulunan kargaşa ve halk hareketinden doğan tüm zararlar m. A 3/1-1-1 ile kapsam dışına çıkarılmıştır. Kapsam dışına çıkarılan bu haller ikincil riziko sınırlandırmasıdır²⁹⁶. Ayrıca belirtmek gerekir ki sigortacının aydınlatma yükümlülüğü nedeniyle, sigorta teminatı ve teminat dışında kalan rizikolarla ilgili sigorta ettirene bilgi verme yükümlülüğü mevcuttur²⁹⁷.

²⁹⁰ Yazıcıoğlu, “Riziko,” 424.

²⁹¹ Yazıcıoğlu, “Riziko,” 423.

²⁹² Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 65.

²⁹³ Ulaş, 773; Ünan eserinde “birinci riziko sınırlaması” başlığında benzer şekilde sınıflandırma yapmıştır. Bkz Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 66 vd.

²⁹⁴ Ulaş, 773; Yetiş Şamlı, “Zarar Sigortalarında Rizikonun Belirlenmesi,” 94.

²⁹⁵ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 65;

²⁹⁶ Örnek için bkz Yetiş Şamlı, “Zarar Sigortalarında Rizikonun Belirlenmesi,” 93.

²⁹⁷ Yetiş Şamlı, “Zarar Sigortalarında Rizikonun Belirlenmesi,” 99.

3. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasında Riziko ve Rizikonun Gerçekleşme Anının Belirlenmesi

ÜŞKKMSGŞ m. 1’de sigortalının; sigortanın mer’iyet müddeti içerisinde meydana gelecek bir hadise sonucunda, üçüncü kişilerin ölmesi, yaralanması, sağlıklarının bozulması ya da üçüncü kişilerin mallarında ziya ve hasar oluşması nedeniyle, poliçede belirtilmiş olan sıfatı, hukuki ilişkileri ve faaliyetlerinden²⁹⁸ dolayı, üçüncü kişilerce kendisine yöneltilebilecek zarar ve ziyan taleplerinin sonuçlarına karşı, Türkiye Cumhuriyeti’nin hukuki sorumluluk mevzuatı çerçevesinde, sigorta poliçesinde belirtilen meblağa kadar temin edileceği belirtilerek riziko sınırlaması yapılmıştır.

ÜŞKMMSGŞ m. 1’de yer alan “*Türkiye Cumhuriyetinin hukuki mes’uliyete müteallik mevzuatı hükümleri...*” ifadesinden anlaşılması gereken, bir görüşe göre özel hukuk içeren hükümler olup bu hükümlerin kamu hukukunu düzenleyen kanunlarda yer alması sonucu değiştirmez²⁹⁹. Bir diğer görüşe göre “*hukuki mes’uliyete müteallik mevzuat*” ifadesi geniş anlamlıdır. Bu kapsama hem kamu hukukundan hem özel hukuktan doğan sorumluluk girmektedir³⁰⁰. Bu görüşe göre teminat altına alınan sorumluluk taleplerinin özel hukuktan kaynaklanması aranmadığından kamu hukukuna dayanan geri ödeme ve tazminat istemleri, genel olarak sorumluluk sigortası kapsamına girer³⁰¹. Cümlelerin lafzi yorumuna ikinci görüş daha uygun gözüküyor olsa da sorumluluk sigortalarının genel nitelikleri düşünüldüğünde ÜŞKMMSGŞ m. 1’de kastedilen sorumluluğun, özel hukuk içeren hükümler olduğu görüşüne katılmaktayız.

ÜŞKMMSGŞ m. 1 ifadesinden, sigortalıya karşı ileri sürülen tazminat taleplerinin Türk kanunlarına dayandırılması bir diğer deyişle yetkili hukukun Türk Hukuku olması

²⁹⁸ Yargıtay 17. HD, 29.05.2014 T, 2013/7905 E, 2014/8670 K sayılı kararında, davaya konu olan olayın hastanede ve hastane faaliyetleri sırasında gerçekleştiğini, olay yerinin davacı tarafından girişe kapatıldığını ve faaliyet kusuru olarak davacının sorumluluğunu üstlenen sigorta şirketinin ortaya çıkan zarardan sorumlu olduğuna hükmetmiştir. Davaya konu olayda 82 yaşındaki hasta için refakatçi, tekerlekli sandalye gibi rizikonun gerçekleşmemesi için alınması gereken tüm önlemlerin alınmaması nedeniyle faaliyet kusuru olduğu kabul edilmiştir. Bu nedenle mahkemece gerçek zararın tespit edilerek ortaya çıkacak olan sonuca göre karar verilmemesini bozma sebebi yapmıştır. LegalBank, (Erişim Tarihi 06.05.2023).

²⁹⁹ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 75.

³⁰⁰ Yongalık, 159.

³⁰¹ Yongalık, 160.

gerektiği, yabancı mahkemede yapılan yargılamada Türk hukuku uygulanmış ise ÜŞKMMSGŞ m. 1 şartının sağlanmış olacağı ifade edilmiştir³⁰². Genel şartlardan bir örnekle durumun daha iyi anlaşılacağını düşünmekteyiz. 2014 tarihli Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m. A/4-1-a'ya göre aksine sözleşme olmadıkça Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinde açılmayan tazminat davaları veya tahkim için teminat sağlanmayacaktır. ÜŞKMMSGŞ m. 1, Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m. A/4-1'den farklıdır. ÜŞKMMSGŞ m. 1'in yukarıda değinilen yorumundan esas olanın mahkemelerin bağlı bulunduğu devlet değil, yargılamada kullanılan hukuk olduğu anlaşılmaktadır.

ÜŞKMMSGŞ m. 1'de yer alan “*mer'iyet*” kelimesi yürürlük anlamına gelmektedir³⁰³. Bir görüşe göre ÜŞKMMSGŞ m. 1'de belirtilen “*hadise*” ibaresinden zarar olayı esasının anlaşılması gerekmektedir. Bu görüşü savunanlar ÜŞKMMSGŞ m. 7 'de belirlenen bildirimin zarara ilişkin olmasından yola çıkmaktadırlar³⁰⁴. Bir diğer görüşe göre ise “*vukua gelecek hadise neticesinde*” ifadesinden sadece sebep olayının gerçekleşmesinin sigorta süresi içerisinde olması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu görüşe göre neden olan olay, sigorta süresi içerisinde gerçekleşmiş ise zarar, sigorta sona erdikten sonra ortaya çıkmış olsa dahi sigortacı ödeme yapmak durumundadır³⁰⁵. Burada ÜŞKMMSGŞ m. 1'in birinci cümlesi ve TTK m. 1473 birlikte yorumlanmalıdır. Yukarıda belirtildiği üzere TTK m. 1473/1 ifadesi ile aksine düzenleme olmayan durumlarda sebep olayı esası benimsendiğinden TTK m. 1473 gereği, sigorta sözleşmesi ile sebep olayı esasının dışında bir belirleme yapılması mümkündür. Bu nedenle ÜŞKMMSGŞ m. 1'de belirtilen düzenleme ile zarar esasının kabul edildiği benimsenebilir. ÜŞKMMSGŞ m. 1 ve m. 7 birlikte değerlendirildiğinde ÜŞKMMSGŞ'de zarar esasının benimsendiği yönündeki görüşe biz de katılmaktayız. Bu nedenle ÜŞKMMSGŞ kapsamındaki poliçeler için zarar olayı meydana geldiğinde riziko gerçekleşmiş olacaktır³⁰⁶.

³⁰² Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 75.

³⁰³ Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

³⁰⁴ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 63; Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 123; Benzer yönde bkz Yazıcıoğlu, “Riziko,” 447.

³⁰⁵ Yongalık, 162; Benzer yönde ÜŞKMMSGŞ m. 1'de ki düzenlemeden sebep olayının anlaşılması gerektiği yönünde bkz Hacıömeroğlu, *Sigorta Himayesi*, 104.

³⁰⁶ Yazıcıoğlu, “Riziko,” 451.

4. Geçmişe Etkili Sigorta Kavramı

Sorumluluk sigortası sözleşmesi, riziko olarak geçmişe etki süresi içinde gerçekleşen olguları konu edinebilir³⁰⁷. Geçmişe etkili sigorta yapılması sonucunda sigorta koruması zaman olarak geçmişe yürüyecektir. Bir diğer deyişle sigorta sözleşmesinin etkisi, sözleşmenin yapılmasından daha önceki bir zamana genişleyecektir³⁰⁸. Geçmişe etkili sigorta yapılabilmesi için tarafların bu konuda anlaşmaları şarttır³⁰⁹.

Geçmişe etkili sigorta yapılacak ise rizikonun gerçekleşip gerçekleşmediği sigorta ettiren ve sigortalı tarafından bilinmemelidir³¹⁰. Geçmişe etkili sigorta yapılabilmesi için zarar olayı esasının kabul edildiği sigortalarda, sorumluluk sebebi olan olayın sonucunda zararın oluştuğu bilinmemelidir³¹¹. TTK m. 1458/1-2. cümle gereği rizikonun gerçekleştiği ya da rizikonun gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığı sözleşme yapıldığı esnada sigorta ettiren, sigortacı ve sigorta sözleşmesinden haberdar olmak şartıyla sigortalı tarafından biliniyorsa sigorta sözleşmesi geçersizdir. TTK m. 1486/1 hükmü nedeniyle TTK m. 1458/1-2. cümleye aykırı olarak akdedilen sigorta sözleşmeleri geçersizdir.

Rizikonun kabulü, olgunun meydana gelme olasılığının fazla ya da az olmasından bağımsızdır. Esas olan olgunun gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin belirsizliğidir. Zarar olayı esaslı sorumluluk sigortalarında, geçmişe etki süresinde sorumluluğa sebep veren bir olay gerçekleşmiş fakat henüz zarar doğmamışsa sigorta ettiren durumu sigortacıya bildirerek sigorta sözleşmesinde bu rizikoyu da teminat kapsamına alabilir. Burada sigorta ettiren açısından sözleşme öncesindeki bildirme yükümlülüğü söz konusudur³¹².

³⁰⁷ Yazıcıoğlu, “Riziko,” 437; Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m. A/1-b’ de sözleşme yapılmadan önceki olaylar nedeniyle, sigorta sözleşmesi süresi içerisinde sigortalıya karşı ileri sürülebilecek talepleri teminat altına alan sigorta sözleşmesi yapılabileceği belirlemesi yapılmıştır. Bkz 26 Mayıs 2013 tarihli 28658 sayılı RG.

³⁰⁸ M. Sadık Çapa, “Geçmişe Etkili Sigorta,” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3-4, c. XVIII, (2014): 354-355.

³⁰⁹ Çapa, 350.

³¹⁰ Çapa, 346.

³¹¹ Yazıcıoğlu, “Riziko,” 437; Benzer yönde bkz Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 100.

³¹² Yazıcıoğlu, “Riziko,” 438.

Sözleşme yapıldığında rizikonun gerçekleştiğini sigortalı biliyor ancak sigortacı bilmiyorsa sigorta sözleşmesi geçersiz olur. Sigorta sözleşmesinin geçersizliğine rağmen bu durumda sigortacı prime hak kazanır³¹³.

5. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasının Geçmişe Etkili Olarak Yapılabilmesi

ÜŞKMMSGŞ’de geçmişe etkili sigorta yapılıp yapılamayacağına ilişkin düzenleme bulunmamaktadır. TTK m. 1485’te sorumluluk sigortalarına uygulanacak hükümler arasında, geçmişe etkili sigortanın düzenlendiği TTK m. 1458 hükmü de bulunmaktadır. Bu nedenle bir sorumluluk sigortası türü olan ÜŞKMMSGŞ’yi kapsayan sigorta sözleşmesi geçmişe etkili olarak yapılabilir. Yukarıda değinildiği üzere zarar olayı esasının kabul edildiği sigortalarda, zararın oluştuğu bilinmiyorsa geçmişe etkili sigorta yapılabilir. ÜŞKMMSGŞ’de zarar olayı esası kabul edilmiştir. Bu nedenle ÜŞKSMMS’yi konu alan bir sigorta sözleşmesinde geçmişe etkili sigorta, zararın oluştuğunun bilinmemesi hâlinde geçerlidir.

B. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Teminatının Kapsamı

1. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasında Genel Olarak Teminatın Kapsamı

ÜŞKMMSGŞ m. 1’in başlığı “sigortanın mevzuu ve şumulü” şeklindedir. TDK’ye ait olan Güncel Sözlükte “şümul” kelimesi “içine alma, kapsama” şeklinde ifade edilmektedir³¹⁴. ÜŞKMMSGŞ m. 1, başlığından anlaşılabacağı üzere sigortanın kapsamını belirlemektedir.

ÜŞKMMSGŞ m. 1 gereği sigortanın mer’iyet süresi içerisinde oluşan bir hadise olmalıdır. Hadise sonucunda üçüncü kişilerin ölmesi, yaralanması ya da sağlıklarının

³¹³ Can, 56.

³¹⁴ Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

bozulmuş olması³¹⁵ veya üçünü kişilerin mallarında ziya ve hasar oluşması³¹⁶ gerekir. Bunlara ek olarak sigorta ettirenin poliçede belirtilmiş olan birtakım faaliyet, sıfat ya da hukuki ilişkileri nedeniyle kendisine karşı üçüncü kişilerce ileri sürülecek zarar ve ziyan taleplerinin sonucuna karşı sigorta himayesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin hukuki sorumluluğa ilişkin³¹⁷ mevzuat hükümleri kapsamında³¹⁸ ve sigorta poliçesinde belirtilen miktar ile sınırlıdır.

ÜŞKMMSGŞ m. 1 nedeniyle, sigortacının tazminat ödemekle sorumlu olması için aşağıda belirtilen şartların tamamının mevcut olması gerekmektedir³¹⁹. Öncelikle zarar oluşmalı³²⁰ ve bu zarar üçüncü kişinin ölmesi, yaralanması, sağlığının bozulması ya da üçüncü kişiye ait mallarda hasar veya ziya oluşması şeklinde meydana gelmelidir. Zarar, Türk hukukuna göre tazminat ödemeyi gerektiren bir konudan kaynaklanmalıdır. Ek olarak zararı oluşturan olay, sigorta poliçesinde belirlenmiş olan sigortalının faaliyeti, sıfatı ya da hukuki ilişkilerinden ileri gelmelidir. Üçüncü kişi sigortalıdan tazminat talebinde bulunmalıdır. ÜŞKMMSGŞ'nin sigorta himayesi bütün sorumluluk talepleri için değildir. Bu sigortayla bazı özel riskler güvence altına alınmıştır³²¹.

ÜŞKMMSGŞ'nin teminatının kapsamına ilişkin Yargıtay'ın çeşitli kararları bulunmaktadır. Çalışmamızda yeri geldikçe kararlara değinilmiştir. Bu bölümde Yargıtay tarafından sigortalının sorumluluğu nedeniyle sigortacının tazminat ödemesi

³¹⁵ ÜŞKMMSGŞ m. 1'de “*muhtel olma*” şeklinde belirtilmiştir. “*Muhtel*” kelimesinin karşılığı “*düzeni bozulmuş, bozuk*” şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

³¹⁶ ÜŞKMMSGŞ m. 1'de “*husule gelmek*” şeklinde belirtilmiştir. Bu ibare “*olmak, oluşmak, doğmak, çıkmak, meydana gelmek*” şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

³¹⁷ ÜŞKMMSGŞ m. 1'de “*müteallik*” şeklinde belirtilmiştir. Bu kelimenin karşılığı “*ilgili, ilişkin*” şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

³¹⁸ ÜŞKMMSGŞ m. 1'de “*dairesinde*” şeklinde belirtilmiştir. Bu kelimenin karşılığı “*soyut kavramlarda belli sınır, ölçü*” şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

³¹⁹ Benzer yönde bkz Baltacı, Tekand ve Ünaltuna, 35-36.

³²⁰ Karahan, 375; Yargıtay 11. HD, 09.09.2014 T, 2013/10161 E, 2014/13452 K sayılı kararına konu olan olayda davacı, üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası kapsamında talepte bulunmuştur. Kararda, olayda üçüncü kişiye ait olan ve kazada zarar gören aracın hasar bedelinin kasko şirketi tarafından karşılandığı, bu kazaya dair üçüncü kişinin kasko sigortacısı tarafından karşılanmayan bir zararın bulunduğu iddia ve ispat edilmediği, üçüncü kişinin kasko sigortacısının davacıya yönelik bir rücu talebinin de söz konusu olmadığı ya da davacı tarafından kasko sigortacısına ödeme yapıldığına dair bir iddia bulunmadığı ifade edilmiştir. Bu nedenlerle üçüncü kişinin uğradığı ve davacıya yönlendirdiği bir zarar iddiası olmadığı göz önünde bulundurulmalı ve davacı ile onun sorumluluğunu üstlenen davalının bu duruma göre değerlendirilmesi sonucunda karar verilmesi gerektiği ifade edilerek ilk derece mahkemesi kararı, Yargıtay tarafından bozulmuştur. LegalBank, (Erişim Tarihi 06.05.2023).

³²¹ Yongalık, 159.

gerekliliğinin kabul edildiği iki olaya yer verilmiştir.

Yargıtay 11. HD'nin 2014 tarihli kararına konu olan davada, davacı sigortacı tekne için yat poliçesi düzenlemiştir. Davacı vekili, müvekkiline ait sigortalı tekne ile bir başkasına ait yelkenlinin çatıştığını, davalı sigorta şirketinin yelkenlinin sigortacısı olduğunu iddia etmiştir. Davacı sigortacı, kendi müvekkiline hasar bedeli ödediğini bu hasar bedelini davalının sigortacısına rücu ettiğini ancak davalı sigortacının talebi kabul etmediğini bildirmiştir. Bu nedenle davacı sigortacı, kendi müvekkiline ödediği hasar bedelinin davalı sigortacıdan tahsili talebiyle dava açmıştır. İlk derece mahkemesi, sigortalanan yelkenlinin sigorta poliçesinde ÜŞKMMSGŞ'nin de bulunduğunu, çatma olayında yelkenlinin kaptanının kusurlu olduğunu bu nedenle yelkenlinin kaptanının sorumluluğunu üstlenen sigortacının ÜŞKMMSGŞ kapsamında zarardan sorumlu olduğuna hükmetmiştir. Yargıtay, davalının zarardan sorumlu olmadığına yönelik itirazını reddetmiştir³²².

Yargıtay 11. HD'nin 2015 tarihli kararına konu olan davada davacı sigortacı, müvekkilinin doğalgaz boru hatlarını yangın rizikosuna karşı sigortaladığını, davalı yüklenicinin yol genişletme çalışması esnasında iş makinesinin boru hattını delmesi nedeniyle büyük ölçüde maddi zarar meydana geldiğini, davacı sigortacının hasarı müvekkiline ödediğini iddia etmiştir. Ayrıca davacı sigortacı, hasardan davalıların sorumlu olduğunu ve davalı yüklenicinin üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası ile davalı sigortacıya sigortalı olduğunu iddia etmiştir. İlk derece mahkemesi, davalı yüklenicinin diğer davalı sigortacıya üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası ile sigortalı olması nedeniyle davayı kabul etmiştir. Yargıtay, kararı onamıştır³²³.

ÜŞKMMSGŞ m. 1'de “mallarda ziya ve hasar” ifadesi kullanılmıştır. Bu kullanımda yer alan “hasâr” kelimesi “bir olay sonucunda ortaya çıkan yıkıntı, çöküntü, kırıntı gibi zarar; uğranılan zarar” anlamındadır³²⁴. Hukuk sözlüğünde “ziyâ” ifadesi

³²² Yargıtay 11. HD, 25.06.2014 T, 2014/9099 E, 2014/12109 K, LegalBank, (Erişim Tarihi 29.04.2023).

³²³ Yargıtay 11. HD, 03.02.2015 T, 2014/9645 E, 2015/1179 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 29.04.2023).

³²⁴ Ejder Yılmaz, *Öğrenciler İçin Hukuk Sözlüğü* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2014), 293.

“*kaybetme, yitme*” anlamına gelmektedir³²⁵. İfadeler lafzi olarak yorumlandığında, ÜŞKMMSGŞ m. 1’de kullanılan ziya ifadesi tamamen kaybedilmiş ya da kullanılamayacak durumdaki eşyayı; hasar ise tamamen kaybedilmemiş ancak zarar görmüş eşyayı tanımlamıştır.

ÜŞKMMSGŞ zarar olayı esasını benimsediğinden zarar olayı, maddi süre içerisinde gerçekleşirse sigorta koruması söz konusu olur³²⁶. Maddi süre, sigortacının rizikoyu üstleneceği süredir³²⁷. İstisnalar dışında sigortanın maddi süresinin başlangıcı TTK m. 1421 gereği primin ödenme anıdır³²⁸.

ÜŞKMMSGŞ m. 1’de sorumluluk doğması için herhangi bir sözleşmenin yapılmış olması gerektiğine değinilmediğinden ÜŞKMMSGŞ için sorumluluğun kaynağının haksız fiil olduğu ileri sürülmüştür³²⁹. Sözleşme dışındaki sorumlulukta doğrudan doğruya zarar gören kimsenin tazminat talebinde bulunabileceği kabul edilmektedir³³⁰. ÜŞKMMSGŞ incelendiğinde haksız fiilden doğan zararların sigorta kapsamında olduğu görülmektedir. Zira ÜŞKMMSGŞ m. 1 ile üçüncü şahısların ölmesi ya da sağlığının bozulması ve malların zarar görmesi sigorta kapsamına almıştır. Bu zararların pek çok durumda haksız fiilden ileri geleceği açıktır. Bu durumda sözleşmeden doğan sorumluluğun ÜŞKMMSGŞ kapsamında olup olmadığı konusu incelenmelidir.

Sigorta poliçesinde hukuki sorumluluk sigortası belirlemesi yapılmış olmasına karşın sözleşmeye dayanan taleplerin kapsam dışında kaldığı belirtilmemişse sözleşmeye dayanan taleplerin de sigorta himayesine dahil olduğu ileri sürülmüştür. Zira hukuki sorumluluk ifadesi özel hukuk içerikli kanun hükümlerinden ileri gelen tazminat taleplerini kapsadığı gibi sözleşmelerden doğan sorumluluğu da kapsayabilir³³¹. Ayrıca ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-2, sözleşme ifasına ya da özel bir anlaşmaya dayanan ve sigortalının kanuni sorumluluğunu aşan taleplerin sigorta himayesi dışında kaldığını

³²⁵ Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2002), 1362.

³²⁶ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 100.

³²⁷ Kender, *Sigorta*, 268; Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 99.

³²⁸ Kender, *Sigorta*, 268.

³²⁹ Karahan, 373.

³³⁰ Tandoğan, *Üçüncü Şahıs*, 1.

³³¹ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 67-68.

düzenlemiştir. Bu maddenin düzenleniş biçiminden sözleşmeden doğan sorumluluğun sigorta koruması kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır. Bu konu aşağıda incelenmiştir³³². Görüşümüze göre de sözleşmeden kaynaklanan zarar, diğer şartların gerçekleşmesi hâlinde ÜŞKMMSGŞ'nin kapsamındadır.

2. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasının Sigortalıyı Haksız Taleplere Karşı Koruması

ÜŞKMMSGŞ m. 1/2'de poliçenin sigortalıyı hem haklı taleplere hem haksız taleplere karşı koruduğuna dair düzenleme mevcuttur. Söz konusu hükme istinaden üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası yapılması hâlinde hukuki koruma fonksiyonu, sigorta teminatı kapsamında olacaktır³³³. Konu aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir³³⁴. Tekrara düşmemek adına bu kısımda konuya değinilmemiştir.

3. Sigortalının Tüzel Kişilik Olması Hâlinde Sigortacının Haksız Taleplere Karşı Koruma Yükümlülüğü

ÜŞKMMSGŞ m. 2 gereği sigortalı, tüzel kişilik³³⁵ ise tüzel kişinin yetkili organlarının görevleri nedeniyle üçüncü şahıslara verecekleri³³⁶ zarar ve ziyandan doğan sorumluluk sigorta kapsamındadır. Sorumluluk sigortalarında aynı sigorta sözleşmesiyle hem sigorta ettirenin hem de sigorta ettirenin eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin sorumluluğu sigorta kapsamında olabilmektedir. Bu durumda sigorta ettirenin kendi hesabına sigorta, sigorta ettirenin eylemlerinden sorumlu olduğu kişiler için başkası hesabına sigorta söz konusudur³³⁷. ÜŞKMMSGŞ m. 2 gereği sigorta ettirenin tüzel kişi olduğu durumlarda, sigorta ettiren tüzel kişinin organlarında yer alan kişilerin hesabına

³³² Bkz II, D, 3.

³³³ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 31.

³³⁴ Bkz III, B, 2.

³³⁵ ÜŞKMMSGŞ m. 2'de tüzel kişilik ifadesi yerine "hükmi şahıs" ifadesi kullanılmıştır. Bu ibare "tüzel kişilik" olarak ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

³³⁶ ÜŞKMMSGŞ m. 2'de "iras etme" ifadesi kullanılmıştır. Hukuk Sözlüğünde bu sözcük "yapma; etme; birine (örnek zarar) verme" şeklinde ifade edilmiştir. Bkz Yılmaz, *Öğrenciler İçin*, 360.

³³⁷ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 98.

sigorta mevcuttur³³⁸.

ÜŞKMMSGŞ m. 2 nedeniyle yönetici sorumluluk sigortaları için ÜŞMMSGŞ'nin uygulanıp uygulanamayacağı öğretide tartışma konusu olmuştur. TTK m. 361 yönetim kurulu üyelerinin, görevlerini yerine getirirken kusurlarıyla şirkete verecekleri zararların sigorta ettirilmesi hâlinin belirli şartlarda ve durumlarda göz önünde bulundurulacağı belirlenmesini yapmıştır. Öğretide TTK m. 361'de belirtilen sigortanın, yönetici sorumluluk sigortası olduğu ifade edilmektedir³³⁹.

Öğretide yönetici sorumluluk sigortasının farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Bir görüşe göre yönetici sorumluluk sigortası tüzel kişilerin; yönetiminde ve denetiminde bulunanların, organ üyelerinin veya müdürlerinin görevlerini yerine getirirken gerçekleştirdikleri görev ihlallerinden doğan saf malvarlığı zararları ile ilgili olarak iç ve dış sorumluluk sebebiyle şirket, ortaklar, şirket alacaklıları ya da diğer üçüncü kişiler tarafından kendilerine yöneltilecek olan haklı tazminat taleplerinde ödeme ve haksız taleplerde savunma teminatını kapsayan isteğe bağlı sorumluluk sigortasıdır³⁴⁰. Bir başka görüşe göre yönetici sorumluluk sigortaları, anonim şirket yöneticilerinin görevlerini yerine getirirken şirket, pay sahipleri ya da şirket alacaklılarına verdikleri saf malvarlığı zararlarından doğacak tazminat taleplerinin karşılanabilmesi amacıyla şirket tarafından yöneticilerine yaptırılan sorumluluk sigortasıdır³⁴¹. Bir görüşe göre yönetici sorumluluk sigortası, şirket ve iştiraklerinin; yönetim kurulu üyelerinin, şirket müdürlerinin ya da yöneticilerinin sıfatları dolayısı ile görevlerini gerçekleştirirken hatalı davranışları neticesinde oluşan zarardan doğan tazminatın üçüncü kişiler tarafından talep edilmesi ile idari para cezalarının ve davadan doğan savunma masraflarının teminat altına alındığı sigorta türüdür³⁴².

Öğretide, uygulamadaki sözleşmelerin ortak özelliğinin, eşya ve şahıs zararı niteliği

³³⁸ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 98, dn 327.

³³⁹ Kervankıran, 268; Sopacı Öztuna, *Yönetici*, 100.

³⁴⁰ Sopacı Öztuna, *Yönetici*, 27.

³⁴¹ Müge Tekil, "Anonim Ortaklık Yöneticileri ile Denetçileri İçin Sorumluluk Sigortası," *Prof. Dr. Fahman Tekil'in Anısına Armağan*, ed. Murat Yusuf Akın, Oğuz Caner (İstanbul: Beta Yayınevi, 2003), 121.

³⁴² Aral Eldeleklioğlu, "Yönetici Sigortası," 169.

olmayan saf malvarlığı zararlarının yönetici sorumluluk sigortası kapsamına alınması olduğu ifade edilmiştir³⁴³. Bir görüşe göre yönetici sorumluluk sigortaları ile şahıs ve eşya zararı karşılanmaz, saf malvarlığı zararları teminat altına alınır. Buna karşılık ÜŞKKMSGŞ m. 1 ile şahıs ve eşya zararları teminat kapsamındadır. Bu nedenle ÜŞKMMSGŞ, yönetici sorumluluk sigortalarına uygulanamaz³⁴⁴. Bir diğer görüşe göre münhasır düzenlemesi olmayan sorumluluk sigortaları için ÜŞKKMSGŞ uygulanmakta ise de yönetici sorumluluk sigortası için ÜŞKMMSGŞ yetersiz kalmaktadır³⁴⁵. Yöneticilerin karşılaşacağı talepler çoğunlukla saf malvarlığı zararı olacağından yönetici sorumluluk sigortası için sigorta sözleşmesi yapılırken ÜŞKMMSGŞ'ye ek özel şart eklenmeli, saf malvarlığı zararının sigorta kapsamında olduğu belirtilerek sigorta sözleşmesi yapılmalıdır³⁴⁶.

Yönetici sorumluluk sigortalarının uygulamada mesleki sorumluluk sigortasının özel şekli olarak akdedildiği ifade edilmektedir³⁴⁷. Bununla beraber yönetici sorumluluk sigortaları için münhasır düzenleme yapılması gerekliliği belirtilmektedir³⁴⁸.

4. Culpa İn Contrahendo Sorumluluğunun Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Açısından İncelenmesi

*Culpa in contrahendo*³⁴⁹, ilk kez Jhering tarafından ifade edilmiştir. Bu kavram sözleşme görüşmelerinin yapıldığı dönemdeki kusurlu davranışların borç oluşturmasını ifade eder³⁵⁰. Belirtmek gerekir ki bu başlıkta konu edilen *culpa in contrahendo*, sigorta ettiren ile sigortacı arasındaki sözleşme görüşmelerini kapsamamaktadır. Sigortalının üçüncü kişilerle sözleşme görüşmeleri yaptığı esnada kusurlu davranması nedeniyle üçüncü kişilere karşı tazminatla yükümlü olması hâlinin sigorta teminatı kapsamında

³⁴³ Kervankıran, 259.

³⁴⁴ Sopacı Öztuna, *Yönetici*, 104.

³⁴⁵ Tekil, 144.

³⁴⁶ Tekil, 125.

³⁴⁷ Kervankıran, 267; Aral Eldeleklioğlu, “Yönetici Sigortası,” 167.

³⁴⁸ Kervankıran, 271; Tekil, 125; Aral Eldeleklioğlu, “Yönetici Sigortası,” 168.

³⁴⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz Antalya, C. 1, 248; Abdülhamid Oğuzhan Hacıömeroğlu, “Sigorta Sözleşmelerinin Kuruluş Safhasındaki Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğünün *Culpa In Contrahendo* Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi,” *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi* 2, c. 1 (2015): 50 vd.

³⁵⁰ Antalya, C. 1, 65.

olup olmadığının değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Sözleşmenin tarafları sözleşmenin kurulmasını etkileyebilecek konularda birbirine doğru bilgi vermeli ve karşı tarafın zarar görmesini engelleyici tedbirler almalıdır³⁵¹. Sözleşme yapma amacı olmamasına rağmen görüşmeler yapılması ya da sözleşme yapılırken gerekli özenin gösterilmemesi *culpa in contrahendo* sorumluluğunun örneği olarak gösterilmektedir³⁵². Özen yükümlülüğüne aykırılık sonucunda sözleşme yapılamamışsa sözleşme görüşmesinin sonlanmasına neden olan taraf, karşı tarafın sözleşme görüşmelerinden doğan masraflarını ve yükümlülük ihlaline ilişkin zararı karşılamakla yükümlüdür³⁵³.

Culpa in contrahendo kanun ile açıkça düzenlenmemiştir. Bununla beraber öğretide *culpa in contrahendo*, TMK m. 2’de yer alan dürüstlük kuralından kaynaklanan bir özen yükümlülüğü olarak ifade edilmektedir³⁵⁴. *Culpa in contrahendo*’dan doğan borçların ÜŞKMMSGŞ’nin kapsamında olduğu kabul edilmektedir³⁵⁵. Görüşümüze göre *culpa in contrahendo*’dan doğan sorumluluğun ÜŞKMMSGŞ dışında kalmasına sebep olabilecek bir düzenleme bulunmamaktadır. Ayrıca *culpa in contrahendo*’nun kaynağı TMK m. 2 olarak kabul edildiğinden sigortalının kanuni sorumluluğunu aşan bir durum söz konusu değildir.

5. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasının Diğer Sigorta Genel Şartları ile Birlikte Yapılması

Sigortacının sorumluluğu belirlenirken taraflar arasında yapılan sigorta sözleşmesinin maddelerinin incelenmesi gerekmektedir. Sigorta poliçesindeki belirlemeler son derece önem taşımaktadır. Uygulamada ÜŞKMMSGŞ’nin bazen tek başına yapıldığına bezen başka sigortalarla beraber yapıldığına değinilmiştir. Buna ek olarak ÜŞKMMSGŞ’nin

³⁵¹ Seda İrem Çakırca, *Türk Sorumluluk Hukukunda Yansıma Zarar* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012), 53.

³⁵² Çakırca, 40.

³⁵³ Antalya, C. 1, 253.

³⁵⁴ Antalya, C. 1, 255.

³⁵⁵ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 76.

uygulamada farklı sigorta genel şartlarının içerisinde üçüncü şahıs mali sorumluluk sigortası klozu³⁵⁶ olarak yer aldığı da görülmektedir. Örnekle anlatmak gerekirse Yargıtay 17. HD'nin 2015 tarihli kararına konu olan bir olayda davacı, konut sigorta poliçesi yaptırmıştır ve sigortanın içerisine üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası da dahildir. Davacıya ait konutun kiracısı, suyu açık unuttuğu için balkondan taşan su komşu dairelere zarar vermiştir. İlk derece mahkemesi davacının bilirkişi raporuna göre %20 kabul edilen kusuru oranında davalı sigortacının sorumlu olduğuna hükmetmiştir. Yargıtay dairesi kararında, 6098 sayılı TBK'nin yapı malikinin sorumluluğu hükümleri gereğince intifa ve oturma hakkına sahip olanların da malikle birlikte müteselsil sorumlu olduğunu belirtmiştir. Kusuru oranında kiracıya rücu hakkı saklı kalmak üzere davalı sigortacının, bina malikinin kusursuz sorumluluğuna göre zararın tamamından sorumluluğuna hükmedilmesi gerektiği gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararı bozulmuştur³⁵⁷. Bir diğer deyişle söz konusu zarar, üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası kapsamında kabul edilmiştir. Görüşümüze göre Yargıtay daire kararı yerindedir.

Sigorta Hakem Heyeti'nin önüne gelen bir olayda sigortalının işyeri; işyeri sigorta poliçesi, üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet klozu ve cam kırılması klozu ile sigortalıdır. Sigorta Hakem Heyeti, dolu ve fırtına sonucunda yıkılan sundurmanın komşu sundurmaya zarar vermiş olmasını işletme sırasında üçüncü kişiye verilen zarar kapsamında değerlendirmiş ve sigortalının talebini bu açıdan kabul etmiştir³⁵⁸.

³⁵⁶ İngilizce “*clause*” sözcüğünün ülkemizde “*kloz*” olarak kullanıldığı ve sözleşmede yer alan özel koşul ya da kayıt olduğu ifade edilmektedir. Bkz Ulaş, 72; Memiş eserinde klozların da özel şart olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bkz Memiş, *Yargısal Denetim*, 10; Yargıtay bazı kararlarında çeşitli klozları özel şart olarak nitelendirmiş ve geçerli saymıştır. Bkz Yargıtay 11. HD, 14.02.2002 T, 2001/9499 E, 2002/1223 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 29.04.2023); Yargıtay 11. HD, 14.02.2002 T, 2002/4577 E, 2002/8914 K, Lexpera, (Erişim Tarihi 29.04.2023); Sigorta Tahkim Komisyonu 01.06.2021 T, 2021/55564 K sayılı Hakem Kararı, *Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Kararı Dergisi* 46 (Nisan-Haziran 2021): 53 vd, <http://www.sigortatahkim.org/>, (Erişim Tarihi 29.04.2023).

³⁵⁷ Bkz Yargıtay 17. HD, 12.01.2015 T, 2013/14569 E, 2015/8 K, LegalBank, (Erişim Tarihi 29.04.2023).

³⁵⁸ Sigorta Tahkim Komisyonu 08.09.2010 T., 2010/393 K. sayılı Hakem Kararı, *Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi* 3 (Temmuz- Eylül 2010): 27 vd, <http://www.sigortatahkim.org>, (Erişim Tarihi 29.04.2023).

6. Malik Değişmesinin TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Açısından İncelenmesi

a. Malik Değişmesinin TTK m. 1408 ve TTK m. 1470 Hükümleri Açısından İncelenmesi

TTK m. 1408/1, sigorta sözleşmesinin yapılması sırasında sigortalanan menfaat bulunmuyorsa sigorta sözleşmesinin geçersiz olduğu hükmünü içermektedir. Buna ek olarak sözleşme yapılırken var olan menfaat sonradan sözleşme süresi içerisinde ortadan kalkarsa sözleşme o anda geçersiz olur. TTK m. 1408/2 ile TTK m. 1470 hükmü saklı kılınmıştır.

TTK m. 1470 ile zarar sigortaları bölümünde ve mal sigortaları başlığı altında, sigortalı menfaatin malikinin değişmesi durumunda ne yapılacağı düzenlenmiştir. Buna göre sözleşmede aksine düzenleme yer almıyor ise sigortalı menfaatin malikinin değişmesi hâlinde, sigorta ilişkisi sona erecektir. TTK m. 1452/1 gereği, TTK m. 1408 hükmüne aykırı olan sözleşmelerin geçersiz olduğu buna karşılık TTK m. 1470 için herhangi bir koruyucu düzenleme olmadığını belirtmek gerekir.

TTK m. 1408 anlamında sigortalı menfaat üzerindeki çıkarın son bulmasının sigorta edilenin mülkiyete elverişliliğinin ortadan kalkması yoluyla ya da sigorta konusu mal üzerindeki mülkiyetin başkasına geçmesi ile oluşabileceği ifade edilmektedir³⁵⁹. Öğretide bir görüşe göre TTK m. 1470 esasında TTK m. 1408/1-2. cümleyi tekrar etmektedir. Bununla beraber TTK m. 1408'in TTK m. 1470'i saklı tutması sayesinde sigortaya konu olan çıkar sahibinin değişmesi durumunda, sigorta ilişkisinin sona ereceğine ilişkin düzenlemenin aksinin taraflarca düzenlenmesine olanak sağlandığı ifade edilmiştir. Aynı görüşe göre, TTK m. 1470 saklı tutulmamış olsaydı mutlak emredici hüküm olan TTK m. 1408 nedeniyle, sigortalı malın mülkiyetinin değişmesi hâlinde sigorta sözleşmesi geçersiz kalacaktı³⁶⁰. Bir görüşe göre ise TTK m. 1470'in düzenlenmesi TTK m. 1408'in yarattığı sonuçlardan farklı sonuçlar doğurmaktadır³⁶¹.

³⁵⁹ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 2*, 213.

³⁶⁰ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 2*, 213.

³⁶¹ Merve İrem Yener, "Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesine Dair TTK m. 1470 ile Getirilen Sistem Değişikliğine İlişkin Bir Değerlendirme," *BATİDER* 1, c. XXXVII (2021): 219.

TTK m. 1470, sorumluluk sigortalarını düzenleyen maddeler arasında yer almadığı gibi sorumluluk sigortalarına uygulanacak olan hükümlere atıf yapan TTK m. 1485'te de yer almamaktadır. Bu nedenle bir görüşe göre TTK m. 1470, sorumluluk sigortalarına uygulanmayacaktır³⁶². Bir görüşe göre TTK m. 1485'in TTK m. 1470'e atıf yapmaması nedeniyle sorumluluk sigortalarında, menfaat sahibinin değişmesi hâlinde sigorta sözleşmesinin geçerli kalacağına dair bir izlenim oluşmaktadır. Bu sonuç TTK komisyonunun amacına aykırı olur. TTK m. 1470, sorumluluk sigortalarında da uygulanmalıdır ve TTK m. 1484 hükmü saklı kalmak şartıyla sigortalının değişmesi hâlinde sorumluluk sigortası sözleşmesi sona ermelidir³⁶³.

Sorumluluk sigortalarını düzenleyen hükümlerden olan TTK m. 1473/2, sigorta sözleşmesinin sigortalının işletmesi için yapılmış olması hâlinde sözleşmede aksine düzenleme yoksa sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunun da sigorta kapsamında olduğunu belirlemiştir.

Bir görüşe göre işletme sahibinin değişmesi hâlinde Türk hukukunda olay ve zarar esasına dayanan sigortalarda yeni riziko oluşması ihtimali bulunmadığından sigorta sözleşmesi ileriye yönelik son bulacaktır³⁶⁴. Yukarıda bahsedilen ve TTK m. 1470'in sorumluluk sigortalarında da uygulanması gerektiğini ifade eden görüşe göre ise işletmenin devri hâlinde, devralanın sigortalı sıfatına da sahip olacağına ilişkin Alman Kanunu'nda yer alan düzenleme TTK'ye alınmamıştır³⁶⁵. Bu görüşten hareketle, TTK m. 1473/2 gereği sigorta sözleşmesi sigortalının işletmesi için yapılmışsa işletmenin devri halinde sigorta sözleşmesi sona ermelidir.

b. Malik Değişmesinin Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları m. 5 Açısından İncelenmesi

³⁶² Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 2*, 216.

³⁶³ Atamer, 55.

³⁶⁴ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 2*, 299.

³⁶⁵ Atamer, 55.

ÜŞKMSGŞ m. 5 ile malik değişmesine ilişkin belirleme yapılmıştır. ÜŞKMSGŞ m. 5/1 gereği sigortalı, poliçede musarrah³⁶⁶ bir şey veya teşebbüsün münhasıran maliki olarak temin edilmiş olursa ve bu şey ya da teşebbüsün maliki değişirse sigorta sözleşmesinden doğan hak ve borçlar yeni malike geçer. Maddenin devamında yeni malike intikalın istisnası düzenlenmiştir. Yeni malik, sigortayı öğrendiği tarihten itibaren on beş gün içinde, sigortanın kendi üzerine geçmesini kabul etmediğini sigortacıya yazılı olarak bildirirse sigorta sözleşmesi yeni malike intikal etmez.

ÜŞKMSGŞ m. 5/2 gereği, sigortacı el değiştirmeyi öğrendiği tarihten itibaren on beş gün için sigorta sözleşmesini feshedebilir. Sigortacının sorumluluğu, fesih ihbarının postaya verilmesinden itibaren bir ay sonra öğlen 12.00’de sona erer, işlemeyen günler için prim yeni malike iade edilir.

ÜŞKMSGŞ m. 5/3 gereği sigortalı, sigorta sözleşmesini çeşitli sıfatlar ile akdetmişse ve bu sıfatlardan biri veya birkaçı ortadan kalkmışsa³⁶⁷ prim, devam eden rizikoya göre belirlenir.

Görüşümüze göre kanun koyucu, TTK m. 1470’in sorumluluk sigortalarına uygulanacağına yönelik belirleme yapabiliirdi ancak bu yönde bir belirleme yapılmamıştır. Bu nedenle TTK m. 1470, sorumluluk sigortalarına uygulanmamalıdır. Bunun sonucunda ise genel hükümlerden olan TTK m. 1408’in uygulanması³⁶⁸ ve bu hükmün mutlak emredici nitelikte olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Görüşümüze göre, TTK m. 1408’in emredici niteliği nedeniyle sigorta genel şartlarında yer alan ve malik değiştiğinde sigorta sözleşmesinin yeni malike intikal edeceğine yönelik belirlemeler sorumluluk sigortaları açısından geçersizdir. Her ne kadar TTK m. 1452 gereği TTK m. 1408’e aykırı düzenleme nedeniyle sigorta sözleşmesinin baştan itibaren geçersiz hale gelebileceği ifade edilebilir olsa da malik değişikliği hâlinde sigorta

³⁶⁶ Hukuk sözlüğünde “musarrah” kelimesi “*tasrih olunmuş; açıklanmış, belirtilmiş*” olarak ifade edilmektedir. Bkz Yılmaz, *Öğrenciler İçin*, 521.

³⁶⁷ ÜŞKMSGŞ m. 5/3’te “*zail olmak*” ifadesi kullanılmıştır. Bu ibare “*yok olmak, ortadan kalkmak*” şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

³⁶⁸ Mala bağlı sorumluluk sigortalarında, sigorta edilen menfaat sahibinin değişikliği halinde sigorta himayesinin devam edeceğine dair bir düzenleme bulunmaması nedeniyle bu sözleşmelerin TTK m. 1408 gereği sona ereceğine yönelik görüş için bkz Merve İrem Yener, “Malın Sahibinin Değişmesi,” 206.

sözleşmesinin yeni malikle devam edeceğine yönelik belirleme nedeniyle sigorta sözleşmesinin en baştan geçersiz kabul edilmesi hakkaniyetle bağdaşmaz. Zira ÜŞKMMSGŞ’de yer alan düzenleme mTTK döneminde çıkarılmıştır. Bu nedenle 6102 sayılı TTK’ye aykırı düzenlemeler içermesi nedeniyle, SK m. 11 gereği genel şarta uygun olarak akdedilecek olan sigorta sözleşmelerinin geçersiz sayılması yanlış olur. Olası bir durumda sigorta sözleşmesinin baştan itibaren geçersizliği değil, yeni malike devredilmeyeceğinin kabul edilmesi gerekir. Yapılan açıklamalar doğrultusunda ÜŞKMMSGŞ m. 5/1 geçersizdir ve ÜŞKMMSGŞ m. 5/2’nin uygulama alanı bulunmamaktadır.

ÜŞKMMSGŞ m. 5/3’ün geçerliliği değerlendirilirken ÜŞKMMSGŞ m. 5/1 de göz önünde bulundurulmalıdır. Zira ÜŞKMMSGŞ m. 5/1’de yer alan “*münhasıran*” terimi dikkat çekicidir. “*Münhasıran*” kelimesinin karşılığı TDK’de “*yalnız, özellikle*” olarak ifade edilmektedir³⁶⁹. ÜŞKMMSGŞ m. 5/3’te ise sigortalının birkaç sıfatla sigorta sözleşmesini yapmış olma hâli düzenlenmiştir. Görüşümüze göre, ÜŞKMMSGŞ m. 5/1 ve m. 5/3 birlikte değerlendirildiğinde; sigorta sözleşmesi özel olarak bir şey ya da teşebbüs için yapılmış ise bu şey ya da teşebbüsün tamamının malikinin değişmesi durumunda sigorta sözleşmesi TTK m. 1408 gereği geçersiz hale gelir. Görüşümüze göre birden çok şey ya da teşebbüs için sigorta sözleşmesi yapıldığında, sigorta sözleşmesini yapan eski malikin elinde kalan şey ve teşebbüs için sigorta primi belirlenir. Bu durumda sigorta ettirene de sigortacıya da sözleşmeyi feshetme hakkı tanınmamıştır. Sonuç olarak ÜŞKMMSGŞ’nin malik değişmesi açısından yeniden düzenlenmesi ve hem 6102 sayılı TTK’nin hem de günümüzün gereklerine uygun duruma getirilmesi gerekmektedir.

C. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasında Zarar ve Türleri

1. Genel Olarak Zarar ve Sigorta Hukuku

Tazminat yükümlülüğünün doğması için medeni hukuk anlamında zararın gerçekleştiği

³⁶⁹ Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

varsayılmalıdır³⁷⁰. Geniş anlamda zarar, maddi zarar ve manevi zarar olarak sınıflandırılmaktadır³⁷¹. Dar anlamda zarar, maddi zarardır³⁷². Maddi zarar, kişinin iradesi dışında malvarlığında azalma olması şeklinde tanımlanmaktadır³⁷³. Bununla beraber öğretide zarar kavramı esas alınarak çeşitli ayrımlara gidildiği, ihlal edilen hukuki menfaate göre yapılan ayırmada; şahsa gelen zarar, mala gelen zarar ve saf malvarlığı zararı³⁷⁴ şeklinde sınıflandırmada bulunduğu ifade edilmektedir³⁷⁵. Sorumluluk sigortalarında ise zarar türleri bakımından rizikoyu sınırlandırabilmek amacıyla, medeni hukukta yer alan geniş anlamdaki malvarlığı zararlarının alt kategorilere ayrılarak kullanıldığı³⁷⁶ ve sorumluluk sigortalarında zararın; şahıs zararı, eşya zararı ve malvarlığı zararı şeklinde incelendiği görülmektedir³⁷⁷.

2. Şahıs Zararı, Eşya Zararı ve Malvarlığı Zararı

Üçüncü kişilerin ölmesi, yaralanması ya da sağlıklarının bozulması sigorta hukukunda şahıs zararı olarak ifade edilir³⁷⁸. Üçünü kişilerin mallarında maddi ziya veya hasar oluşması ise sigorta hukukunda eşya zararı olarak ifade edilmektedir³⁷⁹. Eşya zararı sonucunda eşyanın değeri azalır ya da eşya ortadan kalkar³⁸⁰.

³⁷⁰ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 78.

³⁷¹ Haluk Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010), 63; Eren, 590.

³⁷² Tandoğan, *Mesuliyet Hukuku*, 63.

³⁷³ Tandoğan, *Mesuliyet Hukuku*, 63; Eren, 590.

³⁷⁴ Saf malvarlığı zararının farklı şekilde ifade edildiği görülmektedir. “Saf malvarlığı zararı” şeklinde adlandırma için bkz Pınar Çağlayan Aksoy, *Hukuka ve Ahlakla Aykırılık Unsurları Çerçevesinde Saf Malvarlığı Zararlarının Tazmini* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016), 11 vd; “Saf ekonomik zarar” adlandırması için bkz Elif Yüksel, “Haksız Fiil Sorumluluğu Kapsamında Saf Ekonomik Zararların Tazmini,” *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (2018): 576; “Saf finansal kayıplar” şeklinde adlandırma için bkz Özlenen Çığ, 111; Saf malvarlığı zararına “saf mali zarar” denilebileceği yönündeki görüş için bkz Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 428. Çalışmamızda bütünlük sağlanabilmesi açısından saf malvarlığı zararı ifadesi kullanılacaktır.

³⁷⁵ Çağlayan Aksoy, 11; Erenin eserinde maddi zarar çeşitleri: fiili zarar, yoksun kalınan kâr, kişiye verilen zarar, şeye verilen zarar, diğer zararlar, doğrudan zarar ve dolaylı zarar, menfi zarar ve müspet zarar, somut zarar ve soyut zarar şeklindedir. Bkz Eren, 595.

³⁷⁶ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 78; Benzer yönde bkz Demirci, 69.

³⁷⁷ Bkz Yongalık, 42 vd; Ergün Mevci, “Sorumluluk Hukuku ile Sorumluluk ve Genel Sigortaların İlişkisi,” *Yargıtay Dergisi* 4, C. X (Ekim 1984): 491; Ünan eserinde sorumluluk sigortalarının kapsamını belirlerken zararı; eşya, şahıs ve saf malvarlığı zararı olarak belirlemiştir. Bkz Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 77.

³⁷⁸ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 93; Medeni hukuk anlamında da bir kişinin yaralanması, hapsedilmesi, öldürülmesi şahıs varlığına yönelik ihlal olarak kabul edilmektedir. Bkz Topuz, 151.

³⁷⁹ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 93; Benzer yönde bkz Mevci, 491.

³⁸⁰ Hacıömeroğlu, *Sigorta Himayesi*, 150.

Amerikan ve Kıta Avrupası hukuklarında, malvarlığı zararı veya ekonomik zarar olarak adlandırılan kavram, kişi ve mal zararının yanında üçüncü bir zarar türüdür³⁸¹. Sorumluluk sigortalarında malvarlığı zararı, şahıs zararı veya eşya zararının dışında kalmaktadır. Bu itibarla malvarlığı zararları, hakkın yahut eşyanın kullanılmasına bağlı olan avantajların kullanılamaması nedeniyle kötüleşmedir. Kazanç ve müşteri çevresi kaybı, üretimin durması ve taşınır ya da taşınmazlarının kullanımından yoksun kalınması gibi kayıplar malvarlığı zararına örnek olarak gösterilmektedir. Ayrıca malvarlığı zararı kendi içerisinde saf malvarlığı zararı³⁸² ve gerçek olmayan malvarlığı zararı olarak sınıflandırılmaktadır³⁸³.

Herhangi bir eşya yahut şahıs zararından kaynaklanmayan zararlar, saf malvarlığı zararlarıdır³⁸⁴. Bir diğer deyişle saf malvarlığı zararları, kişilerin ekonomik değerlerine yöneliktir³⁸⁵. Saf malvarlığı zararının genellikle, yoksun kalınan kâr veya kazanç kaybı şeklinde olduğu ifade edilmektedir³⁸⁶. Gerçek olmayan malvarlığı zararı, eşyaya yahut şahsa ilişkin bir zarardan kaynaklanan zarar olarak ifade edilmektedir. Uygun illiyet bağı unsuru burada mevcuttur. Takip eden zararlar için gerçek olmayan malvarlığı zararı tanımlaması yapılmaktadır³⁸⁷.

3. Doğrudan Zarar, Dolaylı Zarar ve Yansıma Zararın Sigorta Hukuku İlişkisi

Haksız fiilin ilk ve en yakın sonucu, doğrudan zarardır. Bu ilk zarara bağlı olarak meydana gelen zarar ise dolaylı zarardır. Örneğin kaza geçiren kişinin tedavi masrafları doğrudan zarardır, tedavi sırasında yanık oluşması ise dolaylı zarardır³⁸⁸. Dolaylı zararın tazmin edilebilmesi için doğrudan zarar ile arasında uygun illiyet bağının kurulabiliyor

³⁸¹ Yongalık, 49.

³⁸² Yongalık eserinde, “gerçek (=saf) malvarlığı zararı” şeklinde ifade etmiştir. Bkz Yongalık, 49.

³⁸³ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 78.

³⁸⁴ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 88; Demirci, 75; Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 428.

³⁸⁵ Yüksel, 575.

³⁸⁶ Demirci, 75.

³⁸⁷ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 428.

³⁸⁸ Tandoğan, *Mesuliyet Hukuku*, 70; Doğrudan ve dolaylı zarar ayrımının Roma hukukundaki bazı metinlerden hareketle ortaya atıldığı ancak hangi zarar kalemlerinin dolaylı hangi zarar kalemlerinin doğrudan olduğu yönünde tartışmalar bulunduğu ifade edilmektedir. Bkz Topuz, 108.

olması gerekmektedir³⁸⁹. Dolaylı zararın sigorta hukukunda gerçek olmayan malvarlığı zararı olarak kullanıldığı ifade edilmektedir³⁹⁰. Bu bölümde borçlar hukuku kavramları olan dolaylı zarar ile yansıma zararın farkına değinilmekle yetinilmiştir. Sigorta hukuku anlamında önemi olan gerçek olmayan malvarlığı zararı kavramı yukarıda incelenmiştir.

Yansıma zarar, hukuka aykırı fiile uğrayan kişi dışındaki bir kimsenin, haksız fiil nedeniyle uğradığı zarardır³⁹¹. Yansıma zarar nedeniyle sorumluluğun doğması için hukuka aykırılığın gerçekleşmesi ve fiil ile zarar arasında illiyet bağının bulunması gerekmektedir³⁹². Ayrıca yansıma zararın tazmini, kanunda belirlenen hallerde mümkündür³⁹³. Destekten yoksun kalma tazminatı, yansıma zararın bir örneği olarak gösterilmektedir³⁹⁴. Her ne kadar yansıma zarar, maddi zarar ile değerlendirilebilirse de manevi zarar olarak da oluşabilir³⁹⁵. Öğretide yansıma zararın saf malvarlığı zararı şeklinde meydana gelebileceği gibi mutlak hak ihlalinin de doğabileceği ifade edilmektedir³⁹⁶.

Yansıma zarar ile dolaylı zarar birbirinden farklıdır³⁹⁷. Yansıma zararın dolaylı zarardan farklı olarak takip eden zarar şeklinde oluşmayacağı ifade edilmektedir. Üstelik yansıma zararda, zarar birden çok kişiye de yansımış olabilir. Örneğin, bir kazı sonucunda elektrik kablosu zarar görürse, zarar gören elektrik kablosunun maliki olan kişi doğrudan zarara uğrar. Malik aynı zamanda bir işletme işletiyorsa ve işletmesinde üretim kaybı yaşanmışsa meydana gelen malvarlığı zararı malik için dolaylı zarardır. Kabloların maliki ile işletme işleten kimse aynı değilse işletme sahibinin uğradığı zarar

³⁸⁹ Antalya, C. 2, 151; Çakırca, 180.

³⁹⁰ Hacıömeroğlu, *Sigorta Himayesi*, 160; Demircinin çalışmasında aynı kavram olarak kullandığı görülmektedir. Bkz Demirci, 233.

³⁹¹ M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 2* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2021), 47; Yüksel, 574.

³⁹² Oğuzman ve Öz, C. 2, 47; Yansıma zararın tazmin edilemeyeceğine ilişkin belirleme yapılırken zarar ile fiil arasında uygun illiyet bağı olması önemli olmakla beraber hukuka aykırılığın oluşup oluşmadığı ayrıca değerlendirilir. Bu noktada yansıma zarara uğrayan kişiyi, zarardan korumayı amaçlayan bir özel koruma normunun ihlal edilip edilmediği aranmaktadır. Bkz Çağlayan Aksoy, 312.

³⁹³ Antalya, C. 2, 152; Çakırca, 180.

³⁹⁴ Antalya, C. 2, 152.

³⁹⁵ Çakırca, 80.

³⁹⁶ Çağlayan Aksoy, 311.

³⁹⁷ Çakırca, 2.

yansıma zarar olacaktır³⁹⁸.

4. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nın Zarar Türleri Bakımından Kapsamı

ÜŞKMMSGŞ m. 1 ile eşya zararları ve şahıs zararları sigorta korumasının kapsamına alınmıştır³⁹⁹. ÜŞKMMSGŞ m. 1 hükmünün lafzı nedeniyle, eşyaya ilişkin zararın üçüncü şahısların mallarına yönelik ziya ve hasar şeklinde ifade edildiği belirtilmektedir⁴⁰⁰. Öğretideki bir görüşe göre, ÜŞKMMSGŞ m. 1 ile saf malvarlığı zararı dışındaki bütün zararlar sigorta kapsamına alınmıştır. Bu bağlamda gerçek olmayan malvarlığı zararı ile yansıma zararlar da sigorta himayesine dahildir⁴⁰¹. Öğretideki bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre yansıma zararın sorumluluk sigortaları kapsamında olup olmadığının belirlenmesi yapılırken sigortalı ya da sigorta ettirenin, sorumluluk hukuku gereği yansıma zarardan sorumlu olup olmamasına göre hareket edilmelidir⁴⁰². Zira yukarıda da değinildiği üzere hukukumuzda yansıma zarar her zaman tazmin edilmek zorunda değildir. Kişinin yansıma zararı tazmin etmekle yükümlü olması için kanunda düzenleme olması gerekmektedir⁴⁰³. Bu nedenle katıldığımızı belirttiğimiz görüşün uygun sonucu olarak yansıma zararın sigorta himayesi kapsamında olup olmadığı belirlenirken sigortalının, yansıma zararı tazmin etme yükümlülüğü olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

Türk hukukunda maddi zarar kavramı, yoksun kalınan kâr ve fiili zarar olarak ikiye ayrılır⁴⁰⁴. Aksine düzenleme yapılmadığı sürece, saf malvarlığı zararı ile gerçek olmayan malvarlığı zararının tazmin edilmesi gerektiği ancak sigorta genel şartlarına eklenen “*mallarda ziya ve hasar*” karşılanacağına ilişkin düzenlemeler ile kazanç kaybı şeklinde ortaya çıkan saf malvarlığı zararının, sigorta kapsamı dışına çıkartıldığı ifade

³⁹⁸ Çakırca, 80.

³⁹⁹ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 93.

⁴⁰⁰ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 407.

⁴⁰¹ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 93.

⁴⁰² Hacıömeroğlu, *Sigorta Himayesi*, 163.

⁴⁰³ Bkz II, c, 3

⁴⁰⁴ Eren, 593.

edilmektedir⁴⁰⁵. Öğretide bizim de katıldığımız bir görüşe göre ÜŞKMMSGŞ m. 1 nedeniyle saf malvarlığı zararları ÜŞKMMSGŞ teminatının dışındadır⁴⁰⁶. Sigorta hukukumuzda saf malvarlığı zararlarının koruma kapsamına alınabileceğine ilişkin açıkça belirleme yapılmamış olsa da sözleşme özgürlüğü gereğince saf malvarlığı zararların kapsayacak şekilde belirleme yapılabileceği ileri sürülmüştür⁴⁰⁷. Mesleki sorumluluk sigortasına ilişkin genel şartların müstakil olarak düzenlenmediği dönemde ileri sürülen bir görüşe göre, avukatlık mesleki sorumluluk sigortası, muhasebecilik mesleki sorumluluk sigortası gibi bazı mesleki sorumluluk sigortalarında saf malvarlığı zararı dışarıda tutulamamalıdır⁴⁰⁸. Bilindiği üzere Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları 2013 tarihinde RG’de yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir⁴⁰⁹. Mesleki sorumlulukları teminat altına almak için yapılan sigorta sözleşmelerinde ise SK m. 11/2 gereği Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları esas alınmalıdır. Görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ’de açıkça saf malvarlığı zararlarının koruma kapsamına alınamayacağına ilişkin belirleme yapılmadığından saf malvarlığı zararları sigorta sözleşmesine eklenecek maddeler ile sigorta himayesine alınabilir. Bununla beraber münhasır genel şartı olan sigortalarda kendi genel şartlarına göre değerlendirme yapılmalıdır.

Gerçek olmayan malvarlığı zararının sigorta kapsamında olup olmadığı da değerlendirilmelidir. Öğretideki bir görüşe göre, şahıs ya da mal zararı neticesinde oluşan gerçek olmayan malvarlığı zararı, ÜŞKMMSGŞ teminatının kapsamında kalmaktadır⁴¹⁰. Bununla beraber öğretide sigorta himayesi kapsamında olan eşya ve şahsa ilişkin zararlardan doğan gerçek olmayan malvarlığı zararı ve sigorta himayesi kapsamında olmayan bir eşya zararından doğan gerçek olmayan malvarlığı zararı

⁴⁰⁵ Yongalık, 50.

⁴⁰⁶ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 93; Benzer şekilde Şenocak, sigorta ettirenin neden olduğu saf malvarlığı zararının ÜŞKMMSGŞ kapsamında karşılanmayacağını ifade etmiştir. Bkz Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 413; Sopacı Öztuna ise tüzel kişi organları tarafından üçüncü kişilere verilen zarar bakımından değerlendirme yapmıştır. Buna göre saf malvarlığı zararı ÜŞKMMSGŞ teminatına dahil değildir. Sopacı Öztuna, *Yönetici*, 103.

⁴⁰⁷ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 95; Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 430; Malvarlığı zararının ayrı hükümler ile kapsama alınabildiği yönünde bkz Yongalık, 50, dn 245; Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları düzenlenmeden önceki dönemde, ÜŞKMMSGŞ’de saf malvarlığı zararlarının kapsam içinde ya da dışında olduğuna yönelik açık düzenleme bulunmadığı ve saf malvarlığı zararını kapsam dışında bırakmak isteyen sigorta sözleşmelerinde, özel şart düzenlenerek amaca ulaşıldığı yönünde bkz Özlenen Çığ, 111.

⁴⁰⁸ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 80-81, dn 253.

⁴⁰⁹ Bkz 26.05.2013 tarihli ve 28658 sayılı RG.

⁴¹⁰ Yongalık, 161.

konularında ayrıma gidildiği de görülmektedir⁴¹¹. Sigorta koruması kapsamında olan eşya ve şahsa ilişkin zararlardan doğan gerçek olmayan malvarlığı zararında görüş birliği olduğu ve bu zararın sigorta teminatına dahil olan zararlar arasında uygun illiyet bağı varsa kendisini doğuran zarar gibi kabul edildiği ifade edilmektedir⁴¹².

Sigorta teminatı kapsamında bulunmayan bir zarardan doğan gerçek olmayan malvarlığı zararının sigorta teminatından faydalanıp faydalanmayacağı konusu tartışmalıdır⁴¹³. Öğretide bizim de katıldığımız bir görüşe göre, sigorta teminatı kapsamında bulunmayan zararlardan doğan gerçek olmayan malvarlığı zararları, sigorta himayesi dışında kalmalıdır. Bu görüşe göre 6102 sayılı TTK ile umumilik prensibi terk edildiğinden tarafların sigorta himayesine dahil etmediği zarardan kaynaklanan gerçek olmayan malvarlığı zararı da kapsam dışında kalır⁴¹⁴. Bir görüşe göre, gerçek olmayan malvarlığı zararları kendisine neden olan ve sigorta teminatı kapsamında olmayan zararın niteliğine göre değil, bağımsız olarak ele alınmalıdır⁴¹⁵. Öğretideki bir görüşe göre, teminat kapsamında bulunmayan eşya zararlarından doğan malvarlığı zararlarının sigorta himayesinin dışında tutulması için bir sebep yoktur. Sigorta ve sözleşmedeki istisnaların metinleri ve düzenlenme amaçları göz önünde bulundurularak karar verilmelidir. Örneğin ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-7 ile ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8 birbirinden farklıdır. Zira ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-7 ile çürüme ve tedricî rutubet alma yüzünden meydana gelen zararlarla ilgili tazminat talepleri kapsam dışındadır ve önemli olan zararın sebebidir. Bu sebepten doğan bütün zararlar (eşya, şahıs ve gerçek olmayan malvarlığı zararları), sigorta himayesinin dışındadır. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8’de ise doğrudan maddede belirtilen eşyada oluşan zarar sigorta himayesi dışında tutulmuştur. Bu nedenle diğer zararların sigorta himayesi kapsamında olduğu, eşya zararı ile bağdaştırılabilecek olan kullanamama ve kazanç kaybının hariç tutulabileceği ifade edilmiştir⁴¹⁶.

Tüm bu açıklamaların sonucunda görüşümüze göre, eşya zararı ile şahıs zararının

⁴¹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 88 vd; Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 429.

⁴¹² Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 429.

⁴¹³ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 88; Hacıömeroğlu, *Sigorta Himayesi*, 161.

⁴¹⁴ Hacıömeroğlu, *Sigorta Himayesi*, 162.

⁴¹⁵ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 430.

⁴¹⁶ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 94.

ÜŞKMSGŞ kapsamında olduğu sabittir. ÜŞKMSGŞ m. 1'den sigorta teminatı kapsamında olan bir zarardan kaynaklanan gerçek olmayan malvarlığı zararının ve yansıma zararın sigorta dışında kaldığı anlaşılmamaktadır. Sigorta teminatı kapsamında olan bir zarardan kaynaklanan gerçek olmayan malvarlığı zararının karşılanması gerek ÜŞKMSGŞ gerek borçlar hukuku düzenlemeleriyle uyumlu olduğu görülmektedir. Bununla beraber yansıma zararın karşılanıp karşılanmayacağı belirlenirken borçlar hukuku düzenlemelerine göre değerlendirme yapılmalıdır. Sigorta teminatı kapsamında bulunmayan zararlardan doğan gerçek olmayan malvarlığı zararları ise sigorta himayesi dışında kalmalıdır. ÜŞKMSGŞ m. 1'in lafzı nedeniyle saf malvarlığı zararı ÜŞKMSGŞ himayesinin dışında tutulmalıdır.

5. TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları Açısından Zarar Gören Üçüncü Kişilere Ödenecek Miktarın İncelenmesi

a. Genel Olarak Sigorta Hukuku ve TTK Kapsamında İnceleme

Sigorta sözleşmelerinde sigortacının sorumluluğu çeşitli şekillerde sınırlandırılır. Maddi süre içerisinde her sigorta senesi için geçerli olacak senelik toplam limit ve buna ek olarak beher olay⁴¹⁷ limit öngörülebilir⁴¹⁸. Beher olay limiti, aynı sebepten kaynaklanan bütün zararlar için sigortalıya yönelen tazminat taleplerinin tamamına uygulanır. Tazminat talep sayısı önemsizdir⁴¹⁹. Senelik toplam limit, sene içerisindeki bütün olaylar için geçerlidir⁴²⁰.

⁴¹⁷ TDK'de “beher” ifadesi “her bir” olarak ifade edilmiştir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁴¹⁸ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 105.

⁴¹⁹ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 105; Yargıtay 11. HD, 2012 tarihli kararına konu olan olayda, akaryakıt istasyonları özel poliçesi ile sigortalı bulunan benzin istasyonunda süper benzin bölümüne yanlışlıkla motorin doldurulması nedeniyle bazı araçlara süper benzin yerine motorin doldurulduğunu, benzin istasyonunun araç sahiplerine hasar bedelleri ödediğini ve sigorta kapsamında olan bu hasar bedellerinin sigortacı tarafından ödenmesi talepli dava açılmıştır. İlk derece mahkemesi kısmen kabul kararı vermiştir. Yargıtay kararında, sigorta poliçesinde “ekstra teminatlar” başlığı altında yanlış yakıt verilmesi teminatının her bir hasar için 15.000 Amerikan doları olduğunu ve yanlış akaryakıt nedeniyle kaç aracın hasarlandığını, her hasar için hangi tarihte ne kadar ödeme yapıldığının tespiti ile her bir hasar bakımından sigorta poliçesi limiti de gözetilerek değerlendirme yapılması gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur. Bkz Yargıtay 11. HD, 22.05.2012 T, 2011/7133 E, 2012/8597 K, Lexpera, (Erişim Tarihi 29.04.2023).

⁴²⁰ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 105; Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 177.

Sorumluluk sigortalarında olayların ve zarar görenlerin birbirinden farklı olması durumunda her olay için poliçe limitinin ayrı ayrı ödendiği ancak bir olayla birden çok kişi zarar görmüşse sigortacının tazminat limitinin sigorta bedeli olduğu mTTK döneminde ifade edilmiştir⁴²¹. Bir görüşe göre TTK açısından, sorumluluk sigortalarında sigorta poliçesinde gösterilen limit, sigorta süresi içerisinde birbirinden farklı zamanlarda oluşan her zarar için ayrı ayrı geçerlidir⁴²². Bir diğer deyişle, farklı olaylardan kaynaklanan zararlar nedeniyle ileri sürülen tazminat taleplerinde, sorumluluk sigortalarında kısmi tazminat ödemeleri sigorta bedelinden düşürülemeyecektir.

Zarar görene ödenecek miktar açısından TTK m. 1428 düzenlemesine de değinmek gerekir. Buna göre sorumluluk sigortalarında, sigorta süresi içerisinde yapılan kısmi tazminat ödemeleri sigorta bedelinden düşülemez ve kısmi ödemenin bedelden düşülebileceğine ilişkin düzenleme yapılamaz⁴²³. TTK m. 1428/2’de kısmi zarar hâlinde tarafların sigorta sözleşmesini feshedebileceğini ancak sigortacının fesih hakkını kullanabilmesi için kısmi tazminat ödemesini yapmış olması gerektiği düzenlenmiştir. TTK m. 1452/3 gereği, TTK m. 1428 sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez, değiştirilirse TTK hükümleri uygulanır.

b. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Kapsamında İnceleme

ÜŞKMMSGŞ m. 1’de, poliçede belirlenen miktara kadar teminat sağlandığı belirtilmiştir. Öğretide mTTK döneminde, sigortacının tazminat talebini karşılaması durumunda daha sonra gerçekleşecek olan talepler için toplam limite indirim uygulayıp uygulamayacağının önemli olduğu ifade edilmiştir⁴²⁴. Öğretide bizim de katıldığımız bir görüşe göre, ÜŞKMMSGŞ m. 9/2 nedeniyle poliçede yazılı olan miktara “talep başına”

⁴²¹ Sergici, 69.

⁴²² Ulaş, 780.

⁴²³ Yeşilova Aras, 131.

⁴²⁴ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 106. Ünan eserinde bu duruma örnek vermiştir. Örneğe göre, poliçede 50 milyon TL limit bulunmaktadır. Sigortacı bir talep için 25 milyon TL ödeme yapmıştır. Daha sonra 40 milyon TL tutarında başka bir tazminat talebi ileri sürülmüştür. Eğer 50 milyon TL’lik limit bütün talepler içinse ikinci talep kısmen karşılanacaktır. Ancak poliçedeki limit, talep başına limit ise ikinci talep tamamen karşılanacaktır. Bkz Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 106.

sınırlama getirildiği kabul edilmelidir. Her talebe poliçede yazılı olan miktara kadar koruma sağlanmalıdır. Ayrıca ÜŞKMMSGŞ’de senelik toplam limit ya da beher olay limit öngörülmediğinden aynı olaydan kaynaklanan farklı zararlarla ilgili tazminat talepleri ayrı ayrı karşılanmalıdır. Bu görüş, söz konusu sonucun isabetli olmadığını ve tarafların aksini öngörmelerine engel bulunmadığını da ifade etmektedir⁴²⁵. Zira bu sonuç, sigortacıları maddi açıdan zorlayabilecek ve primlerin artmasına sebebiyet verebilecektir. Öğretide ileri sürülen diğer bir görüşe göre ÜŞKMMSGŞ m. 1’de sigorta bedelinin zarar başına mı yoksa talep başına mı olacağı yönünde belirlemede bulunulmamıştır. Bu hususun açıkça ÜŞKMMSGŞ’de belirlenmesi gerekir⁴²⁶. Sonuç olarak görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ’de aynı olaydan kaynaklanan zararlardan doğacak tazminat taleplerinin karşılanması konusunda açıkça düzenlenme yapması gerekmektedir.

Sigorta ettiren ile beraber müşterek sigortalı kişiler olması durumunda ne yapılmalıdır? Bir görüşe göre ÜŞKMMSGŞ m. 1 gereği sigorta poliçesi hem sigorta ettirene hem sigortalıya poliçede tespit edilen sigorta bedeline kadar teminat sağlar. Bu nedenle poliçede gösterilen sigorta bedeli, sigorta ettirenden ve sigortalıdan talep edilen tazminatlar için birlikte sınır oluşturmaktadır⁴²⁷. Biz de bu görüşe katılmaktayız. Ayrıca belirtmek gerekir ki ÜŞKMMSGŞ’de seri zarar klozu öngörülmemiştir⁴²⁸.

D. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları’nda Teminat İstisnaları

1. Genel Olarak Teminat Dışında Kalan Konular ve Manevi Tazminat

Sigortacıya karşı ileri sürülen taleplerin sigorta kapsamında kalıp kalmadığının belirlenmesi yapılırken talebin tazminat niteliğinde olması aranmalıdır⁴²⁹. Sigortacı, kendi sigortalısına ödeme yaparak zarara uğrayan üçüncü kişilere karşı sorumlu olduğu

⁴²⁵ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 106.

⁴²⁶ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 173.

⁴²⁷ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 174.

⁴²⁸ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 188.

⁴²⁹ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 68.

teminat yükümlülüğünden kurtulamaz⁴³⁰. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A ile sigortanın kapsamı dışında kalan konular madde madde açıklanmıştır. ÜŞKMMSGŞ m. 3/B ise ek sözleşme ile sigortanın kapsamına eklenebilecek olan konuları belirlemiştir. Aşağıdaki bölümde bu maddeler tek tek incelenmiştir. Ayrıca manevi tazminatın ÜŞKMMSGŞ kapsamında olup olmadığı bu bölümde incelenmiştir.

Çalışmamızın konusunu oluşturan ÜŞKMMSGŞ’de manevi tazminata ilişkin belirleme yapılmamıştır. Öğretide bir görüşe göre manevi tazminat, sorumluluk sigortası kapsamında değildir⁴³¹. Öğretideki bir diğer görüşe göre ise manevi tazminatın sigorta teminatı kapsamında olup olmadığı anlaşılamıyorsa manevi tazminatın sigorta himayesi kapsamında olduğu kabul edilmelidir⁴³². Bununla beraber belirtmek gerekir ki 17 Temmuz 2014 tarihli Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları A/4-1-d ile aksine sözleşmede hüküm yoksa manevi tazminatın sigorta teminatı kapsamı dışında kaldığı belirlenmiştir. 1 Eylül 2011 tarihli, Çevre Kirliliği Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları A/6-f ile aksine sigorta sözleşmesinde düzenleme yoksa manevi tazminatın kapsam dışında kaldığı belirlenmiştir. Benzer düzenleme 16.05.2013 tarihli Bağımsız Denetçilik Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m. A/4-2-b’de de yer almaktadır.

ÜŞKMMSGŞ m. 1’de üçüncü kişilerin mallarında meydana gelecek zararlar için parantez içerisinde dahi olsa maddi zarar ve ziyanın sigorta kapsamında olduğu belirtilmiştir. Bununla beraber manevi tazminat daha çok ölüm ve yaralanma durumlarında talep edildiğinden ÜŞKMMSGŞ m. 1’de düzenlenen üçüncü kişilerin ölmesi, yaralanması yahut sağlıklarının bozulması durumlarında manevi tazminat talep edilip edilemeyeceği incelenmelidir. Görüşümüze göre sorumluluk sigortalarının niteliği ve diğer sorumluluk sigortalarında manevi tazminatın sigorta sözleşmesinde aksine hüküm olmadığı müddetçe kapsam dışında kaldığının özellikle belirtildiği göz önünde bulundurulduğunda, manevi tazminat ÜŞKMMSGŞ kapsamında değildir. Buna karşılık sigorta sözleşmesine eklenecek özel bir hüküm ile manevi tazminatın sigorta

⁴³⁰ Yargıtay 11. HD, 10.07.2008 T, 2008/7443 E, 2008/9321 K, Lexpera, (Erişim Tarihi 29.04.2023).

⁴³¹ Ulaş, 780; Karahan, 377; Karasu, 694; Abacı, 103.

⁴³² Hacıömeroğlu, *Sigorta Himayesi*, 155.

kapsamına alınmasına bir engel bulunmamaktadır⁴³³. ÜŞKMMSGŞ’de değişiklik yapılması ve manevi tazminata ilişkin açıkça belirleme yapılması uygun olacaktır.

2. Kasten Verilen ya da Bilerek Sebep Olunan Zararlar

Sigorta hukukunun genel hükümlerinden olan TTK m. 1429/1-2. cümle ile sigorta ettiren, sigortalı ya da tazminat ödenmesini sağlamak için sigorta ettirenin ya da sigortalının fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, kasten rizikonun gerçekleşmesine sebep olmuşsa sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünden kurtulacağını düzenlemiştir. TTK m. 1452 gereği, TTK m. 1429/1-2. cümlesine aykırı sözleşmeler geçersiz olacaktır. Bir görüşe göre m. 1429/1’in birinci ve ikinci cümleleri beraber değerlendirildiğinde kast unsuru hem rizikonun gerçekleşmesine hem de zarara yönelik olmalıdır⁴³⁴.

Sorumluluk sigortalarının genel hükümlerinden olan m. 1477 ile sigortalının sorumluluğa konu olan “*olayı kasten gerçekleştirilmesinden doğan zararlardan*”, sigortacının sorumluluğu bulunmayacağı düzenlenmiştir. Bu hükmün yazılışı nedeniyle sorumluluk sigortalarında sigorta ettirenin gerçekleştirdiği fiilin sonuçlarının da istemesine gerek olmadığı, hukuka aykırı olan davranışı bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesinin yeterli olduğu anlamının ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Ortaya çıkan bu sonuç eleştirilmiştir ve kastın hem olayı hem de zararlı sonucu kapsamasının zorunlu olması gerektiği ifade edilmiştir⁴³⁵. Öğretideki bir görüşe göre, TTK m. 1477 hükmünü gerekçesiyle birlikte değerlendirilmektedir. Bunun sonucunda zarar verenin hem eylemi kasten gerçekleştirmesi gerektiği hem de zarar verme kastıyla hareket etmesi gerektiği ifade edilmektedir⁴³⁶. Bir görüşe göre TTK m. 1429’da yer alan rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep olmak ile TTK m. 1477’de düzenlenen

⁴³³ ÜŞKMMSGŞ’ye eklenecek özel maddeler ile manevi tazminatın sigorta kapsamına alınabileceğine ilişkin karar için bkz Yargıtay 11. HD, 15.02.2000 T, 1999/7581 E, 2000/1121 K, Lexpera, (Erişim Tarihi 29.04.2023); Benzer yönde bkz Yargıtay 11. HD, 05.11.2014 T, 2014/12363 E, 2014/16909 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 29.04.2023).

⁴³⁴ Şenocak, “Kasten Neden Olma,” 176.

⁴³⁵ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 2*, 345.

⁴³⁶ Kemal Şenocak, “Sorumluluk Konusu Olaya Kasten Neden Olma,” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), 177.

sorumluluk konusu olayın kasten gerçekleştirmesinden doğan zarar ifadeleri aynıdır⁴³⁷. Son olarak belirtmek gerekir ki sorumluluk sigortalarının koruyucu hükümlerinden olan TTK m. 1486/1, TTK m. 1477'ye aykırı sigorta sözleşmelerinin geçersiz olacağını hükme bağlamıştır.

TTK m. 1429 ile m. 1477, düzenlenme yeri bakımından da incelenmiştir. Bir görüşe göre TTK m. 1477, TTK m. 1429'un tekrarı niteliğindedir⁴³⁸. Bir görüşe göre TTK m. 1429, düzenleme yeri ve gerekçesi bakımından sorumluluk sigortalarına da uygulanacak bir maddedir. Bu nedenle TTK m. 1477 yorumlanırken TTK m. 1429 esas alınmak zorundadır⁴³⁹. Bir görüşe göre, TTK m. 1477'nin uygulanmadığı ya da sonucu kapsamadığı durumlarda TTK m. 1429 uygulanmalıdır⁴⁴⁰.

TTK m. 1429'da geçen sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin de değerlendirilmesi gerekir. Sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin sorumluluk hukukuna göre belirleneceği ifade edilmektedir. Bu anlamda sigortalı ya da sigorta ettiren tarafından iş ilişkisi içinde çalıştırılan ya da ifa yardımcısı olarak eşlik eden kişilerin sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişiler olduğu ifade edilmektedir. Buna karşılık kiracı, sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilerden değildir⁴⁴¹. Bir görüşe göre fiillerinden sorumlu olunan kişiler ifadesi yerine temsilci kavramının kullanılması doğru olurdu⁴⁴². Öğretideki bir diğer görüşe göre, Yargıtay kararları ve öğretideki diğer görüşler bir arada değerlendirildiğinde TTK m. 1429'da ki hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler ifadesine ek olarak aynı çatı altında beraber yaşayan kişiler ya da bu ifadeyi de kapsamına alacak şekilde temsil ya da benzeri bir hukuki ilişki nedeniyle sigorta ettirenin ya da sigortalının yerine geçen kişiler ifadesi kullanılabilirdi⁴⁴³. Görüşümüze göre sorumluluk sigortaları için sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin belirlenmesi yapılırken TTK m. 1473/2'den faydalanılması ve durumun özelliğine göre değerlendirme yapılması gerekir.

⁴³⁷ Orbay Ortaç, 119-120.

⁴³⁸ Can, 145.

⁴³⁹ Atamer, 81.

⁴⁴⁰ Zehra Avcı, *Rizikonun Geçekleşmesinde Kusurun Sigorta Tazminatı ve Sigorta Bedelinin Ödenmesine Etkisi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 125.

⁴⁴¹ Avcı, 68.

⁴⁴² Ünan, *Sigorta Şerh C. 1*, 299.

⁴⁴³ Orbay Ortaç, 111.

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-1 ile kasten gerçekleştirilen ya da bilerek neden olunan zarar ve ziyan taleplerinin sigortanın kapsamı dışında kaldığı belirtilmiştir. ÜŞKMMSGŞ gereği ağır kusur ya da hafif kusurdan doğan sorumluluk sigorta teminatı kapsamına girmektedir⁴⁴⁴. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-1 ile ifade edilen tazminat talebine değil, tazminat talebi ile ilgili bulunan zarara kasten neden olunması durumunun sigorta kapsamı dışında olduğudur⁴⁴⁵. Öğretide, “*kastın zarar olayına değil zarara yönelik olması...*” gerektiği ifade edilmiştir⁴⁴⁶. Bir diğer deyişle ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-1’in ifadesi nedeniyle, davranışın kasten gerçekleştirilmesi ya da davranışa bilerek sebebiyet olunması tek başına sigortacının sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır. Sigortacının sorumluluktan kurtulabilmesi için oluşan zararın da davranışı gerçekleştiren tarafından kastedilmesi gerekmektedir.

ÜŞKMMSGŞ açısından kast unsurunun medeni hukuka göre belirleneceği ifade edilmektedir⁴⁴⁷. Medeni hukuk anlamında kast hem fiilin hem hukuka aykırı sonucun istenmesiyle oluşur⁴⁴⁸. Üstelik kast için zarar verenin bütün zararları öngörmesi ve istemesi gerekmez. Failin öngördüğü zararın dışında başkaca zararlar da doğması, kastı ortadan kaldırmaz⁴⁴⁹. Bilerek sebep olma ifadesi ile olası kastın⁴⁵⁰ anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir⁴⁵¹. Kast ve olası kast hâlinde aynı hükümler uygulanır⁴⁵². Kusur, zararlı sonucun oluşmaması için gereken özeni göstermemektir⁴⁵³.

TTK m. 1429 ve TTK m. 1477 hükümlerinin lafzi değerlendirmesi ÜŞKMMSGŞ m.

⁴⁴⁴ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 447.

⁴⁴⁵ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 112.

⁴⁴⁶ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 449.

⁴⁴⁷ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 112; Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 449.

⁴⁴⁸ Eren, 649.

⁴⁴⁹ Eren, 650.

⁴⁵⁰ Tandoğan olası kast ifadesi yerine ihtimali kast (*dolus evantualis*) ifadesini kullanmıştır. Tandoğan’a göre “*ihhtimali kast*”, hukuka aykırı fiilin doğrudan istenmediği ancak ihtimal öngörülerek fiilin gerçekleştirilmesi olarak ifade etmektedir. Bkz Tandoğan, *Mesuliyet Hukuku*, 47; Karahan çalışmasında “*ihhtimali kast*” ifadesini kullanmıştır. Bkz Karahan, 375; Öğretide, olası kast (*dolus evantualis*) kavramının da kullanıldığı görülmektedir. Bkz Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 297. Çalışmamızda olası kast ifadesinin kullanımı tercih edilmiştir.

⁴⁵¹ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 112; Yongalık eserinde kasten neden olma ile bilerek sebebiyet vermenin birbirinden farklıymış gibi kullanılmasını eleştirmiştir. Bkz Yongalık, 170, dn 203.

⁴⁵² Karahan, 375; Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 297; Şenocak eserinde olası kast anlamına gelen “*dolus evantualis*” kavramının TTK m. 1429’da yer alan kastın kabulü açısından yeterli olduğunu belirtmiştir. Bkz Şenocak, “Kasten Neden Olma,” 176.

⁴⁵³ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 297.

3/A-1 ile uyuşmamaktadır. Üstelik TTK m. 1429/1-2. cümle ve TTK m. 1477'ye aykırı sigorta sözleşmelerinin geçersiz olacağını hükme bağlandığından sigorta sözleşmesi veya genel şart ile getirilen düzenlemenin sigorta ettiren ya da sigortalı lehine olması da sonucu değiştirmez. Bu nedenle ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-1'in uygulama alanının belirlenmesi TTK m. 1477 ve TTK m. 1429'un değerlendirilmesi sonucuna göre belirlenmelidir. Görüşümüze göre TTK m. 1429 ve TTK m. 1477'nin maddelerinde zararın da kasta dahil olması gerektiği belirtilmemiştir. Bu nedenle rizikonun kasten gerçekleştirilmesi, sigortacının ÜŞKMMSGŞ'den doğan tazminat yükümlülüğünü ortadan kaldırmalıdır.

3. Sözleşmenin İfasına ya da Anlaşmaya Dayanan ve Sigortalının Hukuki Sorumluluğunun Ölçüsünü Aşan Talepler

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-2 gereği sözleşmenin ifasına ya da özel bir anlaşmaya dayanan ve sigortalının hukuki sorumluluk ölçüsünü aşan talepler⁴⁵⁴ kapsam dışındadır. Öğretideki bir görüşe göre, kanundan doğan tazminat istemleri sigorta himayesi kapsamında kabul edilmekte iken sözleşme yapan tarafların ya da tek yanlı olarak vaatte bulunan kimsenin iradesine dayanan taleplerden doğan sorumluluk, himaye kapsamı dışındadır⁴⁵⁵. Öğretide bizim de katıldığımız bir görüşe göre ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-2 hükmünden anlaşılması gereken kanunda bulunmayan ya da kanun gereği kapsamı dar olan taleplerin koruma dışında bırakıldığıdır. Üstelik bu görüşe göre ÜŞKMMSGŞ m. 1, sigorta himayesi kapsamını kanuni düzenlemeler olarak belirttiği için ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-2 sadece açıklayıcı niteliktedir⁴⁵⁶. Bu görüşe göre sözleşme sorumluluğu kapsamında kalan hükümler de korumadan faydalanır. ÜŞKMMSGŞ ile sözleşmelerin ifasının kapsam dışında kaldığına yönelik belirleme yapılmadığı için eşya ya da şahıs zararına dayanan sözleşme sorumluluğu nedeniyle sigortalıya yöneltilen tazminat talepleri, sigorta kapsamındadır⁴⁵⁷. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-2, belirtilen sonuca engel

⁴⁵⁴ ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-2'de "mutalebeler" şeklinde ifade edilmiştir.

⁴⁵⁵ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 441.

⁴⁵⁶ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 76.

⁴⁵⁷ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 75; Ünan eserinde sorumluluk sigortasının sözleşme sorumluluğu kapsamına değinmiştir. Ünan, sigorta ettirenin, sözleşmeden doğan edimini yerine getirmemesinden doğan sorumluluğu sigortacının üstlenmemesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca sigorta ettirenin sözleşme ile üstlendiği edimin ifasına yönelen talep ya da ifanın yerine geçen tazminat taleplerinin kapsam dışında

oluşturmaz çünkü ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-2 ile sigorta kapsamının dışında bırakılan husus, sigortalının kanuni olarak sorumlu olduğu sınırları aşan taleplerdir. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-2, tek taraflı taahhütleri ve sorumluluğu genişleten anlaşmaları istisna etmektedir. Bir diğer deyişle söz konusu madde, kanuni sorumluluğa ilişkin düzenleme getirmemektedir⁴⁵⁸.

4. Sigortalı ile Belirli Derecede Bağlı Olan Kimseler

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-3'e göre sigortalının ailesinden olan kişiler sigorta himayesinden faydalanamayacaktır⁴⁵⁹. Ayrıca ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-3'e göre sigortaya hizmet sözleşmesi ya da vekalet sebebiyle bağlı olan kişilerin sigorta talepleri sigorta kapsamında değildir.

Yargıtay 11. HD, 2018 tarihli bir kararında sigortalı vinç şirketinin, dava dışında kalan çelik konstrüksiyon şirketine vinç kiralaması ve SGK kayıtlarında kiracı konstrüksiyon şirketinde çalıştığı belirlenen işçinin, iş kazası sonucunda %100 işgücünü kaybettiği bir olayda, sigortalının tazminat yükümlülüğünün ÜŞKMMSGŞ kapsamında kaldığına hükmetmiştir. Yargıtay kararında iş kazası yaşayan işçinin, sigortalı vinç şirketinin işçisi olmaması nedeniyle iş kazası yaşayan işçiyi üçüncü şahıs olarak nitelendirmiştir. Bu nitelendirme sonucunda, sigortalının tazminat yükümlülüğünün ÜŞKMMSGŞ'nin kapsamında olduğuna hükmetmiştir⁴⁶⁰. Yargıtay, bir başka kararında ise olayda ölen kişinin, sigortalının işçisi ya da sigortalı adına vekaleten iş gören kişi olmayıp üçüncü kişi olduğuna değinerek zararın sigorta koruması kapsamında olduğuna karar vermiştir⁴⁶¹. Yargıtay uygulamasına bakıldığında sigortalı ile doğrudan hizmet sözleşmesi bulunan ve sigortalıya çalışan kimselerin ÜŞKMMSGŞ istisna hükmünün kapsamına alındığı görülmektedir. Görüşümüze göre de istisna hükmü dar

kalması gerektiğini, yasal çerçevede yer alan tazminat talepleri için teminat sağlanması gerektiğini ifade etmektedir. Örneğin, sigorta ettirenin vadettiği makine teslim edilmemişse ya da makine teslim edildiği halde gereken nitelikleri sağlamıyorsa sigorta teminatı kapsamında değildir. Teslim edilen makine ayıplı ise ve aşırı ısınma nedeniyle yangına sebebiyet verdiyse sözleşmeye dayanan tazminat talepleri sigorta kapsamına dahildir. Bkz Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 2*, 287.

⁴⁵⁸ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 76.

⁴⁵⁹ Bkz I, C, 3.

⁴⁶⁰ Yargıtay 11. HD, 06.12.2018 T, 2017/1834 E, 2018/7713 K, LegalBank, (Erişim Tarihi 30.04.2023)

⁴⁶¹ Yargıtay 17. HD, 18.03.2019 T, 2016/1926 E, 2019/3093 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 30.04.2023)

yorumlanmalı ve sigortalı ile doğrudan hizmet sözleşmesi bulunan ve sigortalıya çalışan kimselere karşı sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü olmamalıdır.

Belirtmek gerekir ki 12.04.2005 tarihli İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m. 1 gereği, kendisine hizmet akdi ile bağlı bulunan ve Sosyal Güvenlik Kanunu'na tabi olan işçiler ya da bu işçiler nedeniyle hak talebinde bulunabilecek kimselerin iş yerinde gerçekleşen iş kazalarından doğan taleplerini karşılamak için işveren, sigorta yapabilir⁴⁶². Bu hususta ilk derece mahkemesi tarafından verilen bir kararda, sigorta poliçesinde özel şartlarla işçilerin uğrayacağı kazalar ve yaralanmalardan doğacak sorumluluğun teminat kapsamında olmadığı belirtilmiştir, işçinin uğrayacağı bedensel zararlar için işveren mali mesuliyet sigortasının bulunduğu ve montaj sigortalarının içerisinde teminat olarak yer alan üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortasının, iş kazası nedeniyle ortaya çıkan zarara teminat sağlamayacağına hükmedilmiştir. Karar istinaf edilmiş ve istinaf talebi reddedilmiştir. Temyiz başvurusu üzerine Yargıtay, ilk derece mahkemesi kararının hukuka uygun olduğuna hükmetmiş ve bu nedenle Bölge Adliye Mahkemesi'nin kararını onamıştır⁴⁶³.

ÜŞKKMSGŞ m. 2 gereği tüzel kişiler sigortalı olabilir. Tüzel kişilerin sigortalı olması hâlinde, ÜŞKKMSGŞ m. 3/A-3 gereği tüzel kişilerin sınırsız⁴⁶⁴ sorumlu ortakları⁴⁶⁵ ile bunların ailesinden olan kişilerin talepleri sigorta himayesi dışındadır. TTK m. 211 gereği kolektif şirketler, gerçek kişilerce kurulabilen ve şirket ortaklarının sınırsız sorumlu olduğu şirketlerdir. TTK m. 304 gereği komandit şirketlerde komandite ortaklar, gerçek kişidirler ve sınırsız sorumludurlar. Bu nedenle ÜŞKKMSGŞ m. 3/A-3 ile bahsedilen sınırsız sorumlu ortakları, kolektif ortaklar ve komandite ortaklar olarak veya bu kişilerin aile üyeleri olarak anlamak gerekmektedir⁴⁶⁶. Adi şirketler, ÜŞKKMSGŞ m. 3/A-3 ile sigorta kapsamı dışında bırakılmamıştır. Zira adi şirketlerin tüzel kişiliği bulunmadığından sigorta sözleşmesine taraf olamayacaklardır. Bununla

⁴⁶² Bkz <https://www.seddk.gov.tr/tr/mevzuat/sigortacilik/genel-sartlar> .

⁴⁶³ Yargıtay 11. HD, 24.06.2019 T, 2018/3343 E, 2019/4754 K, Hukuktürk, (Erişim Tarihi 30.04.2023)

⁴⁶⁴ ÜŞKKMSGŞ m. 3/A'da "gayrimahdut" ifadesi yer almaktadır. Bu ibare "sınırsız, sonsuz, uçsuz olan" şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> .

⁴⁶⁵ ÜŞKKMSGŞ m. 3/A'da "şerik" ifadesi yer almaktadır. Bu ibare "ortak" şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> .

⁴⁶⁶ Ünân, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 117; Hacıömeroğlu, *Sigorta Himayesi*, 297.

beraber adi şirket ortakları, faaliyetleri nedeniyle doğabilecek sorumluluklarını sigorta ettirebilirler⁴⁶⁷.

5. Motorlu Nakil Araçları, Römorklar, Motorlu Bisikletler, Her Çeşit Hava Nakil Araçları ve Bunların Kondüktörleri, Zilyetleri ya da Maliklerine Karşı Öne Sürülen Talepler

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-4'e göre motorlu nakil araçları, römorklar, motorlu bisikletler ve her çeşit hava nakil araçlarının kondüktörleri, zilyetleri ya da maliklerine karşı öne sürülen talepler sigorta teminatının kapsamı dışındadır. Söz konusu madde öğretilde eleştirilmiştir. Eleştiri, birçok kuvertürün toplu şekilde sigorta dışında bırakılmasına yöneliktir. Zorunlu sigortaların kapsamındaki konuların sigorta himayesi dışında bırakılmasının yeterli olacağı ifade edilmiştir⁴⁶⁸.

Özellikle motorlu araçların yaptığı kazalarda, ÜŞKMMSGŞ'nin sigorta koruması sağlayıp sağlamayacağına ilişkin çeşitli kararlara rastlanmaktadır. Örneğin, trafik kazasından kaynaklanan zararlar nedeniyle zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırılması Karayolları Trafik Kanunu gereğidir. Bununla beraber Yargıtay 2002 tarihli bir kararında, sigorta poliçesindeki teminatın zorunlu mali sorumluluk sigortasını aşan kısmı kapsadığının açık olduğu gerekçesiyle, sigortalının ödemesi gerekli olan gerçek zarardan ÜŞKMMSGŞ gereği ödenmesi gereken kısım belirlendikten ve sigortalının kendisi üzerine düşen miktarı ödedikten sonra sigorta şirketinden ödediği miktarı talep edebileceğine karar vermiştir⁴⁶⁹. Buna karşılık Yargıtay 11. HD'nin önüne gelen bir olayda, belirli bir il ve belirli ilçelerin sınırlarında faaliyetlerini gerçekleştirirken sigortalının verebileceği zararların tazmini amacıyla yapılan bir sigorta sözleşmesi mevcuttur. Sigortalı, araç ile kaza yapmış ve işveren, sigortalının maaşından hasar bedelini düşmüştür. Sigortalı, sigortacısına başvurarak hasar bedelini talep etmiştir. Sigortacı ise ZMSS kapsamında kalan kısım kadar sorumlu olmadığını ileri sürmüştür.

⁴⁶⁷ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 117.

⁴⁶⁸ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 168.

⁴⁶⁹ Yargıtay 11. HD, 30.09.2002 T, 2002/4036 E, 2002/8319 K, LegalBank, (Erişim Tarihi 30.04.2023); Aynı yönde bkz Yargıtay 11. HD, 21.10.2002 T, 2002/4915 E, 2002/9288 K, Lexpera, (Erişim Tarihi 30.04.2023).

İlk derece mahkemesi ise sigortalının taleplerini haklı bularak davayı kabul etmiştir. İlk derece mahkemesi kararı temyiz edilmiş ve Yargıtay tarafından onanmıştır. Yargıtay bu kararında, sigortalının talebinin ZMSS kapsamında kalıp kalmadığına ilişkin herhangi bir belirlemede dahi bulunmamıştır⁴⁷⁰. Görüşümüze göre ikinci karar hatalıdır. Yukarıda belirttiğimiz üzere sigorta sözleşmeleri yapılırken sigortalı aleyhine olmayacak şekilde genel şartlarda değişiklik yapılabilirdir. Zira yukarıda da değinildiği üzere⁴⁷¹ sigorta genel şartlarının emredici kanun maddesi seviyesinde kabul edilmesi için yasama organı tarafından kabul edilmesi gerekirdi. Genel şartlar, yasama organı tarafından kabul edilmediğine göre tarafların genel şartların aksine düzenleme yapmasının önünde hukuki engel bulunmamaktadır. Bu bağlamda taraflar ÜŞKMMSGŞ ile motorlu araçların karıştığı kazaları sigorta kapsamına alabilirler ancak bu noktada zorunlu sigortalar göz önünde bulundurulmalı ve zorunlu sorumluluk sigortasını aşan miktar için sigorta teminatı sağlanmalıdır.

YHGK bir kararında işletmenin fiziki sınırlarının dışında gerçekleşen trafik kazasına ilişkin taleplerin üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası kapsamında olduğuna hükmetmiştir. YHGK işletme faaliyetinin kapsamını değerlendirerek bu hükme varmıştır. Zira kararda, taraflar arasındaki sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin tüm işletme faaliyetlerinin sigorta poliçesi kapsamına alındığı, trafik kazalarının kapsam dışında bırakılmadığı ve teminatın işletme sınırlarıyla da kısıtlanmadığı vurgulanmıştır. Kararda işletme faaliyetinin tanımı, piyasaya mal ya da hizmet sağlayan işletmelerin faaliyetleridir şeklinde son derece geniş bir şekilde ifade edilmiştir. Ayrıca işletme faaliyeti kapsamında değerlendirilmesi için faaliyetin, işletmenin fiziki sınırları içerisinde yapılmasının şart olmadığını ve üretim, pazarlama, hizmet işlevlerine ek olarak destekleyici işlemlerin de işletme faaliyeti sayılması gerektiğinden hareketle sürücünün gerçekleştirdiği servis hizmetinin işletme faaliyeti kapsamında kaldığı belirlemesini yapmıştır. Yargıtay kararında, trafik kazasının işletme faaliyetinden sayılmaması gerektiğini ve ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-4 gerekçe gösterilerek trafik kazasının genel şartlar kapsamı dışında kaldığına yönelik görüşün genel kurulda ileri sürüldüğü

⁴⁷⁰ Yargıtay 11. HD, 11.06.2001 T, 2001/3203 E, 2001/5321 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 30.04.2023).

⁴⁷¹ Bkz I, B, 4.

ancak bu görüşün çoğunluk tarafından kabul edilmediği ayrıca belirtilmiştir⁴⁷².

6. Bazı Müsabakalara ve Antrenmanlara İştirakten Doğan Talepler

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-5; otomobil, motosiklet, bisiklet, kızak⁴⁷³, deniz motoru, at, boks, güreş, yarış ve müsabakalarına yahut antrenmanlarına iştirakten kaynaklanan taleplerin sigorta himayesi kapsamı dışında olduğunu ifade etmiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-5'in lafzı nedeniyle katılımcının tek başına ya da grup olarak çalışmasının önemli olmadığı, hazırlık çalışmasının yarış ya da ring yarışına yönelmesinin yeterli olduğu ifade edilmektedir⁴⁷⁴. Yolda giderken birbiri ile yarışmaya başlayan sürücülerden kaynaklanan zararların sigorta himayesi kapsamı içerisinde olduğu belirtilmektedir⁴⁷⁵. Görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-5, müsabaka ya da antrenmanın önceden belirlenmiş olması gerektiğini düzenlememiştir. Bu nedenle yolda giderken birbiriyle yarışan sürücülerin bu davranışı yarış olarak kabul edilmeli ve sigorta himayesinden faydalanmamalıdır.

7. Savaş, İhtilal, İsyan, Ayaklanma, İğtişas, Grev ve Bunların Bastırılmasından⁴⁷⁶ ya da El Koyma Hallerinden Doğan Zarar ve Zıyanlarla İlgili Bulunan⁴⁷⁷ Talepler

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-6 ile savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma, iğtişas, grev ve bunların bastırılmasından ya da el koymadan kaynaklanan zarar ve zıyanlarla ilgili bulunan talepler sigorta kapsamı dışında bırakılmıştır. Benzer düzenlemeler çeşitli genel şartlarda yer almaktadır⁴⁷⁸. Öğretide, bu durumlardan doğan haksız fiillerin genelde kasten gerçekleştirildiği; bastırma kamu otoritesi tarafından yapıldığında özel hukuktan

⁴⁷² YHGK, 11.04.2018 T, 2018/38 E, 2018/772 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 30.04.2023).

⁴⁷³ ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-5, "Bobsleigh" ifadesini kullanmıştır. Bu ifadenin kızak yarışı anlamına geldiği yönünde bkz Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 119.

⁴⁷⁴ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 454-455.

⁴⁷⁵ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 454; Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 118.

⁴⁷⁶ ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-6 "tenkil" ifadesini kullanmıştır. Bu kelime "uzaklaştırma, zararlı kimseleri ortadan kaldırma" şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁴⁷⁷ ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-5 "taallük eden" ifadesini kullanmıştır. Bu ibare "ilgili bulunmak, ilgilendirmek" şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁴⁷⁸ 11.05.2010 tarihli Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları A/4-d; 01.09.2011 tarihli Çevre Kirliliği Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları A/7-b.

doğan sorumluluk hükümlerinin uygulanmasının zaten düşük olasılıkta olması gerekçeleriyle, düzenlemenin genel şartlardan kaldırılmasının herhangi bir sakıncası olmadığı ileri sürülmüştür. Görüşümüze göre söz konusu durumlardan doğan zararın sorumluluk sigortaları kapsamında karşılanması ihtimali zayıf olsa da bahsedilen durumlardan doğacak zararların çok ciddi boyutlarda olabileceği gözetilmeli ve istisna hükmünün varlığı devam ettirilmelidir.

8. Çürüme ya da Tedricî Şekilde Rutubet Alma Nedeniyle Oluşan Zarar ve Ziyandan Doğan Talepler

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-7 ile deprem, seylap, su baskını, çığ, heyelan, yanardağ püskürmesi, infilak, yangın, duman, sis, buhar, su, çürüme ve tedricî surette rutubet alma nedeniyle meydana gelen zarar ve ziyandan kaynaklı mali sorumluluk, sigorta kapsamı dışında bırakılmıştı⁴⁷⁹. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-7’de 24.10.2014 tarihinde değişiklik yapılmıştır. Güncel olan ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-7’ de çürüme ya da tedricî rutubet alma nedeni ile oluşan zarar ve ziyandan doğan taleplerin sigorta kapsamı dışında olduğu belirlenmesi yapılmıştır. 24.10.2014 tarihli değişiklikle, deprem, seylap, su baskını, çığ, heyelan, yanardağ püskürmesi, infilak, yangın, duman, sis, buhar ve su nedeniyle meydana gelen zarar ve ziyandan doğan sorumluluğun ek sözleşme ile teminat altına alınabileceği düzenlenmiştir.

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-7’de belirtilen “*tedricî*” kavramı TDK’de “*derece, derece; yavaş yavaş olan*”⁴⁸⁰ şeklinde ifade edilmektedir. Bu nedenle rutubet almanın belirli bir süreye dayandığı ve bu süreç nedeniyle zarar oluştuğu durumlarda, zararın sigorta kapsamı dışında olduğu anlamı ortaya çıkmaktadır. ÜŞKMMSGŞ’de değişiklik yapılmadan önceki dönemde ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-7 için önemli olanın zararın sebebi olduğu ve bu sebep sonucunda oluşan bütün sonuçların -eşya zararı, şahıs zararı ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan gerçek olmayan malvarlığı zararı- sigorta koruması dışında kalacağı

⁴⁷⁹ Değişiklik yapılmadan önceki madde için bkz <http://www.sigortatahkim.org/> , (Erişim Tarihi 05.03.2023).

⁴⁸⁰ Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> .

ileri sürülmüştür⁴⁸¹. Benzer bir görüşe göre de maddede “zarar ve ziyanlardan” bahsedilmesi, özel olarak kişi veya mal zararı ayırımına gidilmemesi nedeniyle istisna gerek kişi gerek mal zararlarını kapsamaktadır⁴⁸². Görüşümüze göre maddenin değişen hâli karşısında, belirtilen görüşler geçerliliğini korumaktadır. Zira, maddedeki değişiklik, bir kısım olayların ek sözleşme ile teminat altına alınabileceği, diğer kısım olaylarınsa sigorta koruması dışında kalacağına yöneliktir. Bununla beraber, maddenin eski hâlinde de yeni hâlinde de uğranılan zarar ve ziyandan doğan talepler kapsam dışında bırakıldığından eşya zararı, şahıs zararı ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan gerçek olmayan malvarlığı zararının sigorta koruması kapsamı dışında olduğu görüşü geçerliliğini korumaktadır.

9. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları m. 3/A-8-a-b-c Gereği Sigortanın Kapsamı Dışında Kalan Haller

a. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a Zilyetlik ve Faaliyet İstisnaları

ÜŞKMSSGŞ m. 3/A-8-a gereği, üçüncü kişilere ait olan ancak ödünç⁴⁸³, kira⁴⁸⁴, tevdi, muhafaza, nakil, tamirat yahut işlenmek üzere veya herhangi bir amaçla sigortalı, sigortalının aile efradı ya da sigortalının çalıştırdığı kişilerin elinde ya da gözetiminde bulunan malların zarar ve ziyanından doğan talepler kapsam dışıdır.

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a’da zilyetlik ve çalışma istisnalarının iç içe geçtiği ifade edilmektedir⁴⁸⁵. Bir görüşe göre ÜŞKMSSGŞ m. 3/A-8-a’da açıkça ifade edilmese dahi sigortalının ya da onun ailesinden kimselerin yahut işçilerinin vasıtasız zilyedi bulunduğu yabancı eşyaya verdiği zarar, sigorta himayesinin dışında bırakılmıştır. Üstelik burada sigorta ettirenin eşyayı elinde bulundurma nedeni önemli değildir⁴⁸⁶.

⁴⁸¹ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 94.

⁴⁸² Yongalık, 173.

⁴⁸³ ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a’da “iare” ifadesi kullanılmıştır. Bu kelime “ödünç” şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁴⁸⁴ ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a’da “icar” ifadesi kullanılmıştır. Bu kelime “kira” şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁴⁸⁵ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 145; ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a’da zilyetlik klotunun faaliyet klotunu da kapsayacak şekilde düzenlendiği yönünde bkz Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 458.

⁴⁸⁶ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 145.

Ayrıca vasıtasız zilyetlik durumunda ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a'nın uygulanacağını kabul eden bu görüşe göre, üçüncü kişiye ait eşya üzerinde yapılan her çalışma ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a kapsamına girmeyecektir. Örneğin bir makinenin bulunduğu yerde tamir edilmesi esnasında yabancı eşya üzerinde çalışılmakta ise de vasıtasız zilyetlik bulunmadığından ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a hükmü uygulanmayacaktır⁴⁸⁷. Aynı görüşe göre ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a, özellikle eşya belirlemesi yaptığından dolayı gerçek olmayan malvarlığı zararları sigorta kapsamında kalacaktır⁴⁸⁸.

Sigortalının vasıtasız zilyet olduğu eşyada oluşan zarar nedeniyle meydana gelen gerçek olmayan malvarlığı zararının sigorta koruması kapsamında olup olmadığına ilişkin öğretide bir görüş daha bulunmaktadır. Bizim de katıldığımız bu görüşe göre, ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a'da geçen “...herhangi bir maksatla sigortalının, aile efradının ya da müstahdemlerinin ellerinde veya nezaretleri altında bulunan malların...” zararı ve ziyanından dolayı ileriye sürülecek taleplerin sigorta himayesinin kapsamı dışında bırakılması nedeniyle sigortalının nezaretinde hangi nedenle olursa olsun başkasına ait eşyanın zarara uğramasından kaynaklanan zarar sigorta kapsamı dışındadır. Başkasına ait eşyada doğacak olan zararın kaynağı bakımından herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Bu nedenle başkasına ait eşyadaki zarardan kaynaklanan gerçek olmayan malvarlığı zararları sigorta kapsamında değildir⁴⁸⁹.

Uygulama açısından önemli olan bu konuda Yargıtay kararlarına bakmak gerekmektedir. Yargıtay 11. HD'nin 2009 tarihli kararına konu olan olayda, davacı vekili davacıya ait iş makinelerinin çeşitli şantiyelerde yapacağı çalışmalar için üçüncü kişilerin mallarına verilecek zararlara karşı sigortacı tarafından sigorta teminatının sağlandığını ve dava dışı şirkete ait (üçüncü kişi) pres makinesinin, davacıya ait vinç ile kamyonundan fabrika alanına indirilirken çelik halat kopması sonucu yere düşerek zarar gördüğünü iddia etmiştir. Davacı vekili, davacı tarafından dava dışı şirkete ait pres makinesi için hasar bedeli ödendiğini, sigortalının ödediği hasar bedelini sigortacıdan talep ettiğini ancak sigortacının ödeme yapmadığını iddia etmiştir. Davacı, sigortacıya icra takibi başlatmıştır ve icra takibi sigortacının itirazı sonucu durmuştur. İtirazın iptali

⁴⁸⁷ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 146.

⁴⁸⁸ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 145.

⁴⁸⁹ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 457-458.

için açılan davada sigortacı, hasarın ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a nedeniyle teminat dışı kaldığını ve hasarın mesleki faaliyet kapsamında olduğundan ayrı bir sorumluluk sigortası olan mesleki sorumluluk sigortasının konusu olduğunu ayrıca poliçe metninde işletme sorumluluğunun müşterilere verilmesi gereken ticari hizmetin hiç ya da gereği gibi verilmemesi hallerinden kaynaklanan sorumluluğu içermeyeceğinin açıkça yazılı olduğu gerekçeleriyle davanın reddini istemiştir. İlk derece mahkemesi, hasarın sigorta teminatı kapsamında olduğuna hükmetmiştir. Yargıtay kararında davalının, hasarın teminat dışında kaldığına yönelik itirazlarını reddetmiştir⁴⁹⁰. Görüşümüze göre Yargıtay kararı yerindedir. Olayda öncelikle sigortanın konusunun incelenmesi gerekir. Davacının iddiasına göre poliçede, davacıya ait iş makinelerinin davacının çeşitli şantiyelerde yapacağı çalışmalar esnasında üçüncü kişilere vereceği zarar teminat altına alınmıştır. Bu belirleme karşısında sigortacının, poliçede ticari hizmetin gereği gibi verilmemesi hallerinden kaynaklanan sorumluluğu içermeyeceğinin açıkça yazılı olduğu ya da hasarın mesleki sorumluluk sigortası kapsamında olması gerektiğine ilişkin savunmalarına itibar etmemek gerektiği görüşündeyiz. Her ne kadar ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a'da “veya herhangi bir maksatla sigortalının ... nezaretleri altında bulunan malların uğrayacağı zarar ve ziyandan doğan talepler” sigorta kapsamı dışında tutulmuş olsa da olayda nezaret altında bulunma şartının sağlanmadığı görüşündeyiz.

Zilyetlik kloxunun faaliyet kloxunu da kapsayacak şekilde düzenlendiğini ifade eden görüşe göre tamir, nakil ya da işlemek amacı ile sigortalının elinde bulunan eşyada, taahhüt edilen iş yapılırken eşyaya zarar verilmesi hâli sigorta teminatı kapsamı dışındadır. Oysaki zilyetlik kloxuna göre sigortalının vasıtasız zilyet olduğu eşya üzerinde faaliyette bulunmamasına rağmen meydana gelen zararlar sigorta himayesinin kapsamı dışındadır⁴⁹¹. Bizim de katıldığımız görüşe göre, ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a kısmen zilyetlik istisnasını kısmen çalışma istisnasını içermektedir ve tamir edilmek için sigortalıya teslim edilen eşyanın tamirden önce ya da tamir sırasında zarara uğraması arasında bir fark bulunmamaktadır. Bu durumlarda ÜŞKMMSGŞ'de yer alan istisna hükmü uygulanacaktır. Açıklanan nedenle söz konusu maddenin ayrıca çalışma

⁴⁹⁰ Yargıtay 11. HD, 17.12.2009 T, 2008/8439 E, 2009/13041 K, Lexpera, (Erişim Tarihi 01.05.2023).

⁴⁹¹ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 458.

istisnası açısından değerlendirilmesine gerek yoktur⁴⁹².

Yargıtay ve Sigorta Hakem Heyeti kararına konu olan iki kararın incelenmesinin konunun anlaşılmasında faydalı olacaktır. Yargıtay 17. HD'nin 2018 tarihli kararına konu olan olayda, davacıya ait tamirhanede yangın çıkmıştır ve üçüncü kişiye ait olup tamir ve bakım için tamirhaneye bırakılan araç yanmıştır. Yangın çıkan tamirhane “*Oto Plaza Paket Sigorta Poliçesi*” ile sigortalıdır. Tamirhanenin sahibi ile sigorta şirketi arasında düzenlenen poliçede ÜŞKMMSGŞ teminatı da mevcuttur. Yargıtay, ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a gereğince sigortalının tamirhanesinde, tamir ve bakım amacıyla bulunan aracın yanması nedeniyle oluşan zararın, işyeri sigorta poliçesi kapsamında bulunmadığına karar vererek ilk derece mahkemesinin kararını bu yönden bozmuştur⁴⁹³. Görüşümüze göre Yargıtay kararı yerindedir.

Haziran 2021 tarihli Sigorta Hakem Heyeti kararına konu olan olayda, sigortalı şirketin başka bir şirkete nakliye amaçlı depolama hizmeti vermesi ve depolama amacıyla sigortalının deposunda bulunan ve sigortalının müşterisi olan şirkete ait iki adet motorun zarara uğraması neticesinde sigortalı şirket, sigortacısından zararın tazminini talep etmiştir. Sigorta Hakem Heyeti, zararın sigorta himayesinin dışında kaldığına karar vermiştir. Sigorta Hakem Heyeti'nin gerekçesi, sigortalının deposunda nakliye amacıyla bulunan motorların uğradığı zararın ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a'nın belirlemesi nedeniyle teminat dışında kaldığı yönündedir. Sigorta Hakem Heyeti kararında, zarara uğrayan malların poliçede ayrıca teminat altına alınmamış olmasına da dikkat çekmiştir⁴⁹⁴. Görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a'nın açık hükmü nedeniyle Sigorta Hakem Heyeti'nin kararı yerindedir.

b. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-b İmalat ve Teslim İstisnaları

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-b gereği sigortalının, sigortalının çalıştırdığı kişilerin ya da

⁴⁹² Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 145-146.

⁴⁹³ Yargıtay 17. HD, 17.01.2018 T, 2016/11880 E, 2018/180 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 01.05.2023).

⁴⁹⁴ Sigorta Tahkim Komisyonu 01.06.2021 T., 2021/55564 K. sayılı Hakem Kararı, *Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Kararı Dergisi* 46 (Nisan-Haziran 2021): 53 vd, www.sigortatahkim.org/, (Erişim Tarihi 01.05.2023).

sigortalı hesabına hareket eden kimselerin ürettiği, teslim ettiği ya da işlediği şeyler veya bu şeylerle fonksiyonel bağlantısı bulunan teknik cihazlar ile tesislerde, işin ya da teslimatın kusurlu ve ayıplı olması nedeniyle oluşan zarar ve ziyandan doğan talepler kapsam dışıdır.

Bir görüşe göre ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-b'nin uygulanabilmesi için sigortalının çalıştığı şey üzerinde vasıtasız zilyet olması zorunluluğu bulunmamaktadır. Üstelik zarar verilen eşya ve bu eşya ile işlevsel bağlantısı olan teknik tesis ya da cihazlarda oluşacak olan zarar da sigorta himayesinin dışındadır. Teknik cihaz ve tesislerin üzerinde çalışma yürütülmesi de gerekmez. Belirli olan bir eşya üzerindeki çalışmanın ayıplı olması sonucunda bu eşyayla bağlantılı teknik cihaz ve tesislerde zarar oluşması yeterlidir⁴⁹⁵. Münhasır Ürün Sorumluluğu Sigortası Genel Şartları düzenlenmeden önce ileri sürülen bir görüşe göre, ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-b ile ürün sorumluluğu⁴⁹⁶ sigorta teminatı kapsamının dışında bırakılmamıştır. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-b ile kapsam dışında bırakılan garanti sorumluluğudur⁴⁹⁷. Ayrıca yapım hatası nedeniyle ürünün kendisinde meydana gelen hasar kapsam dışındadır. Bununla beraber ürün ya da çalışmadaki kusur nedeniyle başka eşyalarda oluşan zarar ile bunlardan kaynaklanan şahıs zararları sigortalanabilir⁴⁹⁸. Bir diğer görüşe göre de sadece ayıplı şey üretimi eşyaya ilişkin zarar değildir ve ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-b, sırf ayıplı üretim ya da teslimden doğan taleplerle ilişkili değildir. Teslim edilen eşyadaki ayıbın, teslim edilen yahut üretilen eşyada başkaca zararlara sebebiyet vermesi hâlinde imalat ve teslime dair istisna uygulama alanı bulur. Bununla beraber üretilen yahut teslim edilen eşya dışındaki eşyada oluşan zarar veya cismani zararlar için istisna hükmü uygulanmaz. Bu duruma örnek olarak, müteahhidin yaptığı ancak yeterince sağlam olmayan çatının uçup çevrede bulunan bir araca ya da yoldan geçen bir kişiye zarar vermesi hâli gösterilmektedir. Söz konusu durumda, sigortacının ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-b 'ye dayanamayacağı ve tazminle

⁴⁹⁵ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 146.

⁴⁹⁶ Ürün sorumluluğu, üreticinin üretmiş olduğu ürünlerdeki kusur sebebiyle üçüncü şahısların uğrayacağı maddi ya da bedeni zararlardır. Bkz Demirci, 2.

⁴⁹⁷ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 150-151; Ürün garantisi sigortası, ürün sorumluluğu sigortasından farklıdır. Üründen beklenen menfaatin sağlanamaması hâlinde sigortalıya yöneltilebilecek talepler için ürün garanti sigortası yapılmaktadır. Ürün sorumluluğu sigortası ile korunmayan, ürün garanti sigortası kapsamında teminat sağlayan hallere örnek olarak hatalı ürünlerin tamiri, değiştirilmesi, hatalı ürünlerin geri çağırılması gösterilmektedir. Bkz Özlenen Çığ, 106-107.

⁴⁹⁸ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 151.

sorumlu olacağı ifade edilmektedir⁴⁹⁹.

Yargıtay 11. HD, sigortalının işçisinin mazot doldurması gereken araca kurşunsuz benzin doldurarak neden olduğu zararı, ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-b kapsamında kabul eden ve sigortacının tazmin sorumluluğu olmadığına hükmeden ilk derece mahkemesi kararını onamıştır⁵⁰⁰. Görüşümüze göre burada işin kusurlu yapılması sonucunda meydana gelen bir zarar söz konusu olduğundan Yargıtay kararı yerindedir.

Yargıtay 17. HD, tamir amacıyla sigortalının işyerinde bulunan ve kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından çalındıktan sonra hasarlı olarak bulunan araçta oluşan zarar nedeniyle sigortacının, üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası kapsamında sorumlu olduğuna hükmetmiştir. Yargıtay, aracın sigortalının işçisinin elinde iken zarara uğradığına dair herhangi bir iddia ve kanıt olmadığına dikkat çekmiştir⁵⁰¹.

c. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-c Çalışılan Bina veya Araziye Verilen Zarar İstisnası

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-c’ de, “*aynı kimselerin*” çalıştıkları bina ya da araziye ika ettikleri zarar ve ziyandan doğan taleplerin kapsam dışında olduğu belirtilmiştir. Öğretide katıldığımız görüşe göre, ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-c ile getirilen sınırlamanın oldukça geniş kapsamlı olması eleştirilmiştir ve sigorta himayesi dışında bırakılacak olan sınırlamanın taşınmazdaki çalışma kapsamı olarak belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir⁵⁰². Öğretide yer alan bir diğer görüşe göre de söz konusu düzenlemeden bina veya arazi çalışmalarından doğan zararlarda, zararın tamamının sigorta himayesinin dışında bırakıldığı yönünde bir anlam ortaya çıkmakta ise de taşınmazın bir bölümünde çalışma yapılıyor ise faaliyette bulunulan kısım için m. 3/A-8-c uygulanmalıdır⁵⁰³.

Yargıtay, ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a ve 3/A-8-c maddelerinin sigortacı ve sigortalı

⁴⁹⁹ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 461.

⁵⁰⁰ Yargıtay 11. HD, 15.01.2007 T, 2005/13362 E, 2007/158 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 01.05.2023).

⁵⁰¹ Yargıtay 17. HD, 24.06.2008 T, 2008/1525 E, 2008/3492 K, LegalBank, (Erişim Tarihi 01.05.2023).

⁵⁰² Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 146.

⁵⁰³ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 460.

arasındaki sigorta sözleşmesi ile kapsam dahiline alınmış olması nedeniyle, sigortalının üçüncü bir şirkete ait bulunan uçağın içinde temizlik amacıyla bulunmaktayken uçağa verdiği zarardan doğan taleplerin, üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası kapsamında olduğuna ve sigortacı tarafından zararın tazmin edilmesi gerektiğine hükmeden ilk derece mahkemesi kararını onamıştır⁵⁰⁴.

10. Terör Eylemleri ve Bu Eylemlerden İleri Gelen Sabotaj ile Bunları Önlemek ve Etkilerini Azaltmak Amacıyla Yetkili Organlar Tarafından Gerçekleştirilen Müdahaleler Sonucunda Meydana Gelen Zararlar

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-9 gereği, Terörle Mücadele Kanunu'nda belirtilmiş olan terör eylemleri, söz konusu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları engellemek ve etkisini hafifletmek için yetkililer tarafından gerçekleştirilen müdahalelerden doğan zararlar sigorta kapsamında değildir. 12.04.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu m. 3 ile terör suçları belirlemesi yapılırken 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun belirli maddelerine atıf yapılmıştır. Terörle Mücadele Kanunu m. 4 atfı ile Türk Ceza Kanunu'nda belirtilen bazı suçların terör örgütü faaliyetleri kapsamında işlenmesi terör suçu olarak ifade edilmiştir. Diğer genel şartlarda da benzer düzenlemeler yer almaktadır⁵⁰⁵.

Terör eylemleri nedeniyle oluşan zararın ÜŞKMMSGŞ'de istisna olarak belirtilmesi nedeniyle teminat kapsamında olmadığına yönelik ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararı Yargıtay 11. HD, 2018 tarihinde onamıştır⁵⁰⁶. Görüşümüze göre genel şart metninin açık olması nedeniyle verilen Yargıtay kararı yerindedir.

⁵⁰⁴ Yargıtay 11. HD, 20.09.2016 T, 2015/15665 E, 2016/7382 K, Lexpera, (Erişim Tarihi 03.05.2023).

⁵⁰⁵ 2011 tarihli Çevre Kirliliği Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları A/6-ı; 2005 tarihli İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartlar m. 3.

⁵⁰⁶ Yargıtay 11. HD, 22.01.2018 T, 2016/6888 E, 2018/476 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 30.04.2023); Benzeri kararlar için bkz Yargıtay 11. HD, 02.12.2019 T, 2019/948 E, 2019/7654 K, Lexpera, (Erişim Tarihi 30.04.2023).

E. Ek Sözleşme ile Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasının Kapsamına Alınabilecek Hususlar

1. Asansör ya da Yük Asansörü⁵⁰⁷ Nedeniyle Üçüncü Şahısların Uğrayacağı Zarar ve Ziyandan Doğan Talepler

Sigortalı, bir taşınmaz sahibi, işletmeci ya da iş sahibi olarak sigorta sözleşmesinde yer alıyorsa poliçede belirtilen taşınmazlarda ya da işletme faaliyetlerinde kullanılan asansör ya da yük asansörlerinin üçüncü kişilere karşı vereceği zarar ve ziyandan doğan sorumluluğunu ek sözleşme ile sigorta kapsamına aldırabilir.

ÜŞKMMSGŞ'den sonra 1 Ekim 1984 tarihli Asansör Kazalarında Üçüncü Şahıslara Karşı Sorumluluk Sigortası Genel Şartları kabul edilmiştir. Asansör Kazalarında Üçüncü Şahıslara Karşı Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m. 1 sigortanın, daimî bakıma tabi, markası, tipi, kullanım tarzı, taşıma kapasitesi ve bulunduğu yerin bildirildiği, poliçede yer alan asansör ya da asansörlerle ilgili olarak meydana gelen kazalardan dolayı üçüncü kişilerin ileri süreceği tazminat taleplerinin sigortada yazılı miktara kadar karşılanacağı ifade etmektedir.

ÜŞKMMSGŞ m. 3/B-1 düzenlemesi nedeniyle taraflar, ÜŞKMMSGŞ'nin korumasının kapsamına ek madde ile asansör kazalarından doğan sorumluluğu alabilirler. Bununla beraber görüşümüze göre, SK m. 11 gereği bu koruma, Asansör Kazalarında Üçüncü Şahıslara Karşı Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın ek kloz olarak sigorta sözleşmesine eklenmesi yoluyla yapılmalıdır⁵⁰⁸.

⁵⁰⁷ ÜŞKMMSGŞ m. 3/B-1'de "monte-charge" ifadesi kullanılmıştır. Bu ifade Fransızca'da "yük asansörü" anlamına gelmektedir. Çalışmamızda Türkçe kullanım tercih edilerek "yük asansörü" ifadesi kullanılmıştır. www.fransizcasozluk.net .

⁵⁰⁸ Sigorta tahkim komisyonunun önüne gelen bir olayda, ÜŞKMMSGŞ'nin ve Asansör Kazalarında Üçüncü Şahıslara Karşı Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın birlikte yapıldığı anlaşılmaktadır. Tahkim komisyonu kararında hem ÜŞKMMSGŞ hükümlerini hem de Asansör Kazalarında Üçüncü Şahıslara Karşı Sorumluluk Sigortası Genel Şartları hükümlerini göz önünde bulundurarak bir değerlendirme yapmıştır. Bkz Sigorta Tahkim Komisyonu Kararı, 18.01.2013 T., 2013/88 K., Lexpera, (Erişim Tarihi 03.05.2023).

**2. Yolcuların Getirdiği Hayvan ve Eşyalar ile Tevdi Edilmiş Bulunulan Taşıtlar⁵⁰⁹
Hakkında İlgili TBK Maddeleri Nedeniyle Otelcilere ve Emaneten Bırakılan Taşıtlar
Nedeniyle Garajcılara Yönelecek⁵¹⁰ Mali Sorumluluk**

ÜŞKMMSGŞ m. 3/B-2, yolcuların getirdiği hayvanlar ve eşya ile tevdi edilen araçlar hakkında mTBK m. 478, 479 ve 480 gereği otelcilere yönelecek mali sorumluluğun ek sözleşme ile sigorta korumasına alınabileceğini düzenlemiştir. Ayrıca bu maddenin, garajcılara emanet edilen araçlar için de uygulanabileceğini ifade etmiştir.

TBK m. 576'nın karşılığı mTBK m. 478'dir ve mTBK m. 478'de sadece otelciler ve hancılar için sorumluluk düzenlemiştir. Buna karşılık TBK m. 576'da ise otel, motel, pansiyon ve tatil köyü gibi yerleri işletenler açısından sorumluluk öngörülmüştür. Her iki maddede hırsızlık, zarara uğrama ve eşyanın yok olması durumlarında işletenin sorumlu olduğu belirlenmiştir. Maddelerin devamında ise istisna bir hale değinilmiştir. Öyle ki konaklayan kişi, onu ziyarete gelen ya da konaklayanın yanında veya hizmetinde bulunan kişilere yüklenebilecek kusur mevcutsa yahut zarar mücbir sebep ya da eşyanın niteliğinden doğmuşsa işletenin sorumluluğu olmayacaktır. TBK'de işletene ya da işletenin çalışanlarına sorumluluk yüklenemeyen hallerde her bir konaklayan için günlük konaklama ücretinin üç katını aşamayacağı belirlenmişken mTBK'de otelci, hancı ya da çalışanlarının kusuru ispatlanmadıkça, sorumlu olunan miktarın yolcu başı yüz lirayı aşamayacağı belirlenmesi yapılmıştır.

TBK m. 576 ile mTBK m. 478 arasında farklılık olan durumlarda ÜŞKMMSGŞ m. 3/B-2 yollaması karşısında ne yapılmalıdır? 6101 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m. 8'de diğer mevzuatta TBK'ye veya TBK ile yürürlükten kaldırılmış ya da değiştirilmiş kanun maddelerine yapılan atıfların, o maddeleri karşılayan yeni maddelere yapılmış sayılacağı şeklinde belirleme

⁵⁰⁹ ÜŞKMSSGŞ m. 3/B-2'de, “nakil vasıtaları” ifadesi kullanılmıştır. Bu ibare “taşıt” şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁵¹⁰ ÜŞKMSSGŞ m. 3/B-2'de, “teveccüh edecek” ifadesi kullanılmıştır. Bu ibare “bir yere yönelmek” şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

yapılmıştır. Bu nedenle ÜŞKMMSGŞ m. 3/B-2 yollamasının TBK m. 576'ya yapıldığı kabul edilmelidir.

TBK m. 577'nin karşılığı mTBK m. 479'dur. TBK m. 577'nin, mTBK m. 479'un dilinin güncellenmiş hâli olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre işletene, kıymetli eşya, kıymetli evrak ya da oldukça yüksek miktarda para saklaması için verilmişse işleten ancak kendisinin ya da çalışanlarının kusuru varsa sorumlu olur. İşleten bunları, saklamak için almış yahut almaktan imtina etmişse eşyanın tam değeri ile sorumludur. Konaklayanın kendi yanında saklayacağı eşya, para ve diğer şeyler hakkında ise konaklayanın diğer eşyalarına ilişkin hüküm uygulanır.

TBK m. 578'in karşılığı mTBK m. 480'dir. TBK m. 578'in, mTBK m. 480'in dilinin güncellenmiş hâli olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre konaklayanın, işletenden talepte bulunabilmesi için durumu öğrenir öğrenmez işletene bildirmesi gerekir. İşleten sorumluluk üstlenmediğini ya da sorumluluğu kanunda belirtilmeyen bir şarta bağladığını ilan etmiş olsa bile sorumluluğu devam eder. Yukarıda değinilen Türk Borçlar Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m. 8 gereği ÜŞKMMSGŞ m. 3/B-2 yollamasının TBK m. 577 ve 578'e yapıldığı varsayılmalıdır.

3. Deprem⁵¹¹, Seylap, Su Baskını, Çığ, Heyelan, Yanardağ Püskürmesi⁵¹², İnfilak, Yangın, Duman, Sis, Buhar ve Su Nedeniyle Oluşan Zarar ve Ziyandan Kaynaklı Mali Sorumluluk

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-7'de 24.10.2014 tarihinde değişiklik yapılmıştır. 24.10.2014 tarihinde yapılan değişiklikle, ek sözleşme ile koruma kapsamına alınabilecek haller başlığı altına m. 3/B-3 düzenlemesi eklenmiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 3/B-3; deprem, seylap, su baskını, çığ, heyelan, yanardağ püskürmesi, infilak, yangın, duman, sis, buhar ve su nedeniyle uğranılacak zarar ve ziyan taleplerinin ek sözleşme ile sigorta koruması

⁵¹¹ ÜŞKMSSGŞ m. 3/B-3'te, “zelzele” ifadesi kullanılmıştır. Bu kelime “deprem” olarak ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁵¹² ÜŞKMSSGŞ m. 3/B-3'te, “indifa” ifadesi kullanılmıştır. Bu kelime “püskürme” olarak ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

kapsamına alınabileceğini düzenlemiştir. Öğretide deprem, çığ, heyelan ve yanardağ püskürmesinin doğal afet olması nedeniyle mücbir sebep oluşturacağı, sigorta ettiren açısından sorumluluğa yol açmayacağı ifade edilmiştir⁵¹³.

Maddede sudan kaynaklanan bütün zararlar kapsam dışı bırakıldığından su istisnasının, temiz suyun başka maddelerle karışması hâlinde de uygulanacağı ifade edilmektedir. Ayrıca, “seylap” kelimesinin doğal sebeplerden ileri gelen taşkınlar olduğu buna karşılık “su baskını” ifadesinin kapsamına; boru patlaması, musluğun açık unutulması, su tutan duvarın yıkılması gibi suyun bulunduğu yerden ayrılarak zarara yol açtığı bütün hallerin dahil olduğu belirtilmektedir. Geniş bir kavram kullanılarak sudan kaynaklanan zararlar sigorta kapsamı dışında bırakılmışken su basması ve seylap ifadelerine yer verilmesine gerek olmadığı ifade edilmektedir⁵¹⁴. Öğretide, ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-7’de düzenlenen istisnanın hem eşya zararları hem şahıs zararlarını kapsadığı belirtilmektedir⁵¹⁵. Bu nedenle suyun sebep olduğu ölüm, yaralanma gibi şahıs zararlarının da koruma dışında olduğu belirtilmektedir⁵¹⁶.

Öğretide, söz konusu hükmün dar yorumlanması gerektiği ileri sürülmüştür. Örneğin ÜŞKMMSGŞ’de mantar istisnasına yer verilmemiştir. Bu nedenle evde mantar oluşması sonucunda ev yapımında kullanılan malzemenin çürümeye başlaması gibi zararların, ÜŞKMMSGŞ kapsamında korunması gerektiği ifade edilmiştir⁵¹⁷.

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-7 değişikliğine uğramadan önceki dönemde, ilk derece mahkemesi heyelan nedeniyle oluşan çökme ve çatlaklardan doğan zararın ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-7 nedeniyle teminat dışında kaldığına hükmetmiştir. Karar, Yargıtay tarafından onanmıştır⁵¹⁸.

⁵¹³ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 467.

⁵¹⁴ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 164-165.

⁵¹⁵ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 165; Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 468.

⁵¹⁶ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 165.

⁵¹⁷ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 469.

⁵¹⁸ Yargıtay 11. HD, 28.01.2002 T, 2001/10693 E, 2002/555 K, HukukTürk, (Erişim Tarihi 03.05.2023).

III. TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ, SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ İLE HALEFİYET VE RÜCU

A. Sigorta Ettirenin Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyetin Sigortalanmasından Doğan Yükümlülükleri

1. Genel Olarak

Sigorta ettirenin hak ve yükümlülüklerine ilişkin gerek TTK’de gerek ÜŞKMMSGŞ’de düzenlemeler bulunmaktadır. Bu nedenle çalışmamızın bu bölümünde, sigorta ettirenin hak ve yükümlülükleri incelenirken gerekli olduğu ölçüde TTK hükümlerine de değinilmiştir. Sigorta sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğuna, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde tarafların üzerine düşen yükümlülükleri bulunduğu yukarıda değinilmiştir.

Öğretide, sigorta ettirenin temel olarak dört borç ve yükümlülüğü olduğu ifade edilmiştir. Bunlar: prim ödeme borcu, ihbar yükümlülükleri -sözleşmenin kuruluşu esnasında ihbar, sözleşme süresi içerisinde ihbar, riziko meydana geldikten sonra ihbar-, koruma tedbirlerini alma yükümlülüğü ve malın muayenesine izin verme yükümlülüğüdür⁵¹⁹. Belirtmek gerekir ki bu bölümdeki yükümlülük, sigorta ettirenin yerine getirmesi gereken bütün konuları kapsayan üst bir başlık olarak kullanılmaktadır⁵²⁰. Bu yükümlülükler içerisinde yer alan prim ödemenin hukuki niteliği borçtur⁵²¹. Borç dışında, sigorta ettirenin bazı görevleri bulunmaktadır⁵²². Sigorta ettirenin görevlerinden bir kısmı riziko gerçekleşmeden öncesini bir kısmı riziko gerçekleştikten sonrasını kapsamaktadır⁵²³. Görev ihlalinin sonuç doğurması için sigortacının görev ihlalini öğrendikten sonra kanunda belirlenmiş olan süreler içerisinde sigorta ettirene bildirimde bulunarak yaptırımını açıklaması gerekmektedir⁵²⁴.

⁵¹⁹ Omağ, “Sigorta Sözleşmesi Hükümler,” 25.

⁵²⁰ Kender, *Sigorta*, 270.

⁵²¹ Kender, *Sigorta*, 270; İrem Aral Eldeleklioğlu, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu,” *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 22, c. 11 (Güz 2012/2): 204.

⁵²² Kender, *Sigorta*, 270.

⁵²³ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 217.

⁵²⁴ Şeker Ögüz, *Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*, 135.

TTK ve ÜŞKMMSGŞ düzenlemelerine bakıldığında, TTK m. 1401’de sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü bulunduğu açıkça belirtilmiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 6’da da prim ödeme yükümlülüğüne ilişkin belirlemeler yapılmıştır. TTK m. 1435 ile sigorta ettirenin sözleşmenin yapılması sırasında beyan yükümlülüğü, TTK m. 1443 ile teklif ile kabul arasındaki değişiklikleri beyan yükümlülüğü, TTK m. 1444 ile sözleşme yapıldıktan sonra, sigortacının izni olmaksızın riziko yahut mevcut durumu ağırlaştıran ve bu şekilde tazminatı arttıran davranış ve işlerde bulunmama yükümlülüğü, TTK m. 1446 ile rizikonun gerçekleştiğini öğrenen sigorta ettirenin durumu hemen sigortacıya bildirme yükümlülüğü düzenlenmiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 4 ile sigortalının beyan yükümlülüğü, ÜŞKMMSGŞ m. 7 ise hasarın meydana gelmesi hâlinde tarafların yükümlülükleri düzenlemiştir.

2. TTK Düzenlemesine Göre Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu

Sözleşme serbestisi gereği prim, sigortacılar tarafından belirlenir ve denetim makamının onayına sunulur. Bununla beraber denetim makamı tarafından belirlenen primlere sigortacılar uymak zorundadır⁵²⁵. Sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü, sigortacının himaye sağlamasının karşılığıdır⁵²⁶.

Sigorta sözleşmesinin geçerli olması için primin belirli olması gerekip gerekmediği hakkında öğretide çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre sigorta bedelinin belirli olduğu durumlarda sigorta priminin belirli olması şart değildir⁵²⁷. Bir diğer görüşe göre ise prim sözleşmenin esaslı unsurlarından biridir ve primin miktarının sigorta sözleşmesinde gösterilmemesi sözleşmenin geçersiz sayılmasına sebep olabilir⁵²⁸.

TTK m. 1421 ile sözleşmede aksi belirlenmemişse sigortacının sorumluluğunun primin

⁵²⁵ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 172.

⁵²⁶ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 205; Kender, *Sigorta*, 271; Aral Eldeleklioğlu, “Prim Ödeme Borcu,” 204.

⁵²⁷ Kender, *Sigorta*, 195; Benzer yönde, sigorta bedeli ya da sigorta priminden en azından birinin belirli olması gerektiği yönünde bkz Bozer, 49.

⁵²⁸ Aral Eldeleklioğlu, “Prim Ödeme Borcu,” 208.

veya en azından ilk taksitinin ödenmesi ile başlayacağı açıkça belirtilmiştir. TTK m. 1452/3 gereği TTK m. 1421; sigorta ettiren, lehtar ya da sigortalı aleyhine değiştirilemez. Bu nedenle prim tahsil edilmişse sigorta himayesinin prim tahsilinden sonra olacağına yönelik düzenlemeler kesin hükümsüzdür⁵²⁹.

Sigortacının tazmin yükümlülüğü bulunduğu gibi faaliyetlerini devam ettirirken birtakım masraflar yapması da kaçınılmazdır. Rizikonun karşılığı olarak belirlenen prime safi prim denir⁵³⁰. Safi prime masrafların dahil edilmesi sonucunda gayri safi prim belirlenmesi yapılır. Sigorta ettiren tarafından ödenen prim bu gayri safi primdir⁵³¹.

Prim ödeme borcu sigorta ettirenin üzerinedir⁵³². Bu husus TTK m. 1430'da sözleşmede belirlenen primi sigorta ettirenin ödemekle yükümlü olduğu şeklinde ifade edilmiştir. Sigorta sözleşmesinin üçüncü kişi lehine yapılması hâlinde sigorta ettiren, prim borcunu üstlenmektedir⁵³³. Bununla beraber primi sigorta ettirenden bir başkası ödeyebilir çünkü primin borçlu tarafından ödenmesinde sigortacının menfaati bulunmamaktadır. Bu durumda sigorta ettiren prim yükümlülüğünü yerine getirmiş olur⁵³⁴.

TTK m. 1430/2 gereği primin ilk taksiti nakit olarak ödenir. Sonraki primler ise kambiyo senedi ile ödenebilir. Primlerin ödenmiş sayılması için kambiyo senetlerinin tahsil edilmiş olması gerekmektedir. Kambiyo senedi ile ödemenin yapılması için sigorta ettirenin kambiyo senedini bizzat düzenlemesi gerekmez. Yetkili hamil olan sigorta ettiren, hakkını sigortacıya devredebilir⁵³⁵.

Sigortacı, ilk primi alamazsa sözleşmeyi feshedebileceği gibi ilk prim için dava

⁵²⁹ Kayıhan, *Prim*, 151.

⁵³⁰ Bozer, 50; Kender, *Sigorta*, 271; Safi primin rizikonun matematiksel karşılığı olduğu yönünde bkz Merve İrem Yener, *Sigorta Sözleşmelerinde Rizikonun Ağırlaşması* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020) 72.

⁵³¹ Kender, *Sigorta*, 271; Bozer eserinde, safi prime eklenen ve sigorta ettirenin fiilen ödediği primi sigorta yükü olarak adlandırmıştır. Bozer, safi prim ile yükün toplamını ise ticari prim olarak isimlendirmiştir. Bkz Bozer, 50.

⁵³² Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 206; Şeker Öğüz, *Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*, 65; Can, 33.

⁵³³ Kender, *Sigorta*, 275, dn 191; Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 206.

⁵³⁴ Kender, *Sigorta*, 279.

⁵³⁵ Hacıömeroğlu, *Sigorta Himayesi*, 124.

açabilir⁵³⁶. Henüz sigortacının sorumluluğunun başlamadığı dönemde (TTK m. 1421 gereği nakliye sigortasında sigortacının sorumluluğu prim ödemesi ile değil sözleşmenin yapılması ile başlar.) sigorta ettiren, TTK m. 1430/3 gereği primin yarısını ödemek suretiyle sigorta sözleşmesinden cayma hakkını haizdir.

TTK m. 1431 ile primin ödenme zamanı belirlenmiştir. TTK m. 1431/1 gereği prim taksitlerle ödenecekse ilk taksit en geç sözleşmenin yapılmasıyla ve poliçe teslim edilirken ödenmelidir. Prim ödeme borcunun doğumu sigorta sözleşmesinin kurulduğu andır⁵³⁷. Bununla beraber TTK m. 1431/1’den çıkan sonuç sigorta ettirenin prim borcunun muaccel hale gelmesinin poliçenin sigorta ettirene teslimi ile gerçekleşeceğidir⁵³⁸. TTK m. 1452/3 atfı nedeniyle TTK m. 1431/1-2-4. fıkraları sigorta ettirenin, lehtarın ya da sigortalının aleyhine değiştirilemez. Bu nedenle tarafların anlaşması durumunda prim ödeme yükümlülüğü, poliçenin verildiği tarihten sonraki bir tarihe ertelenebilir⁵³⁹.

TTK m. 1431/2’de poliçenin üzerine prim taksitlerinin tarihi, miktarı ve primler vaktinde ödenmezse sonuçlarının yazılması gerektiği veya sigorta ettirene yazılı bilgi verilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. TTK m. 1434’te, TTK m. 1431’e göre primi ödemeyen sigorta ettirenin temerrüde düşeceği düzenlenmiştir. TTK m. 1434/2 gereği primin ilk taksiti ya da primin tamamı zamanında ödenmez ise sigortacı, prim ödenmediği sürece üç ay içinde sigorta sözleşmesinden cayabilir. Sigortacı primin muaccel olduğu tarihten başlayarak üç ay içerisinde dava ya da icra yoluna başvurarak primi istememişse sözleşmeden cayılmış olunur.

TTK m. 1434/3 gereği ilk prim ödenmiş ancak primin diğer taksitleri zamanında ödenmemiş ise sonuç daha farklı olmaktadır. Bu durumda sigortacı, sigorta ettirene noter vasıtasıyla ya da iadeli taahhütlü mektupla, on günde prim ödeme borcunu ifa etmesi gerektiğini aksi taktirde on gün sonunda sigorta sözleşmesinin feshedilmiş

⁵³⁶ Kender, *Sigorta*, 281.

⁵³⁷ Aral Eldeleklioğlu, “Prim Ödeme Borcu,” 211.

⁵³⁸ Bozer, 57; Kender, *Sigorta*, 276.

⁵³⁹ Aral Eldeleklioğlu, “Prim Ödeme Borcu,” 212.

olacağını bildirir. Sürenin sonunda borç ödenmemişse sigorta sözleşmesi feshedilmiş olur. Sigorta ettirenin temerrüde düşmesi durumunda sigortacının TBK’de yer alan haklarını kullanabileceği TTK m. 1434/3 ile ifade edilmiştir.

TTK m. 1434’e dayanılarak sigortacı tarafından sözleşmenin sona erdirilmesi için yapılacak olan bildirim, TTK m. 1416 gereği sigorta ettirenin sigortacıya bildirmiş olduğu son adrese yapılır⁵⁴⁰. TTK m. 1434 ile bahsedilen on günlük sürenin ihbarın sigorta ettirene tebliğ edilmesi ile başlaması gerekmektedir. TTK m. 1434/3 gereği sigortacı, TBK’nin 125. maddesine başvurarak seçimlik haklar arasında tercih yapabilecektir⁵⁴¹.

3. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları’nda Prim Borcu ve TTK Hükümleri ile Kıyaslama

a. ÜŞKMMSGŞ m. 6/1 Düzenlemesi ve TTK Hükümleri ile Kıyaslama

ÜŞKMMSGŞ m. 6/1 ile sigorta ettirenin prim yükümlülüğü ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 6/1’de primin tamamının ya da primin taksitle ödeneceği belirlenmişse ilk taksitin, sözleşme yapıldığı anda ve en geç poliçe teslim edildiğinde ödeneceği düzenlenmiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 6/1, sigorta sözleşmesinde aksi belirlenmedi ise prim ya da primin ilk taksiti ödenmeden poliçe sigorta ettirene verilmiş olsa dahi sigortacının sorumluluğunun başlamayacağını ve bu hususun poliçenin ön sayfasına yazılacağını düzenlemiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 6/1 gereği, sigorta priminin tamamının ya da primin taksitle ödeneceği belirlenmişse ilk taksitin ödemesi, poliçenin sigorta ettirene verildiği gün mesai bitimine kadar yapılmazsa sigorta ettiren temerrüde düşer. ÜŞKMSGŞ m. 6’nın bu kısmının, sigortacının sorumluluğunun başlangıç anını belirleyen TTK m. 1421, primin ödenmesi gereken zamanı belirleyen TTK m. 1431 ve sigorta ettirenin temerrüt anını belirleyen TTK m. 1434 hükümleri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

⁵⁴⁰ Aral Eldeleklioğlu, “Prim Ödeme Borcu,” 217.

⁵⁴¹ Kender, *Sigorta*, 284; Aral Eldeleklioğlu, “Prim Ödeme Borcu,” 218.

Kara ve denizde eşya taşıma işleri için yapılacak olan sigorta sözleşmeleri için TTK m. 1431/1-2. cümlede özel düzenleme bulunmaktadır. TTK m. 1431/1-2. cümlede kara ya da denizde eşya taşımaya ilişkin sigorta sözleşmelerinde poliçe düzenlenmemiş olsa bile sigorta priminin ödenmesi gerektiği belirtilmiştir. TTK m. 1452/3 gereği, TTK m. 1431/1-2-4. fıkralar sigortalı ve sigorta ettiren aleyhine düzenlenemez. TTK, kara ve denizde eşya taşınmasında üçüncü kişilere karşı verilecek zararlara ilişkin özel düzenleme getirdiğinden bu durumlara karşı ÜŞKMMSGŞ yapılması hâlinde prim ödemesi, TTK m. 1431/1'e göre yapılmalıdır.

Belirtmek gerekir ki sigorta sözleşmesinde aksi belirlenmemişse sigorta ettirenin primi ya da taksitle ödeme kararlaştırılmışsa ilk taksiti ödemedi sigortacının sorumluluğunun başlamayacağı ÜŞKMMSGŞ m. 6/1'de kabul edildiğine göre ÜŞKMMSGŞ m. 6/1, prim bir defada ödenecekse primin tamamının; taksitle ödeme yapılacaksa ilk taksitin ödenmemesi hâlini düzenlemektedir.

ÜŞKMMSGŞ m. 6/1'de sigorta ettirenin temerrüde düştüğü tarihi takip eden otuz gün içerisinde borcunu yerine getirmemesi durumunda, sigorta sözleşmesinin herhangi bir ihtara gerek kalmaksızın feshedilmiş sayılacağı kabul edilmiştir. Bununla beraber sigorta sözleşmesi ile prim ödemesi yapılmadan, sigorta poliçesinin teslim edilmesiyle sigortacının sorumluluğunun başlayacağı kabul edilmiş ise belirtilen bir aylık süredeki ilk on beş gün için sigortacı sorumlu olacaktır. ÜŞKMMSGŞ m. 6/1 düzenlemesi **bu açıdan** TTK m. 1434/2 düzenlemesine aykırıdır. Zira TTK m. 1434/2, ilk primin ödenmesinin gecikmesi hâlinde, sigortacının cayma hakkını kullanabilmesi için sigorta ettirene süre vermesi gerektiğini düzenlememiştir. Bu nedenle sigortacı, prim borcunun muaccel olması anında derhâl sigorta sözleşmesinden cayabilecektir⁵⁴². Oysaki ÜŞKMMSGŞ m. 6/1 gereği, sigortacının prim ödemesini alamadığı için sigorta sözleşmesini feshedebilmesi için sigorta ettirene, temerrüt tarihinden itibaren otuz gün süre tanınması gerekmektedir. TTK m. 1452/3 gereği TTK m. 1434, sigorta ettiren ve sigortalı aleyhine değiştirilemeyeceğinden sigorta sözleşmesi ile sigorta ettiren ya da sigortalı lehine düzenleme yapılabilir. Bu nedenle görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ m.

⁵⁴² Ünan, *Sigorta Şerh C. 1*, 365.

6/1’de yer alan ve prim ödenmesi için temerrüde düşen sigorta ettirene otuz gün süre tanıyan düzenleme geçerlidir.

Prim ödenmemesi hâlinde sigorta sözleşmesinin feshedileceğini öngören ÜŞKMMSGŞ m. 6/1 ile TTK m. 1434/2 arasındaki bir diğer fark, süre açısından ortaya çıkmaktadır. ÜŞKMMSGŞ m. 6/1, temerrütten itibaren otuz gün içinde primin ödenmemesi hâlinde sigorta sözleşmesinin feshedileceğini düzenlerken TTK m. 1434/2 bu süreyi üç aya çıkarmaktadır. TTK m. 1434/2 sigorta ettirenin ve sigortalının lehine görünmektedir. Bu nedenle süre konusunda TTK m. 1434/2’nin uygulanması gerekir. Sonuç olarak görüşümüze göre, primin tamamı ya da taksitle ödeme yapılacaksa ilk taksit muaccel hale geldikten sonra sigortacının sözleşmeden cayabilmesi için otuz gün beklemesi gerekmektedir. Otuz günlük süre içerisinde sigorta ettiren primi öderse sigortacı, sigorta sözleşmesinden cayamaz. Bununla beraber TTK m. 1434/2 hükmü gereği, prim borcunun muaccel olmasından sonra üç ay -ilk otuz günden sonraki süreden kalan kısımda- içerisinde sigortacı sözleşmeden cayabilir. Sigortacı bu süre içerisinde dava ya da takip yoluna başvurmazsa sigorta sözleşmesinden cayılmış olunur.

b. ÜŞKMMSGŞ m. 6/2 Düzenlemesi ve TTK Hükümleri ile Kıyaslama

ÜŞKMMSGŞ m. 6/2 gereği prim taksitlerle ödenecek ise taksitlerin zamanı, miktarı ve zamanında ödenmemesi hâlinde sonucun ne olacağı poliçenin üzerine yazılır veya sigorta ettirene poliçe ile yazılı şekilde bildirilir. Sigorta ettiren vade gününün bitimine kadar taksitlerden herhangi birisini ödemez ise temerrüde düşer. Bu kısım TTK m. 1431/2 ve TTK m. 1434/1 ile uyumludur.

ÜŞKMMSGŞ m. 6/2’de sigorta ettirenin temerrüde düşmesinden itibaren on beş gün içerisinde primi ödememesi durumunda, sigortanın sağladığı teminatın duracağı düzenlenmiştir. Riziko meydana gelmemiş ise teminatın durduğu sürede sigorta ettiren prim borcunu öderse sigorta teminatı kaldığı yerden devam eder. ÜŞKMMSGŞ m. 6/2 gereği sigorta teminatının durduğu tarihten itibaren on beş günlük süre içerisinde prim ödenmezse ayrıca ihtarla gerek kalmaksızın sigorta sözleşmesi feshedilmiş olur.

Belirtmek gerekir ki sigorta sözleşmesinde aksi belirlenmemişse sigorta ettirenin primi ya da taksitle ödeme kararlaştırılmışsa ilk taksiti ödemediğinden sigortacının sorumluluğunun başlamayacağı ÜŞKMMSGŞ m. 6/1’de kabul edildiğine göre, ÜŞKMMSGŞ m. 6/2’nin ilk taksit ödenip devamındaki taksitlerin ödenmemesini düzenlediği açıktır.

ÜŞKMMSGŞ m. 6/2 düzenlemesi TTK m. 1434/3 düzenlemesine aykırıdır. Zira ÜŞKMMSGŞ’de sigorta ettirenin temerrüde düşmesinden sonra on beş gün içinde primi ödememesi hâlinde teminat kendiliğinden durur. Oysaki TTK m. 1434/3 gereği, izleyen primler ödenmezse öncelikle sigortacının noter yoluyla ya da taahhütlü mektupla sigorta ettirene ihtarda bulunması, ihtarda sigorta ettirene on gün süre tanınması ve süre bittiğinde prim ödenmemişse sigorta sözleşmesinin feshedileceğini bildirmesi gerekmektedir. Burada sigorta ettirenin lehine mi aleyhine mi düzenleme yapıldığı belirlenmelidir. Daha önce değinildiği üzere TTK m. 1452/3 gereği TTK m. 1434, sigorta ettiren ve sigortalı aleyhine değiştirilemeyeceğinden sigorta sözleşmesi ile sigorta ettiren ya da sigortalı lehine düzenleme yapılabilir. Görüşümüze göre sigorta sözleşmesinin feshedilmesi için sigortacıya noter ya da taahhütlü mektupla ihtar yollama yükümlülüğünün getirilmesi sigortalı lehinedir. Bu nedenle ilk primden sonraki primlerin ödemesinde temerrüde düşülmesi hâlinde sigorta sözleşmesinin feshedilmesi için önce sigortacının belirtilen şekilde ihtar çekmesi gerekmektedir.

c. ÜŞKMMSGŞ m. 6/3-4 Düzenlemeleri ve TTK Hükümleri ile Kıyaslama

ÜŞKMMSGŞ m. 6/3’te poliçenin ön sayfasına yazılmak şartı ile rizikonun meydana gelmesi hâlinde henüz vadesi gelmemiş bulunan prim taksitlerinden, sigortacının ödemekle sorumlu olduğu tazminat miktarını geçmeyen kısmının muaccel olacağı düzenlenmiştir. Bu düzenleme TTK m. 1431/3 ile uyumludur. ÜŞKMMSGŞ m. 6/4 gereği, sigorta sözleşmesinin feshedilmiş sayılacağı hallerde sigortacının sorumlu olduğu süreye denk gelen prim hesaplanacak fazlası iade edilecektir. Bu düzenleme TTK ile uyumludur.

4. Genel Olarak TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları Kapsamında Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülükleri

Sigorta ettirenin, sözleşmenin yapılmasında beyan yükümlülüğü, sözleşme süresindeki beyan⁵⁴³ yükümlülüğü ve rizikonun gerçekleşmesinden sonraki beyan yükümlülüğü birbirinden farklıdır. TTK’de “sigorta ettirenin borç ve yükümlülükleri” başlığı altında düzenleme yapılmıştır. ÜŞKMMSGŞ m. 4 ise “sigortalının beyan mükellefiyeti”⁵⁴⁴ başlığını taşımaktadır. İfade farklılığının dışında, ÜŞKMMSGŞ m. 4 düzenlemesinin içeriği de TTK ile tam olarak uyumlu değildir. Yukarıda değinildiği üzere genel şartlar ile TTK arasında uyumsuzluk olan hallerde TTK hükmünün niteliğine bakılmalıdır. TTK hükmü emredici nitelikte değilse ve genel şart hükümleri sigorta ettiren lehine ise sigorta ettirenin lehine olan genel şart hükümleri uygulanmalıdır. Buna karşın ÜŞKMMSGŞ hükmü TTK’nin emredici hükümlerine aykırı ise TTK hükümleri uygulanmalıdır⁵⁴⁵. Açıklanan nedenlerle hem TTK genel hükümlerinde yer alan sigorta ettirenin beyan yükümlülüklerinin hem de ÜŞKMMSGŞ’de yer alan sigortalının beyan yükümlülüğü ve hasar hâlinde tarafların durumları başlıklarının ayrı ayrı değerlendirilip nihayetinde karşılaştırmalarının yapılması gerekmiştir. Bu bölümde ise öncelikle TTK ve ÜŞKMMSGŞ’de yer alan kavram farklılığına değinilecektir.

TTK’de sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünden bahsedilirken ÜŞKMMSGŞ’nin başlığında sigortalı ifadesi kullanılmıştır. ÜŞKMMSGŞ m. 4/A, sigorta ettirenin sözleşme sırasındaki beyan yükümlülüğünü düzenlemiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 4/B ise

⁵⁴³ Öğretide “beyan yükümlülüğü” yerine çeşitli terimlerin kullanıldığı görülmektedir. Örneğin Omağ, rizikonun ağırlaşması durumunda sigorta ettirenin, sigortacıya karşı beyan yükümlülüğünü, “Sigorta Ettirenin Riziko Ağırlaşmasını İhbar Mükellefiyeti (: Bildirim Görevi)” başlığı altında incelemiştir. Bkz Merih Kemal Omağ, *Türk Sigorta Hukukunda Riziko Ağırlaşması* (Ankara: Sigorta Hukuku Türk Derneği, 1985), 88; Ayli, riziko ağırlaşmasını konu alan makalesinde, Kanun’da “beyan yükümlülüğü” ifadesi kullanılmasına rağmen söz konusu ifadenin sözleşme kurulurken yapılan bildirim ifade ederken kullanılması nedeniyle “ihbar yükümlülüğü” kavramını kullandığını ifade etmiştir. Bkz Ali Ayli, “Türk Sigorta Hukukunda Rizikoyu Ağırlaştırmama ve Sözleşmenin Süresi İçindeki Riziko Değişikliklerini İhbar Yükümlülükleri,” *İKÜHFD* 2, c. 10 (Haziran 2011): 155. Hukuk sözlüğünde “beyan” kelimesinin anlamı “açıklama, bildirim, bildirme; ilgililerin resmi kuruluşlara, herhangi bir durumu belirlemek veya açıklamak amacıyla vermiş oldukları yazılı veya sözlü bildirim” şeklindedir. Bkz Yılmaz, *Sözlük*, 151; Hukuk sözlüğünde “ihbar” kelimesinin anlamı “haber verme; bildirme, bildirim...” şeklindedir. Bkz Yılmaz, *Öğrenciler İçin*, 336; Hukuk sözlüğünde ihbar ve beyan ifadelerinin aynı anlama geldiği görülmektedir. Çalışmamızda Kanun’da kullanılan “beyan yükümlülüğü” ifadesi tercih edilmiştir.

⁵⁴⁴ Çalışmamızın konusunu oluşturan ÜŞKMMSGŞ, yükümlülük yerine “mükellefiyet” ifadesini tercih etmiştir. Çalışmamızda TTK’de kullanılan “yükümlülük” ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir.

⁵⁴⁵ Bkz I, B, 6.

sigortalının sözleşmeden sonraki beyan yükümlülüğünden bahsetmiştir. Yukarıda değinildiği üzere sorumluluk sigortalarında sigorta ettiren ile sigortalı her zaman aynı kişi olmayabilir. Sözleşmenin yapılması esnasında sigorta ettirene, sözleşme devam ederken sigortalıya beyan yükümlülüğü yükletilmesi bu nedenle makul görülmektedir. Ayrıca TTK m. 1412, sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına Kanun'da hukuki sonuç bağlanmışsa sigortadan haberi olan sigortalının ve varsa temsilcinin bilgisinin ve davranışının da dikkate alınacağını düzenlemiştir.

Belirtmek gerekir ki Kanun'da beyan yükümlülüğü olarak belirlenen husus bir görüşe göre esasında sigorta ettirenin beyan görevidir⁵⁴⁶. Bununla beraber gerek yükümlülük kavramını üst başlık olarak kullanmamız gerek Kanun'da beyan yükümlülüğü şeklinde düzenleme yapılması nedeniyle yükümlülük ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir.

5. TTK'ye Göre Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğü

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü düzenleyen TTK m. 1435, “*sözleşmenin yapılmasında*” başlığını taşımaktadır. Sigorta ettiren buradaki beyan yükümlülüğünü sözleşmenin kuruluşunda ifa etmelidir. Sözleşmenin kuruluşuna kadar sigorta ettiren sigortacıya riziko ile ilgili önemli bilgileri bildirmelidir⁵⁴⁷. Sözleşme öncesindeki beyan yükümlülüğü ile amaçlanan sigortacının aydınlanmasını sağlamaktır⁵⁴⁸. Sigorta ettirenin sözleşme öncesindeki beyan yükümlülüğünün hem primin belirlenmesi açısından etkili olduğu hem de sigortacının rizikoyu değerlendirmesine imkân sağladığı söylenebilir⁵⁴⁹.

⁵⁴⁶ Rizikonun ağırlaştığına ilişkin beyan yükümlülüğünün esasında görev olduğu ifade edilmiştir. Bkz Omağ, *Riziko Ağırlaşması*, 98; TTK m. 1475 ile düzenlenen rizikonun gerçekleşmesinden sonraki bildirim yükümlülüğü esasında sigortalı için yükümlülük değil görev olduğunu ifade eden görüş bulunmaktadır. Bu görüşün yükümlülük tanımından yükümlülüğü üst bir kavram olarak değil, borç kavramı yerine kullandığı anlaşılmaktadır. Görüş için bkz Can, 152; Kender eserinde, beyan yükümlülüklerini “*Kanunda düzenlenen görevler*” başlığı altında incelemiştir. Bkz Kender, *Sigorta*, 296 vd; Atamer çalışmasında TTK m. 1435'te yer alan düzenlemenin külfet olduğu görüşündedir. Bkz Atamer, 41; Şenocak, çalışmasında “*sözleşme öncesi ihbar külfeti*” ifadesini kullanmıştır. Bkz Kemal Şenocak, “Sorumluluk Sigortalarında Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti,” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018) 181.

⁵⁴⁷ Şenocak, “İhbar Külfeti,” 181; Şeker Öğüz çalışmasında beyan yükümlülüğünün sözleşme kurulmadan önce yapılması gerektiğini, sözleşmenin kurulma anının yükümlülüğün yerine getirilmesi açısından sınır oluşturduğunu ifade etmektedir. Bkz Şeker Öğüz, *Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*, 89.

⁵⁴⁸ Şeker Öğüz, *Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*, 90.

⁵⁴⁹ Hacıömeroğlu, “Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü,” 54.

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü, rizikonun sınırlanının belirlenmesinde etki eder⁵⁵⁰.

Sigorta ettirenin tüzel kişilik olması hâlinde beyan yükümlülüğü temsil organı tarafından gerçekleştirilir⁵⁵¹. Yetkili organ tarafından yapılan irade açıklaması, temsil edilen tüzel kişinin irade açıklamasıdır⁵⁵². ÜŞKMMSGŞ m. 2 gereği sigorta ettiren tüzel kişilik olabileceğinden beyan yükümlülüğünü şirketin temsil organı yerine getirmelidir.

Sigorta ettirenin sözleşme öncesindeki beyan yükümlülüğüne aykırı davranması hâlinin sonuçları TTK ile düzenlenmiştir. TTK, TBK'ye göre özel hükümler içerdiğinden sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün yerine getirilmemesi hâlinde sigortacı, TBK hükümlerine (hata, hile ya da öğretilde kabul edilen *culpa in contrahendo* gibi) başvuramaz⁵⁵³.

TTK m. 1435, sigorta ettireni sigorta sözleşmesi yapılırken bildiği veya bilmesi gereken önemli hususları sigortacıya bildirilmekle yükümlü kılmıştır. Sigortacıya hiç bildirilmemiş ya da yanlış veya noksan bildirilmiş olan konular, sözleşmenin yapılmamasına ya da sigorta sözleşmesinin farklı şartlarda yapılmasına sebebiyet verecek ise önemlidir. Ayrıca sigortacı tarafından yazılı ya da sözlü olarak sorulan sorular, aksi ispatlanana kadar önemli sayılır. Sözlü soruların önemli addedilmesi TTK m. 1436 ile uyumlu olmadığı için eleştirilmektedir⁵⁵⁴.

Kanun koyucunun, sigorta ettirenin ağır kusura dayanan bilgisizliğini korumadığı görülmektedir⁵⁵⁵. Üstelik TTK m. 1435 ile sigorta ettirenin bildiği hususlarda kusura ilişkin belirleme yapmadığından sigorta ettirenin kusuru olmasa dahi beyan yükümlülüğüne aykırılık oluşabilecektir. Sigorta ettirenin bilmesi gereken hususlar açısından ise kusur şartı arandığı ifade edilmektedir. Zira burada sigorta ettirenin gerekli özeni göstermesi durumunda öğrenebileceği durumlar bulunduğu için özen

⁵⁵⁰ Şeker Öğüz, *Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*, 115.

⁵⁵¹ Kender, *Sigorta*, 299.

⁵⁵² Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 222.

⁵⁵³ Kender, *Sigorta*, 309; Şeker Öğüz, *Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*, 48.

⁵⁵⁴ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 409.

⁵⁵⁵ Şenocak, "İhbar Külfeti," 184.

yükümlülüğüne aykırılık söz konusudur⁵⁵⁶.

Eksik bildirim, sigorta sözleşmesinin akdedilmesini ya da sözleşmenin şartlarını etkileyecek konulardan herhangi birinin sigortacıya bildirilmemesini ifade eder. Sigortacının kararını etkileyecek konularla ilgili gerçek dışı bilgi vermek ise yanlış bildirimdir⁵⁵⁷. TTK m. 1435'te yer alan önemli hususun, üstlenilen rizikoya sebep olabilecek durumlar olduğu ve rizikoya doğrudan sebebiyet vermeyen belirtilerin de ihbar edilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁵⁵⁸. Bu durumda, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık olup olmadığı belirlenirken, bildirilmeyen yahut eksik bildirilen hususların sigortacının sözleşme yapma kararını etkileyip etkilemediği saptanmalıdır. Bildirilmeyen, yanlış yahut eksik bildirilen hususun sigortacının kararında etkili olması yeterlidir, sigortacıyı sigorta yapmaya yönelten tek neden olması gerekmez⁵⁵⁹.

TTK m. 1436 gereği sigortacı, sigorta ettirene doldurması için soru içeren liste vermiş ise listede yer almayan sorular için sigorta ettirene sorumluluk yüklenemez. Bununla beraber sigorta ettirenin kötü niyetli olarak önemli olan bir konuyu sigortacıdan saklaması durumunda, bu konu ile ilgili olarak sigorta ettirenin sorumluluğunun bulunduğu düzenlenmiştir. Bir diğer deyişe sigorta ettirenin bilerek ve kötü niyetli bir şekilde sigorta sözleşmesi yapılmasını etkileyecek ya da sigorta sözleşmesinin şartlarını etkileyecek hususları gizlemesi sigorta ettirenin bunun sonuçlarına katlanmasını gerektirecektir. TTK m. 1436/2 gereği, sigortacının listede yer almayan konularda bilgi alması gerekiyor ise sigorta ettirene soru sorma hakkı bulunmaktadır. Listedeki yer almayan sorular sigorta ettirene yöneltilecek ise sorular, yazılı ve açık olmalıdır.

⁵⁵⁶ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 417; TTK m. 1435'te yer alan “bilmesi gereken hususlar” ifadesinin maddede bulunmasının yanlış olduğu yönünde görüş için bkz Hacıömeroğlu, “Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü,” 57.

⁵⁵⁷ Şeker Ögüz, *Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*, 109.

⁵⁵⁸ Şenocak, “İhbar Külfeti,” 182; Benzer yönde bkz Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 416.

⁵⁵⁹ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 414.

6. TTK'ye Göre Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılığın Sonuçları

a. TTK m. 1439/1 Gereği Sigorta Ettirenin Sigorta Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırı Davranışının Sigortacı Tarafından Riziko Gerçekleşmeden Önce Öğrenilmesi ve Cayma Hakkı

TTK m. 1437'de, rizikonun gerçekleşmesi ile sigortacıya bildirilmeyen ya da yanlış bildirilen hususlar arasında bağlantı olması hâlinde TTK m. 1439 düzenlemesinin tazminat ödenmesinde dikkate alınacağı belirtilmiştir. TTK m. 1439/1 ile sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne aykırı davranışlarının riziko gerçekleşmeden önce sigortacı tarafından belirlenmesi ve yaptırımı düzenlenmiştir⁵⁶⁰. TTK m. 1439/2 ile sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırı davranışının rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigortacı tarafından öğrenilmesi hâlindeki yaptırım düzenlenmiştir⁵⁶¹.

TTK m. 1439/1 gereği ihlal, rizikonun gerçekleşmesinden önce anlaşılmışsa sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlal edildiğinin kabulü için kusur ve illiyet bağı şartı aranmamıştır⁵⁶². Bir diğer deyişle sigortacı riziko gerçekleşmeden önce sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne aykırı davrandığını öğrenmişse sigorta ettiren kusurlu olmasa dahi sigortacı, cayma hakkını kullanabilir⁵⁶³. TTK m. 1441'in lafzı nedeniyle cayma hâlinde sigorta sözleşmesinin geriye etkili olarak sona ereceği ifade edilmektedir⁵⁶⁴. Bir görüşe göre beyan yükümlülüğünün ihlalinde sigorta ettirenin kusuru bulunmuyorsa sigortacıya cayma hakkı verilmemeliydi⁵⁶⁵. Bir diğer görüşe göre cayma hakkı, ağır kusur hâlinde tanınmalıydı; hafif kusur hâlinde ise fesih hakkı tanınabilirdi⁵⁶⁶. Bir

⁵⁶⁰ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 440.

⁵⁶¹ Kender, *Sigorta*, 303; Şaban Kayıhan ve Habib Yıldız, "Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü," *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 15, c. 8 (Ocak 2018): 15; Belirtmek gerekir ki TTK m. 1439/2'nin ifadesi, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlalinin, rizikonun gerçekleşmesinden sonra meydana geldiği şeklinde yanlış anlaşılmaya sebebiyet verecek bir düzenlemedir. Bkz Şenocak, "İhbar Külfeti," 190.

⁵⁶² Şeker Ögüz, *Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*, 124; Şenocak, "İhbar Külfeti," 187.

⁵⁶³ Şeker Ögüz, *Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*, 125; Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 419; Benzer yönde Dilşad Kuşuoğlu, "İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko" (Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi İstanbul, 2020), 105.

⁵⁶⁴ Kender, *Sigorta*, 302; Şenocak, "İhbar Külfeti," 188; Ünan eserinde, caymanın sözleşmeyi geriye doğru sona erdireceğini ifade etmektedir. Bkz Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 437.

⁵⁶⁵ Kender, *Sigorta*, 303.

⁵⁶⁶ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 437.

görüŖe göre kusur Ŗartının aranmaması sigorta ettirenin aleyhine değildir. Zira henüz riziko gerekleŖmedięinden sigorta sözleşmesinin koŖulları deęiŖtirilebilir⁵⁶⁷.

TTK m. 1439/1 ve TTK m. 1440 gereği, önemli olan bir husus sigortacıya bildirilmemiş veya yanlış bildirilmiş ise sigortacı, beyan yükümlülüğünün ihlalini öğrendiği tarihten itibaren on beŖ gün içerisinde sigorta ettirene bildireceği cayma beyanı ile sigorta sözleşmesinden cayabilir. Sigortacının cayma beyanı, sözleşmeyi geriye doğru sona erdirdiği yönünde açık olmalıdır. Sadece sözleşmenin feshedildiğinin bildirilmesi veya primin iade edilmesi geriye etkili fesih sonucunu doęurmaz⁵⁶⁸. Cayma yolunu tercih etmeyen sigortacı dilerse sigorta ettirenden prim farkını isteyebilir. Sigorta ettiren talep edilen prim farkını on gün içerisinde kabul etmezse sigorta sözleşmesinden cayılmış olunur. Bir görüŖe göre cayma hakkına sahip olan sigortacının prim farkını talep ettiği durumda, prim farkı talebinin kabul edilmemesi hâlinde cayma sonucunun oluŖması için sigorta ettirenin uyarılması gerekmektedir⁵⁶⁹.

TTK m. 1439/1 gereği önemli olan hususun, sigorta ettirenin kusurundan dolayı öğretilmemesi yahut sigorta ettirenin konuyu önemli addetmemesi nedeniyle sigortacıya bildirmemiş olması arasında fark yoktur. Bir görüŖe göre sigortacı aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemişse ya da sigortacının eksik veya yanlış bilgi vermesi nedeniyle sigorta ettiren sözleşme öncesi ihbar görevini ihlal ettiyse sigortacı cayma hakkını kullanamamalıdır⁵⁷⁰.

TTK m. 1441 gereği cayma durumunda, sigorta ettirenin kastı olan hallerde sigortacı, rizikoyu taşıdığı süre için prime hak kazanmaktadır. TTK m. 1442’de sigortacının cayma hakkının düşmesi üç bent olarak düzenlenmiştir. Buna göre sigortacı cayma hakkının kullanılmasından zımnen veya açıka vazgemişse, caymaya neden olan ihlale sigortacı sebebiyet vermişse ve sorulardan bazıları cevapsız bırakılmasına rağmen sigortacı sözleşmeyi yapmış ise sigortacı sözleşmeden cayamaz. Cayma süresi

⁵⁶⁷ Ŗeker Öğüz, *Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*, 126.

⁵⁶⁸ Ŗenocak, “İhbar Kulfeti,” 187.

⁵⁶⁹ Ünan, *Sigorta Ŗerh Cilt 1*, 439.

⁵⁷⁰ Ŗeker Öğüz, *Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*, 149.

başlamasına rağmen sigortacı edimini yerine getirmişse cayma hakkından vazgeçmiş sayılmaktadır⁵⁷¹. TTK m. 1438 gereği sigorta ettiren, sigortacıya bildirmediği ya da yanlış bilgi verdiği konuların zaten sigortacı tarafından bilindiğini ispatlayabilir. Bu durumda sigortacı, beyan yükümlülüğünün ihlaline dayanarak sigorta sözleşmesinden cayamaz.

Caymanın şekli ve süresi başlıklı TTK m. 1440 herhangi bir şekil şartı öngörmediğinden cayma sözlü olarak dahi yapılabilir⁵⁷². Belirlenen cayma süresi hak düşürücü süredir⁵⁷³. Bir görüşe göre TTK m. 1440 herhangi bir şekil şartı öngörmediğinden tarafların her ikisi tacir dahi olsa sonuç farklı olmayacaktır. Tarafların TTK m. 18'i uygulamak istediklerinin anlaşılması durumunda TTK m. 18'e uyulması gerekecektir⁵⁷⁴. Bir görüşe göre sözleşmenin taraflarının her ikisinin de tacir olması durumunda TTK m. 18 gereği noter, taahhütlü mektup, telgraf ya da elektronik imza ile bildirim yapılmalıdır⁵⁷⁵. Bununla beraber bir görüşe göre TTK m. 18 geçerlilik değil ispat şartıdır⁵⁷⁶. Diğer bir görüşe göre ise TBK m. 12/2 gereği Kanun'da öngörülen şekil şartı geçerlilik koşuludur ve TTK m. 18/3 metninde aksine düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle fesih ya da sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbar ve ihtarlar her iki tarafın da tacir olması durumunda TTK m. 18'e göre yapılmalıdır⁵⁷⁷.

b. TTK m. 1439/2 Gereği Sigorta Ettirenin Sigorta Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırı Davranışının Sigortacı Tarafından Riziko Gerçekleştikten Sonra Öğrenilmesi

TTK m. 1439/2 gereği, beyan yükümlülüğü sigorta ettirenin ihmali nedeniyle ihlal edilmiş ise ve bu husus riziko gerçekleştikten sonra anlaşılmış ise ihlalin niteliğine bakılır. İhlal, rizikonun gerçekleşmesine, tazminata ya da bedel miktarına etki edecek nitelikte ise tazminatta ihmal derecesine göre indirimde gidilir. Bir diğer deyişle TTK m.

⁵⁷¹ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 176.

⁵⁷² Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 455; Şenocak, "İhbar Külfeti," 187.

⁵⁷³ Şeker Ögüz, *Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*, 133; Şenocak, "İhbar Külfeti," 187; Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 456.

⁵⁷⁴ Şeker Ögüz, *Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*, 139.

⁵⁷⁵ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 455; Şenocak, "İhbar Külfeti," 187.

⁵⁷⁶ Şenocak, "İhbar Külfeti," 187.

⁵⁷⁷ Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2022), 172.

1439/2’de yer alan yaptırımların uygulanabilmesi için kusur şartı getirilmiştir⁵⁷⁸.

TTK m. 1439/2 ile beyan yükümlülüğü ihlalinin riziko gerçekleştikten sonra anlaşılması durumunda uygulanacak yaptırım, ihlalin rizikonun gerçekleşmesine, tazminata veya bedele etki edecek olması ihtimallerine göre düzenlenmiştir. Sigortacının gerçek durumu bilmesi hâlinde daha yüksek bir primle sigorta sözleşmesini akdedecek olmasının düzenlenmemesi eleştirilmektedir. Zira bildirilmeyen yahut yanlış bildirilen durumun sigorta sözleşmesinin daha yüksek bir primle yapılmasına neden olacak olması hâlinin rizikonun gerçekleşmesinden önce anlaşılması durumunda, sigortacının sözleşmeden cayma hakkı bulunmaktadır⁵⁷⁹.

TTK m. 1439/2 gereği sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlali kast derecesindeyse ve ihlal ile riziko arasında bağlantı mevcutsa, sigortacının tazminat ödeme borcu kalkar. İhlal ile riziko arasında bağlantı bulunmuyorsa sigortacı ödenen prim ve ödenmesi gereken prime göre yapacağı oranlamaya göre tazminatı öder. Beyan yükümlülüğünün ihlalinin riziko gerçekleştikten sonra öğrenen sigortacıya cayma hakkı tanınmamıştır⁵⁸⁰. Buna rağmen bir görüşe göre TTK m. 1439/2, sigortacının rizikonun gerçekleşmesinden sonra cayabilmesine engel olmamalıdır. Kanun ile rizikonun gerçekleşmesi hâlinde sigortacının belirli durumlarda ödeme yükümlülüğü altında olması öngörülmüştür. Yükümlülüklerini yerine getiren sigortacı, TTK m. 1439/1 ile tanınan cayma hakkını kullanabilmelidir⁵⁸¹.

TTK m. 1443 gereği sigorta sözleşmesi yapılması teklifi ile sözleşmenin yapıldığı ana kadar olan değişiklikler için sözleşmenin yapılması esnasına ilişkin hükümler kıyasen uygulanır. TTK m. 1443 ile düzenleme yapılması bu hususta hangi hükümlerin uygulanacağına yönelik yaşanabilecek tartışmaları önlemesi bakımından önemlidir.

Önemle belirtmek gerekir ki koruyucu hükümleri düzenleyen TTK m. 1452/3 ile TTK

⁵⁷⁸ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 443.

⁵⁷⁹ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 441.

⁵⁸⁰ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 438.

⁵⁸¹ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 446.

m. 1433 ilâ m. 1449'un sigorta ettiren ya da sigortalının aleyhine değiştirilemeyeceği, değiştirilirse TTK hükümlerinin uygulanacağı düzenlemiştir. Yukarıda bahsedilen sözleşme öncesindeki beyan yükümlülüğü ve cayma hakkı TTK m. 1435-1443 arasında düzenlendiğinden bu düzenlemeler, sigorta ettiren ve sigortalı aleyhine değiştirilemeyecektir.

7. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'na Göre Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğü ve Sigorta Ettirenin İhlalinin Sonuçları

Sigortalının beyan yükümlülüğü başlıklı ÜŞKMMSGŞ m. 4/A'da, “*akit sırasında*” alt başlığı ile düzenleme yapılmıştır. ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-1'de sigorta ettirenin, riziko ile ilgili gerçek durum hakkında sigortacıya doğru bilgi verdiği ve sigortacının, bu şartlarda sigorta sözleşmesini yaptığı ifade edilmiştir. Her ne kadar genel şartlarda “*akit sırasında*” ibaresi kullanılmış olsa da beyan, sözleşmenin kurulmasından önce yapılmalıdır⁵⁸².

ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2'de rizikonun özel şartlardaki tarifinin, sigorta ettiren tarafından dercettirilmesi⁵⁸³ gereken ve varsa teklifnamede yer alan konularda, gerçek dışı bilgi içermesi, eksik cevaplama yapılması ya da cevap verilmemesi hallerine ilişkin belirleme yapılmıştır. Bu durumlarda, sigorta ettirenin kastı ya da ağır kusuru olup olmamasına göre farklı sonuçlar düzenlemiştir.

Sigorta ettirenin ağır kusuru ya da kastı varsa ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-a, sigortacının sorumluluktan kurtulacağını düzenlenmiştir. Sigorta ettirenin ağır kusuru ya da kastı olmayan hallerde ise ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-b ile sigortacıya iki hak tanınmıştır. Buna göre sigortacı dilerse rizikonun ağırlığı ile uygun düzeyde prim farkı alarak sigorta sözleşmesini devam ettirebilir dilerse sigorta sözleşmesini feshedebilir. Sigortacının

⁵⁸² İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m. 5'te sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü için düzenleme mevcuttur. İşveren sorumluluk sigortalarında benzer yönde görüş için bkz. Kuşuoğlu, 104.

⁵⁸³ ÜŞKMMSGŞ m. 4 “*dercetmek*” ifadesini kullanmıştır. Bu kelime “*almak, toplamak*” şeklinde ifade edilmektedir. Bkz. TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

fesih hakkını kullanması için beyan yükümlülüğüne aykırılığı öğrendiği tarihten itibaren bir ay içerisinde durumu sigortalıya ihbar etmesi gerekir. Fesih ihbarının, sigortalıya tebliğinden itibaren on beş gün sonra öğlen saat 12.00'de sigorta sona ermiş olur. Sigortacı işlemeyen günler için prim farkını sigorta ettirene iade eder.

ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-b, sigorta ettirenin kastı ya da ağır kusuru olmayan halleri düzenlediğinden sigorta ettiren hafif kusurluysa ya da kusursuzsa sigortacı, ek prim talep edebilir ya da sözleşmeyi feshedebilir⁵⁸⁴.

ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son düzenlemesi de beyan yükümlülüğü bakımından önemlidir. ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son, gerçeğe aykırı beyanın ya da rizikoyu ağırlaştırıcı değişikliğin bildirilmediğinin hasar gerçekleştikten sonra anlaşılması durumunda, kast veya ağır kusurun varlığında tazminat ödenmeyeceğini belirlemiştir. Diğer hallerde ise olması gereken prim ile var olan prim arasında oranlama yapılarak tazminat ödeneceği düzenlenmiştir.

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere TTK ile ÜŞKMMSGŞ'nin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne uyulmamasının sonuçlarına ilişkin düzenlemeleri arasında fark bulunmaktadır.

8. TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nda Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğe Aykırılığın Yaptırımlarına İlişkin Hükümlerinin Karşılaştırılması ve Görüşlerimiz

a. Genel Olarak

TTK'nin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün sonuçlarına ilişkin hükümleri ile ÜŞKMMSGŞ m. 4 düzenlemelerinin incelenbilmesi için öncelikle beyan yükümlülüğünün ihlalinin sigortacı tarafından anlaşıldığı an incelenmelidir. Yukarıda TTK m. 1439/1 ile beyan yükümlülüğüne aykırı davranışın riziko gerçekleşmeden önce

⁵⁸⁴ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 224.

sigortacı tarafından anlaşılması hâlinin düzenlendiğine; TTK m. 1439/2 ile sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırı davranmasının rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigortacı tarafından öğrenilmesi hâlindeki yaptırımı düzenlediğine değinmiştik.

ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-a’da riziko gerçekleşmeden önce ya da sonraya yönelik belirleme yapılmamıştır. Ancak ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son, “*hakikate aykırı beyan ... hasarın vukuundan sonra öğrenilirse*” ifadesini kullanmıştır. Hasarın meydana gelmesi için de rizikonun gerçekleşmesi gerekeceğinden görüşümüze göre, ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son düzenlemesi, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne aykırı davranışının rizikonun gerçekleşmesinden sonra anlaşılması hâline ilişkin belirleme yapmıştır. ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2’de ise sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne aykırı davranışının riziko gerçekleşmeden önce, sigortacı tarafından öğrenilmesi hâli düzenlenmiştir⁵⁸⁵.

Sigortacının beyan yükümlülüğüne aykırı davranışın yaptırımları, TTK m. 1439/2 ile ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son ve TTK m. 1439/1 ile ÜŞKMMSGŞ m. 4/A’da farklı düzenlenmiştir. TTK ile ÜŞKMMSGŞ m. 4 hükümleri incelenirken dikkat edilmesi gereken bir konu da kullanılan ifadelerin birbirinden farklı olduğudur. Bu hususlar aşağıda ayrıntılı olarak incelenecektir.

b. TTK m. 1439/1 ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları m. 4/A Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi

(1). TTK m. 1439/1 ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-a’nın Değerlendirilmesi

TTK m. 1439/1 sigortalının beyan yükümlülüğüne aykırı davranışının rizikonun gerçekleşmesinden önce anlaşılması hâlini düzenmiş ve yukarıda değinildiği üzere ihlalin kabulü için kusur ve illiyet bağı şartı aranmamıştır. ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2’a’da ise kast ve ağır kusur hallerinde sigortacının sorumluluktan kurtulacağı düzenlenmiştir.

⁵⁸⁵ Ünan eserinde ÜŞKMMSGŞ m. 4/A’yı “*sözleşme öncesi ihbar görevi*” başlığı altında incelemiştir. Bkz Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 176.

TTK m. 1439/1, kast ya da ağır kusur şeklinde ayrıma gitmemiştir ve sigortalının kusuru olmasa dahi sigortacıya on beş gün içinde sözleşmeden cayma hakkını tanımıştır. Ayrıca sigortacı dilerse primi arttırarak sözleşmeye devam etmek için sigorta ettirene bildirimde bulunabilecektir. Sigorta ettiren, prim artışını on gün içinde kabul etmezse sigorta sözleşmesinden cayılmış olunacaktır.

ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-a, kast ya da ağır kusur hâlinde sigortacının sorumluluktan kurtulacağını düzenlemiştir. Bir diğer deyişle burada sigortacının cayma bildirimde bulunmasına gerek yoktur⁵⁸⁶.

Öğretide mTTK döneminde, ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2'nin sigorta ettiren lehine olduğu ölçüde geçerli olduğu ifade edilmiştir. Bu görüşe göre ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-a'nın sigorta ettiren lehine olup olmadığı tartışılmalıdır. Zira kast veya ağır kusur hâlinde sigortacı kendiliğinden yükümlülükten kurtulmaktadır. Oysaki mTTK gereği, sigortacının yükümlülükten kurtulması için cayma hakkını kullanması gerekmektedir⁵⁸⁷. Sonuç olarak ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-a'nın, emredici hükümlere aykırı olduğu için geçersiz sayılması gerektiği ve bu boşluğun uygun bir şekilde doldurulması gerektiği belirtilmiştir. Boşluğun uygun doldurulması için ağır kusur ya da kast hallerinde sigortacının sorumluluktan kurtulması sonucunun doğmaması gerektiği bunun yerine sigortacıya cayma hakkı verilmesi gerektiği görüşü ileri sürülmüştür⁵⁸⁸. 6102 sayılı TTK m. 1439/1 açısından da durumun benzer olduğunu düşünmekteyiz. TTK m. 1439/1'de kusur ve illiyet bağı aranmazken ÜŞKMMSGŞ m. 4'ün kast ve ağır kusur olup olmamasına göre belirleme yapması esasında sigorta ettiren lehinedir. Ancak ÜŞKMMSGŞ m. 4 gereği kast ve ağır kusur hâlinde sigortacı kendiliğinden yükümlülükten kurtulmaktayken TTK m. 1439 gereği sigortacının cayma hakkını kullanması ya da prim farkı talep etmesi gerekmektedir. Koruyucu hükümleri düzenleyen TTK m. 1452/3, TTK m. 1433 ilâ m. 1449'un sigorta ettiren ya da sigortalının aleyhine değiştirilemeyeceği değiştirilirse TTK hükümlerinin uygulanacağı düzenlemiştir. TTK m. 1452/3'ün açık düzenlemesi karşısında sigorta ettirenin beyan

⁵⁸⁶ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 177-178.

⁵⁸⁷ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 177-178.

⁵⁸⁸ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 178.

yükümlülüğüne aykırı davranışı kasten ya da ağır kusuru ile gerçekleştirmesi, sigortacı tarafından riziko gerçekleşmeden önce öğrenilirse TTK m. 1439/1 hükmü uygulanmalıdır.

(2). TTK m. 1439/1 ve ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-b'nin Değerlendirilmesi

Öğretide mTTK döneminde ileri sürülen bir görüşe göre gerek mTTK gerek ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-b, beyan yükümlülüğünün ihlalinin olumsuz sonuç doğurması için sigorta ettirenin kusurunu aramaz⁵⁸⁹. TTK m. 1439/1'de de kusur aranmadığına yukarıda değinilmişti. Bununla beraber sigortacıya, ÜŞKMMSGŞ'de fesih hakkı tanınırken TTK'de cayma hakkı tanınmıştır. ÜŞKMMSGŞ düzenlemesi sigorta ettirenin hafif kusuru ya da kusursuz olması hâlinde, sigortacıya ileriye etkili sonuç doğuran hak vermiştir⁵⁹⁰. Ayrıca TTK m. 1439/1 ve ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-b'de süreler de birbirinden farklı düzenlenmiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-b gereği, fesih hakkını kullanan sigortacının bir ay içerisinde sigortalıya ihbarda bulunması gerekmektedir. Buna karşılık TTK m. 1440 gereği sigortacı, yükümlülüğün ihlalini öğrendiği tarihten itibaren cayma hakkını on beş günlük sürede kullanmak zorundadır ve TTK m. 1452/3 gereği TTK m. 1439 sigorta ettiren aleyhine değiştirilemez. Bir görüşe göre ÜŞKMMSGŞ'de yer alan düzenleme, mTTK m. 1290 ile kıyaslandığında sigorta ettiren aleyhine değildir⁵⁹¹. Zira mTTK m. 1290 incelendiğinde maddede sigortacının prim farkı talep etme hakkının düzenlenmediği ancak sigortacının durumu öğrenmesinden itibaren bir ay içerisinde sigorta sözleşmesinden cayma hakkının düzenlendiği görülmektedir. Bu nedenle mevcut durumun mTTK dönemindeki gibi olduğunu düşünüyoruz ve bahsi geçen görüşe katılıyoruz. ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-b'de düzenlenen fesih, TTK m. 1439'da yer alan cayma hakkına kıyasla sigorta ettiren lehinedir. Bu nedenle ağır kusur veya kast olmayan durumlarda ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-b düzenlemesi uygulanmalıdır.

Primin yükseltilmesinin geleceğe etkili mi olacağı yoksa geçmişe dönük mü olacağı

⁵⁸⁹ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 224.

⁵⁹⁰ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 225.

⁵⁹¹ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 225.

konusu mTTK döneminde incelenmiştir. Öğretide ileri sürülen bir görüşe göre fesih ifadesinin kullanılması nedeniyle ÜŞKMMSGŞ hükmünden geleceğe etkili haklar verilmek istendiği sonucu ortaya çıkmaktadır⁵⁹². Ayrıca ÜŞKMMSGŞ m. 4/A-2-b’de ek prim alarak sigorta sözleşmesini devam ettirmek isteyen sigortacının, ek primi isteyebileceği süreye ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Ek prim talep edilebilecek sürenin belirlenmemesi bir eksikliklerdir.

c. TTK m. 1439/2 ve ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-Son Düzenlerinin Değerlendirilmesi

Sigortalının beyan yükümlülüğüne aykırı davranışının rizikonun gerçekleşmesinden sonra anlaşılması hâli TTK m. 1439/2 ile düzenlenmiştir. TTK m. 1439/2, beyan yükümlülüğüne aykırılığın tazminata ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek olması durumunda, sigorta ettirenin kast ya da ihmal derecesine ve bağlantı durumuna göre belirleme yapmıştır. ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son’ da ise kast ya da ağır kusur ile diğer haller şeklinde belirleme yapılmıştır.

TTK m. 1439/2, beyan yükümlülüğüne aykırılığın kast derecesinde olması hâlinde dahi ihlal ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı olması durumunda sigortacının tazminat ödemekten kurtulacağını belirlemiştir. Kast derecesindeki ihlal ile tazminat miktarı ya da riziko gerçekleşmesi arasında bağlantı yoksa sigortacı, ödenen primle ödenmesi gereken prime oranlama yaparak ödemeyle yükümlü kılınmıştır. Buna karşılık ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son, gerçeğe aykırı beyanın hasar gerçekleştikten sonra anlaşılması durumunda, kast veya ağır kusurun varlığında tazminat ödenmeyeceğini belirlemiştir. Görüşümüze göre TTK m. 1439/2 ile düzenlenen kast ve ihmal kavramları sigorta ettirenin lehinedir. Koruyucu hükümleri düzenleyen TTK m. 1452, TTK m. 1433 ilâ m. 1449’un sigorta ettiren ya da sigortalının aleyhine değiştirilemeyeceğini düzenlemiştir. Bu nedenle sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali kast derecesindeyse ya da ağır kusur bulunan durumlarda, ihlal ile riziko arasında bağlantı yoksa TTK hükümleri uygulanmalı ve sigortacı, TTK m. 1439/2’ye göre tazminat ödemekle yükümlü olmalıdır.

⁵⁹² Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 225.

TTK m. 1439/2, beyan yükümlülüğünün ihlalinin ihmalden kaynaklanması ve ihlalin, tazminat ya da rizikonun gerçekleşmesine etkili olması hâlinde ihmalin derecesine göre indirim yapılacağını belirlemiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son beyan yükümlülüğüne aykırı davranışın bildirilmemesinin hasar gerçekleştikten sonra ortaya çıkması hâlinde kast ve ağır kusur yoksa sigortalıdan alınan prim ile alınması gereken prim arasındaki farka göre tazminatta indirimle gidilecektir. TTK m. 1439/2’de ihmalin varlığında beyan yükümlülüğünün ihlalin, rizikonun gerçekleşmesine ya da tazminata etkili olmasının aranması ve ihmalin ağırlığına göre indirim yapılacağına ilişkin belirleme yapılmasının sigorta ettiren lehine olduğu açıktır.

TTK m. 1452/3 gereği TTK m. 1439 hükmü, sigorta ettiren ya da sigortalı lehine değiştirilebilir. Görüşümüze göre TTK m. 1439/2, kast durumuna göre belirleme yapıp ağır kusur hâlini düzenlemediğinden, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne aykırı davranışı kasıtlı değilse ancak ihmal içeriyorsa ve sigorta ettirenin ihmali, tazminatı ya da rizikonun gerçekleşmesini etkileyecek nitelikteyse ihmalin ağırlığına göre tazminatta indirim yapılmalıdır.

Sonuç olarak TTK m. 1439 hükmü ile ÜŞKMMSGŞ hükümleri arasında karışıklık oluşturabilecek derecede farklılıklar bulunmaktadır. ÜŞKMMSGŞ m. 4’ün tamamen değiştirilerek TTK ile uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

9. TTK’ye ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları’na Göre Sözleşme Süresi İçindeki Beyan Yükümlülüğü ve Kıyaslanması

a. TTK’ye Göre Sözleşme Süresi İçindeki Beyan Yükümlülüğü

Sigortacı, sözleşmenin yapıldığı esnadaki koşullara göre risk üstlenmektedir. Sözleşmenin yapılmasından sonra taraflar arasındaki denge bozulabilir⁵⁹³. Sigortacının üstlendiği rizikonun, belirlenen primin karşılığı olması gerekmektedir⁵⁹⁴. TTK m. 1444

⁵⁹³ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 464; Benzer yönde bkz Kemal Şenocak, “Sigorta Ettirenin Rizikoyu Ağırlaştırma ve Rizikonun Ağırlaşması Hâlinde Ağırlaşan Rizikoyu İhbar Külfeti,” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), 201.

⁵⁹⁴ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 464; Ayli, “Rizikoyu Ağırlaştırma,” 154.

hükmü ile sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesini yaptıktan sonra sigortacının izni olmadan rizikoyu ya da mevcut durumu ağırlaştırarak tazminatı arttıracak işlem ve davranışlarda bulunamayacağı düzenlenmiştir. Bir diğer deyişle TTK m. 1444/1 ile sigorta ettirene, rizikoyu ağırlaştırmama görevi getirilmiştir⁵⁹⁵.

Riziko ağırlaşması TTK’de tanımlanmamıştır. Öğretide riziko ağırlaşması, sigorta ettirenin sözleşmenin kurulması için iradesini açıkladığı esnada var olan ve riziko için önemli olan konuların sonradan değişmesi ve değişikliğin sigortacının öngöremeyeceği şekilde ve süreklilikte olması, değişiklik nedeniyle rizikonun gerçekleşmesi, sigortacının karşılaşacağı haklı sayılmayacak istemlerin olasılığının ya da zararın artması olarak ifade edilmektedir⁵⁹⁶. Sigortacının izni olmaksızın sigorta ettiren ya da onun izniyle başkasının rizikoyu ya da var olan durumu ağırlaştırarak tazminatı artırıcı her türlü davranışı ve işlemi, riziko ağırlaşması olarak ifade edilmiştir⁵⁹⁷. Riziko ağırlaşmasının oluşması için öncelikle rizikonun durumunda objektif bir değişiklik oluşmalıdır⁵⁹⁸.

Rizikonun ağırlaşması sonucunda, rizikonun gerçekleşmesi riski ya da muhtemel zararın kapsamı artmaktadır⁵⁹⁹. Rizikonun ağırlaşması, uygun olmayan yeni faktörler ile ya da bazı uygun faktörlerin ortadan kalkması ile oluşmaktadır⁶⁰⁰. Rizikonun gerçekleşme ihtimali, sigortacının halefiyeti ve sigorta değeri gibi primin belirlenmesi açısından önemli olan konular, riziko ağırlaşmasının belirlenmesi açısından da önem taşımaktadır. Esasında rizikoyu belirleyen önemli riziko faktörlerinin değişmesi sonucu riziko ağırlaşmaktadır⁶⁰¹. Önemli riziko faktörleri, TTK m. 1435 gereği sigorta ettirenin, sigortacıya beyan etmesi gereken faktörler olarak ifade edilmektedir⁶⁰². Rizikonun ağırlaştığının kabulü için ağırlaşmanın esaslı olması gerekir⁶⁰³. Bir görüşe göre, riziko

⁵⁹⁵ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 475; Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 87; Ayli, “Rizikoyu Ağırlaştırmama,” 165.

⁵⁹⁶ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 469; Rizikonun ağırlaşması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Omağ, *Riziko Ağırlaşması*, 41 vd; Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 99 vd.

⁵⁹⁷ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 195-196.

⁵⁹⁸ Şenocak, “Ağırlaşan Rizikoyu İhbar,” 202.

⁵⁹⁹ Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 57; Şenocak, “Ağırlaşan Rizikoyu İhbar,” 203.

⁶⁰⁰ Kender, *Sigorta*, 309.

⁶⁰¹ Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 74.

⁶⁰² Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 106.

⁶⁰³ Omağ, *Riziko Ağırlaşması*, 57.

ağırlaşmasının kabul edilebilmesi için süreklilik unsuru bulunmalıdır⁶⁰⁴. Diğer bir görüşe göre de rizikonun ağırlaştığının kabul edilebilmesi için az çok devamlı bir durum var olmalıdır⁶⁰⁵.

TTK m. 1444/2’de sigorta ettiren ya da sigorta ettirenin izni ile üçüncü bir kişinin, rizikonun gerçekleşme riskini arttıran veya içinde bulunulan durumu ağırlaştıran işlemlerde bulunması ya da sigorta sözleşmesinin yapımı sırasında açıkça riziko ağırlaşması olarak belirlenmiş bir durumun meydana gelmesi hâlinde derhâl, söz konusu işlemler bilgisi dışında meydana gelmişse öğrendiği tarihten itibaren on gün içerisinde sigorta ettirenin, sigortacıya durumu bildirmesi gerektiği düzenlenmiştir. TTK m. 1444/2 ile sigorta ettirene, rizikonun ağırlaşması hâlini sigortacıya beyan yükümlülüğü getirilmiştir⁶⁰⁶. Öğretide mTTK döneminde ileri sürülen bir görüşe göre, teknik veya hukuki anlamda tereddüt uyacak ufak bir riziko değişikliğinde dahi durum, sigortacıya beyan edilmelidir⁶⁰⁷. Rizikonun ağırlaşmasında kusur aranmamaktadır. Kusur, sigortacının haklarının belirlenmesinde önemlidir⁶⁰⁸. Sigorta ettirenin, rizikonun ağırlaşmasında kusuru olsa da olmasa da sigortacı için durum değişmemektedir. Her iki halde de riziko dengesi, sigortacı aleyhine değişmektedir⁶⁰⁹.

Öğretide, TTK m. 1444/1 ile TTK m. 1444/2’de yer alan riziko ağırlaşması tanımlarının birbirinden farklı olduğu ifade edilmiş ve bu durum eleştirilmiştir⁶¹⁰. TTK m. 1444/2’de yer alan “*rizikonun gerçekleşme ihtimalini artırıcı*” ifadesinin riziko ağırlaşmasının doğru tanımını içerdiği ifade edilmektedir⁶¹¹.

Riziko ağırlaşması, sübjektif ve objektif riziko ağırlaşması şeklinde meydana gelebilir⁶¹². Sübjektif riziko ağırlaşması, sigorta ettirenin fiili nedeniyle olur⁶¹³. Ayrıca

⁶⁰⁴ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 470.

⁶⁰⁵ Kender, *Sigorta*, 310; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 196.

⁶⁰⁶ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 475; Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 88.

⁶⁰⁷ Omağ, *Riziko Ağırlaşması*, 90.

⁶⁰⁸ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 196.

⁶⁰⁹ Omağ, *Riziko Ağırlaşması*, 69.

⁶¹⁰ Kender, *Sigorta*, 312; Şenocak, “Ağırlaşan Rizikoyu İhbar,” 203.

⁶¹¹ Kender, *Sigorta*, 312.

⁶¹² Şenocak, “Ağırlaşan Rizikoyu İhbar,” 206.

⁶¹³ Kender, *Sigorta*, 310; Şenocak, “Ağırlaşan Rizikoyu İhbar,” 206.

sigorta ettirenin, üçüncü kişinin rizikoyu ağırlaştırmasına izin vermesi hâlinde de subjektif riziko ağırlaşması meydana gelir⁶¹⁴. Subjektif riziko ağırlaşmasında sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama, ağırlaştırmışsa beyan yükümlülüğü bulunmaktadır⁶¹⁵. Objektif riziko ağırlaşmasında sigorta ettiren herhangi bir fiil gerçekleştirmemektedir. Objektif riziko ağırlaşması, üçüncü kişinin fiilinin sonucunda oluşabileceği gibi herhangi bir kişinin fiili olmamasına rağmen de oluşabilir. Objektif riziko ağırlaşmasında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü bulunmaktadır⁶¹⁶.

TTK m. 1444/2’de belirlenen on günlük süre öğretide tartışma konusu olmuştur. Bir görüşe göre, TTK m. 1444/2 gereği objektif riziko ağırlaşmasının derhâl sigortacıya bildirilmesi gerekmektedir. Kanun’da belirlenen on günlük süre ise üst sınır olarak anlaşılmalıdır. On günlük üst sınır bütün riziko ağırlaşması türleri için geçerlidir⁶¹⁷. Ayrıca TTK m. 1444/2, “*en geç on gün içinde*” ifadesini kullandığından beyan yükümlülüğünün on gün içerisinde yerine getirilmesi yeterli sayılmayacak, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü kusuru ile geciktirmemesi unsuru da aranacaktır⁶¹⁸. Bununla beraber riziko ağırlaşmasını konu alan başka eserlerde on günlük sürenin üst süre olduğuna yönelik herhangi bir ayrıntıya girilmediği görülmektedir. Bu çalışmalarda TTK m. 1444/2’nin lafzının aynen korunduğu ve sigorta ettiren tarafından ya da sigorta ettirenin izniyle bir başkası tarafından riziko ağırlaştırılmışsa derhâl; sigorta ettirenin bilgisi dışında gerçekleşen riziko ağırlaşmalarında, sigorta ettirenin öğrendiği tarihten itibaren on gün içerisinde sigortacıya bildirimde bulunması gerektiği ifade edilmektedir⁶¹⁹. TTK m. 1444/2’nin lafzına aynen bağlı kalınarak yapılan yorumlarda da on günlük sürenin fazla olduğu ifade edilmektedir⁶²⁰. Sigorta ettirenin TTK m. 1444’e aykırı davranışlarda bulunması hâlinde sigortacının sahip olacağı haklar TTK m. 1445 hükmünde yer almaktadır.

⁶¹⁴ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 468.

⁶¹⁵ Kender, *Sigorta*, 310.

⁶¹⁶ Kender, *Sigorta*, 310; Ayrıntılı açıklama için bkz Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 404.

⁶¹⁷ Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 411.

⁶¹⁸ Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 413-414.

⁶¹⁹ Ayli, “Rizikoyu Ağırlaştırmama,” 179; Şenocak, “Ağırlaşan Rizikoyu İhbar,” 206.

⁶²⁰ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 481; Ayli, “Rizikoyu Ağırlaştırmama,” 179-180.

b. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'na Göre Sözleşme Süresi İçindeki Beyan Yükümlülüğü

ÜŞKMMSGŞ m. 4/B, akitten sonra başlığı ile sigorta süresi içerisinde meydana gelen değişikliklerin sigortacıya beyan edilmesine dair düzenlemeye bulunmuştur. ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-1'e göre ÜŞKMMSGŞ m. 4/A'da belirtilen konulardaki her türlü değişiklik, sigortalı tarafından gerçekleştirildiyse sekiz gün içerisinde, değişiklik sigortalının iradesi dışında meydana geldiyse durumu öğrendiği anda sigortacıya beyan yükümlülüğü vardır.

Görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-1'de ÜŞKMMSGŞ m. 4/A'ya atıfta bulunması yazım açısından hatalıdır. Zira ÜŞKMMSGŞ m. 4/A ile sigortalının, rizikonun gerçek durumunu bildirdiğini ve sigorta sözleşmesinin bu şekilde yapıldığını belirtmiştir. Devamında sigortalının bildirimlerinin gerçeğe aykırı olması, eksik olması yahut sorulan soruların boş bırakılması hâlinde çeşitli durumlara göre düzenleme getirmiştir. Bu nedenle ÜŞKMMSGŞ m. 4/B'de, 4/A'ya atıf yapılması yerine açıkça düzenleme yapılması gerekirdi. Ayrıca ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son, rizikoyu ağırlaştıracak nitelikteki değişikliğin hasarın gerçekleşmesinden sonra öğrenilmesi durumunu düzenlemektedir. Bu nedenle ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-2-a ve b fıkralarında sigortacıya tanınan hakların, riziko ağırlaşmasının, riziko gerçekleşmeden önce sigortacı tarafından öğrenildiği durumlara ilişkin olduğu görüşündeyiz.

ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-2'de değişikliğin rizikoyu ağırlaştırıcı nitelikte olması hâlinde sigortacının hakları düzenlenmiştir. Buna göre ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-2 ile değişikliklerin rizikoyu ağırlaştırıcı nitelikte olması durumunda sigortacıya iki seçimlik hak sunmaktadır. Buna göre sigortacı dilerse rizikonun ağırlaşmasını karşılayabilecek ek prim talep ederek sigortanın devamını kabul eder ya da rizikonun ağırlaşmasını öğrendiği tarihten itibaren sekiz gün içerisinde sözleşmeyi fesheder. Fesih ihbarının tebliğ edilmesinden itibaren on beş gün sonra, öğlen saat on ikide sigorta sözleşmesi sona erer.

ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-3'te değişikliğin rizikoyu hafifletici nitelikte olması hâli düzenlenmiştir. Değişiklikler rizikoyu hafifletici nitelikteyse ve primin indirilmesi gerekiyorsa yeni durumun ortaya çıkmasından itibaren prim farkı sigortalıya iade edilir. ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-4, süresinde kullanılmayan fesih haklarının hükmünün kalmayacağını⁶²¹ düzenlemiştir. Maddenin devamında ek prim ödenmesi konusunda anlaşılabilmesi hâlinde sigortalının da fesih hakkının kullanabileceği düzenlenmiştir. Bu durumda sigorta sözleşmesinin fesih ihbarı ile hükümsüz olacağı ve sigorta süresinin işlemeyecek kısmının priminin iade edilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son, rizikoyu ağırlaştırıcı değişikliğin bildirilmediğinin hasar gerçekleşikten sonra anlaşılması durumunda, kast veya ağır kusur durumlarında tazminat ödenmeyeceğini belirlemiştir. Diğer hallerde ise olması gereken prim ile var olan prim arasında oranlama yapılarak tazminat ödeneceği düzenlenmiştir.

c. TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nda Sözleşme Süresi İçindeki Beyan Yükümlülüğünün Kıyaslanması

TTK m. 1444 ile ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-1 arasındaki önemli farklardan birisi kavramlardır. TTK m. 1444/2'de sigorta ettirene, rizikonun gerçekleşme riskini artırıcı, mevcut durumu ağırlaştırıcı işlemleri ya da sözleşmede açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilen olayların gerçekleşmesi hâlinde beyan yükümlülüğü getirilmiştir. ÜŞKMMSGŞ'de ise sigorta sözleşmesinin yapılmasından sonra meydana gelecek “her türlü değişikliğin” sigortacıya beyan edilmesi gerekliliği düzenlenmiştir. Oysaki sözleşme süresi içindeki beyan yükümlülüğünün amacı her türlü değişiklikten sigortacıyı haberdar etmek değildir. Bu nedenle rizikonun ağırlaşması konusunda geniş şekilde yükümlülük getiren genel şartların normun amacı ile sınırlandırılması gerektiği ifade edilmiştir⁶²². Bu görüşe biz de katılmaktayız. Zira yukarıda da değinildiği üzere TTK m. 1452/3 gereği, TTK m. 1433 ilâ 1449 hükümleri, sigorta ettirenin, sigortalının

⁶²¹ ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-4'te “sakıt olmak” ifadesi kullanılmıştır. Bu ibare “hükmi kalmamak” şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁶²² Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 395.

ya da lehtarın aleyhinde değiştirilemez. Bu nedenle bildirilmesi gereken riziko ağırlaşması, TTK m. 1444 hükmüne göre değerlendirilmelidir.

ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-1, sigorta sözleşmesinin yapılmasından sonra oluşan değişiklikler sigortalı tarafından meydana getirilmişse sekiz gün içinde sigortacıya beyan yükümlülüğü öngörmüştür. Buna karşılık TTK m. 1444/2 gereği beyan edilmesi gereken durum, sigorta ettiren ya da onun izniyle bir başkası tarafından gerçekleştirildiyse sigorta ettirenin derhâl sigortacıya beyan yükümlülüğü bulunmaktadır. ÜŞKMMSGŞ m. 4/B’de yer alan sekiz günlük sürenin sigorta ettiren lehine olduğu açıktır. Bu nedenle TTK m. 1444’e göre belirlenecek olan riziko ağırlaşması, sigorta ettiren ya da onun izniyle üçüncü kişi tarafından gerçekleştirildiyse sigorta ettiren, sekiz gün içinde sigortacıya rizikonun ağırlaştığını bildirmelidir.

TTK m. 1444/2’de rizikonun ağırlaşmasının, sigorta ettirenin bilgisi dışında olması hâlinde, sigorta ettirene keyfiyeti öğrendiği tarihten itibaren en geç on gün içinde sigortacıya beyan yükümlülüğü getirilmiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-1, rizikonun ağırlaşmasının sigortalının iradesi dışında oluşması hâlinde sigortalıya, keyfiyeti öğrenir öğrenmez sigortacıya beyan yükümlülüğü getirmiştir. TTK m. 1444/2’de yer alan on günlük sürenin sigorta ettiren lehine olduğu açıktır. Bu nedenle riziko ağırlaşması sigorta ettirenin bilgisi dışında gerçekleşmişse, sigorta ettirenin en geç on gün içinde sigortacıya rizikonun ağırlaştığını bildirim yükümlülüğü bulunduğu görüşündeyiz.

10. TTK’ye ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları’na Göre Sözleşme Süresi İçindeki Beyan Yükümlülüğüne Aykırılığın Yaptırımı ve Kıyaslanması

a. TTK Hükümlerine Göre Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçindeki Beyan Yükümlülüğüne Aykırı Davranışının Riziko Gerçekleşmeden Önce Öğrenilmesi, Yaptırımlar ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları ile Kıyaslanması

TTK m. 1445/1 sigortacının, sözleşme süresi içindeki beyan yükümlülüğünün ihlalinin riziko gerçekleşmeden önce öğrenmesindeki yaptırımını düzenlemiştir⁶²³. TTK m. 1445/1’de sözleşme süresi içinde sigortacının, rizikonun gerçekleşmesi ya da mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini veya sözleşmede riziko ağırlaşması şeklinde ifade edilen hususlardan birinin varlığını öğrendiğinde, öğrenme tarihinden itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebileceği ya da prim farkını talep edebileceği düzenlenmiştir. Prim farkı, on gün içinde kabul edilmezse sözleşme feshedilmiş sayılır. TTK m. 1445/3 gereği prim farkı isteme ve fesih hakları süresi içerisinde kullanılmazsa düşer. Görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-2 bu maddenin karşılığıdır. Hem TTK m. 1445/1 hem de ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-2 sigortacıya, ek prim ile sözleşmenin devamı veya fesih hakkı tanımıştır. Bununla beraber maddeler kıyaslandığında birtakım farklılıklar söz konusudur. ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-2 gereği ek prim talep edilecekse de sigortacının ek prim talep edilebilmesi için herhangi bir süre kısıtlaması getirilmemiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-2’nin yazımı nedeniyle sigortacı, makul görülebilecek en kısa süre içinde ek prime yönelik beyanını bildirmelidir.

TTK m. 1445/1 incelendiğinde riziko ağırlaşması durumunda ve sigorta ettirenin sigortacıya bildirim yapmamasında kusurunun olup olmaması arasında fark bulunmamaktadır⁶²⁴. Bir diğer deyişle subjektif ve objektif riziko ağırlaşması ayrımı yapılmamıştır⁶²⁵. Her iki durumda da sigorta ettiren bir aylık hak düşürücü süreye uymak kaydıyla sigorta sözleşmesini feshedebilir⁶²⁶. Bu husus öğretide eleştirilmiştir⁶²⁷. TTK m. 1445/1’de yer alan fesih için belirlenen bir aylık süre içerisinde, fesih

⁶²³ Kender, *Sigorta*, 313; Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 484; Ayli, “Rizikoyu Ağırlaştırmama,” 180; Öğretide aksi yönde görüş mevcuttur. Yener eserinde, sigorta sözleşmesi sona ermediği sürece, riziko gerçekleşmeden önce de riziko gerçekleştikten sonra da TTK m. 1445/1’de yer alan imkânların kullanılabileceği görüşündedir. Zira madde başlığı “sözleşmenin süresi” şeklindedir. Bkz Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 441; Şenocak eserinde TTK m. 1445/1 uyarınca sigortacının, rizikonun gerçekleşmesinden önce de riziko gerçekleştikten sonra da sigorta sözleşmesini feshedebileceğini ifade etmiştir. Bkz Şenocak, “Ağırlaşan Rizikoyu İhbar,” 207.

⁶²⁴ Kender, *Sigorta*, 313; TTK m. 1445/1 ile genel düzenleme öngörüldüğü ve herhangi bir göreve aykırı davranışta bulunmayan sigorta ettirenler için de sigorta sözleşmesinin feshedilebileceği yönünde bkz Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 432.

⁶²⁵ Kender, *Sigorta*, 313; Ayli, “Rizikoyu Ağırlaştırmama,” 169; Şenocak, “Ağırlaşan Rizikoyu İhbar,” 208.

⁶²⁶ Şenocak, “Ağırlaşan Rizikoyu İhbar,” 208.

⁶²⁷ TTK m. 1445/1’de yer alan anlatımın açık olmadığı, objektif riziko ağırlaşmasını da kapsayacak şekilde anlamaya elverişli olduğu ve riziko ağırlaşmasında sigorta ettirenin kusurlu ya da kusursuz olmasının fark etmediği yönünde bkz Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 485; Maddenin bu hâliyle eksik olduğu yönündeki eleştiri için bkz Kender, *Sigorta*, 313.

bildiriminin sigorta ettirene ulaşması gerektiği ifade edilmektedir. Kanun, fesih bildiriminin gönderilmesini yeterli bulsaydı bu hususu açıkça belirtmesi gerekirdi⁶²⁸. Ayrıca fesih beyanında, sigorta sözleşmesinin ileriye etkili olarak ortadan kaldırılacağına açıkça yer alması gerektiği ifade edilmektedir⁶²⁹. Bir görüşe göre TTK m. 1445/1, sigortacıya sigorta sözleşmesini fesih hakkını, riziko ağırlaşması nedeniyle vermektedir; beyan yükümlülüğünün ihlalini aramamaktadır⁶³⁰. Bir görüşe göre TTK m. 1445/1'in anlamı riziko ağırlaşmasının her türünü kapsamaktadır. Sigortacı lehine olan bu düzenlemenin yerinde olmadığı ve sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama yükümlülüğünü ihlal etmesi hâlinde fesih hakkı tanınması gerektiği ifade edilmektedir⁶³¹.

TTK m. 1445/1'de sözleşmeyi fesih için sigortacıya bir aylık süre tanınmışken ÜŞKMMSGŞ'de sigortacıya fesih hakkını kullanabilmesi için sekiz gün süre tanınmış ve fesih ihbarının sigortalıya tebliğinden itibaren on beş gün sonra öğlen saat on ikide sigorta sözleşmesinin sona ereceği düzenlenmiştir. Öğretide bir görüşe göre, sekiz günlük süre oldukça kısadır ve mTTK ile uyumludur. Bu görüşe göre, sekiz gün içerisinde sigortacı, gerekli hesaplamaları yapamayacağı için doğrudan sigorta sözleşmesini feshetme yoluna gidebilecektir. Üstelik sekiz günlük sürenin sigorta ettirenin lehine olduğu hususu şüphelidir. Açıklanan sebeplerle mTTK ile uyumlu olan sekiz günlük süre geçersiz sayılmalı ve sigortacılar TTK ile uyumlu olarak bir ay içerisinde imkânları kullanabilmelidir⁶³². Görüşümüze göre, sekiz günlük süre sigorta ettiren lehinedir. Sigortacının sekiz gün içerisinde gerekli belirlemeleri yapamayacağı için sigorta sözleşmesini feshedebileceği faraziyesinden hareket edilmesinin sigorta ettirenin aleyhine sonuçlar doğuracağını düşünmekteyiz. Bu nedenle riziko gerçekleşmeden önce riziko ağırlaşmasını öğrenen sigortacı, sekiz gün içinde sigorta sözleşmesini feshedebilir⁶³³.

⁶²⁸ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 485.

⁶²⁹ Şenocak, "Ağırlaşan Rizikoyu İhbar," 208.

⁶³⁰ Şenocak, "Ağırlaşan Rizikoyu İhbar," 208.

⁶³¹ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 485.

⁶³² Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 444-445.

⁶³³ Benzer şekilde İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m. 6'da rizikonun ağırlaşması hâlinde sigorta sözleşmesini feshedebilmesi için sigortacıya sekiz gün süre tanınmıştır. İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında yer alan sekiz günlük sürenin sigorta ettiren lehine olduğu ve TTK m.

TTK m. 1445/3 gereği prim farkı isteme ve fesih hakları süresi içerisinde kullanılmazsa düşer. ÜŞKMMSGŞ m. 4'te benzer düzenleme yer almaktadır. Süreye uyulmadığı takdirde sigortacının fesih hakkını kullanamayacağı konusunda şüphe bulunmamaktadır.

TTK m. 1445/6 gereği sigortacı, riziko gerçekleşmeden önce beyan yükümlülüğüne aykırılığın kasıtlı olarak ihmal edildiğini öğrenirse TTK m. 1445/1'e göre sözleşmeyi feshetmiş olması hâlinde dahi değişikliğin olduğu sigorta dönemine ait olan prime hak kazanır. ÜŞKMMSGŞ'de bu yönde bir düzenleme bulunmamaktadır. TTK m. 1419, Kanun'da aksi öngörülmemiş ise sigorta sözleşmesinin sona erdiği durumlarda, işlemeyen günlerin primlerinin sigorta ettirene iade edileceğini düzenlemiştir. TTK m. 1445/6'nın kullanılabilmesi için rizikonun ağırlaştığını beyan yükümlülüğünün kasten ihlal edilmesi ve sigortacının sözleşmeyi feshetmesi gerekmektedir. Bunun sonucunda sigortacı, o döneme ait bütün prime hak kazanır. Beyan yükümlülüğünün kasten ihlal edilmesi dışında kalan hallerde sigortacının primi iade etmeyeceğine dair sözleşme hükümleri geçersizdir⁶³⁴.

TTK m. 1445/7'ye göre sigortacıya sigorta sözleşmesini feshetmek ya da feshin hüküm ifade edebilmesi için verilen süre içinde, rizikonun yapılan değişiklikle bağlantılı olarak meydana gelmesi durumunda sigorta tazminatı veya bedeli, ödenen prim ve ödenmesi gereken prim arasındaki orana göre belirlenir. Bir görüşe göre TTK m. 1445/7, subjektif riziko ağırlaşmaları için uygulanmalıdır. Kanun'da yer alan *“yapılan değişiklikle bağlantılı olarak”* ifadesi, sigorta ettirenin gerçekleştirdiği riziko ağırlaşmasını ifade etmektedir. Ayrıca sigortacı, rizikonun ağırlaşmasını riziko gerçekleşmeden önce öğrenmeli, TTK m. 1445/1 gereği sigorta sözleşmesini feshetme hakkı doğmalı, feshin hüküm doğurması için gerekli süre içerisinde ya da fesih için öngörülmüş olan bildirim süresinde riziko gerçekleşmeli, riziko ile sigorta ettirenin subjektif ağırlaştırmış olduğu riziko arasında illiyet bağı olmalıdır⁶³⁵. ÜŞKMMSGŞ'de feshin gerçekleşebilmesi için gerekli olan süre içerisinde rizikonun gerçekleşmesi ihtimali ayrıca düzenlenmemiştir. Bununla beraber ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-2-b'de fesih ihbarının tebliğinden itibaren on beş

1445/1'de düzenlenen bir aylık süre yerine sekiz günlük sürenin uygulanması gerektiği yönündeki görüş için bkz Kuşuoğlu, 110.

⁶³⁴ Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 454.

⁶³⁵ Şenocak, “Ağırlaşan Rizikoyu İhbar,” 208-209; Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 517.

gün sonra öğlen saat 12.00’de sigorta sözleşmesinin sona ereceği belirlenmiştir. Görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ m. 4-B-2-b gereği, feshin hüküm ifade etmesi için geçerli olan on beş gün içinde riziko gerçekleşirse sigortacının TTK m. 1445/7 gereği tazmin yükümlülüğünün olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

b. TTK Hükümlerine Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçindeki Beyan Yükümlülüğüne Aykırı Davranışının Riziko Gerçekleştikten Sonra Öğrenilmesi, Yaptırımlar ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları ile Kıyaslanması

TTK m. 1445/5 sigortacının, riziko gerçekleştikten sonra beyan yükümlülüğüne aykırı davranıldığını öğrenmesi hâlini düzenlemektedir⁶³⁶. Görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son bu maddenin karşılığıdır. İki madde arasında farklar bulunmaktadır.

TTK m. 1445/5’e göre riziko gerçekleştikten sonra, sigorta ettirenin ihmali belirlenirse ve değişikliklerle ilgili beyan yükümlülüğünün ihlali saptanırsa ihlale bakılır. İhlal, tazminat miktarına, bedele veya rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecekse tazminattan veya bedelden ihmalin derecesine göre indirim yapılır. Sigorta ettirenin kastı varsa ve değişiklik ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı mevcutsa sigortacı, sözleşmeyi feshedebilir. Bu halde, sigorta tazminatı veya bedeli ödenmez. Bağlantı olmaması durumunda ise sigortacı, ödenen ve ödenmesi gereken prim arasındaki oranı göz önünde bulundurarak sigorta tazminatını veya bedelini öder.

TTK m. 1445/5 ile ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son arasındaki farklardan biri ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son ifadesinde yer alan ve yaptırımı tazminatın ödenmemesi olan ağır kusur hâlinin, TTK m. 1445/5’te özel olarak düzenlenmemesidir. Bir diğer deyişle TTK m. 1445/5 kast hâlinde, sigorta sözleşmesinin sigortacı tarafından feshedilebileceğini açıkça düzenlemiş ancak ağır kusurun varlığı hâlinde sigortacıya fesih hakkı vermemiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son ile kıyaslandığında TTK m. 1445/5, ağır kusur açısından sigortalının lehinedir çünkü riziko gerçekleştikten sonra riziko ağırlaşması sigortacı tarafından öğrenilirse ve rizikonun ağırlaştığının bildirilmemesi açısından da

⁶³⁶ Ayli, “Rizikoyu Ağırlaştırmama,” 180; Kender, *Sigorta*, 314.

sigortalının ağır kusuru varsa TTK m. 1445/5 gereği sigortacı, kusur oranında indirimine gidebilecektir. Oysaki ağır kusur durumunda ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son düzenlemesinin uygulanacağı kabul edilseydi, sigortacı tazminat yükümlülüğünden kurtulacaktı.

Belirtmek gerekir ki öğretide bir görüşe göre, TTK yürürlüğe girmeden önce düzenlenen sigorta genel şartlarında rizikonun ağırlaşması hâlinde edim yükümlülüğünden kurtulmaya ilişkin düzenlemeler, TTK ile uyuşmuyor ise geçersiz kabul edilmeli bunlar yerine TTK hükümleri uygulanmalıdır⁶³⁷. Görüşümüze göre genel şartların 6102 sayılı TTK'ye uygun hale getirilmesi gerekmektedir ancak uygun hale getirme gerçekleşene kadar sigorta genel şartları ile TTK hükümlerinin kıyaslanması ve emredici kurallar ile nispi emredici kurallara uygun yapılacak yorumlara göre hareket edilmesi gerekmektedir.

TTK m. 1445/5'e göre riziko gerçekleştikten sonra, sigorta ettirenin ihmali belirlenirse ve değişikliklerle ilgili beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği saptanırsa söz konusu ihlalin tazminat miktarına ya da rizikonun gerçekleşmesine etki niteliğine bakılır. Etki mevcutsa ihmalin derecesine göre tazminattan veya bedelden indirim yapılır. ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son düzenlemesinden kasten ya da ağır kusurla gerçekleştirilmeyen ihlallerde, ihlalin niteliğine ve etkisine bakılacağı ve buna göre oranlama yapılacağı anlamı çıkmamaktadır. ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son, ihlalin varlığı hâlinde ödenen primle ödenmesi gereken prim arasında oranlama yapılacağını belirtmektedir. Görüşümüze göre TTK m. 1445/5 düzenlemesi sigortalı lehinedir. Rizikonun ağırlaştığını beyan yükümlülüğünün ihlali kasten gerçekleştirilmediyse TTK m. 1445/5 düzenlemesine göre hareket edilmelidir.

Öğretide, TTK m. 1445/5'te fesih kelimesinin kullanılmış olması eleştirilmiştir. Zira TTK'nin başka hükümlerinde geçmişe etkili fesih “*cayma*” olarak ifade edilmiştir. Feshin gerçek anlamı ile ileri etkili olacak şekilde kullanıldığı kabul edilirse fesih, sigortacının tazminat ve bedel ödemesini etkilemez⁶³⁸.

⁶³⁷ Yener, *Rizikonun Ağırlaşması*, 492.

⁶³⁸ Kender, *Sigorta*, 315; Benzer yönde bkz Ünvan, *Sigorta Şerh Cilt I*, 490; Ayli, “Rizikoyu Ağırlaştırmama,” 181.

TTK m. 1445/5'in lafzı nedeniyle sigortacının, ihlali riziko gerçekleştikten sonra öğrenmesi hâlinde kusur ve illiyet bağının söz konusu olduğu ifade edilmektedir⁶³⁹. Riziko ağırlaşmasının, riziko gerçekleşmeden önce öğrenilmesi hâlinde sigortacının sözleşmeyi feshi için sigorta ettirenin kusuru aranmaz. Buna karşılık riziko gerçekleştikten sonra riziko ağırlaşmasının öğrenilmesi durumunda sigortacının yaptırım uygulayabilmesi için kusurun varlığının aranması eleştirilmiştir⁶⁴⁰.

Öğretideki bir görüşe göre TTK m. 1445/5'in lafzı nedeniyle, maddede yer alan yaptırımların uygulanması için hem riziko ağırlaşması bulunmalı hem de değişikliğe ilişkin beyan yükümlülüğü ihlal edilmiş olması aranmalıdır. Zira riziko ağırlaşması ile sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne aykırı davranmasından bahsedilirken Kanun'da "ve" ibaresi kullanılmıştır. Aynı görüş, riziko ağırlaşmasının yaptırım uygulanması için yeterli olduğunu, bu nedenle "ve" ibaresinin "veya" olarak anlaşılması gerektiğini ifade etmektedir⁶⁴¹. Öğretideki bizim de katıldığımız bir diğer görüşe göre TTK m. 1445/5'te yer alan yaptırımların uygulanması için subjektif riziko ağırlaşmasında, sigorta ettirenin hem rizikoyu ağırlaştırmama yükümlülüğünü ihmal etmesi hem de beyan yükümlülüğünü ihlal etmesi gerekmektedir. Objektif riziko ağırlaşması durumunda ise sigorta ettiren rizikoyu ağırlaştırmadığından sadece beyan yükümlülüğüne aykırı davranması yaptırımların uygulanması için yeterlidir⁶⁴². Görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ m. 4/B-son ifadesi gereği bu maddede belirlenen yaptırımın uygulanması için rizikonun ağırlaştırılması ve beyan yükümlülüğünün ihlali gerekmektedir. TTK m. 1445 hükmü sigorta ettiren ve sigortalı aleyhine değiştirilemez. Görüşümüze göre TTK m. 1445/5 düzenlemesi yukarıda katıldığımız görüşe uygun olarak ÜŞKMMSGŞ açısından da uygulama alanı bulur.

11. TTK m. 1446 ve 1475 ile Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'na Göre Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülükleri ve Yaptırımları

a. Beyan Yükümlülükleri

⁶³⁹ Kender, *Sigorta*, 314.

⁶⁴⁰ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 491.

⁶⁴¹ Ayli, "Rizikoyu Ağırlaştırmama," 167.

⁶⁴² Şenocak, "Ağırlaşan Rizikoyu İhbar," 210-211.

TTK m. 1446 gereği rizikonun gerçekleştiğini öğrenen sigorta ettiren, durumu gecikmeden⁶⁴³ sigortacıya bildirmelidir. TTK m. 1446/2 gereği rizikonun gerçekleştiğinin bildirilmemesi ya da bildirimin geç yapılması hâlinde ödenecek tazminatta artışa neden olunmuşsa, sigorta tazminatından kusurun ağırlığına göre indirim yapılır. Ancak sigortacı rizikonun gerçekleştiğini daha önce öğrendiyse TTK m. 1446/2 uygulanmaz.

TTK m. 1475 gereği sigortalı, sorumluluğunu doğuracak olayları on gün içinde sigortacıya bildirmelidir. TTK m. 1475/2 gereği, aksi kararlaştırılmamışsa kendisine yönelen istemleri sigortalının derhâl sigortacıya bildirmesi gerekir. Sigortalı tarafından bildirimin yapılması ya da zarar görenin doğrudan sigortacıya başvurması hâlinde TTK m. 1427'nin uygulanacağı düzenlenmiştir. TTK m. 1475/3 gereği, beyan yükümlülüğünün ihlali hâlinde TTK m. 1446/2-3. fıkraları kıyasen uygulanır.

TTK m. 1475, sorumluluk sigortalarına uygulanacak hükümlerdendir. TTK m. 1446 ise TTK'nin genel hükümlerindendir. Öğretide TTK m. 1475'in, sorumluluk sigortaları için ayrı bir düzenleme mi olduğu yoksa TTK m. 1446'ya ek bir yükümlülük mü getirildiği konusunun belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bir görüşe göre TTK m. 1475 ile TTK m. 1446 birbirinden farklı bildirim görevleridir. Rizikonun gerçekleştiğinin bildirimi TTK m. 1446'ya göre yapılmalıdır. Bu görüş, TTK m. 1475 hükmünde yer alan “*sorumluluğunu gerektirecek olayları*” ifadesinin sorumluluğa sebep olan olay ve bu olayın sonucunda meydana gelen zararı ifade ettiğini, sözleşmede riziko olarak belirlenen olgunun dışındaki diğer olgunun TTK m. 1475'e göre bildirilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁶⁴⁴. Bu görüşe göre zarar olgusunu esas alan sigortalarda, zarar olayı gerçekleşince TTK m. 1446/1'e göre gecikmeden sigortacıya bildirimde bulunulmalıdır. Zarar olgusunu esas alan sigortalarda TTK m. 1475, sözleşmenin yapılmasından sonra ve sigorta teminatı içerisinde gerçekleşen, sorumluluğa sebep olan olaylarda uygulanır⁶⁴⁵.

⁶⁴³ Kanun'da geçen “*gecikmeksizin*” ifadesinin “*mümkün olan en kısa zaman*” olarak anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz Kayıhan ve Yıldız, 21.

⁶⁴⁴ Yazıcıoğlu, “Riziko,” 443.

⁶⁴⁵ Yazıcıoğlu, “Riziko,” 443-444.

ÜŞKMMSGŞ m. 7/1 gereği, “sigortalının mali mes’uliyetini mucip olabilecek”⁶⁴⁶ bir olayın ortaya çıkması durumunda⁶⁴⁷ sigortalı, olayı öğrendiği tarihten itibaren beş gün içerisinde sigortacıya yazılı olarak bildirmelidir. Görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ m. 7’de “mucip olabilecek” ifadesinin kullanımı nedeniyle sadece rizikonun gerçekleşmesi hâlinde değil, aynı zamanda rizikoyu gerçekleştirebilecek bir olayın meydana gelmesi hâlinde de sigortalıya beyan yükümlülüğü getirilmiştir. Bu nedenle ÜŞKMMSGŞ m. 7 hem TTK m. 1446’da düzenlenen riziko gerçekleştiğinde beyan yükümlülüğünü hem de TTK m. 1475’te düzenlenen beyan yükümlülüğünü karşılamaktadır.

TTK m. 1446 ve TTK m. 1475 sigortalı aleyhine değiştirilemez. Katıldığımız bir görüşe göre, bazı genel şartlarda yer alan ve rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin değil, beş gün içinde sigortacıya bildirme yükümlülüğü getiren düzenlemeler sigorta ettiren lehineyse geçerli olmalıdır⁶⁴⁸. Bu görüş doğrultusunda, rizikonun gerçekleştiğini beyan yükümlülüğü TTK m. 1446 gereği sigorta ettirene, gecikmeksizin sigortacıya beyanda bulunma yükümlülüğü getirmişse de sigorta ettiren lehine olan ÜŞKMMSGŞ m. 7/1 uygulanmalı ve sigortalı beş gün içerisinde sigortacıya bildirimde bulunmalıdır⁶⁴⁹. ÜŞMMSGŞ m. 7’de düzenlenen beş günlük süreye karşın TTK m. 1475/1’de düzenlenen on günlük süre, sigortalının sorumluluğunu doğurabilecek olayları bildirim bakımından sigortalının lehinedir. Bu nedenle sorumluluğunu doğurabilecek olayları sigortalı on gün içinde bildirmekle yükümlü olmalıdır.

Zarar görenin talepte bulunması hâline ilişkin TTK m. 1475/2’de de ÜŞKMMSGŞ m. 8’de de beyan yükümlülüğünün derhâl yerine getirilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Bu nedenle sigortalıdan talepte bulunulması hâlinde sigortalının durumu gecikmeksizin sigortacıya beyan etmesi gerekmektedir.

⁶⁴⁶ ÜŞKMMSGŞ m. 7/1’de “mucip olmak” ifadesi kullanılmıştır. Bu ibare “gerekeltirmek” şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁶⁴⁷ ÜŞKMMSGŞ m. 7’de “hudusunda” ifadesi kullanılmıştır. “Hudus” ifadesi hukuk sözlüğünde “doğma; ortaya çıkma; oluşma” olarak ifade edilmiştir. Bkz Yılmaz, *Öğrenciler İçin*, 308.

⁶⁴⁸ Yazıcıoğlu, “Riziko,” 444.

⁶⁴⁹ Yazıcıoğlu, “Riziko,” 444.

ÜŞKMMSGŞ’de riziko, zarar olgusu olarak belirlenmiştir. Bu nedenle rizikoyu ihbar görevi, zarar olgusunun öğrenilmesinden itibaren doğmaktadır⁶⁵⁰.

Bildirim yükümlülüğünün kapsamı ne olmalıdır? TTK m. 1446, bildirim yükümlülüğünün kapsamı konusunda özel bir düzenleme içermemektedir. Bildirimde bulunmuş sayılmak için rizikonun nerede, hangi saatte ve tarihte gerçekleştiği ve sonuçları hakkında ana hatlarıyla sigortacıya bilgi verilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁶⁵¹. Bildirim yükümlülüğünün kapsamı konusunda ÜŞKMMSGŞ m. 7/2’de ayrıntılı bir düzenleme bulunmaktadır. ÜŞKMMSGŞ m. 7/2 gereği kazanın; nerede, hangi tarihte ve saatte, hangi durum ve şartlarda, hangi sebeplerle meydana geldiği bildirilmelidir. Ayrıca kazada ölen ve yaralananlar, zarar gören eşya ve bu eşyanın sahiplerine, zararın⁶⁵² genişliğine⁶⁵³ ilişkin ayrıntılı ve doğru bilgi verilmesi gerekmektedir. Katıldığımız bir görüşe göre ÜŞKMMSGŞ m. 7’de düzenlenen ayrıntılı ve doğru bilgi içerme gerekliliği doğru değildir, sigorta ettirenin rizikoyu beyan yükümlülüğü bir rapor şeklinde dönüştürülmemelidir⁶⁵⁴.

TTK m. 1416’da bildirimin şekline ilişkin düzenleme yer almadığından TTK m. 1446/1 gereğince yapılacak beyanda, “sigorta sözleşmesinde de özel bir bildirim biçimi kararlaştırılmamışsa” sözlü bildirimlerin ya da kalıcı veri saklayıcıları ile yapılan metin biçimindeki bildirimlerin geçerli sayılması gerektiği ifade edilmektedir⁶⁵⁵. Bu görüşün “sigorta sözleşmesinde de özel bir bildirim biçimi kararlaştırılmamışsa” kısmına katılmamaktayız. Kanun koyucu bildirimlerin yazılı yapılmasını geçerlilik şartı olarak öngörmüş olsaydı bu durumu TTK m. 1416’da açıkça düzenlerdi. TTK m 1452/3 düzenlemesi nedeniyle TTK m. 1416, sigortalı, lehtar ve sigorta ettiren aleyhine değiştirilemez, değiştirilirse TTK hükümleri uygulanır. Görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ m. 7/1’de rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortacıya yapılacak ihbarın yazılı

⁶⁵⁰ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 194.

⁶⁵¹ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 502.

⁶⁵² ÜŞKMMSGŞ m. 7/2’de “zamanın” vüs’atinden bahsedilmiştir. Bununla beraber Ünan eserinde “zararın vüs’ati” ifadesini kullanmıştır. Bkz Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 194. ÜŞKMMSGŞ kendi içerisinde değerlendirildiğinde ifade edilmek istenenin “zararın vüs’ati” olduğu anlaşılmaktadır.

⁶⁵³ ÜŞKMMSGŞ m. 7/2’de “vüs’at” ifadesi kullanılmıştır. Bu kelimenin karşılığı “genişlik” olarak ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁶⁵⁴ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 194.

⁶⁵⁵ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 502-503.

olmasına yönelik düzenleme geçerlilik şartı değildir. Sözlü olarak sigortacıya bildirimde bulunulması geçerli kabul edilmelidir.

b. Beyan Yükümlülüklerinin İhlaline Uygulanacak Yaptırımlar

Rizikonun gerçekleşmesi hâlinde beyan yükümlülüğünün ihlalinin yaptırımı hakkında TTK m. 1446 ve ÜŞKMMSGŞ m. 10'da düzenlemeler yer almaktadır. TTK m. 1475 ise beyan yükümlülüğünün ihlali hâlinde TTK m. 1446/2-3. fıkraların kıyasen uygulanacağını düzenlemiştir.

TTK m. 1446/2 gereği, rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya beyan yükümlülüğünün ihlali tazminatı ağırlaştırmışsa kusurun ağırlığına göre tazminatta indirim yapılır. TTK m. 1446/2'de indirime yer verilirken kast hâlinin ayrıca düzenlenmemesi eleştirilmiştir. İhlalin kasten gerçekleştirilmesi hâlinde ayrıca bir yaptırım öngörülmediğinden sigorta tazminatında indirime gidileceği, kast hâlinde kısmen de olsa sigorta ettirene ödeme yapılmasının doğru olmadığı ifade edilmektedir⁶⁵⁶. TTK m. 1452/3 gereği TTK m. 1446 hükümleri sigortalı ya da sigorta ettiren aleyhine değiştirilemez. Bu nedenle rizikonun gerçekleştiğinin sigortacıya bildirilmemesi hâlinde ihlalin sonuçlarını düzenleyen ÜŞKMMSGŞ m. 10, TTK kapsamında incelenmelidir.

ÜŞKMMSGŞ m. 10'a göre sigortalı, zarar gerçekleştiğinde kendi üzerine düşen görevleri yerine getirmezse sigortacı, tazmin yükümlülüğünden kurtulur. Sigortalı görevlerini yerine getirmemesinde kendisine kusur yüklenemeyeceğini ispat ederse sigortacı tazminle yükümlüdür. Öğretide mTTK döneminde ileri sürülen bir görüşe göre, ÜŞKMMSGŞ m. 10 geçersizdir. Zira mTTK m. 1292/3, kasten ihbar görevi yerine getirilmemişse sigortacının sorumluluktan kurtulacağını, kusur hâlinde ise sigorta tazminatından indirim yapılacağını düzenlemiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 10'da ise kast gerekli görülmemiştir. Bu nedenle ÜŞKMMSGŞ m. 10 gereği, sigortalının hafif kusurlu olması hâlinde bile sigortacının sorumluluktan kurtulacağı sonucu ortaya

⁶⁵⁶ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 503.

çıkmaktadır⁶⁵⁷. ÜŞKMMSGŞ m. 10 düzenlemesinin geçersiz olduğu görüşüne katılmaktayız. TTK m. 1446/2 gereği, sigortalının beyan yükümlülüğüne aykırı davranışının sigortacının tazminat ödemesinde artışa sebep olması şartıyla, kusur ile orantılı olarak tazminatta indirim yapılabilir. Üstelik TTK m. 1452/3 gereği, TTK m. 1446 sigortalı aleyhine değiştirilemez.

Yargıtay 11. HD'nin 2003 tarihli bir kararına konu olan olayda, davalı sigorta şirketi ile davacı arasında zorunlu mali sorumluluk sigortası ve ÜŞKMMSGŞ sözleşmeleri ayrı ayrı yapılmıştır. Aracın verdiği zarar sonucu, zarar verilen aracın kaskosunu yapan sigorta şirketi, zorunlu mali sorumluluk sigortası bedelini davalı sigorta şirketinden tahsil etmiştir. Ayrıca açılan dava sonucunda sigortalıdan bakiye için talepte bulunulmuştur ve sigortalı; sorumlu bulunması nedeniyle 223.000.000 liralık bakiye miktar ve bakiye miktara ek temerrüt faizi ile yargılama giderleri dahil karşı tarafın sigorta şirketine ödeme yapmıştır. Karşı tarafa ödeme yapan sigortalı, ödediği miktarı ÜŞKMMSGŞ'ye dayanarak kendi sigortacısına rücu etmek istemiştir. Sigortacı ise davanın kendisine ihbar edilmediği gerekçesiyle 223.000.000 liralık asıl borç dışında kalan temerrüt faizini ödememiştir. Yargıtay, ÜŞKMMSGŞ m. 7, 8 ve 9 gereği sigortalı E'nin davayı sigortacısına ihbar etmesi hâlinde sigortacının davayı takiple ve dava masraflarını ödemekle yükümlü olduğunu belirtmiştir. Olayda ise sigortalı, bakiye miktar için kendisine açılan davayı sigortacısına ihbar etmemiştir. Bu nedenle Yargıtay, sigortacının 223.000.000 liralık asıl borç dışında kalan miktardan dolayı sigortalısına karşı yükümlü olmadığına, davayı ihbar etmeyen sigortalının, davadaki temerrüdünün ve artan sorumluluğun sonuçlarına katlanması gerektiğine karar vermiştir. Bununla beraber Yargıtay, daire uygulamasına göre sigortalının üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası kapsamında üçüncü kişiye ödeme yapması durumunda, sigortalının üçüncü kişiye ödeme yaptığı tarihten itibaren kendi sigortacısından temerrüt faizi isteyebileceğine karar vermiştir⁶⁵⁸. Yargıtay kararının doğru olduğu görüşündeyiz.

⁶⁵⁷ Ünán, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 195.

⁶⁵⁸ Yargıtay 11. HD, 26.05.2003 T, 2002/13257 E, 2003/5503 K, LegalBank, (Erişim Tarihi 06.05.2023).

B. Sigortacının, Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyetin Sigortalanmasından Doğan Yükümlülükleri

1. Sigortacının Riziko Taşıma Yükümlülüğü

Rizikoyu taşıma yükümlülüğü, sigortacının asli borcunu oluşturmaktadır. Rizikonun gerçekleşmesi sonucunda bu borç, zarar sigortalarında sigorta tazminatı ödemesine dönüşür⁶⁵⁹. Öğretide riziko taşıma yükümlülüğünün sigortacının asli edimi olduğunun vurgulanması, TTK'nin getirdiği en önemli yeniliklerden biri olarak ifade edilmiştir⁶⁶⁰. TTK m. 1421, “*rizikoyu taşıma yükümlülüğü*” başlığını taşımaktadır. TTK m. 1421 gereği taraflar aksini kararlaştırmadıysa primin ya da taksitle ödenecekse ilk taksitin ödenmesiyle sigortacının sorumluluğu başlar. Karada ve denizde eşya taşımaya ilişkin sigortalarda ise sigorta sözleşmesinin yapılmasıyla sigortacının sorumluluğu başlar. TTK m. 1430 hükmü saklıdır. TTK m. 1430 hükmü sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğünü düzenlemektedir. Riziko gerçekleştikten sonra sigortacı belirlenen süre içerisinde ödeme yapmazsa temerrüde düşer. Temerrüt hususunda TBK hükümleri uygulanır⁶⁶¹.

2. TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları Kapsamında Hukuki Koruma ve Sigortacının Yardımları

a. Genel Olarak TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları Kapsamında Hukuki Koruma ve Sigortacının Yardımları

TTK'de hukuki koruma teminatı iki madde ile düzenlenmiştir. Bunlardan ilki TTK m. 1474 olup “*hukuki koruma*” başlığına sahiptir. Diğeri ise TTK m. 1476 olup “*sigortacının yardımları*” başlığına sahiptir⁶⁶². TTK m. 1474/1 hükmünde sigortalı aleyhine talep yöneltildiğinde, sigortacının isteme dair makul giderleri karşılayacağı buna karşılık sigorta bedelini geçen ödemelerin karşılanması için sigorta sözleşmesinde ayrıca hüküm bulunması gerektiği ifade edilmiştir. TTK m. 1474/2, sigortalının talep

⁶⁵⁹ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 204-205; Orbay Ortaç, 82.

⁶⁶⁰ Atamer, 45.

⁶⁶¹ Özdamar, *Sözleşme Öncesi Aydınlatma*, 79.

⁶⁶² Günay, 212; Ünan, “Hukuksal Koruma,” 348.

etmesi hâlinde sigortacının giderler için avans ödemesi gerektiğini ifade etmiştir.

TTK m. 1474'ün lafzı gereği, tazminat talebinin ileri sürülmesinden sonraki giderler maddenin kapsamındadır. Tazminat talebinin ileri sürülmesinden önceki giderlerin hüküm kapsamında kalıp kalmadığı yorum sorunudur⁶⁶³. TTK m. 1474 gereği sigortacının sadece yargılama giderlerini karşılamakla yetinemeyeceği ifade edilmiştir. Buna göre bir kısmı yargılama gideri olan; avukatlık ücreti, yargı ve icra harçları, bilirkişilik ücreti, hukuki sorumluluğu olumsuz etkileyebilecek olması durumunda ceza yargılaması giderleri ve yönetsel soruşturma giderleri, uzman görüşü vb diğer giderleri, ihtiyati haciz ya da ihtiyati tedbir için sunulacak olan teminatların gerektirdiği giderleri sigortacının karşılamasının uygun olacağı ileri sürülmüştür⁶⁶⁴.

TTK m. 1476/1 gereği sigortacı, TTK m. 1475'e göre bildirimde bulunulmasından itibaren beş gün içinde; zarar görenin talepleriyle ilgili ve sigortalı adına, tüm masraf ve sorumluluk kendisi üzerinde olmak üzere, gereken hukuki işlemleri yapıp karar alınmasını ve savunmaya ilişkin yardımda bulunup bulunulmayacağını sigortalıya bildirmelidir. TTK m. 1476/1 gereği, sigortacının söz konusu bildirim yapmaması hâlinde TTK m. 1476/4 uygulanır. TTK m. 1476/4 gereği sigortacı, bildirimde bulunmadığı takdirde sigortalının aleyhinde kesinleşecek olan tazminatı öder.

Hukuki koruma teminatı ve sorumluluk sigortaları ilişkisine dair çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre hukuki koruma teminatı, sorumluluk sigortalarında her zaman vardır çünkü zarardan sigortalının sorumlu olup olmaması önemlidir⁶⁶⁵. Bir görüşe göre TTK m. 1474'ün lafzı nedeniyle hukuki koruma teminatının her sigorta sözleşmesinde bulunması gerektiği yönünde bir izlenim uyanmakta ise de madde gerekçesi ile değerlendirilmelidir. Gerekçe ile değerlendirme yapıldığında, sorumluluk sigortalarında hukuki savunma teminatının bulunması için sigorta sözleşmesinde ayrıca bu konunun belirtilmesi gerekmektedir. Bu görüşe göre, sigorta sözleşmesinde hukuki savunmanın sigortacı tarafından sağlanacağına ilişkin belirleme yapılmadıysa TTK m.

⁶⁶³ Ünan, "Hukuksal Koruma," 349.

⁶⁶⁴ Ünan, "Hukuksal Koruma," 351; Benzer yönde bkz Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 171.

⁶⁶⁵ Günay, 212.

1476 hükmü gereğince sigortacı, kendisine yapılacak olan ihbardan itibaren beş gün içerisinde hukuki korumayı üstlenip üstlenmediğini bildirebilir⁶⁶⁶. Bir diğer görüşe göre de TTK m. 1476/4'ün ifadesinden sigortacının üstlenmede bulunmama hakkına sahip olduğu anlamı çıkmaktadır. Bununla beraber tazminat talebi haklı değilse ve üstlenmede bulunmamışsa bile sigortacı, TTK m. 1474/1 gereği tazminat istemine ilişkin makul giderleri karşılamakla yükümlüdür⁶⁶⁷. Belirtmek gerekir ki TTK m. 1486/3 gereği, m. 1474 ilâ 1476 sigorta ettiren ve sigortalı aleyhine değiştirilemez, değiştirilirse TTK hükümleri uygulanır.

ÜŞKMMSGŞ m. 1/2 gereği sigorta, sigortalıyı; haklı, yersiz ve aşırı taleplere karşı koruyacaktır. Buna ek olarak ÜŞKMMSGŞ m. 9/2'de sigortacının, sigortalıya dava açılması durumunda davayı takip edeceği ve sigortalının ise sigortacının avukatına yetki vermek zorunda olduğu düzenlemesi mevcuttur. ÜŞKMMSGŞ m. 9/2'de dava masraflarının sigortacı tarafından karşılanacağı ve dava masrafı ile üçüncü kişiye ödenecek olan tazminatın toplamının sigorta poliçesinde belirtilen mablağı geçemeyeceği belirtilmiştir. Açıklanan nedenlerle ÜŞKMMSGŞ'ye göre akdedilen sigorta sözleşmelerinde sigortacının dava masraflarını karşılama ve davada savunmayı üstlenme yükümlülüğü olduğu açıkça ortadadır. Bununla beraber bir görüşe göre, ÜŞKMMSGŞ açıkça düzenleme getirmemiş olsa bile cebri icra masrafları hukuki koruma kapsamına dahildir⁶⁶⁸.

Öğretide ÜŞKMMSGŞ m. 1 ve m. 9 birlikte değerlendirildiğinde sigortacının hukuki koruma sağlaması için üçüncü kişinin talebinin haksız olması gerektiği, üçüncü kişinin talebi haklı ise taleplerin karşılanabileceği ve haksız taleplere karşı savunma ile haklı taleplerin varlığı hâlinde taleplerin karşılanmasının eş değer edimler olduğu ifade edilmiştir⁶⁶⁹. Haksız talep mevcut ise sigortacının savunma yükümlülüğünün doğması için dava açılması ya da icra takibi başlatılması gerekmez. Haksız talep karşısında sigorta ettireni savunma yükümlülüğü sigortacının, talebin haksız olduğunu öngörmüş

⁶⁶⁶ Sopacı Öztuna, *Yönetici*, 61-62.

⁶⁶⁷ Ünan, "Zamanaşımı," 180.

⁶⁶⁸ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 172.

⁶⁶⁹ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 32.

olmasıyla başlar⁶⁷⁰.

ÜŞKMMSGŞ m. 8 hükmü, sigortacının savunmaya katılma yükümlülüğü açısından önemlidir. ÜŞKMMSGŞ m. 8/1 gereği zarar nedeniyle sigortalıdan dava yoluyla ya da dava dışında bir yolla tazminat talep edilmesi, sigortalı hakkında ceza yargılamasına ilişkin işlem yapılması hallerinde; sigortalının kendisinden herhangi bir belge⁶⁷¹ talep edilmesini beklemeden derhâl sigortacıya bilgi vermesi gerekmektedir. Ayrıca ÜŞKMMSGŞ m. 8/1’de sigortacının, gecikmenin avâkibini⁶⁷² belirterek sigortalıdan yazıyla isteyeceği bilgi ve belgeleri⁶⁷³ sigortalının en geç sekiz gün içerisinde sigortacıya göndermesi gerektiği düzenlenmiştir⁶⁷⁴. TTK m. 1475/2’de aksine düzenleme yoksa sigortalının kendisine karşı ileri sürülen talepleri derhâl sigortacıya bildirmesi gerektiği hükme bağlanmıştır.

ÜŞKMMSGŞ m. 8/2-1. cümle gereği sigortalı, zarar ve ziyan talebinin araştırılması ve hakların savunulması konusunda elinden geldiğince sigortacıya yardım etmek zorundadır.

ÜŞKMMSGŞ m. 1/ 2, m. 8 ve TTK m. 1475/2’nin birlikte değerlendirilmesinden çıkan sonuç, sigortacının sigortalıyı haksız taleplere karşı koruması sorumluluğunun doğması için sigortalıya; herhangi bir talep yöneltilmesi, dava ya da takip açılması durumunda sigortalının durumu derhâl sigortacısına ihbar etmesi gerektiğidir⁶⁷⁵.

Sigortalının TTK m. 1474/2 kapsamında kendisine yöneltilen talepler nedeniyle sigortacısından avans alması durumunda avans miktarı, sigortacı tarafından zarar görene ödenecek olan sigorta tazminatından düşülebilir mi? TTK m. 1473/1 ve TTK m. 1478

⁶⁷⁰ Ünan, *İsteğe Bağlı Sigorta*, 26.

⁶⁷¹ ÜŞKMMSGŞ m. 8’de “*vesika*” olarak ifade edilmiştir.

⁶⁷² Hukuk sözlüğünde “*avâkib*” kelimesinin anlamı “*sonuçlar; neticeler; sonlar*” şeklinde ifade edilmektedir. Bkz Yılmaz, *Sözlük*, 107.

⁶⁷³ ÜŞKMMSGŞ m. 8’de “*vesaik*” ifadesi kullanılmıştır. Bu kelimenin karşılığı “*belgeler*” olarak ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁶⁷⁴ ÜŞKMMSGŞ m. 8’de “*muktezi*” ifadesi kullanılmıştır. Bu kelimenin karşılığı “*gerekli*” olarak ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁶⁷⁵ Yukarıda daha önce değinilen karara bkz Yargıtay 11. HD, 26.05.2003 T, 2002/13257 E, 2003/5503 K, LegalBank, (Erişim Tarihi 06.05.2023).

gereği, sigorta tazminatını zarar gören talep edebileceğinden sigortalıya ödenen avans, zarar görenin talep hakkından düşülmemelidir⁶⁷⁶.

b. Sigorta Ettirenin Zarar Gören ile Sulh Olup Olamayacağı Konusu

TTK m. 1476/4'te yer alan düzenlemede sigortacının, bildirimde bulunmaması durumunda sigortalının aleyhine kesinleşen sigorta tazminatını ödeyeceği düzenlenmiştir. Madde devamında sigortalının, sigortacıdan onay almadan yaptığı sulh sözleşmesine, bildirimden itibaren on beş gün içerisinde sigortacı tarafından onay verilmezse sulh sözleşmesinin sigortacı için geçersiz olacağı düzenlenmiştir. TTK m. 1476/4 gereği sigortacı, haklı sebepleri olmadıkça sulhe onay vermekten kaçınamaz. Öğretide yalnızca sulhun değil, sigortalının üçüncü kişinin tazminat istemini kabul edip ödemede bulunduğu durumlarda sigortacının, makul olduğu oranda bu girişimlerden yükümlü olduğu ifade edilmektedir⁶⁷⁷.

Sulhe ilişkin ÜŞKMSGŞ m. 8/2'de düzenleme yer almaktadır. ÜŞKMSGŞ m. 8/2-2. cümle gereği sigortalı, sigortacının açıkça⁶⁷⁸ izni olmadığı sürece zarar ve ziyan taleplerini tamamen ya da kısmen kabul edemez ve herhangi bir tazminat ödemesinde⁶⁷⁹ bulunamaz. Öğretide bizim de katıldığımız bir görüşe göre ÜŞKMSGŞ m. 8/2-2. cümlede yer alan düzenleme geçersizdir çünkü TTK m. 1476 hükmü emredicidir⁶⁸⁰. Zira TTK m. 1476'da sigortacının haklı olmayan sebeplerle sulhe onay vermekten kaçamayacağı düzenlenmişken ÜŞKMSGŞ m. 8/2-2 herhangi bir istisnaya yer vermemiştir. ÜŞKMSGŞ m. 8/2-2'nin sigortalı aleyhine olduğu açıkça ortadadır.

c. Faizin Sigortacı Tarafından Karşılanıp Karşılanmayacağı Konusu

⁶⁷⁶ Yeşilova Aras, 101.

⁶⁷⁷ Ünan, "Hukuksal Koruma," 372.

⁶⁷⁸ ÜŞKMSGŞ m. 8/2'de bu husus "sarahaten" şeklinde ifade edilmiştir. Bu kelimenin karşılığı "açıkça, apaçık" şeklinde ifade edilmektedir. Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁶⁷⁹ ÜŞKMSGŞ m. 8/2'de bu husus "tediye" şeklinde ifade edilmiştir. Bu kelimenin karşılığı "Para vb. bir şey verme, ödeme" şeklinde ifade edilmektedir. Bkz Bkz TDK Güncel Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.

⁶⁸⁰ Ünan, "Hukuksal Koruma," 373.

Faiz konusu sigorta sözleşmelerinde sigortacının yükümlülüğü olduğu miktarın belirlenmesi açısından önemli konulardan biridir. Sigortacının yapacağı ödemede faiz miktarının sigortada belirtilen meblağa dahil olup olmadığı hususunda ÜŞKMMSGŞ'de açık bir düzenleme bulunmamaktadır.

Öğretide özellikle yargılama esnasında işleyecek olan faizin sigorta bedeli kapsamında kalıp kalmadığına ilişkin görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre kural olarak faiz, sorumluluk sigortası kapsamındadır. Hukuksal sorumluluk, temerrüt faizini de içerir. Ancak sigortalı kendisine yöneltilen tazminat talebini sigortacıya bildirmemişse ve böylece faizin artmasına sebep olmuşsa isteğe bağlı sorumluluk sigortalarında sigortacı, artış oranında yükümlülükten kurtulmalı; zorunlu sigortalarda ise bu artış nedeniyle ödediği miktarı sigortalıdan geri isteyebilmelidir⁶⁸¹. Sigortacı, zarar gören kişinin açacağı davanın sonuçlanmasını beklemişse ve sigortalıdan talep edilen tazminat başlangıçta sigorta teminatının altındaysa, sigortacı limitin faiz yüzünden aşılmasına katlanacaktır. Tazminat istemi, başlangıçta da teminatın üzerinde ise sigortacının faizin tamamını mı yoksa teminat limitinin üzerinden işletilen faizi mi ödemesi gerektiği hususunun ise yoruma açık olduğu ifade edilmektedir. Bununla beraber sigorta sözleşmesinde, sigortacının faizden sorumlu olmayacağına ilişkin kayıtlarının geçerli olacağı belirtilmektedir⁶⁸². Bir görüşe göre sigortacı kendi kararı sonucunda olmayan faiz için sigorta bedeline kadar sorumludur. Örneğin zarar gören, sigortacıdan talepte bulunmak için zamanaşımının sona ermesine yakın bir tarihe kadar beklemişse temerrüt faizi sigortacının elinde olmayan sebeplerle artacaktır. Ancak bu görüşe göre faiz ne şekilde oluşmuş olursa olsun yalnızca sigorta bedeli dahilinde karşılanacağı kabul edilirse sigortacının, yüksek miktarlı olan sorumluluklarda ödemedен zaman kazanmak amacıyla hareket edebilir ve bu durum her olayın yargıya gitmesine sebep olabilir⁶⁸³. Faizi ÜŞKMMSGŞ açısından değerlendiren bir görüşe göre, dava masraflarının poliçede gösterilen sigorta bedelini aşamayacağı düzenlemesi göz önüne alındığında faizin sigorta bedelini aşamayacağının kabulü uygundur⁶⁸⁴. Görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ m. 9/2'de masraflarla beraber zarar görene verilecek tazminatın

⁶⁸¹ Ünan, "Hukuksal Koruma," 355.

⁶⁸² Ünan, "Hukuksal Koruma," 356.

⁶⁸³ Yeşilova Aras, 100.

⁶⁸⁴ Karahan, 379-380.

toplamlarının sigorta bedelini aşamayacağı yönündeki belirleme faiz için de uygulanmalıdır. Bununla beraber yukarıda belirtilen ikinci görüşte de değinildiği üzere sigortacı kendi kararı sonucunda sigorta tazminatını ödemeyip faizin artmasına sebep olmuşsa kendi tercihinin sonucuna katlanmalı ve sigorta bedelini geçen faizden de sorumlu olmalıdır. Sigortacıdan tazminat talebi edildiğinde bile tazminat talebi sigorta bedelinin üzerinde olduğu durumlarda, sigortacının tercihi sonucunda faizin artması hâlinde de görüşümüze göre, ÜŞKMMSGŞ'ye göre akdedilen sigorta sözleşmelerinde sigortacının tüm faizden sorumlu olması gerekir. Zira ÜŞKMMSGŞ m. 9/2 gereği dava açılması hâlinde sigortalı, sigortacının gösterdiği avukata vekalet vermek zorunda olup dava aşaması sigortacının sorumluluk alanındadır. Üstelik ÜŞKMMSGŞ m. 9/1 gereği, üçüncü kişinin tazminat talep etmesi hâlinde sigortacının bu kişiyle doğrudan iletişime geçerek anlaşma hakkı bulunmaktadır. Bu yetkilerine rağmen dava sürecini sonuna kadar devam ettiren ve davayı kaybeden sigortacı, işleyen tüm faizden sorumlu olmalıdır.

d. Ceza Yargılamasında Sigortacının Durumu

ÜŞKMMSGŞ m. 9/3'e göre, sigortalı ya da sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kimseler hakkında ceza tatbikatı yapılıyorsa ve sigortacı, ceza yargılamasındaki savunmayı üstlenmiş ise avukat ücretini de ödeyecektir. Ceza tatbikatında savunmayı üstlenen sigortacının savunma nedeniyle avukata ödenmesi gereken ücreti ödeme yükümlülüğü genel şartlar ile getirilmiş ise de avukat ücreti dışında ceza tatbikatından doğan masraflar sigorta himayesinin kapsamı dışında bırakılmıştır.

ÜŞKMMSGŞ m. 9/3 gereği sigortacı, sigortalı hakkında yapılabilecek olan cezai tatbikatta sigortalıyı savunmak mecburiyetinde değildir⁶⁸⁵. Bir görüşe göre sigortacı ceza davasında savunma yükümlülüğünü üstlenmek istese dahi sigortalı bu teklifi kabul etmek zorunda değildir çünkü ceza davası sigortalının kişisel meselesidir⁶⁸⁶. Bu görüşe biz de katılmaktayız. Zira ÜŞKMMSGŞ m. 9/2, hukuki davalar için sigortalının, sigortacının gösterdiği avukata gerekli yetkileri vermesini şart koşmuştur. Buna karşılık

⁶⁸⁵ Demirci, 80.

⁶⁸⁶ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 171.

ceza davası sürecini düzenleyen ÜŞKMMSGŞ m. 9/3, sigortalının, sigortacının ceza davası için görevlendirdiği avukata yetki vermesi gerektiğine yönelik bir belirleme yapmamıştır.

3. Sigorta Tazminatını Ödeme Yükümlülüğü

Sigorta ettirenin asli edimi prim ödemek iken sigortacının asli ediminin riziko gerçekleştiğinde sigorta tazminatı ödemek olduğu ifade edilmektedir⁶⁸⁷. Bir görüşe göre de sigortacının, sorumluluk sigortalarındaki esas yükümlülüğü tazminat bedelini, yargılama masrafını ve faizi ödemektir⁶⁸⁸. Yukarıda değinildiği üzere sigortacının riziko taşıma yükümlülüğü, riziko gerçekleşince zarar sigortalarında tazminat ödeme borcuna dönüşür.

Sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü TTK m. 1427’de düzenlenmiştir. TTK m. 1427/1’de sigorta sözleşmesinde aynen tazmin belirlenmemişse tazminatın nakden ödeneceği ifade edilmiştir. Muacceliyete TTK m. 1427/2’de değinilmiştir. TTK m. 1427/2 gereği, rizikonun gerçekleşmesini takiben ve sigortacıya riziko ile ilgili belgelerin verilmesinden sonra sigortacı, edimine ilişkin araştırma yapacaktır. Sigortacının söz konusu araştırmaları bitince sigorta tazminatı muacceliyet kazanır. Her durumda sigortacıya TTK m. 1446’ya göre ihbar yapıldıktan kırk beş gün sonra sigorta tazminatı muacceliyet kazanacaktır.

4. Kısmi Hasar Hâline İlişkin TTK ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları Düzenlemeleri ve Kıyaslanması

Kısmi hasar hâlinde tarafların durumuna ilişkin gerek ÜŞKMMSGŞ’de gerek TTK’de hüküm bulunmaktadır. TTK m. 1428 gereği, kısmi tazminat ödemesi yapılmış ise sorumluluk sigortalarında bu miktar sigorta bedelinden düşülemez. TTK m. 1428/2 gereği sigortacı, kısmi zarar hâlinde fesih hakkını kullanabilmek için öncelikle kısmi

⁶⁸⁷ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, 73.

⁶⁸⁸ Karayalçın, 51.

tazminat ödemesini yapmalıdır. TTK m. 1452/3 gereği TTK m. 1428 hükmü sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez.

ÜŞKMMSGŞ m. 11’de kısmi hasar hâlinde tarafların sözleşmeyi feshedebileceği düzenlenmiştir. Bu maddeye göre taraflar fesih hakkını tazminat ödemesinden önce kullanabilir.

ÜŞKMMSGŞ m. 11’de kısmi hasar hâlinde feshe ilişkin düzenleme, TTK m. 1428/2’ye aykırıdır. TTK m. 1452/3 gereği, ÜŞKMMSGŞ m. 11 geçersizdir ve TTK m. 1428 uygulama alanı bulur.

5. Sigortacının TTK m. 1426’dan Doğan Gider Ödeme Yükümlülüğü

TTK m. 1426/1 gereği sigortacı; sigorta ettiren, sigortalı ya da lehtar tarafından riziko, tazminat ya da bedel ödeme borcunun kapsamının belirlenmesi için yapılan makul giderleri, giderler faydasız dahi kalsa ödemek zorundadır. TTK m. 1452/3 hükmü gereği TTK m. 1426 sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhinde değiştirilemez.

TTK m. 1426/1’in kapsamına öncelikle ekspertiz ücretinin dahil olduğu ifade edilmektedir⁶⁸⁹. Maddede geçen “*rizikonun kapsamının belirlenmesi*” ifadesinin anlamının belirsiz olduğu ve zarar sigortalarında zarar sebebinin kastettiği ifade edilmektedir⁶⁹⁰. Bu konuda ÜŞKMMSGŞ’de düzenleme bulunmamaktadır. TTK m. 1426/1, sigortalı, sigorta ettiren ve lehtar aleyhine değiştirilemeyeceğinden ÜŞKMMSGŞ’nin de bahsedilen makul giderleri kapsamı gerektiği açıkça ortadadır.

Görüşümüze göre TTK m. 1426/1’de bahsedilen sigortacı tarafından ödenecek olan giderler, sigorta poliçesinde belirtilen sigorta bedeline dahildir çünkü ÜŞKMMSGŞ bu konuda açıkça bir düzenleme getirmese bile sigortalıya açılan davalarda, sigortacı tarafından karşılanacak masrafin sigorta bedelini aşamayacağı düzenlemesi TTK m.

⁶⁸⁹ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 259.

⁶⁹⁰ Ünan, *Sigorta Şerh Cilt 1*, 260.

1426/1 kapsamındaki giderlere de kıyasen uygulanmalıdır.

6. Sigortacının TTK m. 1427/3 Gereği Avans Ödeme Yükümlülüğü

TTK m. 1427/3 gereği, TTK m. 1446'ya göre yapılacak ihbardan itibaren üç ay içerisinde sigortacının araştırmaları bitmezse sigortacı, tazminattan düşmek üzere tarafların anlaşması ya da mahkeme tarafından yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre hızlıca tespit edilecek hasar miktarının en az yüzde ellisini avans olarak öder. TTK m. 1446'da yapılması öngörülen ihbar, sigorta ettirenin riziko gerçekleştiğini öğrendiği anda durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirmesidir.

C. Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nda Yer Alan Çeşitli Hükümler ve İlgili Mevzuat Kapsamında Değerlendirilmesi

1. Sigortacıya Yapılacak İhbarlar

ÜŞKMMSGŞ m. 12'ye göre sigortacıya yapılacak ihbarların geçerli olabilmesi için ihbarın sigorta şirketinin merkezine ya da poliçeyi akdeden acenteye yapılması gerekmektedir. Oysaki TTK m. 1416'da bildirimlerin gerek sigorta sözleşmesini akdeden acenteye gerek sözleşmenin yapılmasına aracılık eden acenteye yapılabileceği düzenlenmiştir. TTK m. 1416, sigortalı ve sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyeceğinden sigortalının, sözleşmenin kurulmasına aracılık eden acenteye yapacağı bildirimler de geçerli sayılmalıdır.

2. Kanuni İkametgâh

ÜŞKMMSGŞ m. 13'e göre sigorta sözleşmesine sigorta ettirenin beyan ettiği ikametgâh işlenir. Sigortalı ikametgâh adresini değiştirirse bu durumu derhâl sigortacıya taahhütlü mektupla bildirmelidir. Sigortalı ikametgâh değişikliğini sigortacıya bildirmezse sigortacının, sigortalıya yaptığı tebligatların ulaşmamasının sonucunda doğacak olan sorumluluk sigortalının üzerindedir. TTK m. 1416'da sigortacının yapacağı tebligatların

sigorta ettiren ya da gerekirse sigortalının, sigortacıya bildirdiği son adrese yapacağı belirlenmiştir. TTK m. 1416 ile ÜŞKMMSGŞ m. 13'ün aynı doğrultuda olduğu görülmektedir.

3. Yetkili Mahkeme

ÜŞKMMSGŞ m. 14 yetkili mahkemenin; sigortalının kanuni ikametgâhı, sigortacının merkezi ya da poliçeyi düzenleyen acentenin bulunduğu yer mahkemesi olarak belirlenmiştir. Bu düzenlemenin Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve tüketici sözleşmelerinde ise TKHK açısından incelenmesi gerekmektedir.

HMK m. 6 gereği genel yetkili mahkeme, davalı gerçek ya da tüzel kişinin davanın açıldığı tarihte yerleşim yerindeki mahkemedir. HMK m. 15/1 gereği, zarar sigortalarından kaynaklanan davalar, sigortanın bir taşınmaz ya da niteliği gereğince sabit bulunması gereken veya şart koşulan bir taşınıra ilişkinse malın olduğu yer mahkemesi; sabit bulunması gerekmeyen veya şart koşulmayan bir taşınıra ilişkinse rizikonun meydana geldiği yerde de açılabilir. HMK m. 16 gereği dava, haksız fiilden doğmaktaysa haksız fiilin işlendiği yer, zararın oluştuğu ya da oluşma ihtimalinin bulunduğu yer veya zarar gören kişinin yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir. TKHK m. 73/5 gereği, tüketici niteliği olan sigorta sözleşmelerinde dava, tüketicinin yerleşim yerindeki mahkemede de açılabilir. Görüşümüze göre ÜŞKMMSGŞ m. 14'ün geçerliliği her dava için HMK ve tüketici ilişkisi mevcutsa TKHK gereğince belirlenmelidir.

4. Zamanaşımı

ÜŞKMMSGŞ m. 14, sigorta sözleşmesinden doğan bütün talepler için iki yıllık zamanaşımı öngörmüştür. Zamanaşımına ilişkin yukarıda açıklama yapılmıştır⁶⁹¹.

⁶⁹¹ Bkz yukarıda I, B, 1, e, (2).

D. Sigorta Sözleşmesinin Sona Ermesi

1. Genel Olarak

ÜŞKMMMSGŞ’de yer alan feshe ilişkin düzenlemeler ilgili bölümlerinde incelenmiştir. Bu nedenle bu bölümde sigorta sözleşmelerinde genel olarak uygulanacak olan sona erme hallerine değinilmiştir.

2. Sözleşme Süresinin Sona Ermesi

Sigorta poliçesinde belirlenen süre sonunda sigorta sözleşmesi kendiliğinden sona erer⁶⁹². Sigorta süresi, sözleşme yapılırken belirlenebileceği gibi sözleşme devam ederken zeyilname⁶⁹³ düzenlenerek de yapılabilir. Sigorta poliçesinde, sigorta sözleşmesinin sona ereceği zaman belirlenmemişse mahkemeye başvurulabilir⁶⁹⁴. Sürenin dolması durumunda tarafların dar anlamdaki borçları sona ermez. Örneğin sigorta primlerinin taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa sözleşme süresi sona erdiğinde ödenmemiş olan taksitlerin, ödenmesi yükümlülüğü devam eder⁶⁹⁵.

3. Sigorta Konusunun/Menfaatin Ortadan Kalkması

TTK m. 1408 gereği teminat altına alınan menfaatin ortadan kalkması hâlinde sigorta sözleşmesi kendiliğinden geçersiz olur. Menfaat konusuna ilişkin yukarıda açıklama yapılmıştır⁶⁹⁶.

4. Rizikonun Gerçekleşmesi

⁶⁹² Ulaş, 118; Günay, 147.

⁶⁹³ Zeyilname, sigorta poliçesi düzenlendikten sonra poliçedeki şartlardan bazılarının değiştirilmesi ve asıl poliçeye ek, yeni bir belge düzenlenmesidir. Bkz Kayıhan, *Prim*, 42.

⁶⁹⁴ Ulaş, 118.

⁶⁹⁵ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 223.

⁶⁹⁶ Bkz I, B, 1, d.

Rizikonun gerçekleşmesi sigorta sözleşmesini kural olarak sona erdirmez⁶⁹⁷. Sigorta poliçesiyle koruma altına alınan rizikonun gerçekleşmesi ve tam hasarın oluşması durumunda sigorta sözleşmesi sona erer. Bu durumda sigortacı, sigorta tazminatını ödeyecektir⁶⁹⁸. Kısmi hasar hâlinde, TTK m. 1428/1 gereği sigorta sözleşmesi kalan menfaat için devam eder. Ancak genel şartlarla aksine düzenleme yapılması mümkündür⁶⁹⁹. Kısmi hasar hâlinde feshe ilişkin ÜŞKMMSGŞ açısından yukarıda açıklama yapılmıştır⁷⁰⁰.

5. Tarafların Anlaşarak Sigorta Sözleşmesini Sona Erdirmesi

Sözleşmenin tarafları, irade serbestisi ilkesi gereğince aralarında var olan bir sözleşmeyi, yeni bir sözleşme yaparak ortadan kaldıracaklardır⁷⁰¹. Sigorta sözleşmelerinin de tıpkı diğer sözleşmelerde olduğu gibi tarafların anlaşması ile sona erdirilmesi mümkündür⁷⁰². Bu sözleşme bir bozma sözleşmesidir. Bozma sözleşmeleri geçmişe etkili sonuçlar doğuruyor olsa da sigorta sözleşmesi gibi sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde, sözleşme ifa edilmeye başlanmışsa bozma sözleşmesinin sonuçları geleceğe etkili olur⁷⁰³.

6. Fesih veya Cayma Haklarının Kullanılması

TTK m. 1413 olağanüstü durumlarda fesih başlığı altında düzenleme yapmıştır. Buna göre sigorta ettiren, sigortacının konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalındaki ruhsatının iptal edilmesi ya da sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması gibi hallerde, durumu öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebilir. Sigortacı, primlerinin tamamını ödememiş olan sigorta ettirenin konkordato ilan ettiğini

⁶⁹⁷ Günay, 147.

⁶⁹⁸ Kayıhan, *Prim*, 89; Ulaş, 119.

⁶⁹⁹ Ulaş, 119.

⁷⁰⁰ Bkz III-B-4.

⁷⁰¹ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 224.

⁷⁰² Ulaş, 120.

⁷⁰³ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 224.

öğrenirse durumu öğrendiği tarihten itibaren bir aylık bildirim süresine uyarak sigorta sözleşmesini feshedebilir.

TTK m. 1414 gereği, sigortacının sigorta himayesi kapsamında değişiklik yapmadan ayarlama şartına dayalı olarak primi artırması durumunda sigorta ettiren, sigortacının bildirimini aldığı tarihten başlayarak bir ay içerisinde sözleşmeyi feshedebilir.

TTK m. 1415/1 ile kısmi fesih ve cayma⁷⁰⁴ başlığı altında düzenleme yapılmıştır. Sigortacının sigorta sözleşmesini bazı hükümler nedeniyle feshi veya cayması haklı sebeplere dayanıyorsa ve geri kalan hükümlerle sigortacının sigorta sözleşmesini aynı şartlarla yapmayacağı anlaşılıyorsa sigortacı, sözleşmeyi tamamen feshedebilir ya da sigorta sözleşmesinden cayabilir. TTK m. 1415/2 ile sigortacının sözleşmeyi kısmen feshetmesi ya da cayması durumunda, sigorta ettirenin sözleşmeyi feshedebileceği ya da sözleşmeden cayabileceği düzenlenmiştir.

TTK m. 1417/1 ile sigortacının aciz hâline düşmesi ya da hakkında yapılan icra takibinin semeresiz kalması durumunda sigorta ettirenin, sigortacıdan taahhüdünü yerine getireceğine yönelik teminat isteyebileceği düzenlenmiştir. Sigorta ettirenin bu talebinden itibaren bir hafta içinde teminat verilmemişse sigorta ettiren, sözleşmeyi feshedebilir. TTK m. 1417/2 ile sigorta ettirenin primi ödemesinden önce acze düşmesi, iflas etmesi ya da hakkındaki icra takibinin semeresiz kalması durumlarında, sigortacının istemiyle ve aynı şartlarla TTK m. 1417/1 hükmünün uygulanacağı belirlenmiştir. TTK m. 1452/3 gereği TTK m. 1413 ilâ 1417 hükümleri sigorta ettiren ya da sigortalı aleyhine değiştirilemez. Değiştirilirse TTK hükümleri uygulanır.

Öğretide yukarıdaki düzenlemeler dışında sigortacının sorumluluğu başlamadan önce sigorta ettirene tanınan cayma hakkını düzenleyen TTK m. 1430/3, prim ödenmesinde temerrüde düşülmesi hâlinde sigortacının cayma ve fesih hakkını düzenlemiş olan TTK

⁷⁰⁴ Karşılıklı borç doğuran ve sürekli olan sigorta sözleşmelerinde ifaya başlanılmışsa fesih ile ileriye etkili olarak sözleşmenin sona erdirileceği buna karşılık cayma ile feshin aynı maddede düzenlenmesi nedeniyle, ifaya başlanmamışsa cayma hakkının kullanılarak sözleşmeden dönülebileceği yönünde bkz Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 229.

m. 1434, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne aykırı davranması hâlinde sigortacıya tanınan cayma hakkını düzenleyen TTK m. 1439/1 ve 1440, rizikonun ağırlaşması durumunda sigortacıya tanınan fesih hakkını düzenleyen TTK m. 1445, sözleşmede öngörülen yükümlülüklerle aykırılık hâlinde sigortacının fesih hakkını düzenleyen TTK m. 1449'un fesih ve cayma haklarının kullanılmasının örnekleri olduğu ifade edilmektedir⁷⁰⁵.

7. İflas

TTK m. 1418 gereği sigorta sözleşmesi, sigortacının iflas etmesi durumunda sona erer. Sigortacının iflas etmesinden önce ödenmeyen tazminatlar; özel hükümler saklı olmak üzere önce SK gereğince sigortacının ayırması gereken teminatlardan, sonra ise iflas masasından karşılanır. TTK m. 1452/2 gereği, TTK m. 1418 hükmüne aykırı sigorta sözleşmesi şartları geçersizdir.

8. Geri Alma

Öğretide sözleşme ilişkisini sona erdiren hallerden birinin de geri alma olduğu ifade edilmektedir. Geri almanın kısmen fesih kısmen dönmeye benzediği ifade edilmektedir. Türk hukukunda geri almaya örnek olarak TTK m. 1423/2'de yer alan aydınlatma metninin sigortacı tarafından verilmemesi hâlinde sigorta ettirenin on dört gün içinde itiraz edebilmesi gösterilmektedir. Buna göre sigorta ettirenin itirazı kabul edilmezse sigorta ettiren, geri alma hakkını kullanabilmelidir⁷⁰⁶.

9. Menfaat Sahibinin Değişmesi

Menfaat sahibinin değişmesine ilişkin yukarıda açıklama yapılmıştır⁷⁰⁷.

⁷⁰⁵ Ulaş, 121.

⁷⁰⁶ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 230-231.

⁷⁰⁷ Bkz II, B, 6.

E. Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti ve Rücu

Sorumluluk sigortalarında halefiyeti düzenleyen TTK m. 1481'e göre halefiyet, sigorta tazminatını ödedikten sonra sigortacının, sigortalının yerine geçmesi ve sigortalının gerçekleşen zarar nedeniyle sorumlulara karşı dava hakkı mevcutsa bu hakkın, tazmin ettiği bedel kadar sigortacıya ait olmasıdır. Rücu, kendisinin ya da başkasının borcunu ifa eden kişinin, alacaklıya yaptığı edayı kısmen ya da tamamen başka bir kimseden talep etmesidir⁷⁰⁸. Basit bir rücu hakkı ile halefiyetinden birbirinden farklı olduğu ifade edilmektedir⁷⁰⁹. Halef olan kişinin imkânları, rücu hakkı bulunan kişiye göre daha geniştir. Halef olan kişi kural olarak sadece ödeme yaptığını ispatlamalıdır. Rücu da ise alacaklıya ifa yapıldığının ispatlanmasına ek olarak rücuya neden olan hukuki sebebin varlığının da ispatı gerekir⁷¹⁰. Halefiyetin kapsamına; tazminat alacağı, faiz, teminat ve ana borca bağlanan imtiyaz haklarının dahil olduğu ifade edilmektedir⁷¹¹.

Kanuni halefiyet, sigortacı ile sigortalı arasında bulunur. Rücu ise sigortacı ile tazminat borçlusu arasında oluşur⁷¹². Rücu talebi, borcun ifası nedeniyle doğan yeni bir alacak hakkıdır; ifa ile alacaklı kişiden borçlu kişiye geçen bir hak olan halefiyetten farklıdır⁷¹³. Öğretide her rücu hakkı sahibinin halefiyet hakkına sahip olmadığı her halef hakkına sahip olanın ise rücu hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir⁷¹⁴. Rücu hakkının halefiyet ile güçlendirilmesi için halefiyetin açıkça kanunda düzenlenmesi gerekmektedir. Kanunda belirtilmediği durumlarda halefiyet hakkı olmaz ancak rücu hakkı olabilir⁷¹⁵.

⁷⁰⁸ Haluk N. Nomer, "Halefiyet ile Rücû Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücû Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü," *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası* 3, c. LV (1997): 248.

⁷⁰⁹ Ahmet Kılıçoğlu, "Özel Ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet Ve Rücu," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, c. 31 (1974): 397.

⁷¹⁰ Kılıçoğlu, 397.

⁷¹¹ Şaban Kayıhan, "Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti" *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 3, c. 22 (2016): 1605.

⁷¹² Merih Kemal Omağ, *Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2011), 66.

⁷¹³ Nomer, 248.

⁷¹⁴ Kılıçoğlu, 398; Nomer'e göre de kanuni halefiyetin temelinde rücu vardır. Bkz Nomer, 248.

⁷¹⁵ Nomer, 249.

Sigortacının halefîyetinin niteliği, kanuni halefîyettir⁷¹⁶. Kanuni halefîyet, bir alacağın kanun nedeniyle başkasına geçmesidir⁷¹⁷.

Öğretide mTTK döneminde sigortacının, sigorta tazminatı ödeyince tazminat borçlusuna rücu davası açabileceği ifade edilmiştir. Her ne kadar mTTK m. 1301’de rücu ifadesi açıkça yer almasa da sigortacının, yaptığı ödeme tutarında sigortalının tazminat taleplerine halef olmasının sonucunda sigortacının, rücu davası açabilme imkânının ortaya çıkacağı ifade edilmiştir⁷¹⁸.

Sorumluluk sigortalarında, sigortacı kendi sigortalısına rücu edemez⁷¹⁹. Bir diğer deyişle sorumluluk sigortalarında kural rücu hakkının olmamasıdır, istisna ise rücu hakkının mevcut olmasıdır⁷²⁰.

Halefîyetin TTK’de iki farklı hükümle düzenlendiği görülmektedir. TTK m. 1472’de zarar sigortaları bölümünde, mal sigortaları başlığı altında halefîyete ilişkin düzenleme vardır. Sorumluluk sigortaları için m. 1481’de halefîyet ayrıca düzenlenmiştir. İki konu dışında TTK m. 1481, TTK m. 1472’nin tekrarıdır. Bunlardan biri TTK m. 1481’de sigortalıya ek olarak zarar görenin de halefîyeti ihlal etmemesi yükümlülüğünün bulunması ve ihlal durumunda sigortacıya karşı zarar görenin de sorumlu olacağı düzenlemesidir. İkincisi, TTK m. 1472/2’de yer alan sigortacının kısmen zararı tazmin etmesi durumunda, kalan kısımdan dolayı sigortalının, sorumlulara karşı başvurma hakkını koruyacağı düzenlemesinin TTK m. 1481’de yer almamasıdır⁷²¹.

TTK m. 1481/1 gereği, sigorta tazminatını ödeyen sigortacı, hukuki olarak sigortalının

⁷¹⁶ Oğuzhan Taşdemir, *Sigorta Hukukunda Halefîyet ve Rücu* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 37.

⁷¹⁷ Nomer, 247.

⁷¹⁸ Omağ, *Halefîyet*, 185.

⁷¹⁹ Emine Yazıcıoğlu, “Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefîyeti,” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), 470; Orbay Ortaç, 94-95.

⁷²⁰ Kılıçoğlu, 424.

⁷²¹ Yazıcıoğlu, “Halefîyet,” 468-469; TTK m. 1481 ile TTK m. 1472’nin içeriklerinin aynı olduğu, aradaki farkın TTK m. 1481/3’te sigortalıya ek olarak zarar görenin de halefîyeti ihlali hâlinde sorumlu tutulması olduğu yönünde bkz. Birgül Sopacı Öztuna, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Sigortacının Kanuni Halefîyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi,” *BATİDER* 3, c. 28 (2012): 140-141.

yerine geçer. Sigortalının zarar nedeniyle sorumlulara karşı dava açma hakkı varsa bu hak, ödediği sigorta tazminatı bedeli kadar sigortacıya geçer. TTK m. 1481/2 gereği, sorumlulara karşı dava açılmış ya da takip başlatılmışsa sigortacı, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispatlayarak mahkemenin veya karşı tarafın onayına gerek kalmadan halefiyet gereğince davayı veya takibi devam ettirebilir. Bir diğer deyişle sigortacının, sigortalı yerine geçebilmesi için birtakım şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Geçerli bir sigorta sözleşmesinden doğan sigorta tazminatı ödenmeli ve sigortalının, zarar sorumlusu kişiye karşı hukuki bir sebepten kaynaklanan talep veya dava hakkı bulunmalıdır⁷²². Halefiyet açısından, zarar veren üçüncü kişinin sorumluluğunun haksız fiil, sözleşme ya da kusurlu veya kusursuz sorumluluk hallerinden doğması arasında fark yoktur⁷²³.

TTK m. 1481/1’de geçen “*tazmin ettiği bedel tutarı*” kavramının, sigortalının kusuruna denk gelen tazminat miktarının üzerindeki miktar için geçerli olduğu ifade edilmektedir⁷²⁴. Sigortalının, sorumluluk nedeniyle zarar için rücu yapabileceği bir sorumlu bulunmuyorsa sigortacının da halefiyet hakkı olmayacaktır⁷²⁵. Çünkü sorumluluk sigortalarında halefiyetin uygulanması için sigortalı dışında aynı zarardan sorumlu olan başka kimselerin de bulunması gerekmektedir⁷²⁶.

Sigortalı dışındaki herkesin rücu kapsamında olması öğretide eleştirilmiştir. Sorumluluk sigortalarında sigortacının rücu edebileceği kişilerin sınırlandırılması gerektiği ve sigortalı ile aynı evde yaşayan, ortak bütçeye sahip olan kişilerin rücu kapsamı dışında tutulması gerektiği ifade edilmektedir⁷²⁷.

TTK m. 1472/2 hükmüne benzer bir düzenlemenin TTK m. 1481’de yer almaması öğretide eleştirilmiştir. Bu görüşe göre sigortalının sorumluluğu bulunduğu zararın, sigortacı tarafından kısmen ödenmesi ve bunun sonucunda sigortalının da üçüncü kişiye

⁷²² Omağ, Halefiyet, 70.

⁷²³ Omağ, Halefiyet, 157; Yazıcıoğlu, “Halefiyet,” 473; Benzer şekilde sigortacının dava hakkının nedeninin önemli olmadığı yönünde bkz Kılıçoğlu, 414.

⁷²⁴ Ulaş, 790; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 309.

⁷²⁵ Yazıcıoğlu, “Halefiyet,” 470.

⁷²⁶ Omağ, Halefiyet, 100; Benzer yönde bkz Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 309.

⁷²⁷ Sopacı Öztuna, “Halefiyet,” 140; Yazıcıoğlu, “Halefiyet,” 473.

ödeme yapması durumunda, aynı anda hem sigortalı hem sigortacı zarar sorumlusuna rücu edebilecektir. Bu nedenle sorumluluk sigortalarında, sigortalının ödeme yaptığı kısım için zarar sorumlusuna rücu etme hakkının hüküm altına alınması gereklidir⁷²⁸. Ayrıca hem sigortalının hem sigortacının zarar sorumlusuna rücu etmesi hâlinde, sigortalının tahsilde öncelikli olup olmadığının TTK düzenlemesinde belirsiz olduğu ifade edilmektedir. Bir görüşe göre “*halefiyetin sigortalı aleyhine ileri sürülemeyeceği*” kuralı nedeniyle sigortalının tahsilde önceliği olmalıdır⁷²⁹.

TTK m. 1486/1, koruyucu hükümleri düzenlerken halefiyeti düzenleyen TTK m. 1472 hükmüne aykırı sözleşmelerin geçersiz olduğunu düzenlemiştir⁷³⁰ ancak TTK m. 1481 koruyucu düzenlemeler arasında sayılmamıştır. Bir görüşe göre TTK m. 1481’in TTK m. 1486’da sayılmaması, TTK m. 1481’in emredici düzenleme olmamasından değil, kanun koyucunun unutkanlığından kaynaklanmaktadır. Öyle ki TTK m. 1472’nin koruyucu düzenlemeler arasında sayılması, sorumluluk sigortaları için halefiyeti düzenleyen TTK m. 1481’in de emredici sayılması için yeterlidir. Zira sorumluluk sigortaları da bir zarar sigortasıdır⁷³¹. Bir diğer görüşe göre TTK m. 1481, koruyucu düzenlemeler arasında sayılmasa da aksine düzenleme yapılamaz, sözleşmeyle sigortacının halefiyet hakkı kaldırılamaz çünkü halefiyet hakkının kaldırılması zenginleşme yasağına aykırıdır⁷³². Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre TTK m. 1481, TTK m. 1486’da belirtilen maddelerden olmadığından sigortacının halefiyet hakkı sözleşme ile kaldırılabilir⁷³³.

ÜŞKMSGŞ’de halefiyete ilişkin düzenleme yer almamaktadır. Bununla beraber TTK m. 1481’de sorumluluk sigortaları için halefiyet düzenlendiğinden, halefiyete ilişkin düzenlemelerin ÜŞKMSGŞ’ye uygulanacağı açıkça ortadadır. Zira sigorta sözleşmesine göre ödeme yapan sigortacının halefiyet hakkı, ödeme yaptığı anda

⁷²⁸ Yazıcıoğlu, “Halefiyet,” 474.

⁷²⁹ Yazıcıoğlu, “Halefiyet,” 475.

⁷³⁰ Öğretide sözleşmenin tümünden batıl sayılması yerine halefiyeti kaldıran maddenin geçersiz sayılmasının doğru olacağı ifade edilmiştir. Bkz Kayıhan, “Halefiyet,” 1600; Düzenlemenin hak kaybına sebep olabileceği, kısmi butlan sonucuna bağlanabilecekken mutlak butlan nedeniyle geçersizliğin düzenlenmesinin hukuki açıdan doğru olmadığı da ifade edilmiştir. Bkz Taşdemir, 39.

⁷³¹ Sopacı Öztuna, “Halefiyet,” 145-146.

⁷³² Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 310

⁷³³ Atamer, 99.

kanundan doğmaktadır⁷³⁴.

⁷³⁴ Kılıçoğlu, 413.

SONUÇ

Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Genel Şartları, hukukumuzda genel şartları düzenlenen ilk sorumluluk sigortalarındandır. Yıllarca münhasır genel şartları olmayan sorumluluk sigortaları için Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları kullanılmıştır. Sorumluluk hukukundaki genişlemelerle bireylerin hukuki sorumluluğunun artması, ticari ve ekonomik faaliyetlerdeki gelişmeler beraberinde sorumluluk sigortalarını da geliştirmiş ve sorumluluk sigortaları alanında yeni genel şartlar düzenlenmiştir. Bununla beraber bazı sigortalarda Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları ek kloz olarak kullanılmakta ya da bu sigorta türü diğer sigorta çeşitleriyle beraber yapılmaktadır. Tüm bunların sonucunda Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası pek çok Yargıtay kararına konu olmuştur. Uygulamada karşılaşılan bir sigorta türü olsa da Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nda yer alan bazı düzenlemeler, özellikle 6102 sayılı TTK'nin hükümleri ile çelişmekte olduğundan geçersizdir. Ayrıca 6102 sayılı TTK'de düzenlenen aydınlatma yükümlülüğü gibi bazı önemli kurumlar, söz konusu genel şartlarda hiç yer almamaktadır.

Uzun yıllar münhasır genel şartları olmayan sorumluluk sigortalarına uygulanan Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları m. 1, sigortanın mevzuu ve şumulü başlığı ile genel şartın kapsamını oldukça geniş olarak belirlemiştir. ÜŞKMMSGŞ m. 1 nedeniyle sigortacının tazminat ödemekle sorumlu olması için birçok unsurun bir arada olması gerekmektedir. Öncelikle zarar oluşmalı ve bu zarar; üçüncü kişinin ölmesi, yaralanması, sağlığının bozulması ya da üçüncü kişiye ait mallarda hasar veya ziya oluşması şeklinde meydana gelmelidir. Zarar, Türk hukukuna göre tazminat ödemeyi gerektiren bir konudan kaynaklanmalı ve sigorta süresi içerisinde gerçekleşmelidir. Zararı oluşturan olay, sigorta poliçesinde belirlenmiş olan sigortalının faaliyeti, sıfatı ya da hukuki ilişkilerinden ileri gelmelidir. Üçüncü kişi sigortalıdan tazminat talebinde bulunmalıdır.

Hukuki sorumluluk sigortası belirlemesi yapılmış ancak sözleşmeye dayanan taleplerin

kapsam dışında kaldığı belirlenmemişse sözleşmeye dayanan talepler kapsam dahilindedir. Haksız fiilden doğan zararlar ve *culpa in contahendo*'dan doğan sorumluluk ÜŞKMMSGŞ kapsamındadır. Manevi tazminat, ÜŞKMMSGŞ kapsamında değildir ancak sigorta sözleşmesine eklenecek özel bir hüküm ile manevi tazminatın sigorta kapsamına alınmasına bir engel bulunmamaktadır.

ÜŞKMMSGŞ'de senelik toplam limit ya da beher olay limiti öngörülmediğinden aynı olaydan kaynaklanan farklı zararlarla ilgili tazminat talepleri ayrı ayrı karşılanmalıdır. ÜŞKMMSGŞ'de rizikonun gerçekleşme anının belirleyen teorilerden zarar olayı esası benimsenmiştir. Bu nedenle rizikonun gerçekleştiği an, zarar olayının meydana geldiği andır.

Görüşümüze göre eşya zararı ile şahıs zararının ÜŞKMMSGŞ kapsamında olduğu sabittir. ÜŞKMMSGŞ m. 1'den sigorta teminatı kapsamında olan bir zarardan kaynaklanan gerçek olmayan malvarlığı zararının ve yansıma zararın sigorta dışında kaldığı anlaşılmamaktadır. Sigorta teminatı kapsamında olan bir zarardan kaynaklanan gerçek olmayan malvarlığı zararının karşılanmasının gerek ÜŞKMMSGŞ gerek borçlar hukuku düzenlemeleriyle uyumlu olduğu görülmektedir. Bununla beraber yansıma zararın karşılanıp karşılanmayacağı belirlenirken borçlar hukuku düzenlemelerine göre değerlendirme yapılmalıdır. Sigorta teminatı kapsamında bulunmayan zararlardan doğan gerçek olmayan malvarlığı zararları ise sigorta himayesi dışında kalmalıdır. ÜŞKMMSGŞ m. 1'in lafzı nedeniyle saf malvarlığı zararı ÜŞKMMSGŞ himayesinin dışında tutulmalıdır. ÜŞKMMSGŞ'de açıkça saf malvarlığı zararlarının koruma kapsamına alınamayacağına ilişkin belirleme yapılmadığından saf malvarlığı zararlarının sigorta sözleşmesine eklenecek maddeler ile sigorta himayesine alınabilir. Bununla beraber münhasır genel şartı olan sigortalarda kendi genel şartlarına göre değerlendirme yapılmalıdır.

Genel şartlarda yer alan istisnalar ve Yargıtay'ın bu istisnaları yorumlama şekli önem kazanmaktadır. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-1'in ifadesi nedeniyle, davranışın kasten gerçekleştirilmesi ya da davranışa bilerek sebebiyet olunması tek başına sigortacının

sorumluluğunu ortadan kaldırmayacak şekilde anlaşılmaya müsait olsa da bu yorum TTK m. 1429 ve m. 1477'ye aykırıdır. TTK m. 1429/1-2. cümle ve TTK m. 1477'ye aykırı sigorta sözleşmeleri geçersizdir. Rizikonun kasten gerçekleştirilmesi, sigortacının ÜŞKMMSGŞ'den doğan tazminat yükümlülüğünü ortadan kaldırmalıdır.

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-2 gereği sözleşmenin ifasına ya da özel bir anlaşmaya dayanan ve sigortalının hukuki sorumluluk ölçüsünü aşan talepler kapsam dışındadır. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-2 hükmünden anlaşılması gereken kanunda bulunmayan ya da kanun gereği kapsamı dar olan taleplerin koruma dışında bırakıldığıdır.

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-3'e göre sigortalının ailesinden olan kişiler sigorta himayesinden faydalanamayacaktır. Sigortalının ailesinden sayılan kişiler genel şartta ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Ayrıca ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-3'e göre sigortalı ile hizmet sözleşmesi ya da vekalet sebebiyle bağlı olan kişilerin sigorta talepleri sigorta kapsamında değildir. İstisna hükmü dar yorumlanmalı ve sigortalı ile doğrudan hizmet sözleşmesi bulunan ve sigortalıya çalışan kimselere karşı sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü olmamalıdır.

ÜŞKMMSGŞ m. 2 gereği, tüzel kişiler sigortalı olabilir. Tüzel kişilerin sigortalı olması hâlinde, ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-3 gereği tüzel kişilerin sınırsız sorumlu ortakları ile bunların ailesinden olan kişilerin talepleri sigorta himayesi dışındadır. TTK m. 211 gereği kollektif şirketler, TTK m. 304 gereği komandit şirketlerde komandite ortaklar, sınırsız sorumludurlar. Bu nedenle ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-3 ile bahsedilen sınırsız sorumlu ortakları, kollektif ortaklar ve komandite ortaklar olarak veya bu kişilerin aile üyeleri olarak anlamak gerekmektedir. Adi şirketlerin tüzel kişiliği bulunmadığından sigorta sözleşmesine taraf olamayacaklardır. Bununla beraber adi şirket ortakları, faaliyetleri nedeniyle doğabilecek sorumluluklarını sigorta ettirebilirler.

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-4'e göre motorlu nakil araçları, römorklar, motorlu bisikletler ve her çeşit hava nakil araçlarının kondüktörleri, zilyetleri ya da maliklerine karşı öne sürülen talepler sigorta teminatının kapsamı dışındadır. Sigorta sözleşmeleri yapılırken

sigortalı aleyhine olmayacak şekilde genel şartlarda değişiklik yapılabilmelidir. Zira sigorta genel şartlarının değiştirilemeyeceği yönünde bir düzenleme bulunmadığı gibi sigorta genel şartları kanun şeklinde çıkarılmamaktadır. Bu bağlamda taraflar ÜŞKMMSGŞ ile motorlu araçların karıştığı kazaları sigorta kapsamına alabilirler ancak bu noktada zorunlu sigortalar göz önünde bulundurulmalı ve zorunlu sorumluluk sigortasını aşan miktar için sigorta teminatı sağlanmalıdır.

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-5, müsabaka ya da antrenmanın önceden belirlenmiş olması gerektiğini düzenlememiştir. Bu nedenle yolda giderken birbiriyle yarışan sürücülerin bu davranışı yarış olarak kabul edilmeli ve sigorta himayesinden faydalanmamalıdır.

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-7’ de çürüme ya da tedricî rutubet alma nedeni ile oluşan zarar ve ziyandan doğan taleplerin sigorta kapsamı dışında olduğu belirlenmesi yapılmıştır. Uğranılan zarar ve ziyandan doğan talepler kapsam dışında bırakıldığından eşya zararı, şahıs zararı ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan gerçek olmayan malvarlığı zararı sigorta koruması kapsamı dışındadır.

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a’da geçen “...herhangi bir maksatla sigortalının, aile efradının ya da müstahdemlerinin ellerinde veya nezaretleri altında bulunan malların...” zararı ve ziyanından dolayı ileriye sürülecek taleplerin sigorta himayesinin kapsamı dışında bırakılması nedeniyle sigortalının nezaretinde hangi nedenle olursa olsun başkasına ait eşyanın zarara uğramasından kaynaklanan zarar sigorta kapsamı dışındadır ancak başkasına ait eşyada doğacak olan zararın kaynağı bakımından herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Bu nedenle başkasına ait eşyadaki zarardan kaynaklanan gerçek olmayan malvarlığı zararları sigorta kapsamında değildir. ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-a, kısmen zilyetlik istisnasını kısmen çalışma istisnasını içermektedir ve tamir edilmek için sigortalıya teslim edilen eşyanın tamirden önce ya da tamir sırasında zarara uğraması arasında bir fark bulunmamaktadır.

ÜŞKMMSGŞ m. 3/A-8-c ile getirilen sınırlama oldukça geniştir, sigorta himayesi dışında bırakılacak olan sınırlamanın taşınmazdaki çalışma kapsamı olarak belirlenmesi

gerekmektedir.

ÜŞKMMSGŞ m. 3/B-2, mTBK m. 478, 479 ve 480'e atıfta bulunmuştur. 6101 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m. 8 gereği, değiştirilmiş kanun maddelerine yapılan atıflar, aynı maddeleri karşılayan TBK maddelerine yapılmış sayılacaktır.

TTK m. 1420 düzenlemesinde TTK m. 1482'nin tamamı saklı tutulmuştur. TTK m. 1420'nin lafzi yorumundan çıkan sonuç, sigorta tazminatına ilişkin taleplerin zamanaşımının sorumluluk sigortaları açısından TTK m. 1482'ye göre belirlenmesi gerektiğidir. TTK m. 1482'ye göre sorumluluk sigortaları açısından zamanaşımı belirlenmesi yapıldığında tazminat taleplerinin on yılda zamanaşımına uğrayacağı kabul edilmelidir, iki yıllık herhangi bir zamanaşımı süresi sorumluluk sigortaları açısından mevcut değildir. Zamanaşımına ilişkin olan ÜŞKMMSGŞ m. 15 düzenlemesi, TTK m. 1486/2 ve TTK m. 6 nedeniyle geçersizdir. Belirttiğimiz görüşümüze uygun olarak sorumluluk sigortalarında zamanaşımı TTK m. 1482'ye göre belirlenmeli ve tazminat taleplerinin sigorta konusu olan olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğrayacağı kabul edilmelidir, iki yıllık herhangi bir zamanaşımı süresi sorumluluk sigortaları açısından mevcut değildir. Ayrıca sigorta ettirenin, zarar görene ödeme yapmış olması nedeniyle sigortacısından sigorta tazminatını talep etmesi durumunda zamanaşımı, TTK m. 1482'ye göre sigorta konusu olan olaydan itibaren on yıldır ve iki yıllık herhangi bir zamanaşımı süresi söz konusu değildir.

Tarafların birbirlerine karşı olan yükümlülükleri çalışmamızda ayrıntılı olarak incelenmiştir. Özellikle tarafların yükümlülükleri kısmında TTK ile ÜŞKMMSGŞ'nin uyumlu olmadığı ve düzenlemelerin oldukça karışık olduğu görülmektedir.

Dili oldukça eski olan ve TTK'nin pek çok düzenlemesi ile uyuşmayan ÜŞKMMSGŞ'nin, TTK hükümleri ile genel şartları sonradan çıkarılmış olan sorumluluk sigortası türleri göz önüne alınarak yenilenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

KAYNAKÇA

- Abacı, Tuğba. “Sigortacının Yurtiçinde Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları Kapsamında Karayolu ile Eşya Taşımından Doğan Sorumluluğu.” Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep, 2020.
- Antalya, O. Gökhan. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I.* Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019. (C. 1)
- Antalya, O. Gökhan. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. II.* Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019. (C. 2)
- Aral Eldeleklioğlu, İrem. “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü.” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 1, c. 18 (2012): 383-402. (“Aydınlatma Yükümlülüğü”)
- Aral Eldeleklioğlu, İrem. “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu.” *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 22, c. 11 (Güz 2012/2): 203-222. (“Prim Ödeme Borcu”)
- Aral Eldeleklioğlu, İrem. “Yönetici Sorumluluk Sigortası Teminatı.” *İKÜHFD* 2, c. 16 (Temmuz 2017): 163-194. (“Yönetici Sigortası”)
- Arkan, Sabih. *Ticari İşletme Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2022.
- Arseven, Haydar. *Sigorta Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, 1991.
- Atamer, Kerim. “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş.” *BATİDER* 1, c. XXVII (2011): 21-106.
- Ateş, Derya. “Sözleşme İlişkilerinin Kurulmasında ve Borç İlişkilerinde Üçüncü Kişi.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 151, (2020): 329-359.
- Avcı, Zehra. *Rizikonun Geçekleşmesinde Kusurun Sigorta Tazminatı ve Sigorta Bedelinin Ödenmesine Etkisi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Ayhan, Rıza, Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar. *Sigorta Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2023.
- Ayli, Ali. “Türk Sigorta Hukukunda Rizikoyu Ağırлаştırmama ve Sözleşmenin Süresi İçindeki Riziko Değişikliklerini İhbar Yükümlülükleri.” *İKÜHFD* 2, c. 10 (Haziran 2011): 153-189. (“Rizikoyu Ağırлаştırmama”)
- Ayli, Ali. *İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2012.

- Bahtiyar, Mehmet. “Sigorta Poliçesi Genel Koşulları.” *BATİDER* 2, c. XIX (Aralık 1997): 89-108. (“Poliçe Genel Koşullar”)
- Bahtiyar, Mehmet. “Sigorta Poliçesi Özel Koşulları, Genel Koşullardan Ayırdedilmesi ve Bazı Sorunlar.” *Makaleleler I*, 196-208. İstanbul: Beta Yayınevi, 2008. (“Poliçe Özel Koşullar”)
- Bahtiyar, Mehmet. “Genel İşlem Koşullarına Karşı Tüketicinin Korunması.” *Makaleleler I*, 99-122. İstanbul: Beta Yayınevi, 2008. (“Genel İşlem Koşulları”)
- Baltacı, Mustafa, Feyyaz Tekand ve Bülent Ünaltuna. “Türkiye’de Mesuliyet Sigortalarında Uygulama.” *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri Bildiriler Tartışmalar*, 33-53. Ankara: Sigorta Hukuk Türk Derneği, 1977.
- Bozer, Ali. *Sigorta Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1981.
- Bozer Ali ve Celal Göle. *Kıymetli Evrak Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2021.
- Burucuoğlu, Göktuğ. “Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Çerçevesinde Teminatın Kapsam.” *Yaşar Hukuk Dergisi* 1, c. 2 (Ocak 2020): 89-121.
- Can, Mertol. *Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı) C. 1*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Caner, Oğuz. “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Özel Sigorta Sözleşmelerine Etkileri.” *Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan*, 2501-2534. İstanbul: Beta Yayınevi, 2014.
- Çapa, M. Sadık. “Geçmişe Etkili Sigorta.” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3-4, c. XVIII (2014): 341-362.
- Çağlayan Aksoy, Pınar. *Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Unsurları Çerçevesinde Salt Malvarlığı Zararlarının Tazmini*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016.
- Çakırca, Seda İrem. *Türk Sorumluluk Hukukunda Yansıma Zarar*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012.
- Demirci, Serdar. “Ürün Sorumluluk Sigortası.” Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Ankara, 2011.
- Demirkol, Elit Meviza. “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Sigorta Sözleşmelerine Etkisi.” Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul 2020.
- Doğan, Burak. “Özel Sigortalarda Sigorta Himayesinin Başlayacağı ve Sona Ereceği

- Anı Tayin Eden Esaslar.” Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2011.
- Erbek Odabaşı, Özge. “Borç İlişkisinden Doğan Yan Yükümlerin Edim Yükümleriyle Karşılaştırılması.” *İzmir Barosu Dergisi* 3, c. 85 (Eylül 2020): 61-155.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Günay, M. Barış. *Sigorta Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Gündoğdu, Vasvi. “Sigorta Poliçesi Genel Şartları.” Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2011.
- Hacıömeroğlu, Abdülhamid Oğuzhan. “Sigorta Sözleşmelerinin Kuruluş Safhasındaki Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğünün Culpa In Contrahendo Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi.” *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi* 2, c. 1 (2015): 49-70. (“Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü”)
- Hacıömeroğlu, Abdülhamid Oğuzhan. *Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022. (Sigorta Himayesi)
- Kabukçuoğlu Özer, Fatma Dilek. *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu ile Karşılaştırmalı ve Gerekçeli 6327 sayılı Kanunla Değişik Sigortacılık Kanunu Şerhi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2012.
- Kaner, İnci. “Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Tehlike İle İlgili Görevleri.” *İÜHFM* 1-4, c. 54 (1994): 303-319.
- Karahan, Sami. “Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı.” *Prof. Dr. Halil Cin’e Selçuk Üniversitesinde 10. Hizmet Yılı Armağanı*, 369-388. Konya: Konya Selçuk Üniversitesi Basımevi, 1995.
- Karasu, Rauf. “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi.” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı*, c. 2 (2015): 683-706.
- Karayalçın, Yaşar. *Mesuliyet ve Sigorta Hukuku Bakımından Başlıca İşletme Kazaları*. Ankara: Güzel İstanbul Matbaası, 1960.
- Kayıhan, Şaban. *Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2004. (Prim)
- Kayıhan, Şaban. “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti.” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 3, c. 22 (2016): 1595-1624. (“Halefiyet”)
- Kayıhan, Şaban ve Habib Yıldız. “Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü.” *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 15, c. 8

(Ocak 2018): 11-25.

Kender, Rayegan. “Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri.” *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri Bildiriler Tartışmalar*, 3-15. Ankara: Sigorta Hukuk Türk Derneği, 1977. (“Mesuliyet Sigortası”)

Kender, Rayegan. *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021. (Sigorta)

Kervankıran, Emrullah. “Sermaye Şirketlerinde Yöneticilerin ve Müdürlerin Sorumluluk Sigortası.” *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, c. 7 (Haziran 2018): 237-274.

Kılıçoğlu Ahmet, “Özel Ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet Ve Rücu.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, c. 31 (1974): 395-446.

Kuğuoğlu, Dilşad. “İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko.” Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul, 2020.

Memiş, Tekin. “Sigorta Sözleşmelerinde Kullanılan Genel Şartların Yargısal Denetimi.” *Türkiyede Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu*, 123-149. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005. (“Genel Şartlar”)

Memiş, Tekin. “Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımına İlişkin Eleştiriler ve Değerlendirmeler.” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 3, c. 22 (2016): 1931-1943. (“Zamanaşımı”)

Memiş, Tekin. *Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016. (Yargısal Denetim)

Mevci, Ergün. “Sorumluluk Hukuku ile Sorumluluk ve Genel Sigortaların İlişkisi.” *Yargıtay Dergisi* 4, C. X (Ekim 1984): 482-508. <http://www.yargitaydergisi.gov.tr/journalContent/33> .

Nomer, Haluk N. “Halefiyet ile Rücû Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücû Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü.” *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası* 3, c. LV (1997): 243-260.

Oğuzman, M. Kemal ve M. Turgut Öz. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2022. (C. 1)

Oğuzman M. Kemal ve M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. II*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2021. (C. 2)

Omağ, Merih Kemal. *Türk Sigorta Hukukunda Riziko Ağırlaşması*. Ankara: Sigorta Hukuku Türk Derneği, 1985. (Riziko Ağırlaşması)

- Omağ, Merih Kemal. “Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri.” *Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan*, ed. Murat Yusuf Akın, Oğuz Caner, 25-41. İstanbul: Beta Yayınevi, 2003. (“Sigorta Sözleşmesi Hükümler”)
- Omağ, Merih Kemal. *Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefîyeti*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2011. (Halefîyet)
- Orbay Ortaç, Nurdan. “Sigortalanan Olaya Kusur İle Sebebiyet Verilmesinin Sigorta Teminatına Etkisi.” *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2, c. XVI (2021): 81-138.
- Özdamar, Mehmet. *Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2009. (Sözleşme Öncesi Aydınlatma)
- Özdamar, Mehmet. “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlâl Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu.” *İÜHFM* 2, c. LXXI (2013): 347-360. (“Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu”)
- Özlenen Çığ, Ayşe. *Ürün Sorumluluğu Sigortasında Teminatın Kapsamı*. İstanbul: Andıç Yayınları, 2015.
- Poroy, Reha ve Ünal Tekinalp. *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2021.
- Sergici, Erdoğan. “Mesuliyet Sigortası Türleri.” *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri Bildiriler Tartışmalar*, 63-84. Ankara: Sigorta Hukuk Türk Derneği, 1977.
- Sevinç Kuyucu, Aslıhan. “Sigorta Genel Şartlarının Hukuki Niteliği ve Uygulanacak Hükümlerin Belirlenmesine İlişkin Esaslar,” *Prof. Dr. Rayegan Kender’e Saygı Günü*, 1-48. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020.
- Sopacı Öztuna, Birgül. “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü.” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 2, c. 18 (2012): 699-724. (“Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü”)
- Sopacı Öztuna, Birgül. “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Sigortacının Kanuni Halefîyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi.” *BATİDER* 3, c. 28 (2012): 117-152. (“Halefîyet”)
- Sopacı Öztuna, Birgül. *Yönetici Sorumluluk Sigortası*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015. (Yönetici)
- Sopacı Öztuna, Birgül. “Sigorta Konusu Menfaatin Yokluğunun ve Menfaat Sahibi Değişikliğinin Sözleşmeye Etkisi.” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim

- Ünan, Emine Yazıcıoğlu, 107-135. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018. ("Sigorta Konusu Menfaat")
- Şeker Öğüz, Zehra. "Sorumluluk Sigortalarında Zamanaşımı." *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, 137-153. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018. ("Zamanaşımı")
- Şeker Öğüz, Zehra. *Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2010. (Sözleşme Öncesi İhbar Görevi)
- Şenocak, Kemal. *Mesleki Sorumluluk Sigortası*. Ankara: Turhan Yayınevi, 2000. (Mesleki Sorumluluk)
- Şenocak, Kemal. "Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, c. 58 (2009): 189-229. ("Mal Sigortası Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği")
- Şenocak, Kemal. "Sorumluluk Sigortalarında Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti." *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, 181-192. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018. ("İhbar Külfeti")
- Şenocak, Kemal. "Sigorta Ettirenin Rizikoyu Ağırлаştırmama ve Rizikonun Ağırлаşması Hâlinde Ağırлаşan Rizikoyu İhbar Külfeti." *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, 201-213. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018. ("Ağırлаşan Rizikoyu İhbar")
- Şenocak, Kemal. "Sorumluluk Konusu Olaya Kasten Neden Olma." *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, 173-180. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018. ("Kasten Neden Olma")
- Taşdemir, Oğuzhan. *Sigorta Hukukunda Halefiyet ve Rücu*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.
- Tekil, Müge. "Anonim Ortaklık Yöneticileri İle Denetçileri İçin Sorumluluk Sigortası." *Prof. Dr. Fahman Tekil'in Anısına Armağan*, ed. Murat Yusuf Akın, Oğuz Caner, 115-144. İstanbul: Beta Yayınevi, 2003.
- Tandoğan, Haluk. *Türk Mesuliyet Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010. (Mesuliyet Hukuku).
- Tandoğan, Haluk. *Mukayeseli Hukuk Hususiyle Türk-İsviçre ve Alman Hukuku Bakımından Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1963. (Üçüncü Şahıs)
- Taşkın, Melda. "Zarar Sigortalarında Menfaat Eksikliği." *BATİDER* 1, c. XXXIII (Mart 2017): 261- 289.

- Topuz, Murat. *İsviçre ve Türk Borçlar Kanunu ile karşılaştırmalı olarak Roma Borçlar Hukukunda Maddi Zarar Ve Bu Zararın Belirlenmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Ulaş, Işıl. *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2012.
- Ünan, Samim. *İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko*. İstanbul: Beta Yayınevi, 1998. (İsteğe Bağlı Sigorta)
- Ünan, Samim. *Hayat Sigortası Sözleşmesi*. İstanbul: Beta Yayınevi, 1998. (Hayat Sigortası)
- Ünan, Samim. *Sigorta Tüketici Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016. (Tüketici)
- Ünan, Samim. *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt: I*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016. (Sigorta Şerh Cilt 1)
- Ünan, Samim. *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt: II*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016. (Sigorta Şerh Cilt 2)
- Ünan, Samim. “Sigorta Genel Şartları ile İlgili Olarak Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar.” *Prof. Dr. Rayegan Kender’e Saygı Günü*, 177-199. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020. (“Sigorta Genel Şartları”)
- Ünan, Samim. “Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Hukuksal Koruma Edimi.” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, 347-389. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018. (“Hukuksal Koruma”)
- Ünan, Samim. “Sorumluluk Sigortalarında Zamanaşımı ile İlgili Bazı Sorunlar.” *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu*, ed. Ufuk Tekin, Gökhan Aydoğan, İbrahim Bektaş, Yasin Barış Özenci, 143-190. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2020. (“Zamanaşımı”)
- Yazıcıoğlu, Emine. *Sigorta Aracıları Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010. (Sigorta Aracıları)
- Yazıcıoğlu, Emine. “Sigortacının Bilgilendirme (Aydınlatma) Yükümlülüğü.” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, 391-422. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018. (“Aydınlatma Yükümlülüğü”)
- Yazıcıoğlu, Emine. “Sorumluluk Sigortalarında Riziko.” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, 423-465. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018. (“Riziko”)

- Yazıcıoğlu, Emine. “Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyeti.” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, ed. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, 467-482. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018. (“Halefiyet”)
- Yener, Merve İrem. *Sigorta Sözleşmelerinde Rizikonun Ağırlaşması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020. (Rizikonun Ağırlaşması)
- Yener, Merve İrem. “Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesine Dair TTK m. 1470 ile Getirilen Sistem Değişikliğine İlişkin Bir Değerlendirme.” *BATİDER* 1, c. XXXVII (2021): 197-234. (“Malın Sahibinin Değişmesi”)
- Yeşilova Aras, Ecehan. *Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478)*. İstanbul: Yetkin Yayınları, 2013.
- Yetiş Şamlı, Kübra. “Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler.” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 3, c. 22 (2016): 2977-3004. (“Aydınlatma Yükümlülüğü Değerlendirme”)
- Yetiş Şamlı, Kübra. “Zarar Sigortalarında Teminat Kapsamındaki Rizikoların Belirlenmesine İlişkin Bazı Sorunlar.” *Prof. Dr. Rayegan Kender’e Saygı Günü*, 91-126. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020. (“Zarar Sigortalarında Rizikonun Belirlenmesi”)
- Yılmaz, Ejder. *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2002. (Sözlük)
- Yılmaz, Ejder. *Öğrenciler İçin Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2014. (Öğrenciler İçin)
- Yongalık, Aynur. *Çevre Sorumluluk Sigortası*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1998.
- Yüksel, Elif. “Haksız Fiil Sorumluluğu Kapsamında Saf Ekonomik Zararların Tazmini.” *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (2018): 571-607.

YARARLANILAN İNTERNET KAYNAKLARI

www.anayasa.gov.tr

www.fransizcasozluk.net

<https://www.hukukturk.com/anasayfa>

<https://legalbank.net/arama>

<https://www.lexpera.com.tr/>

www.seddk.gov.tr

www.sigortatahkim.org.

sozluk.gov.tr/

<http://www.yargitaydergisi.gov.tr>

